82603
255.07.02.02.01.06.412AA
DERGİ A/052-27-28
Türk Dili

TÜRK DİLİ

Türkçe - Fransızca

BELLETEN

Bulletin publié par la Société Linguistique Turque

No: 27 - 28

Şubat - Février 1938

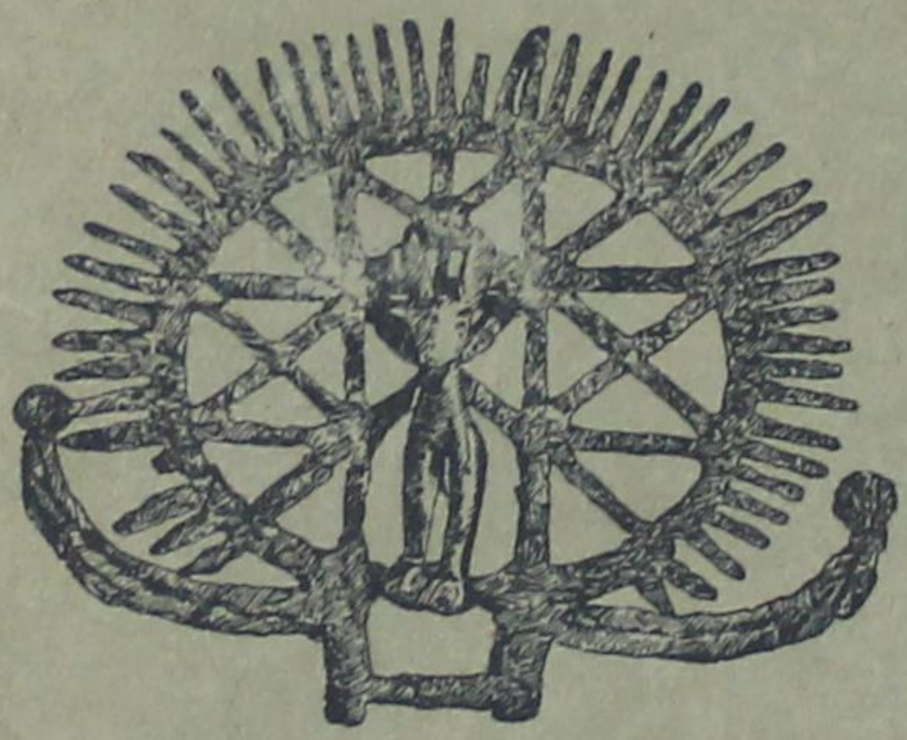

1 9 3 8

İSTANBUL

DEVLET BASIMEVİ

-28

Sayı: 27 - 28 Şubat 1938

TÜRK DİL KURUMU
KÜTÜPHANESİ
Esas No T.D. 27.28
Kayıt No 6116

TÜRK DİLİ

Türkçe - Fransızca

BELLETEN

GÜNEŞ KURSU [1]

1935 yılında, **Türk Dil Kurumu**'na bir güneş doğdu. Bu güneş, ilmin nazarî zaferi olmuştur. **"Güneş - Dil teorisi,,** ile, dil ufku aydınlandı. Ve büyük adımlarla ilerliyor. Bir tarihçi gözü, bu keşifte ilmin ve mantığın zaferini görmekle bahtiyardır. Bu teorinin büyük istinadı, **tarih** tir. **Güneş - Dil teorisi,** En Büyük Türk kafasında ışıklanırken, **Türk Tarih Kurumu,** binlerce yılın derinliklerinden, ona belgeler çıkardı.

1935 yılında başlıyan **Alaca - Höyük** hafriyatı, insanlığın kültür tarihine yeni malzeme getirdi. Bunlar içinde, **Güneş -Dil teorisi**ni teyit eden *güneş kursları*, insanın mağden işlemedeki maharetinin ince ve değerli örneklerini veriyor.

Bu muhtelif biçimlerdeki *güneş kursları*, Anadolunun *bakır devri* insanlarının kült eşyasıdır.

***

Umumiyetle cemiyet hayatında yaşıyan insanları birbirine bağlıyan, bir çok siyasal ve ekonomik müesseseler var-

---

[1] İkinci Türk Tarih Kongresi Başkanlık kürsüsünün başını süsliyen ve Alaca - Höyük kazılarında elde edilmiş olan şuağlı güneş kursunun "Türk Dili,, belletenine amblem olarak konulması için Kardeş Türk Tarih Kurumunun müsaadesini istemiş ve Kurumun Asbaşkanı Sayın Profesör Bayau Âfet'ten de ayrıca bu kursların önemini anlatır bir yazılariyle belletenimizi süslemelerini istirham eylemiştik. Türk Tarih Kurumu bu müsaadeyi esirgemediği gibi, Sayın Profesör de şu yazılariyle belletenimizi onurlandırmak lûtfunda bulunmuşlardır. Dinlerin ve dillerin ana kaynağını gösteren bu amblem, bundan sonra belletenimizin kabını süsliyecektir. Bu yüksek lûtuflarından dolayı Türk Dil Kurumu, Pek Sayın ve Değerli Profesörümüze ve kardeş Kuruma candan teşekkürlerini sunar.

dır. Bu müesseseler yere, zamana ve insanların kabiliyetine göre şekil alırlar.

Tarihin her devrinde bütün insanlar için sosyal hayat esastır. Sosyal hayat ise kanunlarla nizam altına girer. Her devirdeki muhtelif din inanışları, insanları toplu bir hale getirmek için âmil olmuştur.

Ancak sosyal hayattır ki din fikirlerini doğurur. Ulûhiyet sosyal hayat içinde mündemiçtir. Bütün beşeriyette, bugünden düne doğru giden din hayatını tetkik etmek, insanlığın geçirdiği devrelerdeki bünyesini de anlamak için, bir etüt zeminidir.

Şimdiye kadar bulunabilen vesikalara göre, en eski din izleri *Neolitik devri* ile başlar. Din izlerini prehistuarda araştırma, bize büyük bir hakikati bildiriyor:

Bunu tetkik edenlere göre, *cilâlı taş devri*nin ilk din izleri **güneş**ten alınan ilham iledir. **Güneş** insanlara sosyal hayatın en zaruri bir müessesesini yarattı: **dil.**

Dil, sosyal hayatın bir icabıdır. Din dahi ona uymuştur. Ve onların ilk menşei **güneş** kudretidir.

Bir din tarihindeki izahlara göre [1] *Neolitik devri* insanları **güneş** sembolünde din inanışlarını temsil ettiler.

Ay kültü ise *güneş* kültünden sonra inkişaf etti.

*Güneş kültü*nün sembolleri, yurdumuzda çok inkişaf etmiştir. *Etiler* devrinde enbüyük ilâh **Güneş**i temsil eden "*Teşup*„ değil midir?

İşte **Alaca - Höyük**te bulunan ve *bakır devri*ne ait olduğu tespit edilen *güneş kursları* dahi, *Proto - Eti*lerdeki **Güneş** ibadetini gösteren örneklerdir.

Buradaki mezarlardan çıkan *güneş kursları*, her biri ayrı ayrı şekillerdedir.

Bu *güneş kurslarının* geometrik şekilleri arasında mukaddes olan hayvanlar da bulunuyor.

1937 yılı hafriyatı, **Türk Dil Kurumu**nun *Belleteni* için amblem olarak istediği *şuağlı güneş kursu*nu bize verdi.

5, 66 - 5, 88 metre derinl kte meydana çıkan mezarda, beş tane *güneş kursu* sıra ile dizilmiş olarak bulunmuştur. *[Resim 1 ve 2]*. Bunlardan birisi şuağlarla bezenmiştir.

---

[1] C. Clemen: Les Religions du Monde, 1930.

Bu amblem **İkinci Türk Tarih Kongresi**nin kürsü başını süsledi; bundan sonra da *Türk Dil Kurumu*nun ışıklarını saçarak dünyaya öğretecegi dil etütleri *Belleten*inde yer alacaktır.

Onun büyük manası kendindedir.

Türk Tarih Kurumu
Asbaşkanı
Afet İnan, A.

Alaca-Höyükte içinde Güneş Kursları bulunan ve «D» mezarı denilen mezarın ilk açılışında cenuptan görünüşü

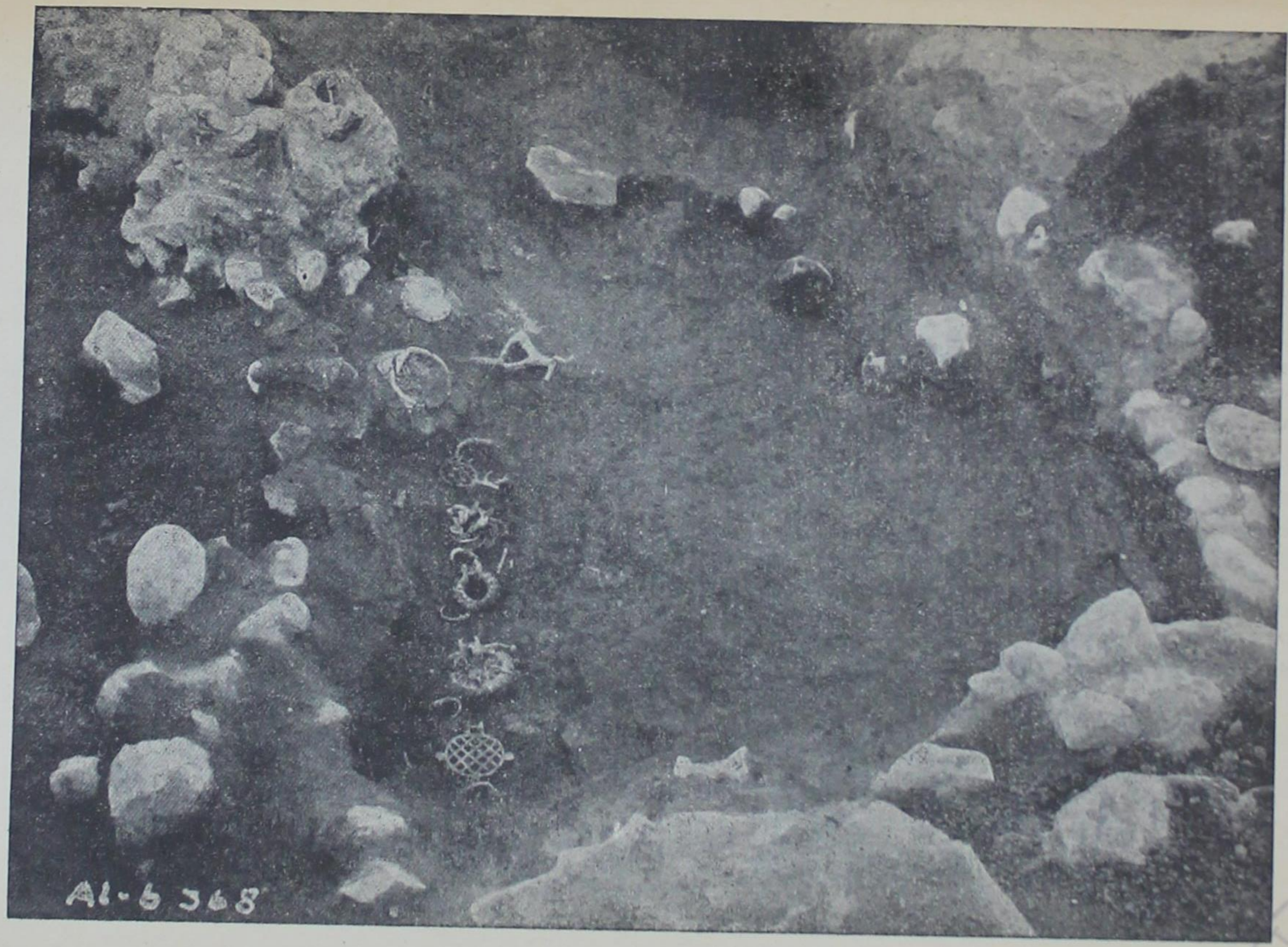

Alaca-Höyükte içinde Güneş Kursları bulunan ve «D» mezarı denilen mezarın ilk açılışında şimalden görünüşü

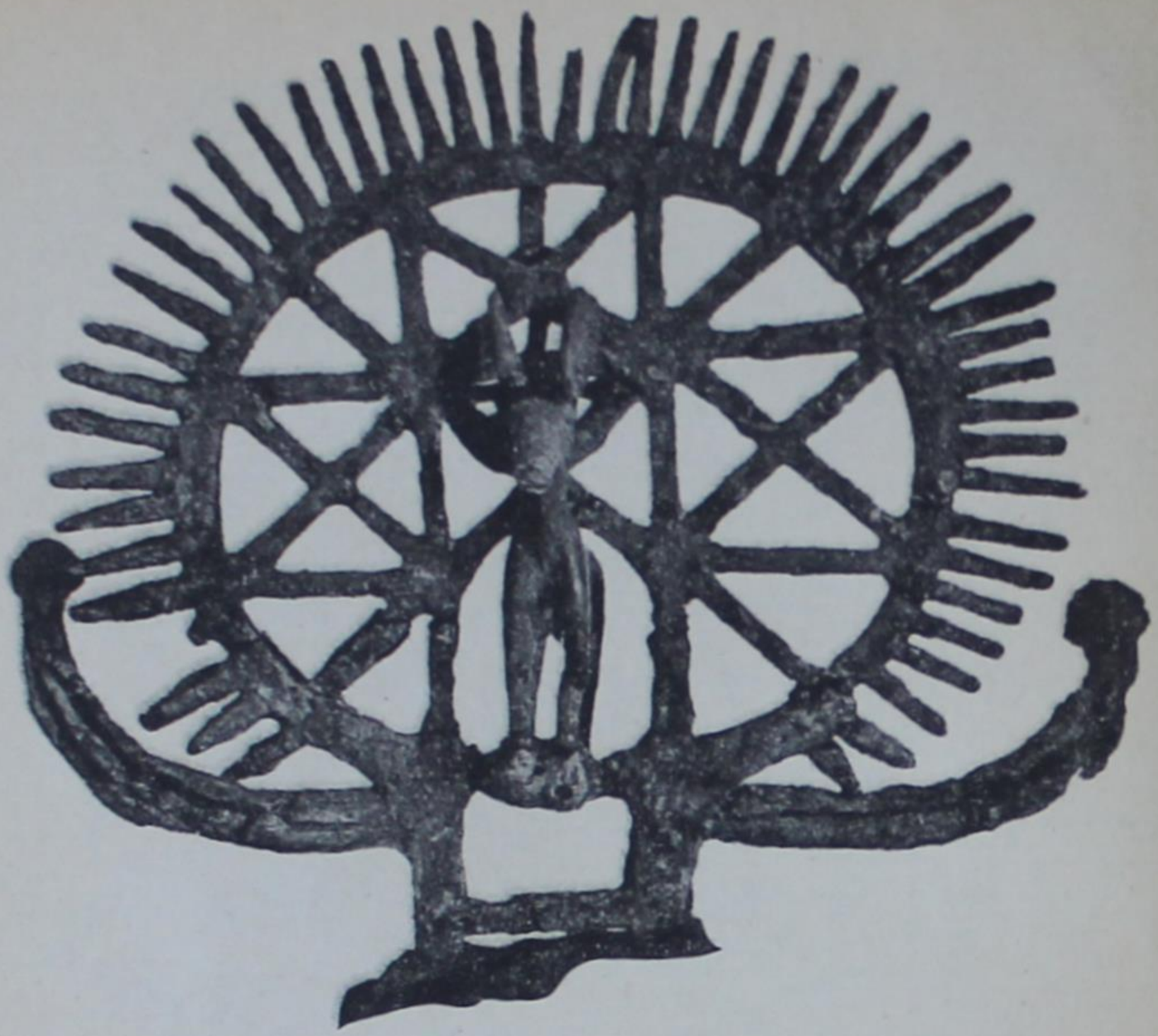

Alaca-Höyükte «D» mezarı içinde bulunan şuağlı Güneş Kursunun önden görünüşü

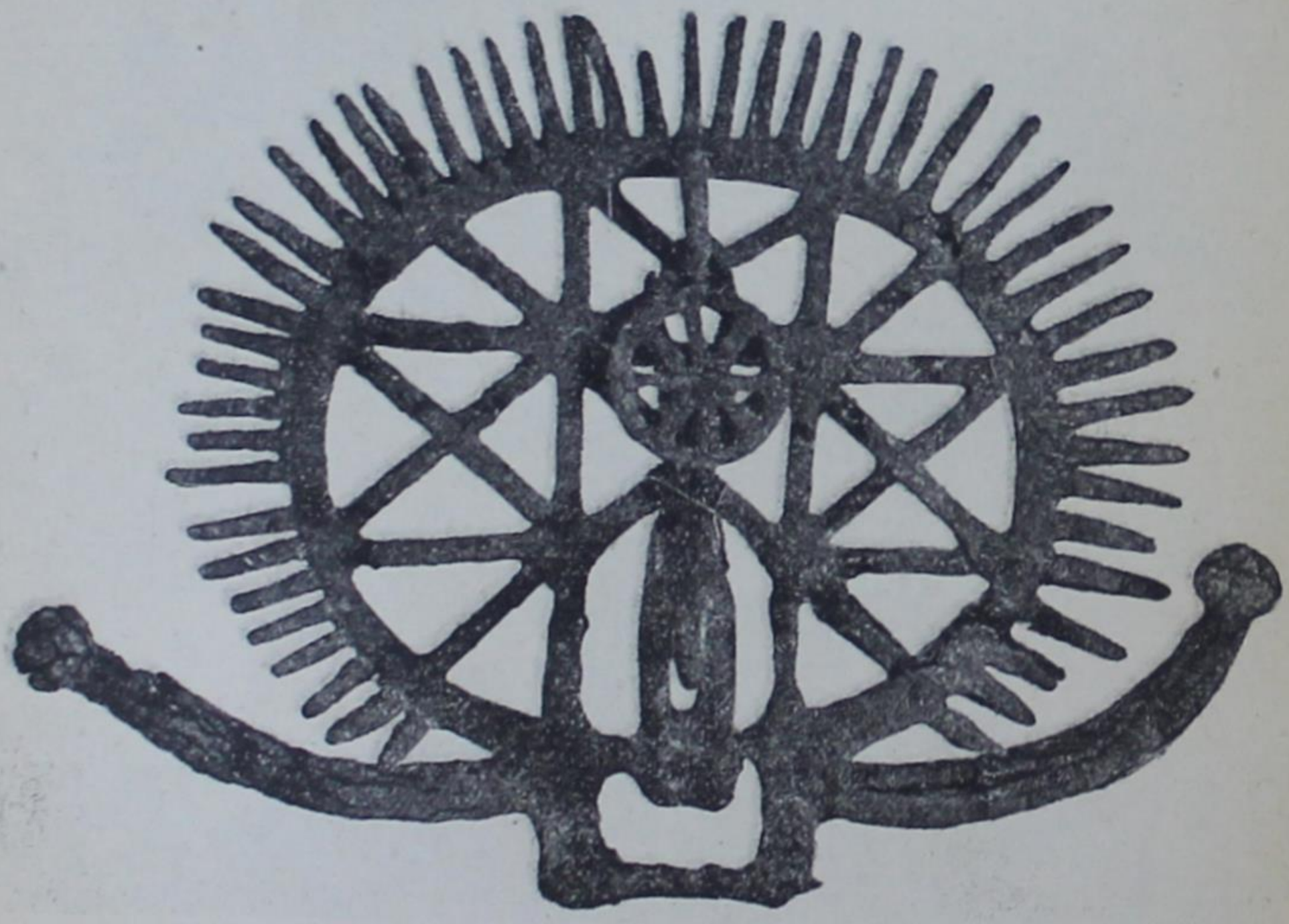

Alaca-Höyükte «D» mezarı içinde bulunan şuağlı Güneş Kursunun arkadan görünüşü

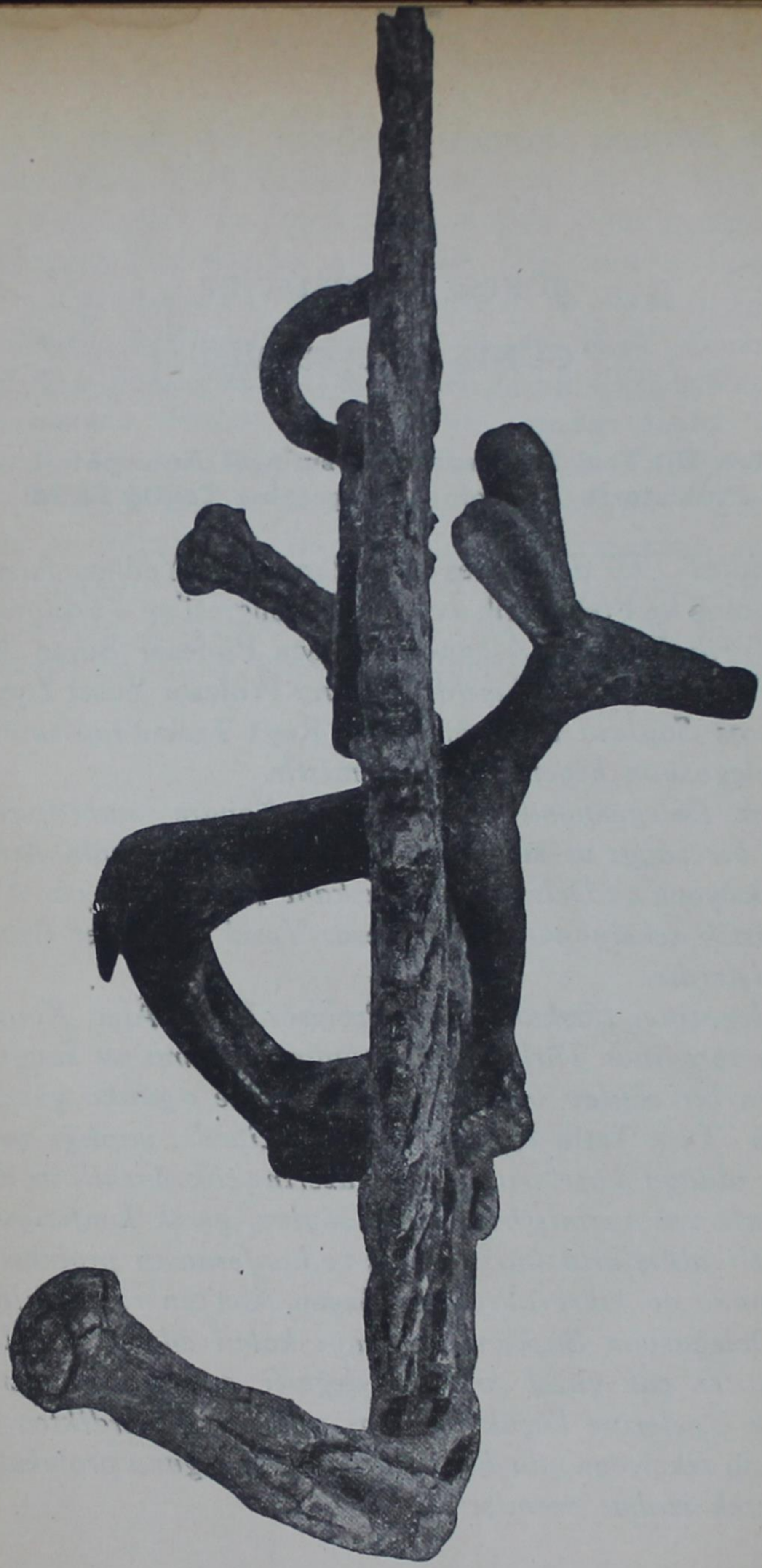

Alaca-Höyükte «D» mezarı içinde bulunan şuağlı Güneş Kursunun yandan görünüşü

BÜKREŞ KONGRESİNDE

GÜNEŞ - DİL TEORİSİ

Türk Dil Tezi On Yedinci Arsıulusal Antropoloji ve Prehistorik Arkeoloji Kongresine Tebliğ Edildi

1 Eylûl 1937 de Bükreş*'te toplanan* On Yedinci Arsıulusal Antropoloji ve Prehistorik Arkeoloji Kongresi*'ne Türkiyeden de Türk Tarih Kurumu Asbaşkanı* Sayın Profesör Bayan Âfet*'in Başkanlığı altında Eskişehir Saylavı* Profesör Yusuf Zıya Özer *ve Maraş Saylavı* Profesör Hasan Reşit Tankut*'tan mürekkep bir Delegasyon heyeti iştirak etmiştir.*

Türk Delegasyonu Bükreş*'te ve Kongre muhitinde pek büyük bir saygı ve sevgi uyandırmıştır. Kongrenin* Antropoloji Seksiyonu*'na Delegasyon Başkanı* Profesör Bayan Âfet *ve Lengüistik seksiyonuna da* Profesör Yusuf Zıya Özer *Asbaşkan seçilmişlerdir.*

Delegasyon Başkanı Sayın Profesör Bayan Âfet, *Kongrenin açılma töreninde Türkiye kültürünün kutlama ve saygılarını bildiren bir söylev verdikten başka, yine o günkü genel toplantıda* Türk Tarih Kurumu*'nun Türkiyede yaptığı ve yapmakta olduğu kazıların verimi üzerine çok önemli ve değerli bir konferans vermiştir. Gerek söylev, gerek konferans, pek hararetli alkışlarla karşılanmış ve konferansın projeksiyonla seksiyonda da tekrarı* Profesör Bayan Âfet*'ten rica edilmiştir. Türk Delegasyon Başkanı bu ricayı kabul ederek kazılardan elde edilen çok güzel ve çok değerli eserlerden bazılarını Kongre Üyelerine küçük bir sergi şeklinde gösterdikten başka* Arkeoloji seksiyonu*'nda da bunlardan pek çoğunu projeksiyonla göstererek izahat vermiştir.*

Profesör Bayan Âfet *ayrıca* Antropoloji seksiyonu'*na da kendisinin ikiyüz Türk kadını üzerinde yaptığı antropometri etütlerinin neticeleri hakkında bir tebliğde bulunmuştur.*

Delegasyon Üyelerinden olan Türk Dil Kurumu Lengüistik - Etimoloji Kolbaşısı, Maraş Saylavı ve Ankara Tarih - Dil - Coğrafya Fakültesi Profesörü Hasan Reşit Tankut *ta* Türk Dil Tezi *hakkında kongrenin* Lengüistik seksiyonu'*na bir tebliğ yapmıştır.* Hasan Reşit Tankut, *bundan başka* Maya *yazıları üzerine bir tebliğ yapacak olan alman uzmanlarından* Dr. Werner Wolf'*e karşı Maya alfabesinin mahiyeti hakkında hazırladığı bir etüdü de, alman uzmanının gelmemesinden dolayı, Kongre Genel Sekreterliğine bırakmıştır. Bu iki tebliğin fransızca metinleri bu belletenin fransızca kısmındadır. Bunların türkçeye tercümelerini de aşağıya koyuyoruz :*

PREHİSTUVARA DOĞRU BİR DİL İZLEMESİ
VE
GÜNEŞ-DİL TEORİSİNİN İZAHI

Congrès international d'anthropologie et d'archéologie préhistorique'te lengüistiğe de yer verilmesi Türk lengüistlerini sevindirmiştir.

Türkiyede doğmuş ve orada hızını almakta bulunmuş olan yepyeni lengüistik metodu prehistuvarla alâkalı olarak inkişaf etmektedir. İlmin prehistuvar üzerindeki son ve kat'î zaferleri bu inkişafımızı artırdıkça ona inanımız ve bağlılığımız kuvvetleniyor ve böylece genel paleo-lengüistiğe yardım edebileceğimizi sanıyoruz. Çünkü bizce dil prehistuvardan histuvara postulatum halinde devredilmiş bir tesis olmaktan çok uzaktır. Dil bahsinde histuvar ile prehistuvar arasında kesip ayıran bir hudut tanımıyoruz. Dil, continuité'li bir akın olduğu için onu prehistuvara çıkarmak ve orada ilk insanın hayatı ile ilgilemek zarurîdir.

Dilin teşekkül kanunları buradan başlar ve historik devrin muahhar ve mevzıî kanunları buna istinat eder.

İşte huzurunuzda izah edeceğim asıl süjeye temas etmiş olduğum için, güttüğümüz Türk dil tezini kısaca anlatmama müsaadenizi rica edeceğim.

Türk dil tezi, Türk tarih tezi ile omuz omuza yürüyor. Tezlerin esaslarını şu kısa cümlelerle hülâsa edebiliriz:

Türk tarih tezine göre: "Yüksek kültürün ilk beşiği Türk ana yurtları ve kültürü kuran ve bütün dünyaya yayanlar da Türklerdir.„

Dil tezimize göre de "Bu millet yarattığı kültür eserlerinin adını ve bu eserlere bağlı fikir sistemlerini Asyadan sonra Avrupaya, Amerikaya ve bütün dünyaya birlikte götürmüş ve içlerine girdiği uluslara da yaymıştır.„

Yüksek Kongre ile alâkadar olmamızın başlıca bir sebebi de, Türk dil tezinin lingüistique pür'den başka tarihe istinat eden kısmının burada konuşulan arkeolojik, antropolojik ve kültürel vakalar olmasıdır.

Archéologie préhistorique ve Paléontologie humaine bize dünyanın her tarafına serpilmiş bir brakisefal eleman tanıtır. Bu brakisefal insan varlıkları, kültürlerini kucaklamış olarak 20 nci asır ilim âlemine kendi-

lerini göstermiş bulunuyorlar. Birçok antropoloğlar, brakisefaliyi muhitin müsait olmıyan şartlarını yenmek hamlesinden hızını almış bir ıstıfa telâkki ediyorlar. Ege, Mısır, Anadolu, Irak, Sint havzası gibi eski kültür merkezlerinde yapılan kazılar kültürün brakisefali ile paralel inkişaf ettiğini gösterir. Glotz, Elliott-Smith, Woolley bu hakikatı eserlerinde tebarüz ettirenlerdendir. Bu işaret ettiğimiz kültür silsilesinin Elam, Bülucistan, Efganistan, Hazer denizi ve Anav üzerinden Türkistana vardığı son kazılarla sabit olmuştur. Bu izlemeyi Haddon antropoloji bakımından, Will Durant da kültür ve medeniyet bakımından aydınlatmışlardır.

İşte bizim dil tezimizin tarihî mesnedi budur. Çünkü yaratıcılariyle birlikte yayılan bir kültürün, beraberinde dil malzemesi dahi taşımış bulunması, aksi hatıra gelemiyecek bir zarurettir.

Bunun içindir ki, biz Türkçeyi beşer tarihi içinde tetkik etmeği doğru ve ilmî buluyoruz. Türk dilini, bizim bildiğimiz ve bulduğumuz genişlikte değilse de, Hint-Avrupa ve başka gruplar ile birleştirerek bir ana grup halinde tetkik eden âlimler olmuştur. Sweet'in Aryo-Altaique grupu, Pedersen'in Nostratik grupu, Koppelmann'ın Eur-Asiatique grupu bu esasa dayanır.

Bulgar âlimi Stefan Mladenof 1936 Kopenhağ dördüncü beynelmilel Lengüistik Kongresinde böyle bir orijinel akrabalıktan bahsetmiştir.

Dil bahsinde daha muhafazakâr olanların şeflerinden Delbrück bile Hint-Avrupa dillerine menşe arama bahsinde artık yorulmuş olduklarını ve Non-Indo-européen dillerin tetkiki ile bu muammanın çözüleceğini itiraf etmiştir.

***

1932 de Ankarada Türkiye Reisicümhuru Atatürk'ün fahrî ve filî riyaseti altında bir Türk Dil Kurumu teşekkül etti. Kurumun mesai programı ve çalışma şekli bizzat Yüksek Şefin eliyle tanzim edilmiştir.

Kurumun o günkü maksadı Türk dilinin épuration'u idi. Alışılmış olan usuller dilde yaşıyan ve arapça, farsça ve greko-latin asıllı sanılan birçok elemanların türkçeden çıkarılıp atılmasını icap ettiriyordu. Halbuki bunların Türk asıllı oldukları sezilmeğe başlamıştı. Fakat mevcut metotlarla bunun muntazam bir disiplin dahilinde ve ittıratlı bir izahını yapmak kabil olmıyordu.

Bizi bu kaostan kurtaracak ve muammayı açacak bir anahtara ihtiyaç vardı.

Şimdi elinizde bulunan şu küçük broşür işte o anahtar oldu.

Bu broşür Güneş-Dil adını taşıyan teorinin ana hatlarını ve izahlarını ihtiva eder. İki senedenberi Ankara Fakültesinde dil ilmi bu teorinin esaslarına göre tedris edilmektedir. Teori yalnız épuration işinde

bize salim bir rehber olmakla kalmadı; yukarıda izah ettiğim Türk dil tezini, seziş ve istidlâl derecesinden çıkararak, onun disiplinli bir vérification'a ermesini de temin etti. Hattâ önümüze şimdiye kadar Türk dili ile alâkası imkânı hatıra getirilmiyen sonsuz bir dil haznesi serip bu haznenin de Türk orijinelliğini ıspat etti.

Şimdi size Güneş-Dil Teorisinin ana hatlarını, kabil olduğu kadar kısa olmak üzere, izah etmek için müsaadenizi rica ediyorum. Güneş-Dil Teorisi glottogonie'de âmil olarak güneşi tanır. Son zamanlara kadar Güneş kültünün néolitique devirde başladığını tahmin ederlerdi. Yeni tetkikler bu kültün Paléolitique'e kadar uzandığını göstermektedir. Lâtinlerden Macrobe, 18 inci asırda Depuis, 19 uncu asırda Max Müller Güneş kültünün ilk kült olduğunu gösterdiler. Türk Tarih Kurumunun son senelerde Alaca Höyük'te yaptığı hafriyat bize proto-Etiler (Hittite) zamanına ait güneş sembolleri ve kursları çıkarmıştır. Prezidantımız size bundan güzel nümuneler gösterdi. Ortaasya kavimleri arasında güneş kültünün eski olduğu Rus ve Çin âlim ve müverrihleri tarafından meydana çıkarılmıştır.

Psychisme préhistorique'te insan melekâtı üzerinde bir güneş tropisme'inin tesiri kabul edilir. Söz fakültesini de bu cazibe tahrik ettiği için hâdise bizce bir Héliotropisme glottogonique'tir.

Böylece teorimizin adını izah etmiş olduk.

***

Bu (tropisme)e kapılan o vakit insanlarının Merkbild'leri (kavrayış tabloları) bugünkünden başka olacağı tabiîdir. Çünkü onlar başka bir Wirkton'a (tesir ve tarhrik tonu) tâbi idiler. Bundan dolayı onlar güneşin herhangi bir vasfını haiz olan her şeye ve her hâdiseye güneş nazariyle bakarlardı. Türk Güneş-Dil Teorisinin semantiğinde esas işte budur.

***

Eski insanlarda şimdi Gestalt (şekil) dedikleri toptan kavrayış hâdisesi hâkim idi. Bunun içindir ki, ifadeleri Holophrastique yani toptan idi. Güneş-Dil Teorisinin her şeyi güneşe irca etmesi bu iki psikolojik hâdiseye istinat eder.

***

Bilâhara süje, obje ve hâdiseyi vasıflarına göre kategorilere ayırmak melekesi hâsıl olunca, güneşten sonra gelen ikinci derecede polisemi kaynakları taayyün etti. Güneş-Dil Teorisi bunları altı kategoride otuz anlama irca eder.

Sumercede bunun karakteristik misalleri vardır. Deimel, piktografı (doğan güneş) olan (u) veya (uğ) kelimesinden dört yüz küsur anlam ürediğini tespit etmiştir.

İlk insanların anatomik ve fiziyolojik sebepler dolayısiyle ilk defa olarak gütüral bir ses çıkarması ve bunun da sâyi akal (Moindre effort) kanununa göre (a) olması lâzımgelir. Van Ginneken'in tetkikine göre bilhassa Brachycéphale'lerde articulation'un biyolojik esası gütüral fonemlere doğru mütemayildir. Güneş - Dil Teorisi bu fonemi (a) olarak tespit eder. Nitekim Möller, bu hadiseyi Hint - Avrupa ve Samî dillerinin müşterek ana dilini ararken müşahede etmiş ve bütün vokallerin (a) dan çıktığı kanaatine varmıştır.

(A) fonemi (a + a) olunca düğümlenerek bir vokal - konson meydana gelir. Bütün konsonların anası olan bu fonemi teorimiz okunmaz g (ğ) diye adlandırmıştır. Buradaki rolü vokali uzatmaktan ibaret olan bu (ğ) güneşin kendisini ve ondan doğan bütün polisemi kaynaklarını ifade eden ilk manalı fonem ve ilk konsondur. Kendisini doğuran ilk vokalle birlikte kelimenin başında bulunduğu zaman köktür. Biz buna bundan dolayı ana kök adını veriyoruz. Belli olsun olmasın her kelimede bu ana kökün varlığını kabul eder, semantik ve morfolojik developmanda onu ararız.

Esasen bazı lengüistler, doğrudan doğruya bunu söylememiş olmakla beraber, préformatif elemanlar, digamma, prothèse, voyelle indistincte gibi muhtelif elemanlar tanıyarak bu hakikate doğru gelmektedirler. Kraelitz, tıpkı ayni manada oldukları halde biri aferetik olan diğeri olmıyan türkçe (sıcak) ve (ısıcak) ta olduğu gibi, Sumercede dahi birçok kelimelerin başında préformatif eleman bulunduğunu söyler. 1936 da Herman, dilin menşeini ve ilk etaplarını tetkik ederken «her kelimenin başına H kıymetinde bir nefes getirildiğini» tespit etmiştir.

Bu gibi hâdiseler klâsik tipte kök mefhumunun inhilâl ettiği kanaatini hâsıl etmiştir. Bilhasa pregrameriyenler bu temayüldedirler.

Şimdiye kadar çözülmez sanılan kōklerin parçalanabileceği ve kök mefhumunun ancak izafî bir kıymeti olduğu fikri hâkim olmağa başlamıştır.

*
* *

Böyle olunca kelimelerin strüktürünü tetkik etmek hususî bir önem kazanır. Şimdiye kadar (kök + süfiks + dezinans) formülü hâkim idi. Güneş - Dil Teorisi kelimelerin strüktüründe ve gelişiminde yukarıda işaret edildiği gibi nüve olarak yalnız (v. + ğ) dediğimiz ve her kelimenin başında bulunan veya bulunmuş olan bir ana kök kabul eder.

Teorinin semantik sıklet merkezi budur. Kelimelerin diğer elemanları bu ana kök mefhumunun gelişimini tavsif ve tayin ederler.

Bizce kelimelerin gövdeleşmesinde tahakkuk etmiş olan tabiî morfolojik formül: (v. + k.) + (v. + k.) + (v. + k.) formülüdür.

Kelime uzadıkça telâffuzda suhuleti ve kelimede ahengi yani öfoniyi temin kanunu hükmetmeğe başlar. Böylece baştaki kökün kendisinden sonraki elemanla kaynaşması ve ortada zarurî olmıyan vokal ve bazen konsonun düşmesi hadisesi başgösterir.

Bu vahitlere alelıtlâk ve morfolojik fark gözetmeden eleman adını veri iz.

Fonetik icabi olarak yukarıda izah edildiği gibi her eleman mutlaka vokalle başlar ve konsonla biter. Bu kaziyenin tabiî neticesi (corollaire) şudur:

Kelimede iki konson yanyana gelemez. Gelmiş ise vokalin düşmüş olması ve etimolojik analizde tekrar yerine konulması lâzımgelir. Yanyana düşmüş ayni cinsten iki konsonun biri mutlaka (ğ) den değişmedir.

Herman 1936 da bu hakikatı kavrıyarak kelimelerin primitif şekillerinde iki konsonun yanyana gelmediğini ve kelime strüktüründe (v. + k.)-un esas olduğunu söylemiş ve bu hâdiseyi Synharmonie tesmiye etmiştir.

Güneş - Dil Teorisi konsonlar kategorisini tip, vazife ve semantik kıymetlerine göre şu şekilde tasnif eder:

1 — (ğ) nin yerine geçen, vasıflandıran ve tayin edenler: Bunlar arasında mutation vardır.

ğ, y, g, k, h.

v, f, m, b, p.

2 — Yapan, yaptıran, yapılmış olan ve alelıtlâk dinamizm ifade edenler: t, d.

3 — Tekarrür ifade eden: r.

4 — Mesafe, imtidat, şümul, umumîlik, gayrişahsîlik, müphemiyet ve nefi gösterenler:

n, c, ç, s, ş, j, z, l.

Türkçede bütün konsonların başlı başına birer semantik rolü vardır. Her konson bir ses parçası halinde bir idenin fonetik sembolü ve bir fikrin reflesidir. Ses sembolizminin ve affectif fonetiğin bizde izahı sadece budur. Hermann Hirt 1937 de bitirmiş olduğu İndo - cermen grameme inde birçok süfiksleri determinatif tesmiye ettiği monofonemik elemanlara ayırmak ve bunların çoğuna semantik kıymet ve rol vermekle bize yaklaşmış oluyor.

***

Şimdiye kadar size lengüistik ve etimoloji hakkındaki yeni buluşlarımızın ne olduğunu ve bunun yine En Büyük Türk tarafından Güneş-Dil Teorisi adıyle ortaya atıldığını söylemiş bulunuyorum.

Türk dilinin prehistorik bir ana kültürün Langue fondamantale'ı olduğuna bizi inandıracak birkaç misal vermeme müsaadenizi dilerim:

Meselâ hemen hemen bütün Hint-Avrupa dil grupunda *pater* şeklinde yaşamakta olan kelimenin malûm usullerle etimolojisini yapanlardan bazıları *ter* parçasını süfiks diye ayırdıktan sonra baştaki (pa) kısmına Lallwort (çocuk sözü) demekle iktifa eder. Bazıları bunu Samî grupunun peder manasına gelen *ab* ve *eb* kelimelerine irca ederler ve (*pa*) yı (*ab*) dan çıkarmak için *apiter* biçiminde bir intikal şekli rekonstitüe ederler. Onlara göre *pater*'in sulbî peder anlamından ziyade aile şefliği, önderlik manaları vardır. Teorimizin koyduğu ana kök ve (v.+k.) disiplinine göre bu kelimenin analitik şekli şudur:

(1) (2) (3) (4) (5)
ağ + ap + ağ + at + er

Esas mana (ağ + ap) ve kaynaşmış şekliyle (ap) ta temessül eder. Bunda güneşe matuf anlamlardan sahip, rap, efendi, esas, kuvvet ve kudret anlamları mündemiçtir.

Sumercede (ab) şeref unvanı olarak muteber, yaşlı, ulu ve baba demektir.

Üçüncü unsur olan (ağ), anlamı isimlendirir ve tamamlar. Binaenaleyh bu üç unsurdan teşekkül eden türkçenin (apa) ve (aba) kelimeleri her lehçede baba ve cet manasınadır.

Apak ve *abak* heykel ve idol demektir.

Bu kelimeler prehistoryaya doğru götüren basamak kelimeler (mots étapes) dir. Ayni zamanda kelimenin dil organizmine dahil, yerli ve esaslı olduğuna işaret ederler.

Kelime, yapıcılık ve yaptırıcılık rolünü yapan (v. + t) elemanını alınca dinamizm kazanır ve (v.+r) unsuru ile de takarrür eder. Bu suretle (ağapağater) ve senkop ve aferez ile (*pater*) ve (*bater*) ve üçüncü unsurun (h) ye ve dördüncü (t) nin (d) ye tebeddülü ile (bahadır) gibi kelimeler çıkar.

Teorimizin izahına göre bu kelimeler yani *bater*, *pater* ve *bahadır* türkçenin eskisinden yenisine kadar bütün lehçelerinde aynen yaşamış ve yaşamaktadırlar.

(v. + t) + (v. + r) elemanlarının bir aradaki müzdeviç rolünü tebarüz ettirmek için türkçedeki causatif -*tır*- kısmına dikkat etmek lâzımdır.

Bu iki eleman *koşturmak, güldürmek* gibi bir obje veya süjede nasıl bir yaptırıcılık ve yapıcılık takarrürü ifade ediyorsa bu vazifeyi Hint-Avrupa dillerinden meselâ (daha eskilerden intikal ederek) fransızcada dahi aynen yapmaktadır; direk*tör*, redak*tör*, kondük*tör*'de olduğu gibi. Bu -*tör*- ve vokallerin semantik rolü olmadığına göre sekiz vokalle (t- r) kısmını Fransız grameri nasıl izah ederse etsin, bizce bu yapıcılığın takarrüründen başka bir şey değildir.

Analiz usulümüze misal olmak üzere verdiğimiz (pater) kelimesi kadar Türk asıllı olan şu kelimeleri de analizsiz olarak ve sadece orijinelleri ile karşılaştırmakla iktifa edeceğim.

Almanca demir manasına *Eisen* ile onun Hint-Avrupaî aslı sayılan *aios* (parlak maden) ve Türkçenin yakut lehçesine kadar birçok lehçelerinde yaşıyan ve Orhon kitabelerinde okunan bakır ve pirinç anlamlı *yes, yez, ces* kelimeleri kökte birdirler. Prehistuvar ergolojisinde, madenciliğin Orta Asyadan brakisefal Alpinlerin eli ile garbe geldiği ve bakır medeniyetinin demir medeniyetinden mukaddem olduğu muhakkak olduğuna göre, (Eisen) in *yes* ve *yez*'e tâbi olması lâzımgelir.

Bu izleme ve bu netice Türk ekolümüzün lengüistik kronolojisinin esaslarından biri sayılmalıdır.

Lâtince *ager*, Almanca *Acker* kelimelerinin zıraat mefhumu Sumerce *agar* ve etice *kueri* kelimelerine kadar dayanır. Bunların ayni tarihî esasa dayanarak ve **Güneş-Dil** Teorisiyle kontrol edilerek bir Proto-Türk ana kültür kelimesine bağlandığına inanıyoruz. Çünkü zıraat en eski Türk yurdundan çıkmış ve kendisini ifade eden kelimeler bugüne kadar Türk lehçelerinde (ekin, eker, ekerge, göveri) şeklinde yaşamaktadır.

H. R. TANKUT

MAYA ALFABESİ
VE
MAYALARIN TÜRK ORİJİNİ

Dr. Werner Wolf'un "*le déchiffrement de l'écriture Maya*„ üzerine olan komünikasyonu dikkati caliptir. *James Churchward*'un **Mu** adlı 5 ciltlik eserinde de bir **Mu** kıt'asından ve oradan dünyaya yayılan *Maya*-lardan bahsolunmaktadır. Bu kitapların "*The Children of Mu*„ (Mu çocukları) adlı cildinin 32 inci sahifesinde, 6000 - 7000 senden daha eski hiç bir tablet veya enskripsiyonun deşifre edilmesi, bugünkü tanınmış arkeologlarca kabil olmadığı ve bunları okumak için *Mu*'nun lisanını, sembollerini, alfabesini ve kozmogonisini bilmek lâzım olduğu yazılmaktadır.

Bundan sonra, eser sahibi *Mu* alfabesi hakkında şu izahatta bulunuyor: Alfabe 16 harf ve birçok diftonglardan müteşekkildir. Her harfin kendini ifade eden üç hiyeroglifi vardır. Birincisi hiyeratik (ruhanî) harf olup, onun ayni zamanda gizli bir manası da vardı. İkincisi umumiyetle kelimelerin içinden ve üçüncüsü de bir sıfat olarak, yahut teyit ve tekit için kullanılıyordu. Hiyeratik harflerin esoterik (batınî) manaları yalnız rahiplerce bilinirdi. Hattâ onların bile hepsi bunların manalarını bilmezlerdi. Birçok defalar gizli mana bazı şeyleri sembolize ediyordu. (**M**) harfi *Mu*'nun alfabetik sembolü; (**H**) harfi mukaddes dörtlerin alfabetik sembolü idi; ve (**A**) harfi, yaradanı ve ulûhiyeti ifade ediyordu. Bu cildin 34 üncü sahifesinde *Mu*, *Maya* ve *Mısır* alfabelerini, İngiliz alfabesiyle karşılaştıran bir de tablo vardır [1].

* * *

Müellif *James Churchward*'un *Mu* tesmiye ettiği kıt'a, onun telâkki ve izahına göre Pasifik'te sular altında kalmış bir yerdir. Yine müellifin yazdığına göre, Asyada büyük imparatorluk ve medeniyet kurmuş ve Avrupanın garbına kadar yayılmış bulunan *Uygur*'lar, *Mu* kıt'asından çıkmış *Maya*'lardır.

Halbuki tarihçe kat'î olarak tespit olunmuştur ki *Uygur*'lar Türktür. Bizce, müellifin kitaplarına isim olarak aldığı *Mu* kelimesi - ki bunun

[1] Bu alfabe tablosunun fotografisini de bu sayımıza koyuyoruz.

Ma ve *Mo* olarak ta telâffuz edildiği düşünülebilir - bugün Çin şimalinde *Moğolistan* dediğimiz *Mo* kıt'asıdır. Filhakika *Andrees* atlasının 164 numaralı kartında *Scha — Mo* sözünde gördüğümüz *Mo* kelimesi, *Mu*'dan başka birşey değildir. *Stieler*'in el atlasının 58 numaralı paftasında aynen *Scha — Mo* şözünü görürüz. Başındaki vokali mahfuz kalmış olarak kelimenin *a + mu = amu* şekli de vardır. Türkistanda Aral gölüne dökülen *Amu – Derya* nehrinin *Amu*'su budur.

Mu, mo, maya kelimeleri Türkçedir. Bu bilgiyi teyit için *Pekarski*'nin *Yakut Dili Lûgati*'nden şu sözleri arzediyorum [1]:

Mo = Mu = Muo : *Mo — o, hor, hor* = hikâye tabirlerindeki ilk nakerat.

Mogoy = *moğoy, moğ, moğay = monoy*: 1 — Yılan, engerek yılanı, ejderha, sağır yılan; 2 — Kara kurbağa; 3 — Hikâye ve efsanelere iştirak eden sima.

Mogos = masalda geçen bir zenginin adı.

Mögö = *mönö, mege, meni, megi, meni, menie, mörü*: ebedî. *Mögö hallan* = ebedî sema (kubbe)

Möyön = *mönön, mögnön*: kabarıklık, tebarüz.

Mu — u = Muy : *mu — uy* manzum masalların ilk gelen nakeratı.

May = destanların, hikâyelerin nakeratının ilk sözlerinden biri. *Ma — ay, hor, har, etiri — may* = masalda ismi geçen bir seyisin adı.

Umay = meşime

Oma(ğ), Omağ, Omak = akraba, ırk, nesil.

Imak = masal.

Imığ = muzlim.

Mogol : *mogol, moğ* = Büyük, ulu, muteber v. s.

Mu — Mo — Maya sözlerinin Türkçe olduğunu diğer tezimde anlattığım *Güneş - Dil Teorisi*'yle dahi teyit etmek mümkündür.

* * *

Diğer taraftan müellifin "*The Lost Continent of Mu*„ (*kaybolmuş Mu kıtası*) adlı cildinin 22 inci sahifesindeki *Naakal* tabletlerinde bulunmuş olan bazı enteresan semboller [2] tetkik olunursa bu eserin de, karşılıklı olarak, *Güneş - Dil Teorisi*'ni teyit ettiği görülür. Meselâ 3 rakamile gösterilmiş olan daire, **güneş**'in resmidir. **Güneş** bütün ilâhi sıfatların kolektif bir remzi idi. Yukarda da işaret ettiğim gibi Maya dilinde ilk harf, yaratanı, ulûhiyeti ifade ediyordu. Bizim teorimizce de bu böyledir. Yine aynı tabloda gördügümüz **T**, bizim teorimize mutabık olarak, *Mu* dilinde, meydana getirişi, birdenbire vukuu remzeder. Aynı tabloda, I^B deki sembol, yedi

[1] Sahife : 169

[2] Bu sembollerin fotografisi de bu sayımızdadır.

başlı yılanı ve onun fezada hareketini remzeder. *Mu* ve *Maya* dilindeki bu telâkkinin türkçe olduğu yukarda işaret ettiğimiz *Mo, Mu* sözlerinin müştaklarından olan *Mogay* sözünün 1 numaralı manalarında sarahaten görülmektedir.

Maya dili alfabesinin ilk harfi, tablosunda görüldüğü gibi, **güneş**'i remzeden dairenin ortasına bir nokta konularak gösterilir. Bunun Maya dilinde **ah** telâffuz edildiğini müellif eserinin 205 inci sahifesinde izah etmektedir. *Güneş - Dil Teorisi*'nde de güneş, yani her şeyin başlangıcı ve ilki, ve güneşten ve onun hareket ve vasıflarından çıkarılmış olan başlıca mefhumlar, kolektif olarak **ağ** diye telâffuz olunur. Müellifin İngilizce yazdığı **ah** kelimesindeki **h** ile bügünkü Türk alfabesinde bulunan okunmaz **ğ** aynı rolü ifa eder, yani vokali uzatır.

Görülüyor ki *Güneş - Dil Teorisi*'ndeki ana kök **ağ** *Maya* dilinde de aynen bulunmakta idi.

*
* *

		(1)	(2)	(3)	(4)
(A)	**Mu** :	*ağ* +	*am* +	*uğ* +	.
(B)	**Mo** :	*ağ* +	*am* +	*oğ* +	.
(C)	**Amu** :	*ağ* +	*am* +	*uğ* +	.
(D)	**Maya** :	*ağ* +	*am* +	*ay* +	*ağ*
(E)	**Oma** :	*oğ* +	*om* +	*ağ* +	.
(F)	**Mogol** :	*oğ* +	*om* +	*oğ* +	*ol*

(1) *ağ — oğ* : ana köktür. Burada şu manalara delâlet eder: kuvvet, kudret, hareket, menşe, ilk, esas, çokluk.

(2) *am — om* : ana kökteki manaları kendinde temsil eder.

(3) *uğ — oğ — ağ — ay — oğ* : (2) rakamlı unsurda temsil edilen ana kök manalarını isimlendiren ve tamamlıyan unsur.

Buraya kadar olan tahlile göre:

(A) *ağamuğ — amu — mu*
(B) *ağamoğ — amo — mo*
(C) *ağamuğ — amu*
(D) *oğomağ — oma*
(E) *oğomoğ — omoğ — moğ*

Sözlerinin manaları şunlardır:

1 — Esas, kuvvet, kudret, varlık, yaratan, ki bütün bu manalar, *Allah* tanınan **güneş** mefhumunda toplanmaktadır.

2 — Neşet edilen yer,

3 — Akraba, ırk, nesil: *Pekarski*'de "*Oma*„ bu manayadır.

Şimdi bu manada olan *amuğ — omoğ — amay — may — moğ* sözüne (4) üncü ek olan *ağ* ve - orijininde *oğ* olan- *ol* elemanını ilâve edersek, kurulan *maya* kelimesi biribirile akraba olan, ayni nesil ve ırktan olanların, yani ayni menşeden, ayni tohumdan türeyen obje ve süjenin adı olur.

Filhakika eser sahibi de *Maya*'ya "*Mu Çocukları*„ demiştir. *Maya* kelimesi türkçede aynen mevcuttur. Manası da herhangi bir varlığın aslı demektir.

"Büyük, Ulu, muteber v. s.„ manalarına geldiği yukarda işaret edilen Moğol kelimesi de ayni surette elde edilir.

H. R. Tankut

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

ENGLISH	MU	MAYA	EGYPTIAN
A	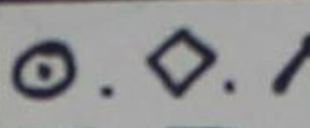	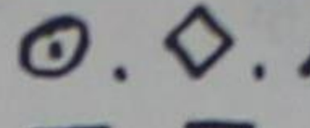	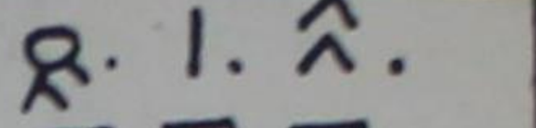
B	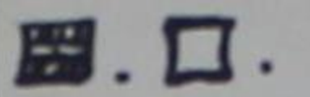	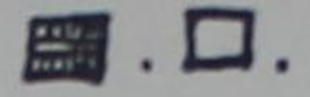	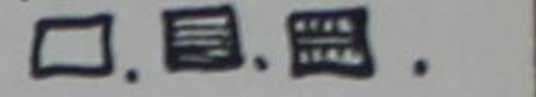
C	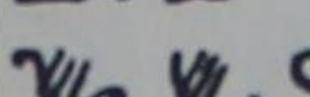	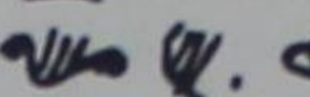	
CH	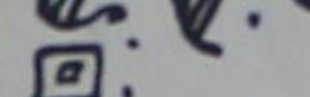	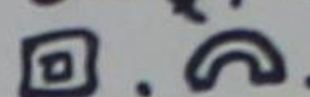	
DZ	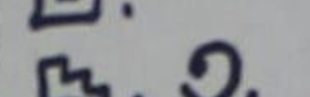	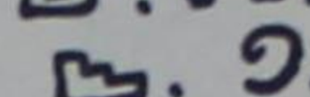	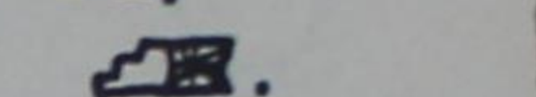
E	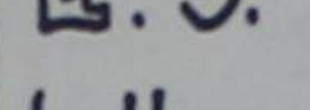	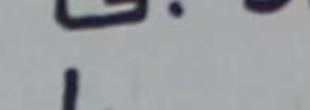	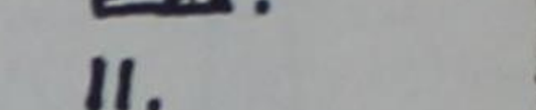
H	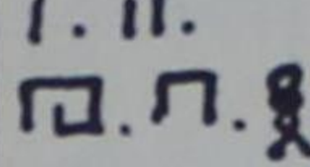	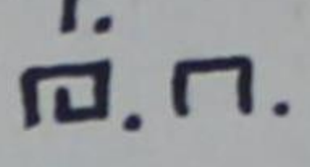	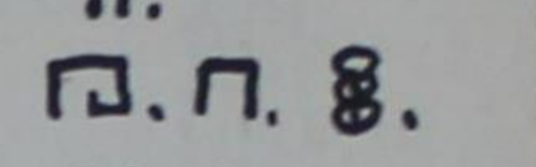
I	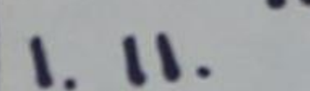	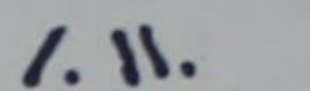	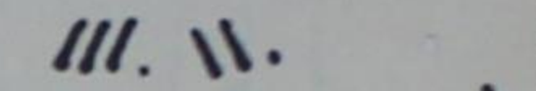
K	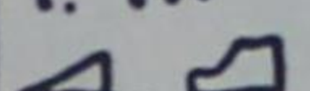	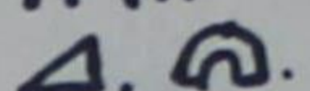	
KH	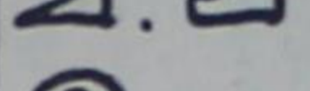		
KU	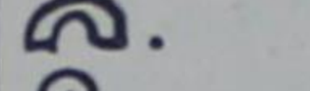		
L	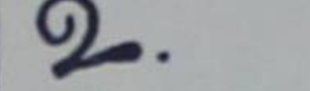		
M	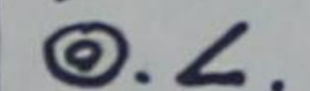	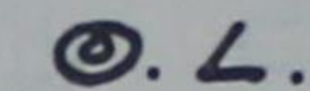	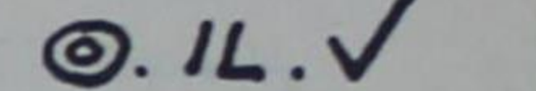
N	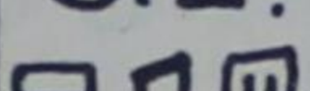	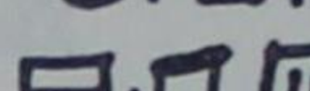	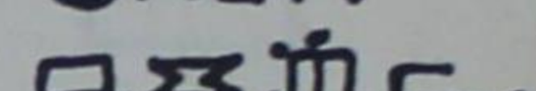
O		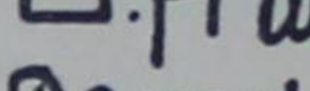	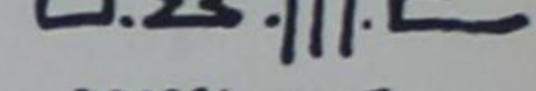
P	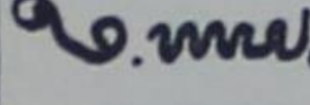	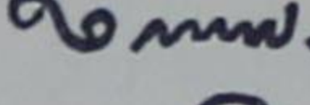	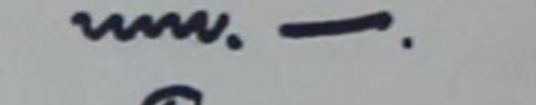
PP			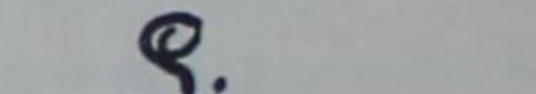
SH			
T	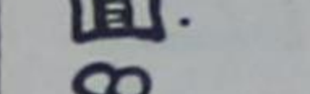	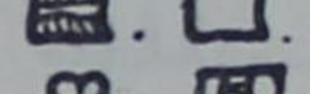	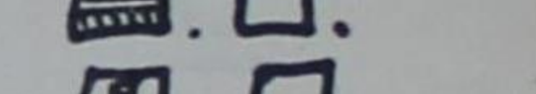
TH	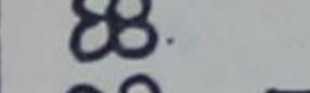	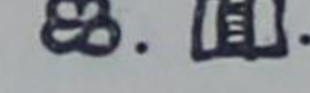	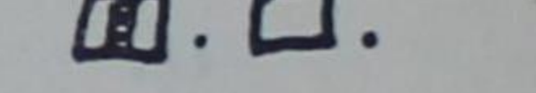
TZ		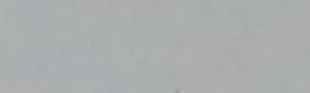	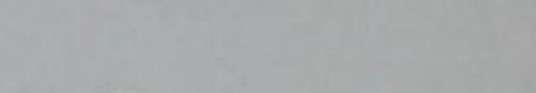
U	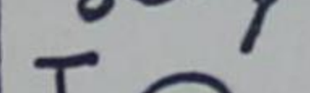	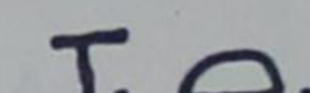	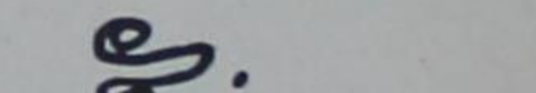
X		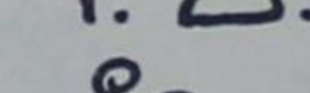	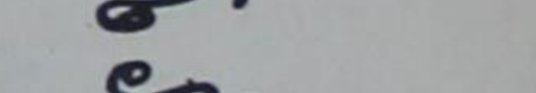
Y		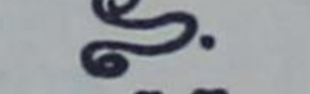	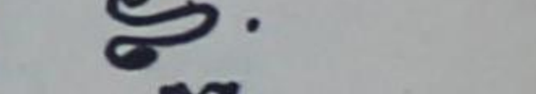
Z		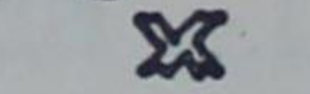	

Mu, Maya ve Mısır Alfabeleri

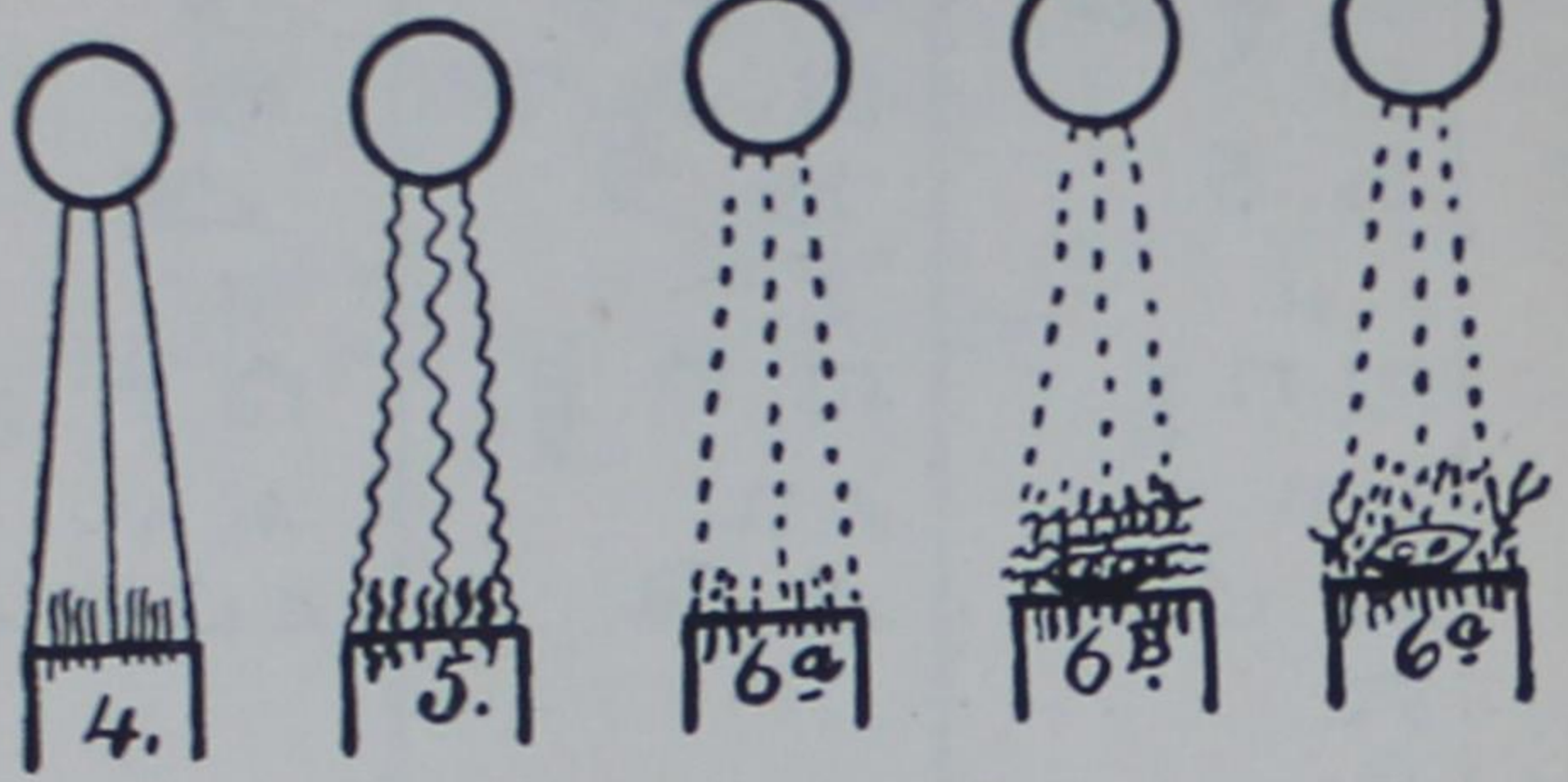

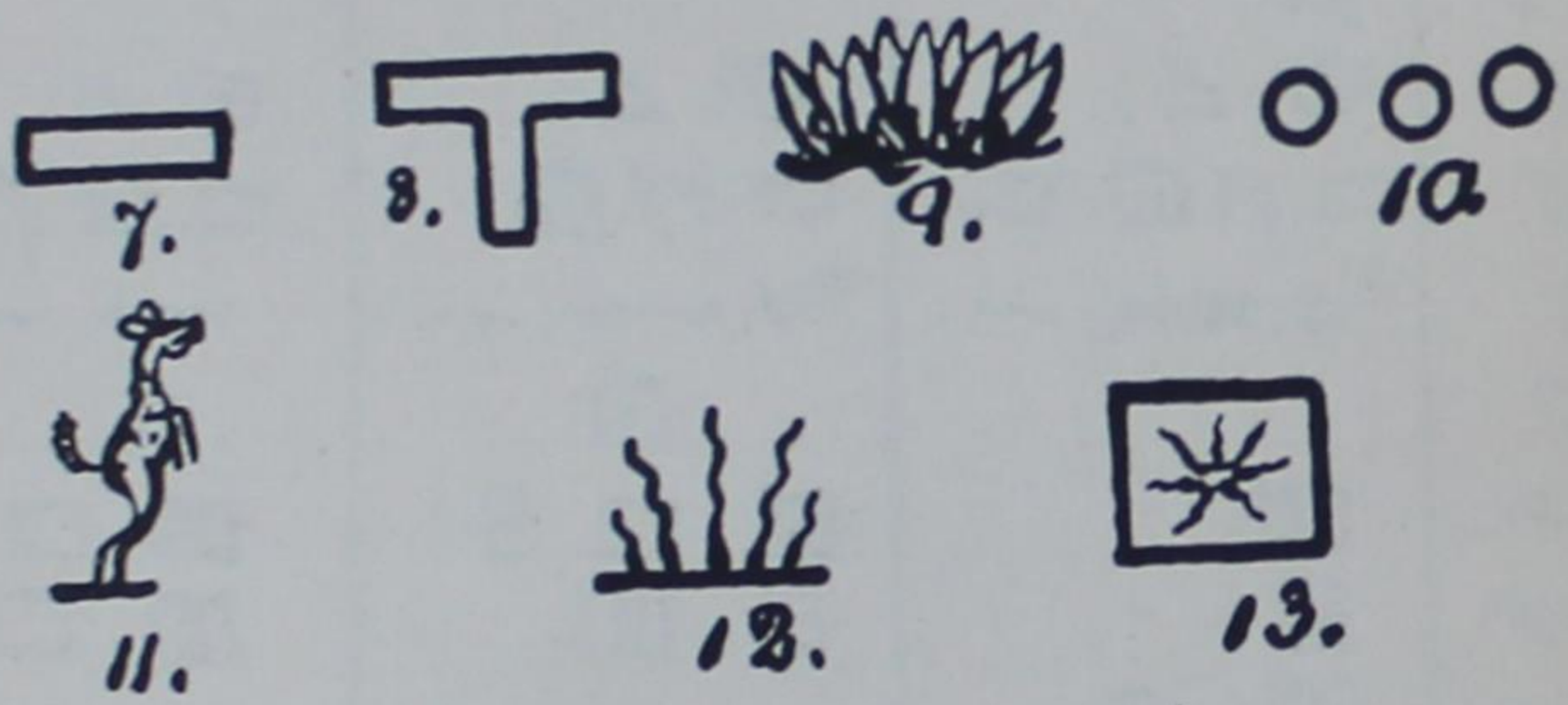

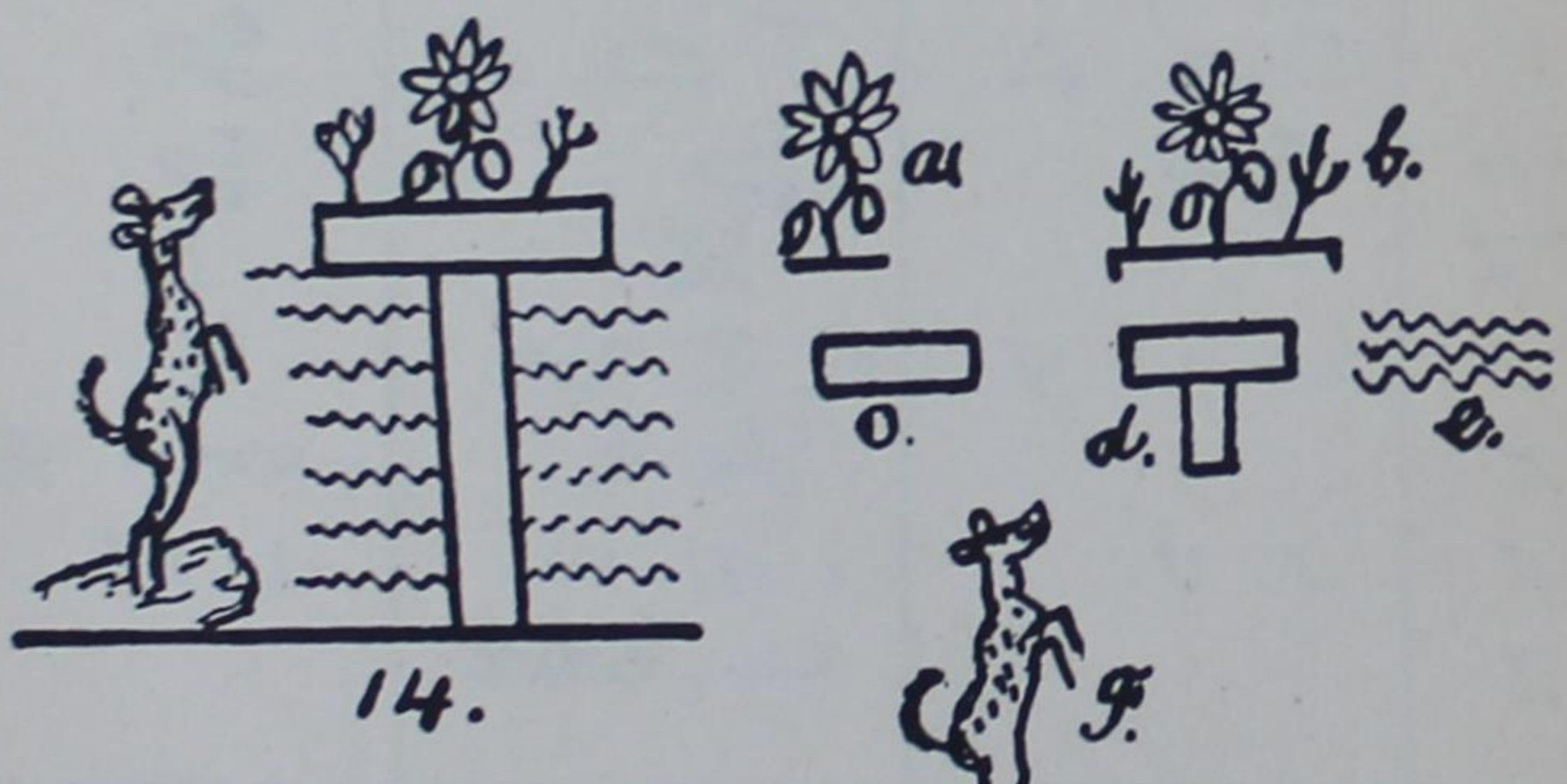

Naakal tabletlerinde bulunan dikkate değer semboller ve tezyinat

Kurum Çalışmaları:

LÜGAT ÇALIŞMALARI

Üçüncü Türk Dili Kurultayının kabul ettiği çalışma proğramına göre, lûgat sahasında Kurum çalışmaları iki büyük vargıya ermek üzere nizamlanacaktır:

1 — Kurumca Rusça ve Macarcadan dilimize çevrilmiş olan lûgatler ile başka kaynakla bir araya getirilerek yapılacak geniş bir Türk Lehçeler Lûgati;

2 — Yapılan ve yapılacak kitap taramalarını koynunda toplıyacak olan bir Büyük Türk Kamusu.

Türk Dili Kurumu, bu iki vargı üzerinde de çalışmalarına başlamıştır.

Türk Lehçeler Lûgati için Genel Sekreterlikçe hazırlanan ve Genel Merkez Kurulu Üyeleri ile Kurum Uzmanlarına verilerek herbirinin düşünceleri de alındıktan sonra Genel Merkez Kurumunca da kabul edilen bir hazırlama proğramı yapılmıştır. Bu proğrama göre bir yandan da çalışmalara girişilmiştir.

Büyük Türk Kamusu için de şimdiye kadar taranılan ve taranılmakta olan yazma ve basma, yeni ve eski kitaplardan başka lûgat kitaplarının da taranması için bir talimat yapılarak Genel Merkez Kurulunca tasdik edilmiş ve bu işe de başlanmıştır.

Türk Lehçeler Lûgati hazırlama proğramı ile lûgat kitapları tarama talimatını bu sayımıza koyuyoruz:

TÜRK LEHÇELER LUGATİ HAZIRLAMA PROGRAMI

1

Türk Lehçeler Lûgatinin Kaynakları

1 — Tercüme edilmiş, edilmekte ve edilecek olan Türk Lehçe lûgatleri ve endeksleri ile gerekli görülüp taratılacak Türk lehçeleri kaynakları ve mevcut Türk lûgatleri fişlenerek *Türk Lehçeler Lûgati* kaynaklarını teşkil edecektir.

2 — Şimdiye kadar tercüme edilmiş olan Türk lehçe lûgatleri şunlardır:

1. *Pekarski*'nin *Yakut Dili Lûgati* (Rusçadan);
2. *Zolotnitski*'nin *Çuvaş Söz Kökleri Lûgati* (Rusçadan);
3. *Paasonen*'in *Çuvaş Lûgati* (Macarcadan);
4. *Verbitski*'nin *Altay - Aladağ Türk Lehçeler Lûgati* (Rusçadan);
5. *Nèmeth Gyula*'nın *Kumuk ve Balkar Lehçeler Lûgati* (Macarcadan)
6. *Behçe - tül - lûgat* (Macarcadan);
7. *Katanof*'un *Uranha lehçesi lûgatçesi* (Rusçadan);
8. *Kâşgarlı Mahmud*'un *Divanü lûgat - it - Türk*'ü (fiş halinde Arapçadan);
9. *İş Muhammet Buki*'nin *Kazak - Kırgız Lûgati* (Rusçadan);
10. *Kayyumu Nâsırî*'nin *Lehçei Tatari*'si (aslından);

3 — Tercüme edilmekte olan Türk lehçe lûgatleri şunlardır:

1. *Radlof*'un *Türk Lehçeler Lûgati* (Rusça ve Almancadan);
2. *N. Tahir*'in *Başkurt Lûgati* (Başkurtçadan) ve *Katerinski*'nin *Başkurt Lûgati* (Rusçadan) [Birbirini tamamlamak üzere memzucen tercüme edilmektedir].

4 — Yukarıki maddelerde sayılanlardan başka ele geçebilecek Kazak - Kırgız, Karakırgız, Kazan, yeni Altay, Karaçay, Azerbaycan ve Gagavuz lehçelerinin lûgat ve endeksleri de imkân oldukça tercüme olunacaktır.

5 — Taranacak olan Türk lehçe kaynaklarının başlıcaları şunlardır:

1. *Pavet de Courteille*'in *Şark Türkçesi Lûgati* (Fransızcadan);
2. *Şinasî Lûgati* (Farsçadan);
3. Eski Türk yazıtları endeksleri;
4. Eski Uygur metinleri endeksleri;
5. *Muhammed - ibni - zeynüddin - ül - Menufi*'nin (*Ettuhfe - tüz - Zekiye*) si (Türkçeden Arapçaya);
6. *Cemalüddin ibni Mühenna*'nın (*Hilye - tül - insan ve Hilbe - tül - lisan*) ı (Arapçadan türkçeye);
7. *Ebu Hayyan*'ın (*Kitab - ül - İdrâk - li - lisan - il - Etrâk*) i (Arapçadan Türkçeye) ve bunun (*Haşiye*) si;
8. *Gagavuz Lûgatçesi* (Rusçadan);
9. *Zemahşerî*'nin (*Mukaddime - tül - Edeb*) i (Arapçadan Türkçeye);
10. (*Houtsma Lûgati*): (Arapça - Farsça - Türkçeden İngilizçeye);
11. (*Elkavanin - ül - külliye - li - zabt - il - lûgat - it - Türkiye* (Arapçadan Türkçeye).

Bunlardan başka ele geçebilecek lehçe lûgat ve endeksleri de Genel Merkez Kurulunca gerekli görülürse taratılacaktır.

6 — Türk Lehçeler Lûgati için istifade edilecek mevcut lûgatler şunlardır:

1. İki cildi basılı olup alt tarafı da bastırılmakta olan *Hüseyin Kâzım Kadri*'nin *Büyük Türk Lûgati;*
2. *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi*'nin *Endeks* kısmı;
3. *Şemseddin Sami*'nin *Kamusu Türki*'si;
4. *Ahmet Vefik paşa*'nın *Lehçei Osmanî*'si;
5. *Şeyh Süleyman*'ın *Çagatay Lûgati*;
6. Basılmakta olan *Derleme Dergisi.*

2

Kaynakların Kullanılış Yolları

7 — Tercüme edilmiş olan lûgatler, Başuzmanın idaresindeki tercüme kolunca bir kere daha kontrol edildikten sonra fişlenmeğe verilecektir.

8 — Tercüme edilmekte veya edilecek olan lûgatler, tercümeleri bitip yine tercüme kolunca tamamile kontrol edildikten sonra fişlenmeğe verilecektir. *Radlof* lûgatinin tercümesi fişlenmeğe verilmezden önce, bu lûgati tamamlıyan veya düzelten kaynakların fişleriyle kontrol edilmek üzere o kaynakların taranmasına da teşebbüs olunacaktır.

9 — Taranacak eserlerin taranma yolları hakkında, *fişlenme yolları* bahsinde gösterilen esaslara göre, ayrıca bir talimat yapılacak ve tarayıcılardan gelecek tarama fişleri, 18 inci maddede gösterildiği gibi, zarflara ve cilbentlere konulacaktır.

10 — *Büyük Türk Lûgati*'nin basılı olan iki cildi ile *Kamusu Türkî*, *Lehçei Osmanî*, *Çagatay Lûgati*, fişlenmeğe verilecektir. Ancak bu eserler eski yazı ile basılmış olduklarından fişlerin transkripsiyonu ayrıca bir komisyon eliyle kontrol edilecektir.

11 — *Büyük Türk Lûgati*'nin basılmakta olan kısımları ile *Derleme Dergisi*'nin formaları çıktıkça, ilgili oldukları kollarca bir daha kontrol edildikten sonra, fişlenmeğe verilecektir.

12 — *Tarama Dergisi*, yeni baştan kontrol edilerek şu esaslar dairesinde düzeltilecektir:

a) Tarama Dergisinin eksiklerini tamamlamak, yanlışlarını düzeltmek

için bundan önce gelerek dört koldan incelenmiş olan fişler ve kolların notları bir araya getirilecek ve bütün *Dergi* gözden geçirilerek her türlü ilâve ve düzeltmeler bir Dergi nüshası üzerinde gösterilecektir.

b) Tarama Dergisinde *Müt.* ve *Muht.* işaretleriyle gösterilen sözlerin asıl kaynakları, ana fişleri süzülerek, işaret edilecektir.

c) Derginin *Endeks* kısmı, baştan başa gözden geçirilerek, gerek Endekste bulunan yanlışlar ve gerek Dergide *a)* ve *b)* fıkralarına göre yapılan düzeltmeler ve değişmeler bir Endeks nüshasına geçirilecek ve Derginin aslındaki bütün kaynaklar da bu nüshaya kaydedildikten sonra bu musahhah Endeks fişlenmeğe verilecektir.

13 — Tarama Dergisi için gelmiş, fakat Dergiye girmemiş olan bütün fişler gözden geçirilecek, bunlardan *Türk Lehçeler Lûgati*'ne yarıyacak olanlar yeniden fişlenmeğe verilecektir.

3

Fişleme yolları

14 — Fişlenmeğe verilen bütün eserlerde türkçe diye gösterilen bütün kelimeler, türlü anlamaları ve kullanılış örnekleriyle birlikte, fişe geçirilecektir.

15 — Her bir kelimenin bir fişi olacak, eğer kelime hakkındaki izahlar bir fişe sığmazsa birinci fişin altına (2) rakamı konularak ikinci ve bu da yetmezse ayni yolla üçüncü... ilâh. fişler yapılarak biribirine iğnelenecek ve bunlar bir fiş sayılacaktır.

16 — Türk Lehçeler Lûgati kaynaklarının fişleri, şu şekilde yapılacaktır:

a) Fişin sol baş tarafına kelime, büyük harflerle yazılacaktır.

b) Kelimenin manası bu kelimenin bittiği noktanın altından başlamak üzere aslındaki gibi yazılacak ve kullanılış örnekleri varsa bunlar da konulacaktır.

c) Kelimenin birden fazla manası varsa herbir manaya bir numara konulacak ve kullanılış örnekleri her manadan sonra yazılacaktır.

d) Kelimenin yanında kullanıldığı lehçelere, yahut başka lehçelerle karşılaştırılmasına veya başka telâffuz şekillerine ait notlar varsa, bunlar da kelimenin yanında [ ] içinde olarak gösterilecektir.

e) Kelimenin yanında kelimenin cinsini gösteren işaretler varsa bunlar da ( ) içinde olarak konulacaktır. Böyle işaret olmıyan kaynak-

lardan yapılan fişlerde bu yer, açık bırakılacak ve sonra 21 inci madde-ye göre uzmanlarca doldurulacaktır.

f) Fişin sağ alt tarafına hangi kaynaktan alınmış ise o kaynağın adı kısatlma şeklinde yazılacaktır.

g) Eğer kaynak türlü lehçeleri gösteriyorsa kaynak kısaltmasından sonra bir (—) konularak lehçe kısaltması da gösterilecektir.

Kaynak ve lehçe kısaltmalariyle kelime cinsine ait işaretlerin ve lehçe farklarını göstermek üzere yazı makinesiyle yazılabilecek harf şekillerinin birer listesi ve fiş örnekleri ayrıca hazırlanacaktır. Bunlardan başka olarak bir işaret ve kısaltmaya ihtiyaç görüldüğü veya örnekte gösterilmemiş bir şekle tesadüf edildiği zaman, fişleyici bunu not ederek gerekli tedbir alınmak üzere Genel Sekreterliğe bildirecektir.

17 — Her fiş dört ayrı renkte olmak üzere dört nüsha olarak daktilo edilecektir.

18 — Bir kaynaktan çıkarılan fişler alfabe sırasına konularak herbir harf tamam oldukça bir zarfta ve hepsi tamam olunca zarflar bir arada olarak bir cilbentte saklanır.

4

Fişlerin kontrolü

19 — Bir kaynağın fişleri harf harf çıkarıldıkça bu fişlerin kontrolü ve düzeltilmesi işleri bir veya bir kaç uzmana verilir.

20 — Kontrolün birinci adımı kaynak ile fişleri karşılaştırarak fişleme sırasında eksik veya yanlış birşey kalmış olup olmadığını anlamak ve varsa eksikleri tamamlamak, yanlışları düzeltmektedir.

21 — Kontrolün ikinci adımı, fişleri birer birer gözden geçirerek Türk Lehçeler Lûgatine girmesi gerekli olmıyan fazla örnekler veya yanlış noktalar olursa onları da izah etmektir.

Kontrole memur olanlar, bu işte gayet özenli ve önemli davranacaklar ve özel düşüncelere değil objektif esaslara göre hareket edeceklerdir.

Bu noktalar üzerinde bir tereddüt olursa, kontrole memur olanlar tereddütlerini Genel Sekreterliğe bildirecekler ve alacakları talimata göre davranacaklardır.

Fişlerde kelime cinsine ait olan yer boş bırakılmış ise kontrole memur olanlar kelimeye, kuruluşuna, manasına ve kullanılış örneğine bakarak bu yeri de dolduracaklardır.

Bir kelimenin başka başka manalarına göre cinsi değişiyorsa cinsi değiştiği mana numarasından sonra yeniden cinsi gösteren kısaltma konulacaktır.

22 — Kontrol edilmiş olan fişler alfabe sırası bozulmıyarak yeniden zarflarına ve cilbentlerine konulur.

23 — Kontrol sırasında yazıları karışan fişler yeniden ve yine dort nüsha olarak daktilo ettirilir.

5

Fişlerin Kaynaştırılması

24 — Türlü kaynaklardan toplanan fişlerin kaynaştırılması, harf harf herbirinin ötekilerle birleştirilmesi demektir.

25 — Kaynaştırma işi Genel Merkez Kurulunca karar verilen zamanda başlar. Bu iş önce bir harf üzerinde yapılıp, herbiri ayrı ayrı kontrol edilmiş fişler bir araya getirildikten sonra ikinci kontrola verilir.

26 — Ikinci kontrol, birinci kontrolda çalışmış Uzmanlar eliyle yapılır ve fişlerde birinci kontrolda eksik kalmış bir şey varsa onları tamamlamakla beraber, başka başka kaynaklardan gelmiş olan fişlerin hep bir arada olarak alacakları şeklin de tayini maksadına matuftur.

27 — İkinci kontrol neticesinde aşağıda gösterilen şekilde dörder nüsha olarak asıl Türk Lehçeler Lûgati fişleri yapılacaktır.

a) Fişin sol baş tarafına kelime büyük harflerle yazılacaktır. Bunun yanına bir [ ] konularak kelimenin karşılaştırılabileceği sözler ile benzerleri ve zıtları ve başka telâffuz şekilleri hakkında kaynak fişlerinde bulunan veya ikinci kontrola memur olanlarca konulan kelimeler gösterilecektir. Eğer kelimenin telâffuzunda lehçe farklarını gösterecek bir hususiyet varsa o da burada gösterilir.

b) Asıl kelimenin bittiği yerin altından başlamak üzere kelimenin manası veya manaları numaralar altında yazılacak ve ilk numarayı veya, 21 inci maddeye göre, kelime cinsi değişen numara rakamını müteakıp [ ] içinde olarak kelimenin cinsini gösterir kısaltma da konulacaktır.

c) Her bir mana yazıldıktan sonra [ ] içinde olarak bu mananın alındığı kaynakların ve eğer muayyen bir veya bir kaç lehçeye ait ise « » içinde olarak lehçelerin kısaltmaları yazılacaktır. Kullanılış örnekleri varsa bunlar da o mana sırasında gösterilecektir.

d) Bir kelime muhtelif kaynaklardan hep bir mana, yahut hep ayni manalara gelmiş ise bütün kaynakların kısaltmaları biribiri ardınca ve alfabe sırasıyle yazılır. Kelimenin muhtelif kaynaklardaki manaları ayrı ayrı olursa bu manaların herbiri bir numara ile gösterilip her mananın kaynak kısaltması kendi yanına yazılır.

Türk Lehçeler Lûgati fişleri böylece yapılıp hazırlandıktan sonra kaynak fişleriyle karşılaştırılarak kalmış yanlışlar varsa tamamlanmak üzere bir kere daha Uzmanlarca kontrol edilir ve ondan sonra Genel Merkez Kurulu kontrolüne verilir.

İşleri biten kaynak fişleri yine zarf ve cilbentlerine konularak saklanır.

6

Genel Merkez Kurulu kontrolü

28 — Türk Lehçeler Lûgati fişlerinin bir nüshası esas olarak saklandıktan sonra kalan üç nüsha kontrol için Genel Merkez Kurulu üyelerine dağıtılır.

Bunlardan herbiri elindeki fişlerden herhangi biri hakkında bir düşüncesi varsa onu birlikte verilen boş fiş kâğıdı üzerinde göstererek geriye verir.

29 — Genel Sekreterlik, esas tutulan birinci fişler üzerinde gelen muhtelif mütalealara göre lüzumlu görülen değişmeleri yapar. Bu değişmelerde tereddüt olunursa Genel Merkez Kurulunca hallolunur. Genel Merkez Kurulu kontrolünden geçen ve Genel Sekreterlikçe görülüp son şekli verilen fişler, basıma esas olmak üzere yeniden daktilo edilerek baskıya hazır tutulur.

30 — Türk Lehçeler Lûgatinin basımına ne zaman başlanacağı Genel Merkez Kurulunca tayin olunur.

31 — Türk Lehçeler Lûgatinin basım şekli için ayrıca program yapılacaktır.

LÛGAT KİTAPLARI TARAMA TALİMATI

1 — Yazma ve basma Lûgat kitaplarında türkçe diye mukayyet bulunan bütün kelimeler her türlü mâna değişimleri ve - varsa - kullanılış örnekleriyle birlikte toplanacaktır.

2 — Arapça veya farsçadan türkçeye, yahut türkçeden arapça veya farsçaya olan lûgat kitapları taranırken, türkçeye mukabil o lûgat kitaplarında arapça veya farsça diye gösterilen lâfız aynen fişe - parantez içinde - alınmakla beraber, eğer o lâfız osmanlıcada müstamel ve menus dağilse osmanlıcada kullanılan ve arapça veya farsça veyahut diğer lisanlardan diye bilinen kelime konulacaktır [1].

3 — Taranacak lûgat kitaplarında bir türkçe kelimeye mukabil gösterilen kelimeler vaktiyle osmanlıcada müstamel iken sonraları terkedilerek yerlerine arapça veya farsça veya diğer yabancı dillerden başka bir kelime kaim olmuşsa bu dahi gösterilecektir [2].

---

[1] Meselâ : Farsçada (küşat) lâfzı vardır ki, «bol» ve «yayvan» ve «açmak» manalarına gelir. Malûm olduğu üzere (küşat) sözü osmanlıcada yalnız (açmak) manasile kullanılmıştır. Tarayıcı, (bol) ve (yayvan) sözlerini iki ayrı fişe geçirdikten sonra ikisinin de mukabilinde ve parantez içerisinde (küşad) ı yazar. Fakat bu lâfız osmanlıcada bu manalara kullanılmadığı için (bol) sözünü (vâsi, geniş, mebzul, kesîr..); (yayvan) sözünü de (ariz, geniş..) gibi sözlerden biriyle izah eder.

Yine farsçada «tatlı» ve «içme» manalarına (nûş) kelimesi vardır ki, bu lâfız ikinci manasiyle osmanlıcada mevcut ise de birinci manada daha ziyade (nûşin) şeklinde kullanılmıştır. Burada (tatlı) sözü taranırken parantez içerisinde (nûş) lâfzı gösterilmekle beraber yanına (nûşin) ve (leziz) gibi kelimelerden birinin yazılması lâzımgelir.

Ve yine «gözyaşı, damla, kıvılcım, kadıntuzluğu denilen bir ot» manalarına gelen (sirişk) sözü de, bilindiği üzere osmanlıcada yalnız (gözyaşı) manasınadır. Kelimenin diğer manaları taranırken (sirişk) sözü parantez içerisinde gösterilmekle beraber / damla - (sirişk), katre ; kadıntuzluğu - (sirişk), amberibaris ; kıvılcım - (sirişk), şirare / gibi dilimizde kullanılan sözlerle izah edilmelidir.

Ve yine, meselâ : (sema) sözü arapçada (gök, bulut, yağmur) ve daha başka manalaradır. Halbuki bu söz de osmanlıcada yalnız (gök) manasiyle kullanılmıştır. (Bulut) ve (yağmur) sözleri de fişe geçirilirken yine (sema) lâfzı parantez içerisinde gösterilir, ve (bulut) sözü (sehap) yahut (ebr) ; (yağmur) sözü de (baran) sözleriyle izah olunur.

Parantez içerisinde gösterilen ve osmanlıcada gayri menus olan kelimeler yalnız sarı fişe yazılır, beyaz fişlere alınmaz.

[2] Meselâ : (ittifak) eskiden (rasgele) mukabili idi. Şimdi (rasgele) sözünün karşılığı (ittifak) değil, ancak (tesadüf) kelimesidir. Malûm olduğu üzere zamanımızda (ittifak) sözü (uyuşmak, söz birliği etmek) manasında kökleşmiştir.

4 — Lûgat kitaplarında bir arapça veya farsça söze karşılık gösterilen türkçe kelimeler taranırken, o arapça ve farsça sözün dilde kullanılışı zaman ile değişmiş ve bu söz şimdi başka bir mefhuma mukabil olarak kullanılmakta bulunmuş ise, bunun de fişe not olarak yazılması lâzımdır [1].

5 — Arapça veya farsça bir kelime ile birlerşerek mürekkep bir fiil teşkil eden türkçe mastarlar, eğer basit iken haiz olduğu mânadan başka bir mâna almışsa muhakkak taranması icap eder [2].

6 — Taranan lûgat kitaplarının yalnız madde başı olarak gösterdikleri kelimeler değil, o maddenin metni içinde mana verirken ve misal gösterirken kullandıkları türkçe kelimeler de taranacaktır.

7 — Ayni kitapta bir kelime ayni manada olarak tekarrür ederse herbir tekerrürünü ayrı ayrı fişlemeğe hacet yoktur. Ancak manada velev en küçük bir fark varsa onu da ayrıca fişlemek lâzımdır.

8 — Taranılan kitapta rasgelinen bir sözün türkçe olmadığında tereddüt edilirse bunlar da fişlenir. Ancak bunların yanına bir (?) istifham işareti konulur.

Eğer tarayıcının, bu sözün türkçe olup olmadığı hakkında bir mütaleası varsa, bu da fişin alt tarafına not olarak yazılır.

9 — Tarayıcı tarıyacağı kitabın, müellifinin, yazma ise müstensihinin adlarını, telif ve istinsah tarihlerini kitabın mevzuunu, kaç sahifeden mürekkep olduğunu, matbu ise nerede, ne vakit basıldığını, sahife eb'adını, kaçıncı basım olduğunu, yazma ise sahifelerinin eb'adını,her sahifede kaç satır ve her satırda vasatî kaç kelime bulunduğunu, resimli ve cetvelli ise bunların miktar ve mahiyetini, hûlâsa kitap hakkında elde edilmesi mümkün bütün bibliyografya malûmatını bir araya getirerek yazacak ve şayet taramada müteaddit nüshalara müracaat edilmiş ise bunlardan herbiri hakkında bu malûmatı verecektir.

---

[1] Meselâ : «İnkılâp» sözü Lûgatı Naci'de bile «değişmek, başka şekle, kalıba girmek» diye izah edilmiş ve bu sözün fransızca (révolution) mukabili olarak aldığı «devrim» manası gösterilmemiştir. Tarayıcı böyle bir kelimeyi tararken fişine «değişmek = inkılâp» yazmakla beraber, haşiye olarak «bu mefhumun dilimizde şimdiki karşılığı (devrim) dir.» diye işaret edecektir.

[2] Meselâ : (görmek) mastari (kayıt) kelimesiyle birleşerek (kaydını görmek) tabiri meydana çıktığı takdirde (görmek) sözünün artık (rüyet) manasiyle hiçbir münasebeti kalmıyarak mürekkep haliyle (idam etmek) manasına gelir. O zaman bunu şu şekilde fişlemelidir :

Fişin yukarısına (görmek) yazılır, onun altına da «kaydını» ilâve edilerek mukabiline (idam etmek) konulur.

Bu malûmatın baştarafına eserin telif tarihi itibariyle mensup olduğu asrın rakamı yazılır. Telif tarihi meçhul ise tarayıcı yazıldığı asrı tahminen gösterip yanına bir (?) istifham işareti koyar. Telif tarihinin tahmini de mümkün olmazsa asır yeri açık bırakılır. Kitabın içinde yazıldığı zamanı tahmine yarıyacak malûmat varsa bunlar da not halinde fişin altına yazılır.

Kitabın mensup olduğu asrın hicrî veya milâdî olduğu yanına bir (H.) veya (M.) işareti konularak gösterilir.

Taramanın birinci fişi demek olan bu bibliyografya fişi basılı olarak tarayıcılara verilecektir.

11 — Tarayıcı, tarıyacağı kitabı başından sonuna kadar kelime kelime okuyacaktır. Bu okuma sırasında kitapta rasgeleceği türkçe sözleri birer fişe geçirecektir. Bu fişlere (*süzme fişleri*) denilir. Süzme fişinin sağ baş tarafına kelimenin taranılan kitaptaki yazılışı aynen geçirilir. Sol baş tarafına da o kelimenin nasıl okunacağı hakkında tarayıcının mevcut kanaatine göre yeni Türk harfleriyle okunuş şekli yazılır. Tarayıcı bu okunuşta müteredditse yanına istifham (?) işareti koyar.

Bu ilk satırın altına kelimenin (2 inci maddede gösterildiği üzere) o lûgat kitabındaki karşılığı parantez içinde yazılır ve bunun altına kullanıldığı ibareye göre manası verilir. Bu mana bir kelime ile ifade edilemezse tarif ve izah olunur. Bunun da altına kelimenin - eğer varsa - kullanıldığı cümle veya ibare, kelimenin delâlet ettiği manayı belli edecek kadar vuzuh ile, yine kitaptaki yazılışı gibi aynen konulur ve nasıl okunacağı yeni Türk harfleriyle gösterildikten sonra, manası da günümüzün dili ile izah olunur.

Fişin sağ alt tarafına hangi kitabın hangi sahifesinden alındığı, kitap isminin kısaltma şekli ve cilt ve sahife rakamları ile gösterilir.

12 — Taranan sözlerde rasgelinen iştikak veya tasrif ekleri kelime ile birlikte gösterilmekle beraber, bu ekler de ayrıca birer fişe kaydolunur ve delâletleri gösterilir. Bu sözün yalnız ek olduğunu göstermek için başına bir (-) işareti konur: "-e: mefulüileyh eki„ gibi.

13 — Bir kelimenin izafet ve mefuliyet halleri, yahut fiil, siyga ve tasrifleriyle aldığı şekiller fişlenirken fişin baş tarafına önce kelimenin isim veya sıfat ise mücerret, fiil ise mastar şekli esas olarak yazıldıktan sonra ikinci satır olarak ve az içerlek olmak üzere kitaptaki şekli de yazılır.

14 — Kitap, başından sonuna kadar böyle fişlendikten sonra tarayıcı yaptığı süzme fişlerini sıralamağa başlar. Bu sıralama esnasında ayni kelimenin veya onun iştikak ve tasrif şekillerinin yazıldığı müteaddit fiş-

ler biribirleriyle karşılaştırılarak, şekilde ve manadaki bütün değişmeleri gösterir yeni bir fiş yapılır. Bu fişin başına yine taranan sözün mücerret veya mastar hali yazıldıktan sonra, muhtelif şekilleri ve kullanışı gösteren cümle, mısra, beyit v. s. gibi örneklerin herbiri, bunların bulunduğu sahifeler de işaret edilmek üzere, yazılır ve manasının mümkün olduğu kadar nüansları kaydolunur. Bu fiş kelimenin bütün şekil ve mana değişmelerini göstereceğinden birinci süzmede yapılmış olan müteaddit fişlerin yerine geçer ve o fişler bu fişe bağlanarak hep birlikte Kurum merkezine gönderilir. [5]

15 — Tarayıcı gerek kitabı birinci süzme sırasında ve gerek ilk fişleri toplayıp sıralama esnasında, taradığı sözlerin manasında, şeklinde, izafet ve tavsif tarzlarında, cümle teşkilinde bugünkü yazı dilinde kullanılagelen usüller haricinde her hangi bir lisanî nümuneye rasgelirse bunu da fiş üzerinde ayrıca gösterecektir.

16 — Taranılan kitabın cümle ve ibarelerinden nümune olmak üzere bir kaç cümle ve bilhassa bugünkü yazı dilinin cümle teşkiline nispetle hususiyet ve başkalık gösterenlere tesadüf olunursa bu gibi nümuneler ayrıca fişlere yazılarak gönderilir. Bu fişlerin üstüne ortalama olarak (*cümle nümuneleri*) tabiri yazılır.

17 — Tasnifte kolaylık olmak üzere bütün tarama fişleri ayni eb'atta olarak Kurum tarafından verilecektir. Şayet yazılacak şeyler bir fişe sığmazsa birinci fişin başında yazılı kelime tekrar olunarak yanına 2, 3... ilâh. rakamları konulmak üzere müteaddit fişler yapılır. Bir fişin mabadi olduğu anlaşılmak için birinci fişin sonuna 2, ikinci fişin sonuna 3... ilâh. rakamları da konulmalıdır.

18 — Gerek sarı ve gerek beyaz fişlerde, yazılar bu fişlerin enine olarak yazılacaktır.

---

[5] Bu beyaz fişte 3 üncü maddede izah olunduğu veçhile gayrimenus lâfızlar tekrar edilmiyerek menus olan osmanlıcalar konulmakla iktifa edilir.

TERİM ÇALIŞMALARI

Yeni terimler üzerine anket

Bundan önce çıkan 23 - 26 sayılı belletenimizde matematik, fizik, mekanik, kimya, biyoloji, zooloji, botanik ve jeoloji terimlerinin bütün listelerini basmıştık.

Kültür Bakanlığı, bu terimleri, düzeltme ve eklemeleriyle birlikte, bütün ilk ve orta okullara göndermiş ve bunlar üzerine Türk kültür ailesi içinde açılan anket hakkında da bir genelge hazırlıyarak bütün ilgili öğretmenlere ve okul ders kitabı yazanlara bildirmiştir.

Bu genelgenin kopyesini aşağıya koyuyoruz:

KÜLTÜR BAKANLIĞININ GENELGESİ [1]

1 — Ulu Önder ATATÜRK'ün Yüce Kurucu ve Koruyucu Başkanlığı altında bulunan Türk Dil Kurumunun ilk ve orta öğretim ders kitaplarında geçen terimlerden matematik, fizik, mekanik, kimya, botanik, jeololoji terimleri türkçe, osmanlıca ve fransızca alfabe sıralarına göre Bakanlığımızca bastırılarak bunlardan matematik terimleri 9. XI. 1937 tarih ve $\frac{1541}{18}$ sayılı, botanik ve jeoloji terimleri 19. XI. 1937 tarih ve $\frac{1615}{19}$ sayılı, fizik, mekanik ve kimya terimleri de 23. XI. 1937 tarih ve $\frac{1639}{20}$ sayılı genelgelerle gönderilmiştir.

Bu seriyi tamamlıyacak olan biyoloji ve zooloji terimleri ile kimyada basit elamanların listesini ve bileşik cisimlerin adlanma yollarını gösterir broşür ve ayrıca matematik terimlerinin konuluşunda güdülen yolu ve alınan terimlerden gereklilerinin türkçe orijinini gösteren bir Güt Kitabı da basılmaktadır. Basıldıkça herbiri gönderilecektir.

2 — Bu terimlerin derslerde talebeye öğretilmesi hakkında herbir terim broşürü ile birlikte gönderilen genelgedeki öğretim yollarına tamamiyle riayet edilmekle beraber, bu ders yılı içinde gerek bu terimleri öğretirken, gerek bu terimlerle ders kitabı yazarken, terimlerin gerek

[1] Genelge sayısı: 2/1688/22, tarihi: 1. XII. 1937.

anlamları gerek kullanışları bakımından bir güçlük görüldüğü takdirde bunun ve buna karşı bir çare düşünebilmiş ise onu da yazıp bildirmek bütün öğretmenler ve uzmanlar için pek önemli ve yüksek bir ödevdir. Bu güçlükleri daha açık anlamak için şu sorular ileri sürülebilir.

a) Gönderilen terim broşürlerinde geçen terimler, ilk ve orta öğretim derslerinde ve ders kitaplarında kullanılması gerekli olan bütün anlamları karşılıyabilmiş midir? Eğer ilk ve orta öğretim derslerinde kullanıldığı halde broşürlere geçmemiş bir terim varsa bunun osmanlıca ve mümkün ise fransızcasını ve buna türkçe bir karşılık düşünebiliyorsa teklif mahiyetinde olarak onu da hemen bildirmelidir.

b) Broşürlerdeki terimler arasında biribirine karışan sözler var mıdır? Başka başka anlama gelen iki terimi bir sözle karşılamış olmak, yahut başka başka terimlere konulan karşılıklar birbirine - zihni karıştıracak kadar - yakın şekillerde bulunmak gibi güçlükler görülürse bunlar ve - hatıra gelirse - çareleri de bildirilmelidir.

c) Broşürlerde gösterilen terimler arasında karşıladığı anlamdan aykırı düşmüş gibi görülenler var mıdır?

Bütün bu sayılan noktalar ve bunlardan başka terimler üzerinde çalışkan Türk öğretmenlerinin gözlerine çarpabilecek ve denemelerle anlaşılacak her türlü düşünceler; hepsini toptan bildirmek kaygusuna düşmeksizin, herbirine tesadüf edildikçe hemen mensup oldukları okul başöğretmen veya direktörlüğü vasıtasiyle doğrudan doğruya Bakanlığa bildirilmelidir.

3 — Türk öğretmenleri arasında terimler üzerinde böyle bir anket açmaktan maksat gelecek ders yılına kadar bütün bu terimlere son şekillerini vermek ve ondan sonra bütün Türk kültür ailesinin elbirliği ile ortaya konmuş olan bu terimleri ulusal bir dava gibi derslerde ve ders kitaplarında yerleştirmektir. Bu terimlerin elden geldiği kadar kusursuz ve tam olarak yerleşmesi için, düşünülen herbir noktanın asla çekinmeksizin bildirilmesi lâzımdır.

Bu yüksek ve ulusal ödevin bütün ilk ve orta okul ve lise öğretmenlerince hemen yerine getirilmesini kendilerinden ehemmiyetle rica eder hepsine yüksek başarılar dilerim.

Kültür Bakanı

S. Arıkan

...MU KÜTÜPHANESİ

ETİMOLOJİ ÇALIŞMALARI

Güneş - Dil Metodiyle Dil Etütleri

Kurumun lengüistik ve etimoloji alanınıdaki çalışmaları, **"Güneş-Dil teorisi"** *metotlarının incelenmesi, bu metoda göre dil etütleri ve karşılaştırmalar yapılması yolunda ilerlemektedir. Bu yolda yapılmış araştırmalardan bir kısmı Türkçe ve Fransızca olarak hazırlanmış ve lengüistik-etimoloji kolbaşılığının bir Önsözü ile bu sayımıza konulmuştur. Fransızca kısımda bu etütlerin daha kolay anlaşılması için, "Türk Dili Analiz Yolları Broşürü" nün Fransızcası da bu Belletene ilâve olarak katılmıştır.*

TÜRK DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ

ÖNSÖZ

Herhangi yüksek bir kültür dilinin yarı milyonu geçen zengin vokabülerini bir kaç yüz ana kelimeye ergitenler çoğaldı, ve bu artık hakikat mahiyetini aldığı için aksini kuvvetle iddia edenler olmuyor. Fakat bu ana kelimeler her dilde başka başka mıdırlar? Nasıl ve hangi tesirlerle şekillendiler? İlim âlemini ötedenberi uğraştıran bu suallerin cevabı daha nekadar gecikmelidir? Biz, bunların arasında bazen akrabalık ve çok defa karşılıklı tesirlerin verdiği bir yakınlık müşahede edebiliyoruz. Bizi dilin menşeine götüren bu meselenin tetkikini geniş etütlere bırakarak şimdi yalnız şu basit suali ortaya sürelim:

Mazide bütün dilleri müteessir edebilmiş fondamantal bir dil yaşamış mıdır?

Klâsik ekol bu yolda sarfettiği mesainin neticesine varamadı ise bu, kendisinin dil bahsinde *Glottogoni*'ye yaklaşmamış olmasındandır. Bu ekol işe başladığı gündenberi yalnız muahhar dilleri etüt eder. Mensupları içinde *Glottogoni* ile meşgul olanlara gelince, onlar fondamantal dili ancak Hint-Avrupa ailesi adını verdikleri grupta aradılar. Halbuki bu grup bir çok sebepler dolayısiyle tipoloji bakımından asliyetini bırakmıştı. Dillerin tâbi olduğu tip istihalelerini belirten evolüsyon düsturları hiçbir dilin ayni tipte tamamiyle putlaşıp kalmadığını gösterir ve Hint-Avrupa gurupunun ekleme kelimelerini çözüp dağıttığımız zaman onların ne gövdede elemanlardan kaynaştığını derhal farkedebiliriz. Yeni dillerden İngilizcenin takip ettiği tekâmül yolu kendisini eski tipten başkasına doğru sürükleyip götürüyor. İzolan bir tip sahibi olan Çincenin bir zamanlar bugünkü Hint-Avrupa dilleri gibi fleksiyonel (bükülgen) olduğu hem iddia, hem ispat ediliyor. Böylece anlıyoruz ki dil tipleri mütemadiyen kendilerini değiştirirler: Bir dil ne tipte olursa olsun kelimelerinin dayandığı formatif elemanlar konson, vokalden terekküp eder. Konsonlar tiplere göre müstakil ve kompoze şekillerde görünmekle beraber ya binefsihi kendisinde kaynaşmış gizli veyahut bünyesine takılmış müstakil ve belli bir vokalle beraberdir. Bu hal dillerin

en eski şekillerinin karakteristiğidir. Türk dili geçirdiği evolüsyon merhalelerinin yarattığı tiplerden nümuneler yaşatmakla beraber dil morfolojisinde fondamantal armoniyi muhafaza edebilmiş biricik dil olarak tanılır. Ve Türk dili bu hali en çok tebarüz ettirebildiği için Türk lengüistiğinin bazı olan **Güneş-Dil** teorisi bu tabiî ve lojik gövdeleşmeyi *v.* + *k.* ile ifade etti.

V. + *k.* formülü disiplin olarak türkçeyi ve türkçeden müteessir olmuş herhangi bir kelimeyi aslına irca için morfolojik bir kıstastır. Bu Belletende bu yolla hüviyetlendirilmiş bir çok misaller bulacaksınız.

***

Tetkiklerimiz *Eur - Asie* ve *Yakın Asya* dillerine öncülük etmiş eski bir Türk dilinin varlığını gösteriyor. Biz bu dile *Proto - Türk* adını veriyoruz. *Proto - Türk* dilinin vatanı Orta Asya idi. İlk kültürü yaratan Orta Asya'lı halk, ilk kültür dilini de işledi. Oradan kopup dört tarafa ve beş kıt'aya yayılan göçlerden bazıları bu kültür dilini bütün haznesiyle beraber götürdüler. Onların dili *Proto - Türk* grupunu teşkil eder. Bazıları birçok kültür kelimeleri istiare etmişlerdi. Onları gittikleri yerde sonuna kadar muhafaza ettiler. Bunların dili *Proto - Türk*'ten müteessir olmuş *non - Turque* dillerdir.

Her devrin neolojizmi yeni manalara eski unsurlardan kelime yapar ve böylece kelime kendisi için doğduğu ilk anlamı bırakarak çok uzaklarının ve bambaşkalarının etiketi olur. Tetkiklerimiz gösteriyorki en modern kelime mutlaka eski bir kelimenin yeni manadaki inhirafa göre şekil değiştirmesinden başkası değildir, grekçe *elektron*'la türkçe *yaltırık* kelimelerinde görüldüğü gibi. Belletenin bu sayısındaki yazılar bu maksatla yapılmış etütlerden bir kısmını ihtiva ediyor.

Türk lengüistik ekolünün monojenist olmadığını bilhassa belirtmeğe lüzum görmem. Biz türkçenin veya Proto-Türk dilinin geniş manada yegâne *Ursprache* (ana dil) olup olmadığını tetkik bile etmeyiz. Ancak türkçenin *ilk kültür* bakımından bir *Ursprache* olduğuna inandığımız için, Türkçeyi ilk devirlerin *Grundsprache* (temel dili) saymakta asla teredd üt etmiyoruz.

***

Kelimelerde şimdiye kadar semantik (tükel bir) tasnif yapılmaması, tetkiklerde ve bu yoldaki teori bazılarında mantıkî bir ittifak noktası bulunamadığına delâlet eder. Halbuki sözün muharriki olan müessirler arasında tabiatle ilgili bir armoni bulunmak lâzım gelir. Nazariyelerden ve vâzılarından bahsetmiyeceğim. Fakat bunlar kozmik veya biyolojik bazı münebbih unsurları esas tuttuğu halde hiç birisi bugünkü kelime-

lerin manası olan esas mefhumlarından ve bu mefhumların kaynağı olan güneşten doğrudan doğruya ve sistemliyerek bahsetmedi. *Güneş*, cihanda herşeye tekaddüm etmiştir. Fizik ve biolojik ne varsa ondan türedi. Şu halde ilk insanın iç benliğindeki refleleri dışarıya vermek çabasında baş ve başlıca müessir Güneş olmak tabiîdir.

Türk lengüistiğinin *Güneş - Dil* adlanmasının sebebi de işte budur.

Bu sayıya konulan etütler, teorinin başlıca tatbik levhaları olmakla beraber satırları arasında ekolün esaslarını izah eden yazıları da ihtiva etmektedir.

Bundan sonraki sayılarda genç teorinin developmanını gösteren komparatif etütler bulunacağı gibi teorinin şerh ve izahlarını veren mütemmim malûmatta bulunacaktır.

H. R. Tankut

«SPOR» VE «ATLET»

SÖZLERİ VE ÜREMELERİ ÜZERİNE

İKİ KONFERANS [1]

1

Güneş kulübü kürsüsünden sayın dinleyicilerimi içten gelen sevgiyle selâmlarım .

Arkadaşlar:

Sevgili sporcularımızın şen ve sıcak muhitine girdikten sonra, adımızı tevsim eden *spor* ve *atlet* kelimelerinin yerini tutacak öz Türkçe birer kelime aramayı kendime iş edindim.

Çünkü, ben, hepimiz gibi bu iki kelimeyi yabancı dillerden gelmiş zannediyordum. Elde mevcut türkçe lûğatleri karıştırdım. Bilhassa *Dil Cemiyeti*'nin pek kıymetli bir eseri olan *Dergi*'ye de baş vurdum.

Etimoloğ olmadığım için pek güçlükle irdeliyebildiğim lûgatlerde *spor* ve *atlet* kelimelerinin doğrudan doğruya mukabilini bulamadım. Yalnız karıştırdığım sayfalar arasında *spor* ve *atlet* kelimelerine yakınlık ve akrabalık gösterdiğini tahmin ettiğim bazı kelimeleri gördükten sonra, *spor* ve *atlet* kelimeleri yavaş yavaş bana munis gelmeğe başladı.

Meselâ: Osmanlı lehçesinde *sipahi*, Çağatay lehçesinde *sipayi* kelimesinin medlûlû *süvari askeri* olduğunu, ve hele Altay, Teleüt, Şor, Sagay, Koybal Türk lehçelerinde kullanılan ve «kovmak, kovalamak, avlamak» karşılığı olan *sıbırmak* kelimesini gördükten sonra, *spor* kelimesinin mutlaka diğer Türkk lehçelerinden daha bir kaçında bulunabileceğini düşünerek ufak tefek söylevlerimde *spor* ve *atlet* kelimelerini türkçe kabul etmiş ve kullanmıştım.

O zaman kıymetli spor yazıcılarımızdan bazılarına bu kelimeler hakkındaki görüş ve duyğumu açmış ve onların hafif tebessümleriyle karşılaşmıştım.

Davamı ispat edecek ne kabiliyet ve ne de vaziyet bugüne kadar hâsıl olamadı. Yalnız bu kelimelerin peşine düşmüş bulunuyordum.

---

[1] Bu iki konferans Bolu Saylavı Bay Cevat Abbas Gürer tarafından «Güneş» kulübünde verilmiştir.

En nihayet, Türk dili ile uğraşan muhterem Cemiyetimizin kutsal kaynağı dibinde bulunmak ve her zaman onlarla birlikte feyzalmak şerefiyle mübahi olduğum ve *Güneş - Dil teorisi*'ni coşkun dehasından yaratan sevgili Güneşimiz, **ATATÜRK**'ten bu iki kelimenin *Güneş - Dil teorisi* yolu ile aydınlatılması istirhamında bulundum.

Bir gün büyük katlarında bulundugum sırada bu iki kelimenin gün kadar aydın türkçe birer kelime olduğunu notettirmek lûtfunda bulundular.

Büyük Türk'ün, spor tarihine ebedî bir yadigâr kalacak olan bu lûtuflarından dolayı duyduğum derin minnet ve şükranlarımı birinci iş olarak sonsuz tazimlerimle Yüksek Katlarına sunarım.

***

Arkadaşlar:

Bu konuşmada *spor* ve *sportmen* kelimelerinin asıl Türkçe birer kelime olduklarını tavzih edeceğim. Diğer bir konuşmada da *atlet* ve *atletizm* kelimelerini anlatacağım. [2]

Spor kelimesinin fransızca'da mana ve menşeini arıyalım. «Nouveau Petit Larousse Illustré» lûgati *spor* kelimesini mana itibariyle şöyle tarif ediyor:

« Spor: İngilizce bir kelime; manası yalnız insan vücudünün mükemmeliyeti değil, aynı zamanda ruhun terbiyesi maksadiyle de olan metodik bir surette bedenî ekzersiz yapma.»

(O.Bloch et v. Wartburg) un «Dictionnaire Etymologique de la Langue Française» lûgatinde, (Journal des Haras) nın izahatına göre bu kelimenin menşei hakkında şöyle bir izaha tesadüf olunuyor:

«(Spor) kelimesi 1828 yılında kullanılmıştır. Lûgatin kendi ifadesine nazaran bu kelimenin muadili fransızcada mevcut değildir.

Tarihi on beşinci asra dayanan İngilizce *sport* kelimesi, asrî manasını ancak on altıncı asırda aldı.

İngilizceden istiare edilmiş olan *sport* kelimesi hakkında mezkûr lûgatin devam eden izahatını takip edelim. Bu lûgatte *sport* kelimesi, eğlence, oyun manasına olan *disport* kelimesinin evvelinde mevcut olan hecenin hazfiyle meydana gelmiş olmalıdır. Ve *disport* kelimesi de eski fransızca *desport*, tandır deniyor. Ve diğer bir şekil de, eğlence, oyun, vesaire manasına olan *déport* olduğu ve bunun da eski bir fiil olan ve eğlenmek manasına gelen *se déporter* den gelme isim olacağı gösterilerek *déporter* ye müracaat tavsiye ediliyor.

---

[2] *Atlet* hakkındaki etüt bu yazıyı takip etmektedir.

Kökü *(déporter)* ye vâsıl olan bu kelimenin mana ve menşeini ve «Dictionnaire Etymologique de la Langue Française» in bu son kelime hakkındaki izahını da görelim.

«Déporter: Eski fransızca; eğlendirmek, zihni bir meşguliyetten kurtarmak, hüsnü idare etmek, destek olmak» manalarını ihtiva eden bu kelimeden de eğlenmek manasına olan (se déporter) kelimesi gelmektedir.»

Bu lûgata göre *déporter* kelimesi, Romanın «Basse époque» devrinin bir kısmında «destek olmak, eğlendirmek» manasına gelen lâtince *deportare* kelimesinden gelmiştir. Bu manayı italyanca *disportarse*, ispanyolca *deportarsi*, eski provansal dilinde *deportar* kelimeleri de teyit ederler.

Halbuki, A. Ernout et A. Meillet'nin «Dictionnaire Etymologique de la Langue Latine» lûgatinde *deportare* kelimesi hakkında bir şeye tesadüf edilemiyor.

Yalnız *portare* kelimesi yerine *portus* kelimesini buluyoruz.

Portus hakkında verilen izaha göre lâtince *porta* kelimesi ile münasebettar olan *portare* kelimesi bu grupun mümessillerindendir. Fakat bu lûgat, bunların diğer dillerde benzerleri olmadığını söyliyor.

Şimdi *portus* kelimesinin de mana ve menşeini ayni lûgatte arayalım:

«Portus'un ilk manası (geçit ve kapı) dır.

(Porta) ve (portus) kelimeleri arasında manaların taksimi noktasından portus kelimesi (limanın methali, liman) manasını almıştır.»

Portus kelimesinin muhtelif lisanlarda *tam* mukabillerini arıyalım:

Avesta lisanında (geçit, nehrin geçit mahalli) manasına gelen *peretus* kelimesi mevcuttur. Bu, İran dilinde umumî bir kelimedir. Yine bu dilde *pul* «köprü» kelimesini, eski yüksek almancada *furt* «nehrin geçit mahalli» kelimesini, Gol lisanında *ritu* ve Breton dilinde *rit* «nehrin geçit mahalli» kelimelerini buluyoruz.

İtalyan, Kelt, Cermen ve İran dilleri arasındaki mukayese gösteriyor ki eski bir «*prtu*» esas kelimesi var farzedilebilir.

Portus kelimesi, «bir taraftan diğer tarafa geçmek» anlamına gelen bir *per* köküne aittir. Sanskritçede *piparti* kelimesi «(geçiriyor, kurtarıyor», *parayati* kelimesi «bir taraftan diğer tarafa geçiriyor», yunanca *pera* kelimesi «birtaraftan diğer tarafa geçiyorum» manasına gelir.

İşte etimoloji lûgatindeki izahat burada bitiyor.

Sayın Bayanlar ve Baylar,

Bu karışık ve biribirini tutmaz kelimelerden ve bu kelimelere bağlı izah teşebbüslerinden hiçbir mana çıkmadığını ve bunların *sport*, keli-

mesinin mana ve menşeini aydınlatmaktan pek uzak olduklarını görüyor ve anlıyoruz.

Şimdi hakikatı bulmak için *Güneş - Dil* metoduna müracaat edelim. Kelimenin orijini şudur:

Tahta üzerinde görüldüğü veçhile:

(*1*) (*2*) (*3*) (*4*) (*5*)

Sport: iğ + is + ip + or + ot = *iğisiporot*

Bu grupların ayrı ayrı manalarını verelim.

(1) *iğ* : Hareket anlamına ana köktür.

(2) *is* : Hareketin oldukça geniş bir saha, yani çoklukla alâkasını gösterir.

(3) *ip* : Bu geniş hareket ve faaliyeti temsil eden prensipal köktür.

(4) *or* : Hareketin, işaret ettiğimiz prensipal kökte takarrürünü, daimîliğini gösterir.

(5) *ot* : Prensipal kökte, geniş hareket ve faaliyetin daimî olmuş olduğunu bildirir.

Bu tahlile göre *sport* kelimesinin manası, "genişçe ölçüde daimî hareket ve faaliyet.„ demek olur.

Sport kelimesinden anlaşılan mana da bundan ibarettir.

Sport kelimesinin türkçe olduğunu teyide yarıyacak birkaç misal gösterelim; kelimenin ana kökiyle 2 inci grupunu alalım: (*iğ* + *is*).

Bu unsurlar, morfolojik icapla, (*is*) olur. Bu sözün *Pekarski*'nin, Yakut Dili Lûgatinde: "hareket etmek, gitmek, sürüklenmek, koşmak, binekle gitmek„ manalarına geldiğini görüyoruz. Yani faaliyetin, hareketin devam ettiğinin ifadesi tamamen görülüyor.

Misallerimize devam edelim:

Yakutça; *asaran is* - hayat sürmek, vakit geçirmek;

Sirden is - birisine bir şey öğretmek.

Tahsa sılcan is - avluda gezinmek demektir.

Bu misallerle *sport* kelimesinin başındaki vokali düşmüş "*s*„ - nin manasını açıkça anlamış bulunuyoruz.

(*1*) (*2*) (*3*)

(iğ + is + ip) kelimenin baştaki üç unsurunu okur ve son morfolojik şekli olan *sip* sözünü yine Pekarski'nin lûgatinde ararsak görürüz ki "çarçabuk, bir çırpıda„ manalarını, yani geniş ve çok hareketi ifade eden bir sözdür.

Bildiğimiz ve her zaman " çarçabuk „ ve " bir çırpıda „ manalarını ihtiva ederek konuştuğumuz *şıp* ta ayni kelimedir. Anî bir hareketi ifade için *Şıpın işi* demez miyiz?

Kamusu Türkî'de "*zıp*„ yahut "*zip*„ sözünün manası, birdenbire sıçramayı tasvir eder.

Zıplamak ta, sıçramak, yukarıya doğru atılmak, hoplamak manasınadır.

Arkadaşlar;

Şimdi kelimenin buraya kadar olan kısmını toplıyalım: "*iğ* + *is* + *ip* + *or*„ = *isipor* = *sipor*, *spor* olur.

Kelimenin buraya kadar olan unsurlarına, (*v.* + *r*) nin verdiği manayı, takarrür ve daimilik diye yukarıda izah etmiştik. Verbitski'nin Altay - Aladağ lûgatinde, *Sipor* sözünü, *sıbır* şeklinde buluyoruz, ki manası. "kovalamak, kovmak, avlamak„ diye gösterilmektedir.

Buna dayir ayni lehçede bir iki misal söyliyelim:

Sıbıra kel: kovalıyarak getirmek.

Yüs yılga attı sıbırdı tudup polbodı: yüz sene atı arkasından takip etti (sürdü), ama tutamadı.

Sıbırmak: yine Radlof'un dördüncü cildinde Altay, Teleüt, Lebed, Şor, Küerik, Sagay, Koybal, Kaç lehçelerinde bu kelime "hücum etmek„ manasındadır.

Kamusu Türkî'de ve Lehçei Osmanî'de *zıpır*, "zıplıyarak çılgınca hareket eden„ demektir.

Şimdi *sport* kelimesini tamamlıyalım, ve manasını başka bir türkçe kelime ile teyit edelim.

(V.+t) nin kelimeye verdiği müspet anlamı, yukarıda izah ettik. Bir atı mütemadî koşturmak için kullanılan kırbaç, ata durmadan *sport* yaptıran bir vasıtadır. Bunun türkçe bir adı da Verbitski'nin Altay - Aladağ lûgatinde *sıbırt* + *kı* - *sıbırtkı*'dır.

O halde *sıbırt* kelimesi *sport* sözünün tamamen ayni olduğu meydandadır.

Sport sözündeki "*v.* + *p*„ prensipal kökü, kelimelerde değişebilir, yani (*p*) yerine "*v.* + *ğ*„, "*v.* + *k*„ yahut "*v.* + *y*„ şeklinde görülür.

Meselâ *sekmek* = bir áyak üzere sıçrayıp atlamak. Burada (p) yerine (k) gelmiştir.

Seğirt - me; *Sekirt* - me: dans, ihtilâç;

Seyir - mek; *Sekir* - mek: dansetmek, raksetmek, ihtilâç etmek;

Seğirt - mek: acele, müsaraat, şitap etmek, tehalük göstermek;

Seyirt - mek: tehalük göstermek [Kamusu Türkî, Lehçei Osmanî]

İşte, arkadaşlar; *seğirt*, *sekirt*, *seyirt*, *sıpırt*, *sport* sözleri ayni manaya delâlet eden, orijinleri bir öz Türk sözleridir.

***

Sportmen sözüne gelince, Ankara Tarih, Dil, Coğrafya Fakültesi sayın profesörlerinden Bay *Hasan Reşit Tankut*'un 21.12.1936 tarihli mün-

teşir *men - man* etüdünde [1] bu lâhikaların tamamiyle asıl Türkçe oldukları izah edilmiş olduğundan, burada bu lâhikalar hakkında uzun uzadı bahse lüzum görmüyorum.

Bu etüde göre *men, man* lâhikaları Türk kadar kıdeme sahip bulunuyorlar.

Binaenleyh *sportmen* kelimesi *Türkmen* ve *Karaman* kadar Türk malı, öz Türkçedir. Manası "spor yapan, sporla meşgul olan, spor adamı„ demektir.

Arkadaşlar ;

Şimdiye kadar üzerinde konuştuğumuz mevzu, muhterem dinleyicilerimi yakından alâkadar ettiğinden kıymetli vakitleriniz israf edilmiş sayılmazsa da, beni dinlemek lûtuf ve zahmetinde bulunduğunuz için sizlere derin saygılarımla teşekkürlerimi sunar ve sözümü bitiririm.

2

Dinleyicilerimi saygı ile selâmlarım ;

Geçenki konuşmamızda *sport* ve *sportmen* kelimelerinin asıl Türkçe birer kelime olduğunu izah eylemiştim.

Bu meyanda *atlet* ve *atletism* kelimelerinin de, bir diğer konferansımda türkçe olduklarından bahsedeceğimi vadetmiştim.

İşte bugün o vadimi yerine getiriyorum.

Ecnebî kaynaklardan çıktıkları zannedilen bu iki kelimenin, muhterem *Dil Cemiyeti* nin pek kıymetli eseri olan *Dergi* de, "hamle etmek, hücum etmek, cüret etmek, ictisar etmek, savlet etmek, şitab etmek, tehalük göstermek, pertav etmek, saldırmak, müsaraa etmek, itibardan düşmek„ gibi zengin manaları ihtiva eden *atılmak* mastarından doğduğunu vaktiyle tasarlamış ve kullanmıştım.

Ancak mevcut Etimoloji eserlerini karıştırmakla - ki, şimdi hep beraber göreceğiz - *atlet* ve *atletism* kelimeleri hakkında müspet bir şeye tesadüf edememiş ve apaçık Tü kçe olan ve her gün bol bol kullanılan bu kelimelerin esasını tahakkuk ettirememiştim.

En nihayet bu kelimeleri de, lûtfen aydınlatmalarını, başlarımızın, kalplerimizin bağlı olduğu **ATATÜRK** ten büyük saygı ile rica etmiş olduğumu evvelki konuşmamızda söylemiştim.

Hadisata gökler kadar genis bir ilim ve irfan ihatasiyle bakan Büyük Türk Dımağının, çok Sevgili Güneşimiz, **ATATÜRK** ün, kıdemi hilkate dayanan asîl ve necip Türk varlık ve benliğinin tarihini olduğu

---

[3] Bu «Men - Man» etüdü de bu sayımızdadır.

gibi, dilini de, meydana çıkaran ve dünya dillerinin ana dili olduğunu tesbit eden *Güneş - Dil teorisi* ni iftiharla idrâk eden bizler hakikaten çok bahtiyar bir nesiliz.

Cihan karşısında bugünkü nesli bu mertebe ilim ve hakikat yolunda aydınlatmakla yükselten **ATATÜRK** e, binlerce minnet ve şükranlar.

***

Arkadaşlar,

Atlet kelimesinin mana ve menşeini evvelâ türkçeden gayri dillerde arayalım.

Atlet - athlète kelimesine Fransızca «Nouveau Petit Larousse Illustré» lûgati şu manayı veriyor:

"Eski Grekler ve Romalıların oyunlarında ve jimnastik egzersizlerinde bulunan musariğ, ve yahut çok kuvvetli adam„.

Mezkûr kelimenin eski Grekçe "cenk„ manasına olan *athlos* kelimesinden doğduğunu da, lûgat bize bildiriyor. Bu izahtan başka, bir şey kaydetmiyor.

«Webster's New International Dictionary» ye, yani Vebster'in yeni beynelmilel İngilizce lûgatine bakalım:

Mezkûr lûgat, *atlet* kelimesinin lâtincesi *athleta* olduğunu, ve "mu-sabık, musariğ„ manalarına gelen Grekçe *athlitiz - atlétés* kelimesinden geldiğini söyliyor. Mükâfat için musaraa etmek manasına olan *athlin - atleyn* in de, aynı kökten bulunduğunu kaydediyor.

Homer'in yazıları da, müsabaka manasına *aethlos* un ve mükâfat manasına da, *athlon - atlon* un kullanıldığını gösteriyor.

Bundan başka, "eski Yunanistan ve Roma'da umumî oyunlarda bir mükâfat için müsabaka eden şahıs„ ve "büyük bedenî çeviklik ve kuvvet icap ettiren egzersizlerde bulunan adam, ve müsabakaya girmek için idmanlı olan bir kimse„ ve "büyük faaliyet ve kuvveti olan şahıs„ manalarını ifade eden bu kelimenin, mecazî manada da kullanıldığını İngilizce lûgat ilâve ediyor.

(O. Bloch et v. Wartburg) un «Dictionnaire Etymologique de la Langue Française» adlı lûgatinin, de *athlète* kelimesi hakkındaki izahını görelim.

Lûgat, "1554 yılında kullanılmağa başlıyan *athlète* kelimesi, ilk defa 1327 senesinde meydana çıkmıştır, ve lâtince *athleta* dan alınmıştır ki, bu da grekçe *athlétés* ten gelir. Bu *athlétés* kelimesi ise, musaraa manasına olan *athlos* tur„ demekte; ve *athletism* kelimesinin, on dokuzuncu asrın sonunda kullanılmağa başlandığını tesbit etmekte ve fakat *ism* ekinin mana ve menşeini izah etmemektedir.

Meyer'in «Griechische Etymologie» lûgatini de gözden geçirelim.

Meyer'in izahında, "musaraa mükâfatı,, manasına gelen *aethlo + n* kelimesi vardır. Bu, bilahare *athlon* olmuştur. Bunların yanında "cenk, musaraa, cehdü gayret, çalışma, manalarını ifade eden *aethlo + z* görülür.

Bu kelimenin sıfatı, "cenge mensup,, manasına gelen *aethlioz* dur. Sonraları bu kelime, "cenk dolu, cehdü gayret dolu, bedbaht, sefalet dolu, sefil,, manalarında olarak *athlioz* şeklinde kullanılmıştır, deniyor. Meyer, bu izahından sonra, kelimenin diğer dillerle münasabatını göstermeğe çalışırken, çıkmaza giriyor.

Şöyle ki, Meyer, latince "fazla arzulu olmak, şiddetle arzu etmek,, manasında olan *avâre*; "arzukeş, bir şeyi şiddetle talep etmekte bulunan, cenge fazla arzusu olan,, manasına gelen, *avidus*, "cesur olmak, cesaret etmek,, manasına olan *audere - avedere* yi alıyor, ve eski Hintçeden de "o hoşlanır,, manasına gelen *av - avati* ve "arzu, acele„ manasına gelen *avana + m* ve *avas*, ve "merbut, musait,, manasına gelen *avi* kelimeleriyle *athlos* kelimesinin münasebetini arıyor. (Curtius) ismindeki dilci âlimin lâtince "kefil, rehine„ manasına gelen *vad*, ve Got lisanında "rehine,, manasına gelen *vadi* ve orta zaman yüksek Almancasında "rehine, cenk mükâfatı, müsaraa oyunu„ manasına gelen *wette* ve Litvanya dilinde "merhun bir şeyi kurtarmak,, manasına gelen *vadôju* ve Got dilinde "ortaya konan para, rehine, teminat,, manasına gelen *vadjia - vadi* kelimelerinde, eski Grekçeye münasebet buluyorsa da, "teminat mektubu, borç mektubu,, manasına gelen *vadja - Bôkôs* ve "nişanlanmak,, manasına gelen *ga + vidjôn*, Got dilinde "raptetmek,, manasına gelen *ga + vidan* kelimelerine sürüklendiğini gören Meyer, âlim Curtius'un, tuttuğu silsilenin aşikâr bir surette Grek kelimelerinden uzaklaştığını söyliyor ve câyı sual buluyor.

* * *

Arkadaşlar,

Şimdi hep birlikte takip ettiğimiz *athlète* kelimesinin mana ve menşeini aradığımız eserlerin yalnız bir noktada birleştiğini görüyoruz. O da, *athlète* kelimesinin, eski Grekçe *athlos* tan doğduğu keyfiyetidir.

Fakat bu eserler, *athlos* kelimesinin kökünü ve nereden geldiğini, ve kelime bu hali alıncaya kadar ne istihaleler geçirdiğini ve hakikî, vazıh, kestirme manasını gösteremiyorlar.

Çünkü, bu etimoloğlar, en hafif tabirle, türkçe bilmiyorlar ve yahut türkçeye ehemmiyet vermek veya verdirmek istemiyorlar.

Ecnebî âlimlerin birleştikleri, fakat aydınlatamadıkları *athlos* kelime-

sini şimdi biz *Güneş - Dil teorisi* yolu ile tavzih edelim, yani *athlète* kelimesine orijin olarak gösterdikleri *athlos* sözünün analizini yapalım.

(1) (2) (3) (4) (5)

Athlos = ağ + at + ih + il + os (ğ) = "*ağatihiloğ*„

Bu analiz gruplarının ayrı ayrı manalarını verelim :

1 — *ağ* : Ana köktür; burada hareket, kuvvet, kudret mânasınadır.

2 — *at* : Ana kök anlamına dinamik, yani yapıcılık ve yaptırıcılık anlamı veriyor.

3 — *ih* : (h = k = ğ), bu harflerin Türkçede rolleri bir olduğundan biribirlerinin yerlerini tuttuklarını hatırlatırım. *Athlète* kelimesindeki (*h*) nin rolü, (*t*) yi uzatmaktan ibaret olduğuna göre, doğrudan doğruya (*h*) yerine (*ğ*) konulmak daha doğrudur.

O halde (*iğ*) ana kök anlamının bir süje üzerinde tecellisini gösterir.

4 — *il* : Bu unsurdaki (*l*) konsonu kelimeye büyük genişlik ve çokluk manalarını verir.

5 — *oğ* : Şurasını kaydedelim ki, eski Grekçede (*s*) orijinde (*ğ*) dir. O halde kelimeyi (*oğ*) alacağız. Bu grup kelimenin mânasını tamamlandıran ve isimlendiren bir unsurdur.

Bu tahlile göre, (*athlète*)in aslı olarak gösterilen eski Grekçe (*athloğ*(*s*)) kelimesinin manası: "geniş ve çok ölçüde hareket ve faaliyet ve kudret„ olur.

Şimdi kelimenin gruplarını ayrı ayrı okuyarak türkçe lehçelerimizle karşılaştıralım.

Baştaki iki unsuru ele alalım (*ağ* + *at*). Bu iki unsur kaynaşınca (*at*) olur.

Bu kelimenin muhtelif lehçelerimizde mânasını bulalım.

At sözü, (Verbitsky) nin Altay-Aladağ lûgatinde şu manaları ihtiva eder :

At = atmak, endaht etmek, ok, tüfek atmak,

Buna dair bir iki misal gösterelim :

ya at = yay (ok) ile atmak;

mıltık at = tüfek atmak;

mörey at = nişana atmak.

Bu misallerde görüyoruz ki, *at* sözü bir mastardır. Bizim bugünkü lehçemizde bu mefhumu *atmak* kelimesi ifade ediyor. Dergi'de *atmak* kelimesi için "defetmek, endaht etmek, hazfetmek, iddia etmek, ilka etmek, imhal etmek, isnat etmek, reddetmek, remyetmek, tardetmek, tehir etmek, tarhetmek„ manaları yazılıdır. Bütün bu manalardan bir şeyin diğer

bir şeyden ileriye veya geriye atılması; ve bu miyanda bir adamın üstüne bir söz atılması veyahut bir adamın veya bir fikrin bağlı olduğu yerden alınıp atılması mefhumları ile, Altay - Aladağ lehçesi mefhumu birleşmiş oluyor.

Şimdi baştan üç unsuru okuyalım: *ağ + at + ih (ik, iğ) = ağatih, ağatik, ağatiğ* olur.

Yukarda (*h*) hakkında verdiğimiz izaha göre, bu unsurlar, *atih — atiğ — atik* sözünü vücude getirirler.

Bu söz, bizde "cüretkâr, cevval, maharetli, mâhir, müteyakkız, seriğülintikal, atılgan [yani atılmakta ve sıçramakta çabuk olan] tetik, çâlâk„ [Dairetülmaarif] manalarına gelir. *Atak* ta, *atik* ten başka birşey değildir.

Kelimenin gruplarını birleştirerek tamamlıyalım: *ağ + at + ih (ik, iğ) + il + oğ (os) = ağatiğiloğ*, yahut *atiğloğ* olur.

Okunmaz *(ğ)* ler de kaynaşarak, kelime *atilo — atila* veyahut birinci okunmaz *(ğ)* kendinden sonra gelen *(L)* konsonuna tebadül ederek, *atilloğ — atillağ = atillô — atillâ* şeklini alır.

Atillâ kelimesi Türk Yakut lehçesinde aynen vardır.

Pekarski'nin Yakut Dili Lûgati *atillâ* kelimesine şu manaları veriyor:

"Büyük adımlarla yürümek, geniş adımlar atmak, atlamak, bir şeyin üzerinden geçmek„.

Mezkûr lûgatte *atillâ* sözünden türeme şu sözler de vardır:

Atıllı = geniş adım, bir hareket (kökün manasında olan),

Atılın = *atillar* = yürürken bir şeye çarpmak, [*atılın* dan.]

Atıllıka = su ruhu, veyahut bahadır adı [*atillâ* dan.]

Bu son sözden Avrupa ortalarında Milâdi 5 inci asrın ilk yarısında, yani 432 den 451 yılına kadar ondokuz yıl hüküm süren büyük atalarımızdan Türk kudret ve azametini yüksek bir enerjiyle dünyaya tanıtan, şan alan, nam veren Hun İmparatoru *Atillâ* nın kahraman adının öz manasını da bu suretle öğrenmiş oluyoruz.

Kardeşlerim;

Aynı lûgatte *Atillâ* kelimesinin, sebep sıygası olarak, aynen *atillât* şekli mevcuttur ki, manası, "ana sözden anlaşılan mefhumu yapan„ demektir.

Buradaki *(t)* unsuru, yukarda manasını verdiğimiz veçhile, umumiyetle yapıcılık, yapılmış olmaklık, yani kelimenin anlamının tamamiyetini ve müspet olduğunu tesbit eder bir harftir.

Bu izahlara göre, *atillât*, "büyük ve geniş mikyasta hareket ve faaliyet yapan, kudret gösteren adam„ demektir.

O halde, orijinini aradığımız *atlet* sözünün *atillât* sözünden başka birşey olmadığı meydandadır.

Burada bir noktayı hatırlatacağım. Biz *atlet* kelimesinin asıl bir Türkçe kelime olduğunu, eski Grekçe *athlos (ğ)* kelimesini tahlil ederek meydana çıkarmış olduk.

Neden? Çünkü, *athloğ(s)* kelimesi, tamamen eski bir Türk kelimesi olduğundan bu tahlilimiz bize müspet neticeyi verebildi.

Türkçede *athloğ (s)* kelimesinin tam karşılığı *atılış* veyahut *atılığ* dır. Bunu bize, *Güneş - Dil teorisi* analizi gün gibi göstermektedir.

Binaenaleyh, türkçe bilen, yani Türk lehçelerinden herhangi biriyle yazılmış dil mehazlarına müracaat etmek kudretini haiz olan Etimoloğlar; *atlet* sözüne *athloğ(s)* gibi noksan manalı kelimeyi değil, Yakut lehçesinde ve Türk lûgatinde bütün heybetiyle duran *atillat* veyahut *atılmak* sözlerini kaynak göstererek hakikatin bizzat kendisini ifade etmiş olurlardı.

***

Arkadaşlar;

Gelelim *atletism* deki *ism* ekine:

Bu kelimenin manası, "atletliğe bağlı olan her hareket ve faaliyet„ demektir.

Bu manayı, 1931 de Bay Vildan Âşirin, intişar eden *Atletism* namındaki kitabından aldığım ilhama göre tafsil ve ikmâl edeyim.

Atletism: atletliğe bağlı sporların tekniğini eleyen bir kitaba dendiği gibi, atletik sporların sonsuz faydalarını temin eden, yani vücude sıhhat, kuvvet ve kudret kazandıran terbiyeye bağlı hareket camiasına da denir.

Fransızca «Nouveau Petit Larousse Illustré» lûgatinde *ism* kelimesini *isthme* şeklinde, fakat *(i - sme)* okunan bir ek diye görüyoruz.

Bu kelimenin de, eski Grekçe *isthmos - ismos* tan geldiğini ve "iki deniz arasında iki kara parçasını biribirine bağlıyan, yapıştıran, ilsak eden, iki şey beynini ittisal ettiren ve bir noktaya cem ve tevhit eden„ manalarını ihtiva ettiğini ve coğrafya ıstılahında *berzah* manasında kullanıldığını lûgat bize bildiriyor.

Türkçe lûgatler, *berzah* a, bir yarımadayı karaya bağlıyan yer manasını veriyorlar.

Fransızca diksiyonerdeki manaları ihtiva eden kaynak hakkında ecnebi hiçbir eserde başka bir izaha tesadüf olunamıyor.

Arkadaşlar;

Bu manaları teyit ve tesbit edecek ve *ism* sözünün türkçeliğini temin edecek vasıtamız yalnız *Güneş - Dil teorisi*dir.

İsthme = isme = Grekçe *isthmos - ismos* olduğuna göre, bu son şekli analiz edelim. *(s)* nin okunmaz *(ğ)* olduğunu yukarda gördük. O halde kelime *ismoğ* dur. Bu kelimenin analizini yapalım :

(1) (2) (3) (4)

ismos (ğ) = iğ + is + im + os (ğ) = *iğisimoğ.*

1 — **iğ** = Mesafe anlamınadır.

2 — **is** = [Burada nefi rolünü yapar] mesafeyi kısaltan, yokeden anlamınadır.

3 — **im** = Mâna kendinde tecelli eden bir prensipal köktür.

4 — **oğ (s)** = Kelimeyi tamamlar ve isimlendirir.

Bu tahlilimize nazaran *ismoğ* kelimesinin manası şudur: "İki objenin arasındaki mesafenin kalkmasiyle objelerin biribirine yapışması, veya bağlanması„.

İsmos(ğ) kelimesinin hakikî manası da budur.

Bunu Türkçe bir misal ile teyit edelim: Pave dö Kurteyin Türk - Çağatay lehçesi lûgatinde, "bağlamak, raptetmek, birleştirmek„ manasına olan *ismek* mastarı vardır. Bundan yapılan ismin *isme* veyahut *isim-ism* olduğu malûmdur: *Almak*tan *alma, alım* gibi; *Bulmak*tan *bulma, bulum* gibi.

İşte arkadaşlar, bu sağlam delilli izahımızdan *ism* ekinin nekadar temiz bir türkçe olduğu anlaşılıyor.

O halde *atletism* sözü, "bütün sporlar camiasına bağlı olan herşey ve her hareket„ manasını taşıyan temiz ve asîl bir Türk kelimesidir.

Sayın dinleyicilerim;

Sözüm burada nihayet buldu. Beni lûtfen dinlemek zahmet ve nezaketinde bulunduğunuzdan dolayı candan gelen teşekkürlerimi saygı ile sunar ve iyi geceler geçirmenizi temenni ederim.

Cevat Abbas Gürer

DIL YOLU İLE TARİH

«ALP» KELİMESİ VE ALPİN IRKIN YURDU [1]

Türk Tarih tezinin açtığı âlemsarar geniş ufuk, Türk Dil tezinin âlemsararlığını hazırladı. Eğer Türk Dil Bilgisi nurunu Prehistoryaya kadar vardırabiliyorsa bu Türk Tarih ilminin insan menşeini fethetmesiyle kabil oldu.

Buna karşı, Türk Dil tezinin teksif ettiği büyük ışık, tarih ilmine karanlık kalmış uzak ve derin köşeleri aydınlatmıya başladı. Eğer Türk Tarih ilmi ilk insanı tanımıya muvaffak olabiliyorsa bu, Türk Dil ilminin kelime fosillerini konuşturabilmesindendir. Çünkü Türk Jenisinin şaşmaz eseri, *Güneş - Dil Teorisi*, ilk insanın ilk ses parçasını ve ilk manalı sözünü bulup meydana çıkarmıştır.

Ruh ve fikir parçası olan kelime, çıktığı gövdenin manevî halinden birer zerre taşır ve yaptığı strüktürde sahiplerinin fizik evsafı hiçbir değişime uğramadan yaşar. Söz öyle bir aynadır ki onun içinde onu söyliyenin heyetini görürüz. Onun içindir ki dil ve tarih ilimleri, tıpkı söz ile insan gibi, iki ayrı ayrı varlık oldukları halde, daima bir çalışır ve daima beraber yaşarlar. Her ikisinin yardımcı şubeleri de bu el birliğine tâbidirler. Böyle olduğu içindir ki *anthropos* ile ilgili ilimlerin topuna birden *Antropoloji* diyorla.

Türk Tarih ve Türk Dil ilimleri, bu iki ve ikiz kardeş, böylece Türk Antropolojisini yapmak yoluna girmiş bulunuyor. Esasen ilmimizin de yapıcısı olan büyük kurtarıcı **ATATÜRK**'ün Türk ferdiyle ilgili her halde aynı derecede dikkat ve kıymet vermesi bu geniş manada antropolojinin sembolik bir ifadesi değil midir?

Bu ilmî imtizacın manası şudur:

Tarih, meselâ bir *Alpin* ırktan ve onun hayatından bahseder. Antropolojinin *Somatoloji* şubesi, bunların fizik evsafını tespit eder. Coğrafya, yaşadıkları yerleri hudutlandırır. Arkeoloji yarattıkları kültürü bulup çıkarır.

---

[1] Belletende basılacak, aynı basımda çıkacak.

Dil ilmine gelince, o, bütün bunların doğruyu söylemesini temin eder.

Şimdi, bu *Alp* kelimesinin bize neler söyliyebileceğini lengüistik bakımdan tetkik edelim:

Kelime, bir fosildir. Bugünkü dillerde yaşıyan onun ancak akisleri ve izleridir. Avrupanın göbeğinde toplu olarak ve başka yerlerinde serpinti halinde yaşıyan bu izlerin önce bir tablosunu yapacak ve türkçedeki eşleriyle karşılaştıracağım. Sonra gerisingeri prehistoryaya doğru çevirip orada onu rekonstitüe edeceğim.

Dağ anlamına alp:

Alba: [Kelt] Alp Masifinin adıdır. [Holder: Altkeltischer Sprachschatz]

Alp (b): [Gal] dağ, yüksek.

Albaium: [Gal] dağ kümesi, Adadağ.

Alfes: [Ligür] dağ demektir. Fakat Herodot'a göre *Alpis* bir nehir adıdır; dağ adı olarak onu ilk defa Polybios kullandı. [Sturmfels. Ortsnamen s. 6]

Albici: [Kelt] Dağ adamı [Holder: Altkeltischer Sprachschatz]

Elba: Eski zamanlarda Atalya yani parlak ve granit kütleleriyle örtülmüş demir dağ demektir. [Sturmfels: Ortsnamen s. 6]

Yüksek yaylâ ve mer'a olarak alp (b):

Alpe: [Cermanik] orta yüksek almancada *albe* yüksek dağlarda mer'a. Servius bu kelimenin Keltçe olduğunu söyler. Bunlar her halde bir sıra Kelt, İtalyan, Ligür *alpion*'u ve orta İrlandanın *albu*'su ki Britanya demektir. Sonra lâtince *alba*, *albium*, görünüşe göre, galiba Hint-Cermen dilinin malı olmamak gerektir. [Kluge: Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache]

Alfe: Orta yüksek almancada *alba* mer'a (yaylada); aynı mana bugün dahi İsviçre ve mücavir yüksek yerlerde *alm*, *alp* olarak muhafaza edilmektedir. Lâtince *alfes*, eski yüksek almancada *alfi*, *alfundur*, *alfen* [keltçe olmak gerektir], Galce *alp*, İrlandaca *ailp*: yüksek dağ manasına gelir. Ne olursa olsun, yüksek dağlarda mer'a göstermek için kullanılır. [Kluge: Etymologisches Wörterbuch.]

Cesaret ve kahramanlık anlamına alp:

Albion: [Grekçe] kahraman ve ejderha. Neptün'ün Herkül tarafından öldürülmüş cesur oğluna *Albion* adı veriyorlardı [İkinci Kurultay zabıtları]

Elf: Bu kelimeyi Spenser, *Faerie Queene* adlı eserinde kahraman manasına kullanmıştır. [Webster' s. New. Int. Dic.]

Beyaz ve ışık manasına alp:

Eski İtalik	= *alfes:*	beyaz	
Latin	= *albus:*	»	
Umbur	= *alfv:*	»	
Sabel	= *alpus:*	«	[bu "p„ etrüskün tesiri iledir.]
Pelig	= *alfes:*	»	[has isim]
Oks	= *alfaternum*	»	[has isim]

Lâtincede *alpes* alp dağlarının adıdır. Etrüskler vasıtasiyle Keltlerden gelmiş olmak gerektir. Birçok eskiler bunu *alti montes* [1] yani yüksek dağlar diye izah ederler [Frederik Muller Izn: Altitalisches Wörterbuch s. 17. 18]

Hind - Cermen kökü *olb, albh*: beyaz olmak, parlak demektir.

Alba: (Ligur): beyaz şehir

Albenton, albanto: parlak beyaz

Albion: beyaz memleket, beyaz toprak. [Britanyanın adıdır. Deniz sahilindeki tebeşir kayalarındandır.]

Albisin: beyaz şehir [sahilde Ligür şehri]. [Holder: Altkeltischer Sprachschatz.]

Kluge de aynı kelimelerle beraber şunları da verir:

Eski yüksek almancada *albıs, elbiz*; Anglosakson *ielfetu*; Eski Nortça *elpter, olpt;* Cermence *albit:* Beyaz.

Almanca (lehçe) *alben:* İsveççe *alf:* kireçli kum.

Eski kilise Slavcasında *lebed;* Ana Slavcada *olbed:* Kuğu kuşu

Beyaz maden anlamına alp:

Albhos, Alophos: [Grekçe] kalay; *Alvas:* [Lâtince] kalay; *Alvvis:* [Eski Prusya] kurşun [Kluge: Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache]

Beyaz balık anlamına alp:

Elft: [n. dl, alt.]; *Albel:* [orta yüksek almanca]; *Albe*: [u h d]; *alf, albe:* [nd] beyaz balık [Kluge: Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache]

---

[1] Altı montes ile bizim altay dağları nekadar birdir?

Kluge'nin tereddüt ettiği şu isimlerde de beyazlık ve yükseklik vardır:

Lâtince; *alfes:* Cermence; *alpeis*: İtalyan, Ligür ve Kelt dillerinde (yer adı olarak) *alba, albium,* beyazlık ve yükseklik mefhumlarından hangisini ihtiva ediyorlar? Pokorni'ye göre *lofhos* İndo - Cermen değildir. [Kluge: Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache.]

Sturmfels, şu yer adlarını kayt ve izah eder.

Elbrus: Eskilerin Strobylos'ı, tatarca Yalduzdağ [yaldızdağ].

Albus: (Farsça) ışıdayan dağ. Bu isim bu dağın karla örtülü tepelerini ifade etmiştir. Aynı lisanî menşe Kafkas *Elbürz*'ünü de çıkarmıştır.

Elba: Eski devirlerde [athalia] parlak granit kütleleriyle kuşanmış demir dağdır.

Beyaz su anlamına alp:

Elbe: Romalılarda *albis, albios, albıs, alba,* Çek dilinde *labaya* dönmüştü. Gitmek, akmak (nehir için) manasına gelen *alp* aslındandır, aynen İsveç dilinde nehre işaret eden *elf* gibi. Lahn üzerindeki *alb* ile Almanyada Karaormandaki *alb* İsviçredeki *albula*, Rayn memleketindeki *alf* ve Yunanistandaki *alfeions* da bu kelimeye bağlıdır. [Sturmfels: Ortsnamen s. 6]

Hayal ve peri anlamına alp:

Alp: [Orta yüksek Almanca; cemi Alpen] Asıl anlamı, beyaz ve buharî bir hayalettir. [Kluge: Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache.]

Elf: Esatirî bir mahlûk ve alelumum cin ve peri demektir. *Teuton*'ların etimolojisinde *Elf*'ler alıcı güzelliğe sahip narin, zarif kızlardır. Bu kızlar dağlarda ve ıssız yerlerde bulunur ve vakitlerini şarkı söyliyerek dansetmekle geçirirler. Bazen insanlara karşı yardımcıdırlar; bazan yaramazlık ve fenalık ederler. Gecelerin ve zulmetlerin *elf*'leri ile gündüzlerin ve aydınlıkların *elf*'leri ayrı ayrıdır. *Spenser* bu kelimeyi *Fairy Queen* (peri kıraliçe) adlı eserinde kahraman manasında kullanmıştır. [Webster's New International Dictionary C. I. S. 770.]

Kadın ve erkek adı olarak alp:

Alb - isia: [Kelt] kadın adı.

Aleba: [Kelt] kadın adı. [Karşılaştır: *Alet* (bir Kornvol kıralının adıdır). Irlandaca *alaib*, Piktçesi *Atep*.

Albana: [Kelt] kadın adı.
Albanus: [Kelt] erkek adı [kahraman manasına]
Alb: [Kelt] kadın adı

Cin, fena ruh anlamına alp:

Elf: Anglosakson *aelf*, *Ilf*, indocermencenin *alp*'ine ilgilidir. Cermen dilinde kâbus manasınadır. Irlanda lehçesinde *alfr*, İskandinav dillerinde ise *Elf*'tir. Sanskritçe *Ebhu*'dur ve mahir, san'atkâr anlamlarınadır. [Webster's New International Dictionary. C. s. 770.]

Şüpheli olmakla beraber Kluge de aşağıdaki kelimelerde *alp*'in aynı manalarını bulur:

Alfer: [Eski nord.]; *Aclf:* [Anglos.]; *Elf:* [İngiliz.]: *Alf:* [Orta Aş. Al.]: Kâbus, gulyabani, fena ruh, cin.

Kâbus anlamına Alp:

Alp: Bu kelime çeşitli lehçelerde *alp*, *alf*, *alb* olarak kullanılır. Cadı, çocukların kâğıttan yapılmış ejderi ve ateş alevinin görünüşü demektir. Bu manalar korku ile bulaşık ruhanî ve şerir ruh anlamlariyle ötedenberi ilgilidir. Kâbus manasına bir de *Alpdrücken* kelimesi vardır [Kluge].

Alp: [Eski yüksek Almanca *Alp*(*b*)] ğulyabani, cadı, peri, hayalet ve kâbus demektir. Kelimeye mitolojideki *elfen* menşe olarak gösterilir. Anglo - Saksoncası *aelf*, eski Norveççesi *alfr* dır. İskandinavlar bunu ışık ve karanlık *elfen* leri(perileri) olarak ikiye ayırırlar [Kluge].

Şimdiye kadar geçen kelimelerin müşterek manalarını sıralıyalım:

1 — Dağ kümesi, ada, dağ, (dağ adamı, parlak ve granit kütleleriyle örtülmüş demir dağ).

2 — Yüksek dağlarda mer'a, (yüksek yerlerde mer'a).

3 — Cesaret, kahramanlık, yiğitleri vasfeden isim.

4 — Beyaz, ışık, parlak (tebeşir dağı, beyaz memleket, beyaz toprak, beyaz kum, kuğu kuşu, yaldızdağ, beyaz su).

5 — Hayal, peri (güzel kızlara ve kahraman erkeklere mahsus isimler).

6 — Cin, fena ruh, kâbus (mahir, sanatkâr, cadı, hortlak, ateş alevinin görünüşü, gulyabani, şerir ruh, albastı).

Bu manaların hepsinde bir bolluk, çokluk; keskinlik ve ekstremite gösteren bir şiddet vardır.

Bu *alp* kelimesinin bugün dahi Avrupa dillerinde yaşamakta olan izlerini hulâsa ile topladığımız 6 anlamı bize polisemi kaynağı veriyor ve

görülüyor ki *alp* bütün bu manaları veren bir kelimedir. Nasıl olur da bir kelime bukadar mana verebilir? Ve bütün bu manaları veren eleman *alp* kelimesinin hangi kısmını teşkil ediyor? Bu unsur **Güneş-Dil Teorisi** nin bulduğu ilk manalı kelime ve lisanın biricik ana kökü olan **v.+ğ** den başkası değildir. **Ğ** güneştir ve onun otuz polisemiye kaynak olan otuz vasfını havidir.

Ğ yi bu kudreti ile en vazih şekilde gösterebilen *alp* kelimesini **Güneş-Dil Teorisi** ne göre tetkik edelim. Kelimenin etimolojik analizi şudur:

(*1*) (*2*) (*3*)
Alp (b, v, f, m) = ağ + al + ap

(*1*) *Ağ:* Ana köktür. Güneşi ve onun bütün vasıflarını ifade eder.
(*2*) *Al:* Hudutsuz bir genişlik ve sonsuz bir mesafe bildirir, manayı müphem ve gayrı şahsî hale getirir.

Şu halde *ağ* yükseklik olduğuna göre *ağ + al = al* alabildiğine yükseklik demektir. Genişlik olduğuna göre alabildiğine genişlik; parlaklık olduğuna göre alabildiğine ışık, parlaklık, açıklık ve beyazlık demektir. Figüre manada son derecede güzellik, zekâ, kuvvet, kudret demek olduğuna göre hudutsuz cesaret, kahramanlık demek olur. Sıcak ve yakıcılık manasına geldiğine göre son derecede ıstırap verici, rahatsız edici hal ifade eder.

(*3*) *Ap:* Bu geniş manayı üzerine alan, temsil eden süje veya obje olur. Her üçü bir arada bu mubalağalı manaları ifade eden madde veya şahıstır.

Ancak *p* unsuru labiyal olduğu için özünde bir *ğ* saklar. Kelimenin dördüncü unsuru olan bu *v.+ğ*, mananın tamamlanması ve isimlenmesi işini yapar. Şu halde *ağ + al + ap + eğ* ve son morfolojik şekli ile *alpe, alp, alf, alm, alfe, elfe* yukarda okuduğumuz manaların hepsini verebilen insan, madde veya mücerret fikir demek olur. Bu kelimelerin hepsini âlimler *Kelt* ve *Etrüsk* aslına çevirirler. Bunların şarktan ve Anadoludan geçtikleri sabit olduğu için bugünkü Türk lehçelerimizde de bulunmaları tabiidir.

Türk lehçelerindo dağ anlamına Alp (b):

Alp: [Uygur] yüksek.
Elpe: [Garp] Zirve [Cenubî Anadolu Derlemesi]
Elbe: [Bak: Elbeh, ağına, ağıra'nın zıddı-Yakut lehçesi] artmak, çoğalmak [Pekarski].

Almıs: [Teleüt] Altaylarda yaşadığı rivayet edilen tüylü, kıllı insanlar (dağ adamı.) [Radlof. s. 439].

Cesur ve kahraman anlamına alp (b):

Alp: [Uygur, Çağatay, Garp] cengâver, cesur, kahraman, muharip, [Divan; Pavet de Courteille; Radlof; B. T. L].

Alıp: Dev, bahadır, kuvvetli, yiğit [Altay-Aladağ lûgati Verbitskiy].

Alıp: [Yakut] efsanevî bir kahraman [Pekarski].

Beyaz ve ışık anlamına alp.

Tam *alp* (*b*) şeklinde beyaz ve ışık ile alakalı manaları şu kelimeler muhafaza etmektedir.

Albutu: [Çağatay] taç, ziynet. Radlof; B. T. L.; Pavet de Courteille].

Albeni: [Derleme, İstanbul] cazibe, sempati.

İlem: [Kazan] hüsün [Radlof. c. I:]

Alım: Cazibe [K. T.]

Alav: [Çağatay] Şule [B. T. L.; K: T.]

Bu kelimenin Türkçede tipik şekli *Yalap* yani berk [Derleme, Sinop] tır. Berkın beyaz renkte bir nur olduğunu biliyoruz. *Yalap* kelimesinde ana kökü düşmemiş, fakat fonetik bakımdan $v. + y$ ye doğru ilerlemiş olarak buluyoruz. Her ikisinin etimolojik analizini yaparsak bu farkı derhal görürüz.

	(1)	(2)	(3)
Alp	= ağ	+ al	+ ap
Yalap	= ay	+ al	+ ap

Beyazlıkla, nurla, ışıkla ilgili olan şu kelimeler de o cümledendir.

Yalav: [Çağatay] alem. [Radlof. c. III.]

Yalvaç: [„] Nebi, peygamber. [Radlof. C. III.]

Bunların Garp türkçesindeki *alev* kelimesiyle bağlı oldukları meydandadır. *Alev* ile *alp* arasında da hiç bir fark yoktur. Zira:

	(1)	(2)	(3)
alp	= ağ	+ al	+ ap
alev	= ağ	+ al	+ av

dır. Kelimelerin üçüncü unsuru olan *ap* ile *av* yer değiştirebilen aynı kategoridendirler. Türkçede *lapa* ve *lapak* kelimeleri de beyazlık ifade

eder. «Lapak lapak kar yağıyor» dediğimiz zaman beyazlığı, çok müte-bariz bir kar kesafetini kastetmiş oluruz. Onların da analizi şu neticeyi verir:

	(1)	(2)	(3)	(4)
lapa	= ağ	+ al	+ ap	+ ağ
lapak	= ağ	+ al	+ ap	+ ak

Bu kelimelerde de ana kökün beyazlık ve ışık ifade etmesi tabiidir.
Yalabuk: Dırahşan, lâtif, lem'adar [Dede Korkut ve Garp lehçeleri.]
Yalabımak: İltima etmek, lemean etmek, şa'şaalanmak. [Bab.]

Hayal ve peri anlamına alp (b):

Elip: [Yakut. Kar. *alip*] Elip Handgay = yiğit, dev; orman ruhlarından birinin adı. [Pekarski s. 278]

Alıp: [Yakut] sanat perileri olan orman ruhlarının, *Bayanay*'ların adı.

Dlbes: [Sagay, Şor, Kazan] birdenbire, ansızın [Radlof. s. 813.]

Elbilü: [Teleüt] (ilâç ve şaman hakkında) tesir edici [Radlof. s. 813]

Elbeste: [Uranha] su perisi [Katanof]

Albista: [„] mecnun olmak, tecennün etmek. [Katanof]

Albara: „] hile yap, korkut. [Katanof]

Kadın ve erkek adı olarak alp (b):

Elife - Elif: [Anadolu] kadın ismi.

Bu isim daha ziyade dağlık arazide yaşayanlar arasında bulunur. Hakikî ve bütün şartlarını toplamış bir *alp* memleketi olan *Albistan*'da kadınların üçte ikisi *Elif* adlıdır. *Elif* adı medrese tahsilinin yarattığı psiko - sosyolojiye göre bir zaman Arap alfabesinin ilk harfi diye telâkki edilirdi. Garp âlimleri onun öküz başından mülhem olduğunu iddia ederler. Hakikatte Arap ve Grek alfabelerinin her ikisi de bu elif ile sıkı sıkıya bağlıdır. Fakat onun örgüsünü yapan anlamlar ışıktır, beyazlıktır, kudret ve kuvvettir, iyilik ve güzellik yapmak ve onu himaye etmektir. Mezopotamya ve Sumer Türkleri bu vasıftaki mabudu bir öküz başı ile sembolize etmek istediler. *Elif* adının **Güneş - Dil** metodu ile analizini yapmak bizi tenvir edebilir.

	(1)	(2)	(3)	(4)
elife - elif :	eğ	+ el	+ if	+ eğ

(*1*) *Eğ* : Ana kök olarak bize ışık, zıya, zekâ anlamı verir.
(*2*) *El* : Çok geniş ve çok bol bir saha ve varlık ifade eder.
(*3*) *İf* : Bu geniş ve hudutsuz anlamı temsil eden süje veya objedir.
(*4*) *Eğ* : Manayı tamamlandırır ve isimlendirir.

Şu halde *Eğelifeğ* ve bir morfolojik şekli ile *Elif* çok geniş bir ışığın, kuvvet ve kudretin, bir nurun tam manasiyle sahibi olan bir süjenin adı olur. Arapça *elif* ile grekçe *alfa*'da aynı kelimelerdir.

	(*1*)	(*2*)	(*3*)	(*4*)
elif (arapça) :	eğ +	el +	if +	eğ
alfa (grekçe) :	ağ +	al +	af +	ağ

Anasırın aynı kıymette olduğu bariz bir şekilde görülür. Şu halde *elif* kelimesini veya adını tarih hududu içinde, hattâ protohistoryada değil, daha çok uzaklarda, ilk medenî âlem olan Türk alpinlerinin dünyasında aramak zaruridir.

Alban: Oğuz hanın babası Karahan zamanında yaşamış bir yiğittir. [Besim Atalay - Türk büyükleri veya Türk adları]

Alıp hara bahadır: [Yakut] Efsanevî bir bahadır adı [Pekarski. S. 88]

Alabir: [Yakut] Demonik bir kadın şamanın adı [Pekarski, S. 63]

Alaparus: [Eski Kalde] bir hükümdar adı. [Hommel. S. 419]

Selçuk ve osmanlı tarihindeki bir çok *alp* lı isimler de bu zümreye girer.

Cin, fena ruh, kâbus anlamına alp:

Alp: [Yakut] aldatma, hile, yalancılık. [Pekarski. S. 88]

Almıs: [Teleüt, Yukarı Kondi] habîs ruhlardan birinin adı. [Verbitskiy : Altay Aladağ lûgati. S. 17]

Alba: [Teleüt] icbar etmek; zorlamak.

Almıs: [Teleüt] kötü kuvvetlerin reisi, Erliğ'in maiyetindeki habîs ruhlardan biri. [Rad. S. 439]

Almin: [Teleüt] orman ruhu, habîs ruh, maymun.

İlbir: [Teleüt] sihir. [Rad. C. 1.]

Kâbus anlamına alp (b):

Albastı: 1. [Kırgız, Kazan, Koman, Kırım, Garp] geceleri kırlarda insanların önüne çıkan ve ateş (alev) şeklinde görünen hayalet;

2. [Kazan] ev perisi, habîs ruh, kâbus;

3. [Kırgız, Kırım, Garp] lohusalara doğum ıstırabı veren şerir ruh. [Radlof. S. 434]

Albastı: [Çağatay ve Şarkî Türkistan] ummacı, korkunç peri.

Garp dillerinde yaşıyan *alp* izleriyle Türk lehçesinde yaşıyanların yukarıda çizilen iki tablosu karşılaştırıldığı takdirde kelimelerin ve manalarının biribirinden farklı olmadığı görülür. Bu kelimelerin onlardan müştak sayısız sözlerin bulunduğu yerlerde insanların fizik evsafı [tesalüpler ve kaynaşmalar müstesna] mutlaka alpin vasıfları olmak gerektir.

Şimdi bir de kültürel bir alpin âlemi tasvirine çalışalım.

Alpin ırkta yurt yüce yer olduğu için şuuru ilk meşgul eden yenilmez kudret, yani *Allah*, dağ ile alâkalı olmak tabiî idi. Onun içindir ki Anadolu alpinleri baş Tanrılarını, Tanrıların anası *Ku-baba* yı heybette düşünmüşlerdir. Tahtını merkezî Anadoluda kurmuş olan *Ku-baba* bir alp (dağ) gibi heybetli, bir alp (kahraman) kadar kuvvetli, yapıcı bir fırtına dehşetiyle korkunç bir kar yığını kadar beyaz, sakin ve saf, bir güneş ışığı gibi yaratan, yaşatan ve okşıyandı. Etrüskler Avrupa alplerine akıp yerleştikleri zaman bu Ulu Tanrıyı beraber götürdüler. Onun oradaki adı *Kubela* dır [1]. (Grekler *Cybele* şeklinde yazarlar. *Kubela* nın, *Kubaba* dan başka olmadığı malûm olmakla beraber hakikati daha çok aydınlatmak için bir de etimolojik analizlerini yapalım:

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kubaba:	uğ	+ uk	+ ub	+ ağ	+ ağ
Kubele :	uğ	+ uk	+ eb	+ el	+ eğ

Her iki kelimenin unsurları arasında farklı olan yalnız dördüncüdür. *Kubaba* nın dördüncü unsuru - aynı cinsten iki konson yanyana gelmiyeceği için - bir (ğ) olarak kabul edilir. Böyle olunca kelimenin ilk morfolojik şekli *Kubağ ağ* olmak zarurîdir. Bu şekilde (ğ), mananın üzerinde vukua geldiği süje veya objeyi tayin ettiği halde Etrüsklerin Avrupa alplerinde yaşadığı şekilde dördüncü unsur uçsuz, bucaksız bir çokluk ve bolluk ifade eden (· + l) dir; (· + l) aynı zamanda şahsî ve muayyen olmıyan, müphem bir varlık ta ifade ettiği için *Kubelâ* ile umumî bir kuvvet, kudret, yükseklik, parlaklık ve yaradıcılık ifade etmek istenilmiş olur.

---

[1] İstanbulda Alman Arkeoloji Enstitüsü Direktörü Prof. Schede geçen sene Gazi Terbiye Enstitüsünde Kubela üzerine mühim bir konferans vermiştir. İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Direktörü Bossert, Santas und Ku-papa adlı kıymetli eserinde de mühim malûmatı verir.

Gök, ufuk ve güneş ile ilgili olan *Tanrı* kelimesiyle Cermanik dillerde gök gürültüsü ve yıldırım ifade eden *Donner*, Roman dillerde tehlike manasına gelen *Danger* yine bu alpin hayatın yarattığı manalardan birini verir. Başlangıçta her üçü de *dingir = tingir* idi ve aynı manayı veriyordu. Garp etimoloğlarının müşterek kabul ettikleri bu kelimelerin **Güneş-Dil** metodiyle yaptığım analizleri hiçbir şüpheye yer bırakmadan bizi aydınlatabilir.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Dingir :	iğ +	id +	in +	ig +	ir
Donner:	iğ +	id +	on +	eğ +	er
Danger:	iğ +	id +	an +	eg +	er

Elemanlar arasında mana fonksiyonunu sarsan hiçbir fark olmadığı meydandadır. Hepsinde de ana kökün manası güneştir. Bazan yıldırım ve bazan da tehlike anlamı vermesi, psiko-sosyolojinin tahavvülüne bağlı bir mesele olmakla beraber, her manasında da gök ve güneş ilk ve esaslı bir kaynaktır. Bu alpin ırk soğukların şiddeti ve güneşin ilhamı ile ateşi de ilk defa keşfeden ırktır. Onlar güneşten sonra ve yerde güneşin mümessili olarak taptıkları ateşe *ut* adını vermişlerdi. Türkçe *ot*, *öt* ve *ut* un Hint-Avrupa rökonstitüe şekli *ât* ateş demektir. *Avesta* cası *ateş*, farsçası *adar*, lâtincesi *ater* dir. [Walde-Pokorny c. I. s. 42.] Alpin kavimlerin ağzında yaşamış olan bu *ut* kelimesi ateşin bu kavim tarafından keşfedildiğini gösterir. Yine *ut* kelimesi 1927 de Pekin civarında bulunan en eski brakisefal kafanın [Sinanthropus Pekinensis] yanı başında ateş emarelerini de teyit edebilen bir vesikadır.

Ateşten sonra madeni işlettiler. Eski Keltler ve Irlandalılar kaba madene *Mwyn* (muyun) diyorlardı. [Walde Pokorny. C. II. s. 222]. Yakutlar *möngün* diyorlar. Pekarskiye göre bunun türkçesi *möngün*, Buryatçası *möngün*, Moğolcası *menggun* dur. Gümüş ve akça manasına gelir. [Pekarski S. 160]. *Bakır* la *mangır*'ın türkçede ifade ettiği manalar malûmdur. Bunların hepsini **Güneş-Dil** metoduna göre çözer ve altalta getirirsek neticeyi daha etraflıca elde etmiş oluruz.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mûyun :	uğ +	um +	uğ +	uy +	un
Möngün :	üğ +	üm +	ön +	üğ +	ün
Mangır :	ağ +	am +	an +	ıg +	ır
Bakır :	ağ +	ab +	ağ +	ak +	ır

Kelime unsurlarının arasında tabiî olan alternanslardan başka hiçbir fark göremiyoruz. Çeşitli maden isimleri göstermeleri kelimenin ıtlak ile

maden ifade etmesindendir. Sumer devrinde dahi para olarak kullanılan maden parçalarına *min* diyorlardı.

İkinci bir maden adı da *erz*dir. Anglo-Saksonlar bunu *Arut*, eski Irlandalılar *Ortuk*, Eski Nordikler *Öre*, Lâtinler *Aerce* şeklinde kullanırlar.

Bugünkü türkçede:

Ergene: Maden [Pav. de Cour.; Der. Bolu]

Erçim: [Yakut] büyük mukavemet, sık olmak, gerginlik. [Pekarski. S. 305].

Erçii: [Yakut] kuvvet vermek, mukavemet, gerginlik. [Pekarski. S. 305].

Erçimek: [Kazan] tasfiye etmek. [Rad. C. I.]

Bu kelimelerdeki ana kısım *Erg* ve *Erç* tir. Farsların kalay madenine verdiği *Erziz* kelimesinin de bu cümleden olduğuna şüphe etmemelidir. Hepsinin aynı elemanlardan terekküp ettiğini ilk bakışta farkedebiliriz. Şu yerlerin adları, ihtiva ettikleri büyük maden ocaklarından mülhemdir: *Ergene*, *Ergani*, *Erzincan*, *Fergana*, *Furgan*.

Furgan, Himalaya dağlarının eski Keltçe adıdır. Bugünkü adı, maden dağları manasına gelmek üzere, Almanca *Erzgebirge* dir.

Sturmfels, bu *Erzgebirge*'yi şöyle tarif eder:

"Maden ocaklarının zenginlikleri ona bu ismi vermiştir. [Ortsnamen S. 48].„

Hakikî bir alpin memleketi olan bu Bohemya dağları madenleri dolayısiyle *erz* adını alırsa hakikî alpin memleketi ve zengin maden mıntakası olan *Erzincan*ın adını başka yerde aramak beyhude emek olmaz mı?

İnsan zekâsının toprak koynundan ilk çıkardığı arpa mahsulü de brakisefal alpinlerin keşfidir. Çünkü en titiz garp etimoloğları olan Walde, Pokorny bile Hint-Cerman dillerindeki *arpa*ları Türkçe *arpa* ile hısım çıkarır. [Walde-Pokorny: Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen].

Güneş, gök ve dağ ile ezelî ve ebedî ışığı, hayatı, kudret ve kuvveti, uçsuz bucaksızlığı, yüksekliği öğrenmiş ve öğretmiş olan alpinler bu bilgileri ile Kozmogoniyi temsil eden bir *Kubaba*, teogoniyi ifade eden bir *Tanrı* yarattılar. Bunlardan kaynıyan kültür, bugünkü dinlerin saminde yaşamaktadır. Hristiyanizmin, kucağında çocuk taşıyan Meryem anası yaratıcı tabiatı temsil eden *Kubaba*'dan başka birşey değildir. Onlar, medeniyetin esaslı âmilleri olan ateş, maden ve ziraati de keşfettiler. Böylece alpin medeniyet dünya medeniyetinin anası olmuş bulunuyordu. Eğer dünya dillerinde yüksek ilme ve felsefeye müteallik türkçe kelimeler bulabiliyorsak bunun sebebi işte budur. Mevzuum müsait olsaydı bunlardan bir çoğunu tetkik sahasına atardım.

Alpin ırkta fonetik hususiyet :

Dağlarda ve yaylalarda yaşıyan brakisefal alpinlerin fonetiğindeki hususiyet te onların coğrafyasını çizmek hususunda yardımcıdır. Alpin fonetiği bilhassa vokallerde açıktır, uzundur, kısa ve keskin değildir. Bu tonalite dağların ve yuvarlak kafaların yaptığı fiziyolojik küşayişten ileri geliyor. Konslonların bir çoğu güttüraldır.

Meselâ: «beyaz» manasına gelen *ak* kelimesi *ah* ve *ağ* olduğu gibi *aa* da olur. Yükseklere çıktıkça konson gırtlağa doğru alçalır ve nihayet Alplerde ğ halini alır. *Güneş - Dil Teorisi*'nin keşfettiği ilk manalı kelime alpinlerin ağzında hâlâ yaşamaktadır. Bu suretle ilk insanların alpinler olduğu neticesine varmış oluruz.

Alpin Türk *ağsahal* dediği zaman ovalının *aksakal*ını ifade etmek istemiştir. Yine *yok* kelimesinin alpin gırtlaktan *yoh, yoğ* çıkması gibi.

Bu alpin fonetiği bilhassa Avrupa alplerinde daha bariz bir şekilde duyulabilir. Oralarda üç büyük dil konuşulur. Almanca, Slavca, İtalyanca. Bu üç dil fonetik ve ton bakımından biribirine tamamiyle zıt ve aykırı olduğu halde o dilleri anlamıyanlar için asla farkları yoktur. Çünkü almanca, slavca ve italyanca sonradan müstevi olduğu Alplerin eski dillerini ortadan kaldırdı; fakat kendileri onların fonetiğine uydu. Onun içindir ki ovalı Alman, Slav ve İtalyanla bunların alpinleri birbirini kolayca anlıyamazlar. Bu hususiyet bütün alpin diller için aynıdır.

Türkler arasında da Şarkî Anadolu halkı ile yörükleri ve Balkan Türklerini (vokal ve konson) aynı fonetik sahibi buluruz.

Bu suretle alpin ırkların coğrafyasını çizmek için Lengüistik bakımdan olduça mühim neyrengi noktaları tespit etmiş bulunuruz. Şimdi de Anadoluda bir alpin istasiyon arıyalım.

Anadolu alpinlerin bir istasiyonu:

Kembriç Üniversitesi profesörlerinden *A. C. Haddon* der ki:

«Asyanın Garp yaylaları başka brakisefal bir ırkın vasıflandığı yer idi. Bu ırkın kısa ve uzun boyluları vardır. Fakat asla mongoloit değildirler. Bu alpin ırk Hindigûhtan Britanyaya kadar yayılmıştır. Bunların yer yer ovalara da indikleri oldu. Fakat asıl heyette daima dağlı bir ulus olarak kaldılar. [The Wandering Of Peoples S. 17]».

A. C. Haddon'nun haritasında alpin ırk Hindigûş ve İran yaylası üzerinden Anadoluya girmiş ve Van gölünden boğazlara kadar Anadoluyu boylu boyuna doldurduktan sonra Balkanlara ve oradan da Avrupa merkezine doğru yayılmıştır. Anadoluda *Alpistan* [Elbistan kazası] bu

akın yolunun, Alpinlerin vasıfları bakımından en zengin bir durağıdır. Çünkü orada uzun ve kısa boylu ve asla Mongoloit olmıyan dağlı bir halk yaşar. Yukarıda yaptığımız tablodaki manaların hepsini o çok eski Alpin yurdunda hâlâ prehistoryadaki canlılığiyle yaşar buluruz.

Yerin adı *Alp ili* dir. Üç bin metreden yukarı dağları, Gal dilindeki *Alp* ve *Albium* gibi, dağ kümesi ve adadağıdırlar. Onlardan *Berıt* dağı, Keltçe *Elba* gibi, demir zerreleri ışıldıyan parlak granitlerle örtülüdür. Hepsi de Cermanik, Ligür, Kelt dillerindeki dağlar gibi yüksek yaylaları taşırlar. Beyazlık bu yurtta asıl olan renktir. Dağ başlarındaki ezelî karlardan başka mika kristalleriyle parıl parıl parlıyan yamaçlar tamamiyle bir *Albion* gösterir. *Nurhak* dahi, fosforik parlaklığı ile bir *Elbrus* tur.

Beyaz ve berrak suları, *Elba* gibi, beyaz dağların dibinden ve beyaz kumlu kaynaklardan fışkırır. Beyaz ve parlak kayaların koynundaki sihirli göllerde, eski kilise Slavcasının *Lebed* dediği, beyaz kuğu kuşları yüzerler.

Elbistan dağları ve ovaları hep, orta yüksek Almancanın *Alp* ile ifade ettiği, beyaz ve buharî hayaletlerle doludur. Onların güzelliğini ve cazibelerini, Pikt ve Kelt dili gibi, Albistan lehçesi de *elif* kelimesiyle ifade eder.

Bunlar, tıpkı Teuton mitolojisinde olduğu gibi, Albistan ovasında da bazen muziplik ve şirretlik te yaparlar. Büyük kaya pınarının gür suyu da, sarp kayaları da beyaz ve ışıklıdır. Kış ve güz geceleri Şart dağının eteklerini takip ederek gelen tek atlılardan bazıları kayaların üzerinde terkilerine küçük fakat beyaz bir mahlûkun sıçradığını hissederler. Bu hayal gittikçe büyüyerek beyaz örtülü bir kadın halini alır. Zemheri gecelerinde evle in damlarını zemheri karısı dolaşır. Aklara bürünmüş olan bu kadın yalnız geceleyin uykusuzların kapılarını çalarak onları aldatmağa çalışır. Buna karşı insanlar zekâlarını kullanarak onu aldatırlar ve netice olarak *albastı* hikâyeleri ve hâdiseleri meydan alır. Albistanda hattâ bir *al(p)* ocağı bile vardır.

Alp kelimesinin rekonstitüsyon'u:

Alpin ırkın dehasından doğmuş olan bu anaç kelimenin ürettiği sözleri garp uleması ayrı ayrı etimolojiye tâbi tutarlar. Fakat yukarıdanberi gördüğümüz iştirak bu yolun doğru olmadığını gösterir. Hakikatte bu sözler *alb* aslına ve o da *(ğ)* ye bağlanır. *Ğ* bir *V.* + *l* alınca güneşin bütün vasıflarını ve onlar dolayısiyle doğan anlamları bol, geniş, çok, müteaddit bir kıymete erdirir. Bu kıymet bu şekilde yayılınca müphem ve gayrı muayyen bir hal de alır [V. + ğ + V. + l] güneş, güneşin nuru, rengi, büyüklüğü, yüksekliği, kuvvet ve kudreti ile alâkalı bir çokluk, büyüklük, bolluk ifade edince onun bir maddî veya şahsî hale gelebil-

mesi için süje veya obje ifade eden bir elemana ihtiyaç vardır. O elemanları Güneş - Dil teorisi:

y, g, k, h
b, p, m, v, f

olarak tesbit etmiştir. Bunun içindir ki bu yazıda gördüğümüz anlamları ifade eden kelimelerdeki *al* muhakkak bunlardan birini almış bulunuyor. *Alap, alaf, alıp, alm, alb, alav* da gördüğümüz gibi.

Kelimenin muayyen ve tamam olması için de dördüncü elemana ihtiyaç vardır. Onu da *alfe, elpe, elbe* şekillerinde esasen mevcut görüyoruz.

Böylece *alp* - bir polisemi kaynağı olarak - bize büyük bir ırkın müştereken kullandığı sayısız kelimeleri Alpin ırkın coğrafyasını çizmek için birer neyrengi noktası teşkil eylemektedir.

Prof. H. R. Tankut

MAN, MEN

Türk lehçelerinde müstakil olarak *man* ve *men* kelimelerine çok nadir tesadüf edilir. Halbuki kelime başlarında ve sonlarında kaynaşmış olarak görülen *man* ve *men*'lerin bir zamanlar müstakil olduklarını gösteren belgeler vardır ve onlar morfolojilerine karıştıkları kelimelerin ana kökten alınmış manalarında sonradan olma önemli bir fonksiyon yaparlar. Meselâ *Kodaman* kelimesindeki *Koda* kısmı müstakil bir kelime olarak:

(1) (2) (3) (4)
oğ + ok + od + ağ

elemanlarına ve onların geliştirdiği «kudret, ulûhiyet dinamizminin bir süje veya obje üzerinde vuku ve tecellisi» gibi asîl ve eski bir anlama maliktir. Son kısmı olan *man* ise yine:

(1) (2) (3)
ağ + am + an

elemanlariyle "onların geliştirdiği bir varlık, bir kudret, bir esas olmak taşkınlığına, tezahuruna, canlılığına„ delâlet eden bir manaya sahiptir.

Şu halde *Koda + man*, "Kodağ (Huda) lığın esaslı, bir sahibe matuf olarak bir genişlemesi, taşması„ demek olur ki bu suretle *man* kelimesi *Kodağ* kelimesine bir ajanlık ve bir sahiplik rolü vermiş olur. Bu izahı daha aydın mütalea edebilmek için *man*'ın elemanlarını teker teker tetkik edelim:

(1) Ağ : Ana köktür. Güneş ve onun delâleti ile esas, sahip, kudret, hararet anlamları verir.

(2) Am: [V. + m] "en yakın mülkiyet ve taayyün sahasını gösteren„ [1] prensipal köklerdendir. Ana kökün anlamını en yakından ve kat'iyetle temsil eder. Beşer zekâsı tabiate tasarrufunu anlayıp ta kendisini güneşin yerine koyduğu zaman [2] *ego* yu *V. + m* ile ifade etti.

V. + m güneşin bütün vasıfları kendisinde özleşip tecelli edebilen elemandır. Bu itibarla *oğ + om* ve kaynaşmış şekli ile

---

[1] Etimoloji, morfoloji ve fonetik bakımından Türk Dili.
[2] „ „ „ „ „ „

om, tabiatin yaratıcı kudretinin remzidir. Onun içindir ki Prototürk devrindenberi tabiat anaya yani yaratıcı, doğurucu ve besleyici kudrete *om* ve *oma* denilmektedir.

(3) An: Bitişik sahayı ve yakın muhiti gösteren elemandır. Bu suretle:

(1) (2) (3)
oğ + om + an

ve son morfolojik şekli ile *man*, "yapan, olan, olduran bir kudretin tecelli ve tezahurunun ifadesi„ olur. Onun içindir ki bütün beşer bugün dahi, olması ilâhi ve meçhul kudretlerin yardımına kalmış dileklerinin husulünü *aman*, *amin*, *amen* kelimesine bağlar.

Dilimizde ve bütün dillerde bu yolda kaynaşmalar vardır. Esasen *agglutination* = *bitişkenlik* az çok her dilin gövdeleşmesinde asıl değil midir?

Şu halde *man* ve *men* kelimelerinde, «Tanrılık, esaslık, sahiplik» ana manalariyle onlara has olan «ölmezlik, eskilik, önlük, yükseklik» gibi abstre mefhumlar aramak hakkımızdır. Âlemin bütün kudretlerine sahip olarak tasavvur edilen insanın kendisine *men* = *ben* „demesi bu hakkımızı kuvvetlendirebilir.

Türk + *men* kelimesinde de *men*'in aynı rolünü görürüz. «Güneş vasıflarının dinamik bir surette bir süje üzerinde takarrürü»nü ifade eden *Türk* kelimesi, *men* kelimesini alınca, daha esaslı, daha fazla ve taşkın bir Türklüğün ifadesi olur. Yani *men* ile kaynaştıktan sonra *Türk* kelimesi kendisinde hüviyetini daha çok gösteren ve yapan taşkın, hareketli bir fonksiyon kazanmış oluyor. Bu bakımdan *man* ve *men* in girdiği bünyede bir ajanlık halkettiği neticesine varıyoruz. Kâşgari bu mayalaşma keyfiyeti için şu misalleri verir:

1 — *Sökmen*: saffıharp yaran, kahraman unvanı. [Kaşgari c.I.s. 370].

2 — *Kekmek-er*: sıkıntılar içinde pişip yetişen adam [görmüş geçirmiş adam]. Bu kelimenin sonundaki *mek*, şâz olarak sıfat eki gibi görünmektedir. Yoksa kaideye göre *Kek-men* olması lâzımgelirdi. [Kâşgari, c. I., s. 399].

Kek sıkıntı ve mihnet demek olduğuna göre *Kek*+*men* «sıkıntılı ve mihnetli bir hüviyet gösteren» demek olur ki bu mana Kâşgarinin misalinde *er* kelimesiyle teyit edilmiş bulunuyor.

Mahmut Kâşgari bu misali ile bize aynı zamanda *man*, *men* ile *mak*, *mek* in ayrı ayrı kelimeler olmadığını göstermektedir. Sumerce ve Yakutça gibi eski Türk lehçelerinde görmediğimiz mastar edatının aslında

bu *man* ve *men* den başka bir şeyler olmadığı anlaşılıyor. Bu hakikate varabilmek için önce morfolojilerini, sonra manalarını tetkik edelim:

	(1)	(2)	(3)
Men — man =	ağ	+ am	+ an
Mek — mak =	ağ	+ am	+ ak

Fark, yalnız üçüncü unsurlardadır. Fakat bu fark çok önemli olduğu için üzerinde durmağa mecburuz.

V. + *n*, saha ve imtidat gösteren elemanlardan olmakla beraber, onun *ego* ile bağlılığı muhakkak ve kat'îdir. Onun içindir ki *Güneş - Dil Teorisi* rolünü aşağıdaki açık ve geniş ifade ile çerçevelemeğe ehemmiyet vermiştir.

«N = mahdut sahayı gösterir. *M* in sahasına bitişik olan sahadaki objeleri ve düşünceleri gösterir. Her hangi bir sahada bulunan obje veya düşünceyi *M* sahasına yaklaştırır...» s. 33

Bu izahtan şunu anlarız: *n*, *m* ve kategorisinin aslı *ğ* olduğu için, bu bitişikliği *nğ* ile ifade edebilmek tabiidir ve bütün Türk lehçelerinde hâlâ yaşıyan *nğ* her yerde aynı rolü ifa ediyor. *Man* ve *men* kelimeleri de bir çok devirlerin psiko - sosyolojisinde aynı kıymette idi. Şu misaller bizi teyit edecektir.

1 — *Menge* = [«Yakut», karşılaştır: Eski Türkçe *Mengü*, Bur. (*mönhö, münhü*) Mogol. *Mongke.*] Ebedî.

2 — *Mangmay* = [«Yakut», karşılaştır: Türkçe *Manglay, Mangday*]: âlim, baş, mümtaz. [Pek. s. 1524]

Bengü - mengü = Ebedî, daimî, müebbed [Rad.]
Manga - menge = bana [Uranha Lûgati].
Men(*g*) = [Kırım] *Mê* = beyin [Rad.]
Men(*g*)*i*= (Uygur, tal) - *meng*: beyin [Rad.]
Men(*g*)*i*= süratlilik, ceht [Rad.]
Manlay = âlim, baş, mümtaz [Rad.]

Saha ve imtidat unsuru olmadan da aynı manayı veren kelimeler vardır:

Meyin = Dimağ, beyin ..... gibi.
Meğe = Ebedî olan, büyük, geniş. [Bak: *Menge*-Pekarski. s. 1524]

Böyle olunca *nğ* ile *ğ* ve kategorisi arasında yer değiştirimi muhakkak ve kat'î olur. Netekim *mak* kelimesinde de yakın manaları buluruz.

Mak [bir çok lehçelerde] = övme, medih. [Radlof. C. IV., s. 993].
Meke = Çare, feraset, hile, tedbir.

Bu suretle *men*, *man* kelimeleriyle *mek*, *mak* kelimelerinin biribirinden ayrı olmadığını öğrenmiş oluyoruz. Morfolojilerinde tanıdığımız bu birlik

semantik rollerinde de görünüyor. Şimdiye kadar mastar edatı sanılan *mak* ve *mek* in rolü zaten isim veya fiillerde bir hareket, bir fiil ve tezahur yaratmak değil midir?

Almak dediğimiz zaman *ağ + al* yani şamil bir hareket ve zekâ ile *ağ + am + ak* yani esaslığın, asıllığın taayyünü ve tecellisini anlarız. Şu halde:

Ağ + al + ağ + am + ak, şamil hareket ve zekânın aslî ve hakikî olarak taayyün ve tecellisi demek olur. Böylece *mak* ve *mek* kelimelerinde *man* ve *men* de olan fonksiyonun bir ajan olduğu kadar da aksiyon halkettiği meydana çıkıyor. Diyarbakır taraflarında *bağlamak* şekli fiil ve mastar olduğu gibi mastar ismidir de. Meselâ «bu adamın *bağlamağı* filân kabileyedir» denildiği zaman bu zatın bağlağındaki aksiyonu anlatılmak istenmiştir.

Man, *men* ve dolayısiyle *mak*, *mek* kelimelerinin eski ve asîl olduklarının bir belgesi da Tanrı adı olarak kullanılmış olmalarıdır. *Menggü* ebedî ve ezelî olan, yani Tanrı, Allahtır. Netekim Celâleddin Harzemşah'ın adı "Hudaverdi„ manasına olarak *Menküberdi* idi.

Allah fikri ile beraber doğmuş olan bu kelimelerin bütün diller üzerindeki hüküm ve nüfuzunu ölçebilmekte zor değildir. Meillet gramer bakımından ve ek halinde mütalea ederek *men* in takıldıdığı isimlerde aksiyon halkeden bir ek olduğunu söyler. Ona göre bu ek ayni zamanda ismi fail de yapar [1]. Meselâ :

Sanskrit *Bhar* = taşımak fiilinin *taşı* parçası.
Bahri + man = taşıma fiili (yani taşımak)
Grek *İd-mon:* Bilen (bilmen gibi fiil)

Not: *İd.* Grekçe bilmek mastarının *bil* kısmıdır. Türkçe *id* ile *man* bir araya gelince bizim *idman* meydana çıkar.

Sanskrit *Brahma*= Dua
Brahman = Dua eden

Hint-Avrupa dillerinin sözlüğünü yazmış olan Walde-Pokorny ise bu kelimeleri *men*, *mek* kök olarak mütalea ederler [2]. Meselâ :

Mağh, magh = Muktedir olmak, yardım, kudretli olmak.
Mağh = Dövüşmek
Mağhu = Genç, delikanlı
Mani = Hiddet, gazap
Me = Ben

---

[1] Meillet: Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes s. 236
[2] Walde-Pokorny: Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen. C. II. 219 dan itibaren.

Men = Düşünmek
Me-o = Büyük, gösterişli
Me-o = İradeli, kuvvetli olmak.
Meg(h) = Büyük
Men = Kalkınmak
Meu(e)gh, *Mon(e)gh*, *Mengh* = Bol, çok, ibzal
Bheng = Şişman, kalın, şık

Bu kelimelerin modern dillerde yaşıyan hesapsız müştaklarından birkaç tanesi şunlardır:

Almanca *Machen* = Yapmak
Mögen = Muktedir olmak
Macht = Kudret
Grekçe *Megalo* = Büyük
Lâtince *Magnus* = Büyük
Fransızça *Majesté*, *Majeur*, *Magnanime*... gibi.

Gerek Türk, gerek Hint-Avrupa grupundan aldığımız misallerin delâlet ettiği anlamlar şu kadroyu yaparlar:

«Yaratıcı, büyük, ileri, önde olan, dimağ, fikir, kudret, gazap ve dolayısiyle asıl ve esas.»

Zaten *mengu* gibi ezeliyet ve ebediyet sahibi olanların *mana* halleri de vardı. Onlar totemizm'in mihveri olan gaipten haber verme ve gaip ile konuşma san'atine yani büyücülüğe mutasarrıf idiler. Mısır dinastilerinin ilk kurucusu yarı Tnarı *Menes*, eski Giridin *Minos*'u, Hindin *Manu*'su bu üç büyük kanun vazıı isimleriyle bir yaratıcılık, yapıcılık, yoktan vara getiricilik kudretini ifade etmek istediler. Kırgız'ların *Manas* destanının kahramanı *Er Manas* ta ayni ruhî varlığın remzini taşımaktadır.

Bütün bu kelimeler *Güneş-Dil Teorisi*'nin güneş yerine koyduğu insanın yani *ego* nun ifadesi ve remzi olan *V.* + *m* den başkası değildir. (*M*), (*ğ*) nin yerini tutmağa başladığı gündenberi büyük kudretin remzi olmuştur. Onun içindir ki insana her yerde ve her zaman *Om* denildiği gibi en eskilerinden başlıyarak [Hint Veda duaları] bütün dualar *Om* ile başlamış, *amen* ile bitmiştir.

Prof. H. R. Tankut

BOTANİK

SÖZÜNÜN KAYNAĞI ETRAFINDA

BİR ARAŞTIRMA

Dil bilginlerinin Türkçeye karşı şimdiye kadar aldırışsız davranmaları, ilim için çok zararlı olmuştur. Bu, çok söylenmiş bir söz olmakla beraber, sürüp giden ağır bir dalğınlığı anlattığından ne kadar tekrar edilse çok görülmemeli.

Türkçe olduğu, kısa bir araştırma ile hemen meydana çıkabilecek iken, nice kelimeler, ya ortada kalmışlar yahut ta, işkence derecesine varan bir zorlayışla, hiçbir ilgileri bulunmadığı halde yabancı bir takım söz ailelerine evlât diye verilmişlerdir.

İnsan bu durum karşısında, kelimelere olduğu kadar etimologlara da, bir kulp takacağım diye katlandıkları sıkıntılardan dolayı acımaktan kendini alamıyor.

***

Bu halin yeni ve dikkate değer bir örneğini, (Botanik) sözünü incelerken gördük. Dümdüz «Nebat» anlamına gelen (botan-) temi Hint-Avrupa diline mal edilmek kaygısile bakınız ne kılıklara sokulmuştur.

Bir defa, Alois Walde «İndocermen dillerinin Mukayeseli Sözlüğü» nde bu sözü, «Sığır» mefhumunu temsil etmek üzere tasarladığı «GuOU» kökünden çıkmış gösteriyor. Verdiği izahatın şu kısmını alalım:

«Grekçe:

Vosko = güderim, yem veririm,
Voski, vosis = yem, mer'a,
Voskima = davar sürüsü,
Voton = sürü hayvanı,
Votani = yaylâ otu, yem,
Votir, votor = çoban,

ve keza Litvanca:

Gauja = sürü, kafile,
Gaju, guiti = sürmek,
Guotas = sürü

sözleri «Sığır» adından çıkmış görünüyor. Bu sıranın en eski uzuvları, aşağı yukarı «Sığır sürüsü» manasına «GuOUTON» ve «Ben sığırtmacım» anlamına «GuOUlO» gibi bir şeyler olsa gerek.» (Sahife 667)

Görülüyor ki bugünkü günde «Nebatlar bilimi» manasına kullanılan (Botanik) sözüne, lûgat kitaplarında kaynak diye gösterilen (Votani) kelimesi burada tahsisen «Mer'a otu ve yem» anlamlarına alınıyor ve böylelikle «Sığır» mefhumlu hayalî bir söze doğru köprü kurulmak isteniyor.

Walter Prelwitz'e geçelim. Onun «Grek dilinin etimolojik söylüğü»nde (Votani) kelimesini bulamıyoruz, fakat yukardaki mantık karşısında, bu kelime ile ilgili gösterilen öbür sözler için kendisinin de ne düşündüğünü merak etmemek elden gelmiyor. Bu müellif eserinin 50 inci sahifesinde kelimelere biraz farklı mana vererek, ve meselâ Walde'nin «Güderim, yem veririm» diye manalandırmış olduğu (Vosko) sözüne sadece «güderim» karşılığını göstererek, neticede «Gütmek, sürü, çoban, mer'a ve yem» mefhumlarını sığıra değil, sığır da dahil olduğu halde bütün bunları «Gütmek, gitmek, itmek, sürmek» manasına aldığı bir (Go-) köküne bağlıyor.

Arada görülen bu bakım ayrılığının genişliğine göre Walde'nin (Votani) hakkındaki faraziyesine herhangi bir değer vermek hatıra gelmez. Kaldı ki, ifadesine dikkat edilmişse, kendisinin de bu işe pek inanmadığı kâfi derecede anlaşılmıştır.

Şimdi bir de Bailly'nin fikrini anlıyalım. Bailly «Grekçe - Fransızca Diksiyoneri» nin «Kökler» kısmında şu notu veriyor:

Vat- (Bat-), beslemek. Bundan:

1. Vosko = otlatmk,
   Voskima = otlıyan hayvanlar,
2. Voton = hayvan, hayvan sürüsü,
3. Votir = otlamağa götüren,
4. Votani = otlanacak ot.

Bu müellif te kelimelere «Otlatmak, otlıyan hayvan, otlatan kimse ve otlanacak ot» gibi hep ota müteallik manalar verdikten sonra genel anlam olarak «Ot» u kabul etmesi en kısa ve mantıkî bir yol iken anlaşılmıyan bir sebepten dolayı bundan çekinmiş ve ot mefhumuna nisbetle daha karışık bir fikir uyandıran «Beslemek» anlamını almıştır.

Görülüyor ki klâsik ekolün üstatlarına güvenerek herhangi bir kelimeyi iyi kötü tek bir mefhuma bağlamak imkânı bile yoktur. Dinlediğimiz üç üstadın üçü de bize ayrı istikametler gösteriyor: Sığır, hareket, besleyiş.

Bu yazıda güdülen ereğe uygun düşmediği için başka etimologlara da baş vurarak aralarındaki düşünüş kargaşasını daha fazla belirtmekten vazgeçelim. Ve müşkülümüzü, şimdiye kadar şaştığı görülmiyen kendi metodumuzla çözmeğe çalışalım.

(Votani) kelimesine Pandazidu'nun «Homerik Sözlüğü» nde «Hayvan gıdası, ot, yeşil ot» diye mana veriliyor.

Aristot'un eserlerinde bu kelime,Milâttan 3-4 yüz yıl önce genel olarak «Ot» manasile geçmiştir.

Teofrast hemen hemen ayni tarihte, kelimenin küçültme şekli olan (Votanion) sözünü «Küçük nebat» anlamına kullanmıştır.

Dioskorid'in, Milâdın ilk yarım asrında yazmış olduğu tıbbî eserde (Votaniki Paradosis) yani «Nebatat dersleri» tabiri geçiyor.

Anlaşılıyor ki (Votani) ne öküzdür, ne itip sürmek ve ne de karın doyurmak.. O doğrudan doğruya ottur, nebattır. Belki bir dereceye kadar gıda ile alâkası var, fakat ot olduğu için.

Kelimeyi esas unsurlarına irca ederek Güneş - Dil kurallarına göre manalandıralım, o vakit, hangi sözlerle ve ne gibi mefhumlarla ilişiği bulunduğu kendiliğinden meydana çıkar.

	(1)	(2)	(3)	(4)
Votan-	: oğ	+ ov	+ ot	+ an

1) oğ, varlık, hayat anlamına ana kök,
2) ov, presipal köktür, ana kök anlamını temsil eder,
3) ot, esas anlamı yapan veya yapılmış olduğunu gösteren ektir.

Şu halde (Oğovot) şöyle bir manaya gelmesi lâzımdır: «Hayatın, varlığın birşeyde tecelli ettirilmesi veya etmiş olması.»

(Oğovot) fonetik icabı (Vot) olur. Buradaki (V) başka kelimelerde (P ve B) ile değişebileceği gibi, (o) vokali yerinde de başka vokaller görülebilir. Bu esas dahilinde kurulmuş türkçe temlerden, misal olarak bazılarını alıyoruz:

(Püt-), pütmek = halkolunmak, neşet etmek (Rad. «K. B.; Tel.»)
(Ped-), pedümek = teali etmek (Rad. IV. «K. B.»)
(Bit-) bitmek = zuhûr etmek (Si. D.; Sir), tenebbüt etmek.
(»), bitikmek = nemalandırmak (Hurş.)
(Bat-), batumak = neşvünema etmek (B. T. L. «Uyg.»)
(But-), but = tohum, çocuk (T. D.)
(»), butlamak = doğurmak (B. T. L.) deve hakkında,
(Bot-), bota = deve yavrusu
(Bid-), bider = tohum (Dergi)
(Büt-), bütmek = doğmak (D. L. T.)

(Büt-), bütürmek = şifa vermek (D. L. T.)
(»), bütsemek = şifaya yüz tutmak v. s. v. s.

Tahlile devam ediyoruz:

4) an, süje veya objeye muttasıl muhiti gösteren bu ek burada az veya çok, yani mutlak manasile çokluğa, topluluğa işaret eder. Yalnız burada bahsettiğimiz süje veya objeyi ifade eden düşmüş bir unsur vardır; onu da dördüncü unsurdan sonra ilâve etmeliyiz. O da şudur (+ ğ)

Böylelikle (Vot) + (anğ/an) = Votan terkibi, hayat sahibi bir zümrenin ismi olmak hakkını kazanmış oluyor. Filhakika bu kelime Grekçede umumiyetle ot demek olduğu gibi bundan hafif bir morfoloji farkı ile ayrılan ve yukarda birkaç kerre geçen (Voton) sözü de canlı bir kümeyi temsil ederek sürü hayvanlarına veya hayvan sürüsüne ad diye verilmiştir.

Grekçe «Millet» anlamına (Ethnos) kelimesinin (Ethn-) temi de ayni kategoriye girer. Bailly bunu - kelimeleri aynen alıyoruz - «pousser, croître» manasına Sanskritçe (Vadh-) kökü ile bir tuttuğu (Feth = Veth-) cezrinden çıkmış gösteriyor. Güneş - Dil metodunun verdiği neticeyi tamamen teyit eden bu müşahede karşısında biraz durmak gerek.

Biz, tahlil etmekte bulunduğumuz maddenin 3 üncü unsuruna kadar olan kısmında yani (Oğovot) ta «birşeyde hayatın, varlığın tecelli etmesi manasını bulmuş ve buna tenebbüt ve neşvünema anlamında misaller vermiştik. Şimdi bir defa İndo - Européen denilen (Vadh-, veth-) köklerile türkçe (Bat-, bit) fonemleri mukayese edilsin, sonra da bunlara verilen karşılıklar yani «pousser, croître» ile «Tenebbüt, neşvünema» arasındaki mutlak ve kâmil uygunluk düşünülsün. Fakat aradaki uygunluk bu kadarla kalmıyor, (Votan, voton) sözlerinde, manaya bir zümre fikri aşılamış bulunan (N) unsurunu, ayni vazife ile, (Ethn-) foneminde de buluyoruz. (N) sesinde teorinin delâletile erdiğimiz «Küme» manası yok ise (Ethn-) fonemi o manayı nereden alıyor ve (n) sesinin burada vazifesi nedir? Mesele hiçbir tevile imkân bırakmıyacak derecede açıktır.

(Oğovotanğ) ayarında bir prototipin türlü fonetik kaynaşmalarla Grek diline (Votan, voton, ethnos) gibi sözler verdiğini gördük. Nebat, hayvan ve insan zümreleri manasına gelen bu sözleri türkçede de muhafaza edilmiş buluyoruz: budun, bitin, adun. Budun kelimesini hep biliriz.

Bitin «Sürülmemiş arazi» manasına gelen (Bitinlik) kelimesinde ve ayni manada müstakil kelime olarak Keşan, Edirne havalisinde kullanılıyor. Belli ki bitinlik, her çeşitten birçok otların bürüdüğü yer demektir. (Adun) a gelince bu söz de Çağatay lehçesinde «At sürüsü» anlamınadır (Rad. I. Ç. L.). Grekçe (Vethn-) temi zamanla, aslının ikinci unsuru olan

(V) sesini de, ana kökten sonra, nasıl kaybetmişse (Adun) kelimesinin de, öylece fazla yıpranmış bir fonem olması lâzımgelir.

Şimdi bu altı kelimenin etimolojik formüllerini karşılaştıralım :

1. Votan- = oğ + ov + ot + an
2. Voton = oğ + ov + ot + on
3. (v) ethn = eğ + ev + et + en
4. Budun = uğ + ub + ud + un
5. Bitin = iğ + ib + it + in
6. Adun = ağ + (av)+ ad + un

Bu kelimerin hepsinde gördüğümüz manzara şudur :

Anlam bakımından, hayat sahibi bir zümre.

Ses bakımından da, 1) düşmüş bir anakök, 2) bir prensipal kök V/B (bu kök yalnız adun ve ethn- fonemlerinden düşmüştür), 3) T eki, 4) N eki,.

Artık (Botanik) sözünün kaynağını nerede aramak lâzımgeldiği kendiliğinden anlaşılır.

Dr. M. ALİ AĞAKAY

GÜNEŞ - DİL TEORİSİNE GÖRE AGRICULTURE KELİMESİNİN TETKİKI

I

Agriculture terimi ufak bir morfolojik farkla (italyanca: *agricultura*, ispanyolca: *agricoltura)* Avrupanın roman dillerinde zıraat ve zıraatçılık karşılığı olarak kullanılır. Bu terimin lâtince aslı sayılan *agricultura* mürekkep bir kelimedir ve kısımları da şunlardır:

agri ("tarla„ manasına olan *ager* kelimesinin genitif'i) + *cultura* (terbiye etme, talim ve tedris etme; türkçede masdarı: Kültürmek - Kuldurmak = hars, işleme).

"Agriculture„ kelimesinin ikinci kısmı yani "kültür„ ün manası malûm olduğu için biz yalnız *ager* kısmı ile meşgul olacağız.

Avrupanın diğer dillerinde dahi bu mefhumu ifade eden terimler "tarla + kültür (işleme manasına)„ unsurlarının terkibi ile meydana gelmiştirler.

		Tarla, Toprak		*İşleme, Hars*		*Ziraat*
Lâtin	:	ager	+	cultura	=	*Agricultura*
Grek	:	ge	+	ergo	=	*Georgia*
Cermen (Alman)	:	Acker	+	Bau	=	*Ackerbau*
Cermen (Danimarka)	:	Ager	+	Brug	=	*Agerbrug*
Slav (Rus)	:	zemlya	+	delo	=	*Zemledelie*
Macar	:	föld	+	müvelni	=	*Földmivelés*
Fin	:	pelto	+	viljelys	=	*Pellonviljelys*

İndo - öropeencilere göre bu kelimenin lûgat manası ve etimolojisi şudur:

A. *Lûgat manası* [1] : *ager* (lâtince) = "tarla„ ve dolayısiyle de "millî veya hususî emlâk, arazi„. "Şehir„ manasına olan lâtince *urbs* kelimesinin zıddını teşkil eder. Hususî anlamda "mezru arazi„ ifade eder.

[1] A. Ernout ve A. Meillet, «Dictionnaire étymologique de la langue latine» 1932, S. 21.

B. *Etimolojisi:*

1. — *Ernout - Meillet'ye göre* [2] : lâtince *ager*'in diğer indoöropeen dillerdeki akrıbaları şunlardır:

Ombr dili (italik) : *ager* (tarla).

Sanskrit : *ajrah* (gayri mezru tarla, kır, ova).

Grek : *agros* (Homer zamanından beri kullanılmıştır, kır, beyaban anlamınadır).

Got : *akrs* (sürülmüş tarla, mezrua, eski Almanca *ackar*, *ahhar*, yeni Almanca *Acker*, ingilizce *acre*).

Not. Anglosakson *aecer* ile ingilizce *acre* kelimeleri "bir günde sürülebilecek tarla ölçüsü„ manasınadırlar.

Meillet'ye göre, bu kelimelerin indo - öropeen hipotetik ana kökü **agro* — şeklinde rekonstitüe edilebilir, ve "meskûn„ a zıt olarak "kır ve yaban„ anlamını ifade eder. Esas manası, lâtince *ago* ve *agere* (fransızca *agir*) fiilinin gösterdiği veçhile "ileri sürmek„ (pousser en avant, almanca: treiben) tir. * *Agro* kökünden iran, slav, balt ve kelt gruplarına kelime geçmemiştir.

2. *Walde - Pokorny'ye göre* [3] : *Ager* kelimesinin indo - öropeen hipotetik kökü **ağ - ro - s* şeklinde, geçer manası "tarla, kır, sürülmüş tarla„, orijinal manası ise "davarın dışarı sürülüp çıkarıldığı yer„ yani otlak, mer'a olarak tesbit edilmiştir. Walde'ye göre, bu yapma kelimenin asıl kökü olan *ağ-*, itmek, sürmek, ve daha orijinal anlamla da elle sarsmak, itmek, harekete getirmek, sevketmek manalarını ifade eder.

3. *Fick ve Boisacq'a göre* [4] : "kır, tarla„ manasına olan **agros* hipotetik kökü, "sürmek, itmek, sevketmek„ anlamına gelen **agô* kökü ile alâkadar, ve orijinel manası da "otlak, mer'a„ dır.

4. *Brugmann*'a *göre* [5] : Bu kelimenin esas manası grekçe *agreo* sözünün delâletiyle "sürmek, işletmek maksadiyle insanın tasarruf ettiği arazi, toprak„ tır. Walde, bu medlûlde iptidailik görmiyerek, muahhar diye reddetmektedir.

***

[2] Ayni eser, S. 21-25.

[3] A. Walde - J. B. Hoffmann, "Lateinisches etymologisches Wörterbuch„ 1930, S. 22. - A Walde - J. Pokorny, "Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen„ 1926-1932, cilt I, s. 37.

[4] A. Fick, "Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen„ 1890, cilt I, s. 2. - E. Boisacq «Dictionnaire Etymologique de la langue grecque„ 1907 - 16, s. 1084.

[5] K. Brugmann ve B. Delbrück, "Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen„ 1906, cilt II, kısım I, s. 354.

Agriculture ve *ager* kelimelerinin esas anlamı hakkında indo - öropeencilerin verdikleri bu birbirini tutmaz hükümler şöyle tasnif edilebilir:

1. *Ager* kelimesinde *zıraat medlûlü yoktur*, o sadece "meskûn,, a zıt olarak "*yaban*,, ı ifade eder.
2. Bu kelimenin esasında *zıraat ve hars anlamı vardır.*
3. *Ager* sözü *otlak, mer'a* ifade eder.
4. Bu kelimenin orjinal manası «*ileri sürmek, sevketmek, harekete getirmek*» tir.

Acaba bu dört kategoriden hangisi veya hangileri doğru, ve en cezrî, en iptidaî mana hangisinde mahfuzdur? Bu sualin cevabını Güneş-Dil analizimize saklıyarak, ondan evvel, manası dört tarafa çekiştirilen indo - öropeen **ağ-* ve **ağro- (ager)* sözlerine karşılık, kategori kategori birkaç türkçe mukabil dizelim.

	**(ağ)* a karşılık	**(ağro)* ya karşılık
1. «Yaban medlûlü»	*ağlak* (mahsulsüz, tenha), *oğu* (tenha)	*kır, kıraç, kırtıl, geren* (gayri mümbit), *yarda* (işlenmemiş)
2. «Zıraat medlûlü»:	*ek, ekin ökmen* (hasat, Çağatay)	*ekergė, ekerle* (mezrua) *kuracı* (zürra, Teleüt), *harıı* (çift sürmek, Yakut)
3. »Mer'a medlûlü»:	*iğtü, iktü* (yiyecek) *öyeç* (mandıra, Azeri) *ağıl; okur* (öküz)	*geren* (ağıl)
4. «Tahrik medlûlü»:	*ağıtmak* (tahrik etmek, Orhon)	*ökrimek, ügrümek* (tahrik etmek, D. L. T.), *karagamak, karmak*

Yaklaştırma ve karşılaştırmaların şayanı dikkat yakınlığına rağmen, şimdiki hali ile, bu tablonun hiçbir kıymeti yoktur, çünkü *ager* kelimesinin etimolojisi antropolojik ve paleo-sosyolojik esaslara göre yapılmamış, onun ültim analizine varılmamış ve bilâkis araştırma dört koldan dört dort tarafa yayılmış ve karışmıştır. Yukarıki tabloda görüldüğü gibi, indo -öropeenciler etimolojilerini hangi tarafa da çekseler, ve hangi mana incelikleriyle de uğraşsalar, muhakkak ki her istikamette ve her yerde önlerine Türk kelime dizilerini çıkarabiliriz. Bu tablo işte o maksatla çizilmiştir. Fakat biz bu kadarla iktifa edemeyiz. Lojik gaye, daha külçeleşmiş bir ıstılah haline gelmeden, zıraî manada *ager* sözü ilk defa kullanılırken, ilk insanların şuurundaki psihik ve semantik tabloyu bul-

maktır. Fonetik spekülasyonlar çıkmazına girmiş olan klasik ekol bize bunu vermekte acizdir.

Bu âlimlerin *âger* kelimesine verdikleri mana ve menşeler muahhardır. Halbuki zıraat işi göçebelikten çıkan insanla beraber başlamış en eski bir kültür esası olduğu için etimolojisini ve kaynağını historik devrin dışında aramak tabiîdir.

Tarihin önümüze açtığı ışıklı âlemler içinde Orta Asya'nın Alpinleri arasına ateşi yakma, madenleri eritip işleme, hayvanları ehlileştirip kullanma sanatleri yanında bir de toprağı sürüp ürün alma san'atini görüyoruz. Bu ilk medeniyet kâşif ve sahiplerinin bizim Proto - Türk dediğimiz Alpinler olduğunu ve arpa, buğday ve koyun cinslerinin de ilk defa olarak bu insanların vatanında yani Orta Asya'da yetişmiş olduğunu bugünkü ilim hem iddia hem ispat etmektedir [6].

Türk Lengüistik ekolünün temel yasası olan Güneş - Dil Teorisi, dil tetkiklerini skolastik darlığından çıkarıp prehistoryaya kadar ulaştırmış olduğu için, *ager* kelimesinin tetkikini oralarda ve o zamanlarda, ve betahsis Türk Sumer prehistoryasında yapabilmek imkân ve hakkını kazanmış oluyoruz.

Kelimeyi bu şumul içinde tetkik edebilmek imkânını böylece mülâhaza ettikten sonra, Güneş - Dil disipilinine göre onun etimolojik analizine başlıyabiliriz [7].

(1) (2) (3)
ager = *ağ* + *ag* + *er*

1) *ağ*: ana köktür; *mücerret*, *mutlak* ve *alelıtlak* olarak kuvvet, kudret, esas, hayat, hareket, büyüme, çoğalma, yer, toprak, manasınadır. İlk insan zekâsının bu merhalesindeki bu mutlak söz, dünyanın tarihî devrin en eski dili sayılan Sumer türkçesinde aynen mevcuttur.

Bu dilde *ag* «yapmak, yaratmak» demektir ve en eski piktoğrafi de konkre ve (ana rahmi) dir. Yazı başlangıcında mefhumlar objektif şekle girmiş oldugundan, insan, «yaratmak, yapmak» mefhumunu (ana rahimi) nin piktoğrafı ile sembolize

[6] Peake «Origins of Agriculture».

[7] Muhtelif dillerden getirilen misaller şu müelliflere istinaden alınmıştır: Sumerce: Deimel, Delitzsch ve Langdon; Eski Mısır'ca: Erman-Grapow; Asurca: Delitzsch ve Meissner; Etice: Delaporte ve Sturtevant; Sami diller: Brockelmann, Möller, Cuny ve «Kamus»; Fin - Ugur diller: Donner; İndo-öropen diller: Fick, Walde-Pokorny, Boisacq ve Prellwitz (Grek); Walde ve Ernout - Meillet (Lâtin); Feist (Got); Kluge (Alman) Weekley (İngiliz); Bloch (Fransız); Berneker (Slav); Türk lehçeleri: Pekarskiy (Yakut); Verbitskiy (Altay), Radloff, «Divanı Lûgat», «Tarama Dergisi», v. s.

etmiştir. Yeni tükçedeki *öğ, ök* (ana); *öğ-üş* (zürriyet), *ağ-dık* (çokluk), *ök-litmek* (çoğaltmak) ve *ağ-aç* gibi kelimeler dahi bu asıllıdır. Yakutçada ise *ay* «doğum» demektir. 1. *ay* = yaratmak, hayat vermek, ruh vermek, vücude getirmek, yaratmak (insanı); 2. düzeltmek, tertip etmek (yeri)). *ayı*=halık, *Aıhıt Ağa*= Allah Baba, *Ayısıt* da «doğum ilâhesi (Uno Holmberg: Siberian Mythology, 1927, S. 398,415)

Türkçenin bu kelimesine karşılık indo - öropeen müşterek dilin **oğ*, **ığ* şeklinde rekonstitüe edilmiş sözünü çıkarabiliriz ki «büyümek, bitmek, yetişmek» manasına gelir, grekçede *ağa* sözünün «çok»luk ifade ettiği gibi. İndo-öropeen dilde yine mücerret mefhumla bir **ag* sözü daha mevcuttur ki bu da «hareket» anlamındadır ve grekçe *ağo*, lâtince *agere*, *actum* fransızça *agir*, *active* gibi müştakları vardır. (Türkçe mukabili *ağıtmak* = tahrik etmek; ayır - mak: *ay*+*ır*).

2) *ag*: ana kökü ifade eden abstre sözü *hususî* ve *konkre* bir şekle tahvil eden elemandır. *ağ* + *ag* = *ağag*, son morfolojik ve fonetik şekli ile *ag*, konkre bir varlık, hayat ve çoğalmanın ifadesi olur.

Konkre varlık, bir obje veya süjede tecelli etmiş maddî hayat mefhumuna bağlı bulunan ve *ağ* tamamlayıcı unsurunu hamil olan şu kelimeleri de etimolojik analizleri ile beraber alt alta yazıyoruz:

Sumer	: *ga*	= ağ + ag + ağ —	meme, süt
»	: *gu*	= uğ + ug + uğ —	nebat
»	: *igi*	= iğ + ig + iğ —	yeşillik, çiçek
»	: *aka*	= ağ + ak + ağ —	fidan dikmek
»	: *ugu*	= uğ + ug + uğ —	doğurmak
»	: *ahe*	= ağ + ah + eğ —	hayat, can, ruh
Yakut	: *oğo*	= oğ + oğ + oğ —	genç, yavru
»	: *ağa*	= ağ + ağ + ağ —	baba
Eski Mısır	: *ka*	= ağ + ak + ağ —	varlık, ruh
»	: *he*	= eğ + eh + eğ —	vücut
Asur	: *aka*	= ağ + ak + ağ —	yemek
»	: *iku*	= iğ + ik + uğ —	tarla
»	: *gu*	= uğ + ug + uğ —	para
Grek	: *ge*	= eğ + eğ + eğ —	yer, toprak
Çin	: *ku*	= uğ + uk + uğ —	arazi, memleket
Japon	: *ku*	= uğ + uk + uğ —	yemek

Dünyanın en eski ve en esasî dillerinden alınan bu kelimelerin etimolojik analizlerinde hiç bir fark olmadığı gibi, onlardaki maddî varlık, hayat ve çoğalma mefhumunun müşterek olduğu da meydandadır.

Bu esastan muhtelif elemanların ilâvesile yapılmış ve ayni medlûlü muhafaza etmiş olan bazı kelimeler de şunlardır:

Yakut : *oğui* - ekin biçmek
» *oğo* - mahsul
» *oğolo-* büyütmek, beslemek (garp lehçesi - *oğlan*)
Eski Mısır:*ak* - yemek, gıda
Arap :-*ekl*- yemek
Likya : *aga* - yapmak, yaratmak
Bask : *okaia* - buğday
Lakon (grek lehçesi): *eklon* - akşam yemeği
Slav. *agoda* - yemiş
Eski nord *eik*, anglosakson *ac* meşe ağacı (karşılaştır: Türk. *ağaç*).

3) *er* : *takarrür* ifade eden elemandır [8].

ağ + *ag* + *ar* = *agar*, ve son şekli ile *gar*, *konkre* ve canlı bir varlığın *takarrürü* demek olur. Muhtelif dillerde misalleri şunlardır:

Sumerce : *agar* = tarla
» *agarin* = karın, rahim
» *guru* = mahsul
kur, *gur* = yer, memleket
gar = buğday, ekmek
gur, *har* = hasat (türkçede *har* + *man* = harman: hasadın toplandığı yer)

---

[8] *R* elemanın *takarrür* ifade ettiğini son zamanlarda klasik ekol dahi kabul etmeğe başlamış gibidir. Evvelce, Brugmann zamanında (. + *r*) sadece süfiks (Formans, Morphème) telâkki edilip ona ekseri "nomina agentis„ yapmak yani "failleştirme„ fonksiyonu atfedilirdi, meselâ lâtincede script (yazı) script*or* (yazan), bizdeki yaz*ar* gibi. Filhakika "agent„ dahi "tahakkuk ettiren„ demektir.

En son 7 ciltli indo-öropeen gramerini yazan Hermann Hirt, bu *r* elemanına süfiks mefhumundan farklı olan bir *determinatif* rolü vermekte, ve onda "*takviye edicilik*„ (verstärkend) fonksiyonu görmektedir ("Indogermanische Grammatik„ cilt III, 1927, s. 137). Hirt, buna misal olarak bir takım lokatif adverbler göstermektedir, lâtince c*ur* (nere), Gotça h*var* (nere), jain*ar* (ora), türkçede n*ere*, bu*ra*, şu*ra*, o*ra*, taş*ra*, içe*ri*, dışa*rı*, aşı*rı*, yuka*rı*, ile*ri*, *geri*'deki -*ra*, -*re*,-*rı*, -*ri*'lerin ayni şeyi ifade ettikleri gibi.

Gerek Brugmann'ın "ajan„ gerekse Hirt'in "takviye„ diye tefsir ettiği role ana olabilecek esas mefhum şüphesiz ki *takarrür* medlûlüdür. Bu kelimeyi (fransızca "détermination„), biz klasikçilerin daha yeni bir kitabında rastlıyoruz; Emile Benveniste ("Origines de la Formation des Noms en Indo - européen, I 1935, s. 95) bu -*r* elemanının kelime yapısındaki yerini tetkik ederken "détermination temporelle ou locale„ yani "zaman ve yer takarrürü„ nden bahsetmektedir.

İşte (. + *r*) elemanının hakikî ve esasî rolü hakkında bu gibi sezgiler Güneş Dil Teorisinin aydınına doğru klasik ekolün sendelemelerini gösterir.

Eti : *kueri* = tarla, mezraa
» *karşa* = saban
» *karp* = yapmak
Yakut: *ogor* = yapmak, yaratmak, yetiştirmek, büyütmek
» *harıı* = çift sürmek; harığ'et = haraset; harığ — harağ-et; haraset. ğ < s; harğ = hars; *Harahan* = mukaddes ağaç.
Çağatay : *ekermek* = ikileşmek, eklemek (çogalmak mefhumu)
Türk Hoton lehçesi : *eger* = b ba
Garp lehçesi : *ekerge* = mezraa
» : *koru*(ğ) = ağaçlık; koruk = bağ mahsulü.
» *akar* = irat getiren arazi; akar + et : akar getirir olan: Istanbuldakı akaretler gibi.
» *uğur* = bereket
» *karın, karı, kara, yer, yurt*
» *korbo, körpe* = filiz.
Asur : *kir* = rahim
Arap : *akr* = kır
» *hars* = ekin
» *a'kra'at* = h m le kaldı
İbrani : *haraş* = harş
» *kereb* = rahim
» *horef* = sonbahar, hasat (harif = arapçada)
» *agar* = toplamak, mahsul.
Eski Mısır : *her* = yapmak, meydana getirmek
» *ger* = gıda
Macar : *kor* = yaş, çağ.
Eston : *kere* = vücut
Fın: *karhu*, Perm: *gör* = saban
Bask: *garia*: buğday.

İndo-öropeen dillere gelince:

Lâtince *ager*, gerekçe *agros*, almanca *Acker* ve yukarda zikredilen akrabalarından maada, şu kelimeler dahi misal olarak kaydedilebilir:

Slav. *koren* = (alman *Wurzel*) = kök.
Got: *akran* = mahsul
İngiliz: *corn* = zahire

Slav. *gora* = orman, koru; *grah* = bezelye; çek. *hura* = yer, toprak.
lâtin: *creare* = yaratmak
» *cresco* (fransız croître) = bitmek, büyümek

Grek: *krithos* = arpa
lâtin: *granum* = hububat
alman: *grün* = yeşil
» *Kraut-kresse* = yeşillik

İngiliz: *grow* = bitmek, büyümek
» *grass* = çayır, yeşillik.
lâtin: *agger* = toprak kümesi.
» *Ceres*, osk. *Kerri* = hasat ilâhesi
fransız: *céréale* = zahire

Objektivitesi (yani bir obje veya süjenin anlamı üzerine alma hali) (. + *p*) unsuru ile takviye edilerek te:

Sanskrit: *garbha* = rahim, çocuk
» *krpa* = vücut
lâtin: *corpus* = »
anglosakson: *hrif* = karın

Grek: *karbos* = mahsul
alman: *Herbst* = hasat zamanı
lâtin: *herba* = ot
fransız *gerbe* = demet
» *germe* = tohum, öz
lâtin: *gramen* = ot, mer'a
» *frumentum* = buğday

ağ + *ag* + *ar* = *ğar*, en son şekli ile *ar*, yine takarrür etmiş maddî bir varlık, hayat demektir, Sumerce *ur*, Türkçe *er*, *ermek*, *ürün*, *erik*, *uru* (mer'a), *uru* (aile, akraba), *uruk* (tohum) *ürgüt* (mahsul), *arpa*, *orak* biçmek aleti (Yakutça *or* = biçmek), *erey* (un, Yakutça) kelimelerinde olduğu gibi.

Diğer dillerden şu birkaç misal de getirilebilir:
Eti: *armah* = ilkah etmek; *arşi* = nebat
Eski Mısır: *iren* = ürün; *iur* = hamile kalmak.
Grek: *ear* (lâtince *ver*) = ilkbahar; anglosakson *gear* = ilkbahar; slav *yaru* = ilkbahar
» *aroo* = saban; *arura* = mezraa

Lâtin: *arare* = çift sürmek, *orior* (fransız *origine*) = menşe, doğum.
Kelt: *aeron* = yemiş, erik; fransız *orge* (arpa)
Alman: *ur* = asıl, ced; *Erde* = yer, toprak; (arapça: ard, arz) *Ernte* = hasat.

* * *

Analizimizi daha ileri götürmeden, burada duraklayıp, şimdiye kadar elde ettiğimiz neticeyi hulâsa edelim.

Ager kelimesinin tahlili bize şu analitik merhaleleri vermişti:

No.	Fonetik şekli	İzahı	Semantik kıymeti	Türkçedeki tipleri
1	*ağ*	Ana kök	Mutlak hayat mefhumunun en arkaik şekli	*ağ* (= yaratmak. rahim, Sumerce); *öğ* (= ana)
2	*ağag*	Temessül ve tecelli etmiş ana kök	ana kök mefhumunun derece derece konkre ve hususileşmiş şekilleri	*kök; kok* (=toprak); *gu* (= nebat, Sumerce); *ek* (= zerğ); *aka* (=fidan dikmek, Sumerce); *oğo* (= mahsul, Yakutça); *igi* (= yeşillik Sumerce)
3	*gak*	Bunun sertleşmiş fonetik şekli		
4	*ag*	Ana kökün kaynaşmış şekli.		
5	*agar*	Yukarkinin (v. + r) ile takviye edilmiş şekli	Bu mefhumun takarrür etmiş mütekâmil şekilleri	*agar* (=tarla, Sumerce), *ekerge* (mezraa); *ogor* (= yetiştirmek, büyütmek Yakutça).
6	*gar*	Yukarkinin baş vokalin düşmesiyle		*kır*; *harıı* (=çift sürmek, Yakutça); *kueri* (=tarla, mezraa, Etice); *gur* (hasat, Sumerce); *guru* (= mahsul, Sumerce); *gar* (=buğday, Sumerce). *yer, kara*
7	*ar*	Ana kök ve mümessilinin tamamen düşmesiyle		*ür - emek*; *er - mek*; *uruk* (=tohum).

Bu tablodan görülebileceği veçhile, *ager* kelimesinin Güneş - Dil disiplinine göre yapılan analizi, gerek fonetik, gerekse morfoloji ve semantik bakımından ıttırat ve insicamı gayri kabili inkâr olan derin bir antropolojik ve paleo-sosyolojik esasa istinat etmektedir *Ager* kelimesi bir ana medlûl etrafında gövdeleşmiş, polisemi yolu ile tekâmül etmiş ve düzenlenmiş olan bir küllün sadece tek bir halkası, merhalesidir. Güneş - Dil Teorisinin böyle aydınlattığı tahkik sahasının içinde ana köke bağlı, ve mana, telâffuz ve yapı bakımından derece derece, halka halka biribirine zincirlenmiş bulunan bu «mot-étape»lar birer tahakkuk istasyonu vazifesini görürler.

Agriculture kelimesinin *agri* - veya *ager* kısmı, bağlı bulunduğu lâtince ve bütün indo - öropeen ana ve akrabaları ile birlikte Proto Türk camiasına kat'iyetle tâbi bulunmaktadır. Güneş - Dil sisteminin bu kelime için tesbit ettiği *agar* ve *gar* formülleri ve ona tamamiyle tetabuk eden Sumerce, Etice, Yakutça, Anadolu ağzımız gibi en eski ve en saf Türk lehçelerinin

agar (= tarla, Sumerce)
gur (= hasat, »)
kueri (= tarla, mezraa, Etice)
ogor (= yetiştirmek, büyütmek, Yakutça)
harıi (= çift sürmek, »)
ekerge (= mezraa; Anadolu)
kır (= tarla, »)

kelimeleri, *ager* ve *agriculture* sözlerinin çözülmez bağlarla öz Türk varlığına bağlı bulunduğunu ispat etmektedirler.

Lengüistiğin verdiği bu hükmü, gerek p ehistorya gerekse sosyoloji, kültür ve ziraat tarihi tarafından teyit edilmiştir, yani zahire, hububat ve ziraatin ana vatanı Orta Asya olmuş, ilkel dinle de toprak, ekin ve hasat kültü dünyanın ilk ziraatçisi olan Proto - Türk Alpin ırkın bağrında doğduktan, Sumerde Dumuzi, Anadoluda Demeter adları ile temsil edildikten sonra, Romalıların bereket ve hasat ilâhesi *ceres* (*ker*-es)'e vâsıl olduğunda bile, *ker*,*kır*, *eker* ve *agar* esasından ayrılmamış bu Türk kelimelerinin yakın akisini taşımıstı. Bu itibarle bugün bir fransızın ağzından çıkan *Agri*-culture sözü nekadar Türkçe ise ayni ağzın telâffuz ettiği *cĕréale* (=zahire) kelimesi de o kadar Türk asıllı ve ayni *agar*, *eker* ve *kır* Türk sözlerine bağlı bulunmaktadır. Ne yazık ki, garp alimleri Fransızca sayılan bu kelimelerin türkçe ile olan münasebetlerine işaret etmek şöyle dursun, fransızca veya indo - öropeen ailesi dahilinde *ager* ve *ceres* sözlerinin biribirleri ile akrabalığını bile göstermekte âcizdirler.

Ager'in asıl manasına gelince, indo-öropeenciler pedantik ve spekülâtif bir metotla, esasında acaba «yaban» mı «zerğ» mi, «mer'a» mı yoksa «hareket» mefhumu mu mahfuzdur diye tereddüt ettikleri bu kelime, Güneş-Dil Teorisinin antropolojik prensipi ve metodu sayesinde, ta ültramikroskopik haddine kadar analiz edilmiş ve manalandırılmıştır. Bu esasa göre, *ager* sözü türkçede olduğu gibi, indo - öropeen dillerde de «konkre ve hususileşmiş bir hayat ve canlılığın takarrürü» nü ifade eder, ve ziraat mefhumu da bundan başkası değildir.

Bu hal tarzına göre, *ager* kelimesinin aslı olan *ağ* sözünün «zerğ» den maada bir de «hareket» «otlak» veya «yaban kır» anlamlarına gelebileceğine dair indo öropeencilerin tereddütle ifade ettikleri ıttıratsız sezgi dahi Güneş - Dil Teorisi tarafından düzen ve sisteme konuluyor, çünkü *ager* kelimesine verilen Güneş - Dil anlamı yani *hayat* ve *canlılık* esası bütün bu tali mefhumları da kapsamakta ve onlara analık vazifesini görmektedir. Böylece, Walde-Pokorny ve başka indo - öropeen sözlüklerde klasik ekolün dar metoduna uymadıkları için ayrı ayrı

«kök?» lere irca edilen birçok kardeş ve akraba sözler Güneş - Dil disiplini sayesinde esas birliklerine yani (ğ) vahdetine kavuşmuş oluyorlar.

II

«*Agriculture*» kelimesinin, kültürün inkişafından sonraki konkre manası bu şekilde izah ve bir neticeye irca edildikten sonra, bunun bir de abstre varlık ve canlılık olarak tetkiki, mevzuun tamamlanması için lüzumlu olur.

Ayrı gibi görünmekle beraber, bence alâkası kat'î olduğu için «hayat, canlılık» manasına olan *ağ* müşterek ana kökten indo-öropeencilerin marifetiyle zoraki koparılarak tecrit edilmiş birer vaziyette bırakılmış kelimelerden lâtince *creare* (fransızca *créer*) ve grekçe *ergon* (= mesai, iş, hareket) sözlerini tetkik edeceğim.

1. *Ergon.* — Agriculture kelimesine mukabil olarak Greklerin kullandığı *georgia* sözünü yukarıda (*ge* + *ergon*) unsurlarına ayırmıştık. Bunlardan, «toprak, yer» manasına olan *ge* unsuru, evvelki tablolardan anlaşıldığı veçhile, doğrudan doğruya

$$eğ + eg + eğ = ge$$

formülü ile, Sumerce *ga, gu, ugu, igi* sözleri gibi, «konkre bir varlık, hayat, çoğalma» anlamına bağlanmıştı.

Ergon'a gelince:

İndo-öropeenciler grekçenin bu kelimesini, «harekette olmak» manasına olan indo-öropeen *uerg* hipotetik köküne irca ediyorlar. Kendi transkripsiyonları ile yazalım:

indo-öropeen : $\underset{\frown}{u}$ *erg*

grekçe : $\digamma$ *ergon*

Lâtince : *Agere*

Almanca : *Werk* = iş, mesai.

Bu transkripsiyonda görünen indo-öropeen $\underset{\frown}{u}$ işareti, klasikçilere göre «konson *u*» dur, ki en eski grekçede «digamma» denilen $\digamma$ şekline, lâtincede *g*, cermencede *W* fonemine inkılâp eder. Bu fonetik hâdise Güneş-Dil Teorisi bakımından son derece enteresandır, çünkü uzun zamanlardanberi asıl mahiyeti kat'iyetle bir türlü anlaşılamıyan en eski grekçe «digamma» foneminin sırrı, teorimizin sayesinde izah edilmektedir. Bunun için, yukarki fonemleri izahları ile beraber altalta yazalım:

İndo-öropeen: Ų — yani, *u*'ya benziyen ve *V*'ye değişebilen konsonımsı bir vokal veya vokalimsi bir konson.

Grekçe: *F* — yukarıki tarife tetabuk eden ve pek eski zamanlarda başında bulunduğu kelimelerden klasik devirde aşınıp düşmüş olan bir fonem.

Lâtince: *G*
Cermence: *W*

Bu fonetik fenomen Güneş-Dil Teorisinin bulup meydana çıkardığı okunmaz ğ'sinden başkası değildir, zira:

1 — ğ, ana vokalin terekkübü ile husule gelmiş ilk konsondur, yani hem vokal hem de konson vasfı vardır.

2 — ğ, grekçenin «digamma» F 'si gibi kaynaşır veya aşınır.

3 — ğ, *g* fonemi köprüsü ile *V* ve kategorisine (*b*, *p*, *f*, *m*) inkilâp eder. Zaten, indo-öropeenciler, bu gibi değişken *g*'leri g^w (vélaire, parazitli *g*) şeklinde gösteriyorlar.

***

Bu izahtan sonra, yukarki dört kelimeyi etimolojik analizleri ile birlikte altalta yazalım:

		(1)	(2)	(3)	(4)
İndo-öropeen:	Ų *erg*	= eğ	+ eg	+ er	+ eg
Grek:	*F erg*	= eğ	+ eg	+ er	+ eg
Lâtin:	*Agere*	= ağ	+ ag	+ er	+ eğ
Cermen:	*Werk*	= eğ	+ ew	+ er	+ ek

Ager sözünün tahlilinde bu elemanlara verilen kıymetler burada da muteberdir; ancak 4 üncü eleman olan *eg*, manayı tamamlayıp onu isimlendiren, ifade eden unsurdur. Hepsi birden, «takarrür etmiş bir maddî canlılığın ifadesi» demek olur.

Yukarki formülde, indo-öropeen sayılan bu kelimelere karşılık olan şu türkçe sözleri analizleri ile beraber sıralıyalım:

	Güre	= üğ + üg + ür + eğ	— enerji
	Berk	= eğ + eb + er + ek	— kuvvetli
	Birik	= iğ + ib + ir + ik	— toplu, kuvvetli
Grekçe	*erg*	= gibi aşınmış şekil ile de:	
	irk	= kuvvet, kudret	
	irikmek	= birikmek, irileşmek	
	ireklemek	= muhkem olmak	

ırgatmak = tahrik etmek
ırganmak = hareket etmek
ırgamak = tahrik etmek
ırgat = işçi, amele

Bu suretle, bir taraftan grekçe «işçi, rençper» manasına olan *ergates* kelimesinden mustaar sanılan *ırgat* kelimemizin öz türkçe olduğu tevsik edilmiş oluyor, öbür taraftan da arapça zannedilen *hareket* sözünün de

(1) (2) (3) (4)
ırgat(mak) = ığ + ır + ag + at = tahrik etmek
hareket = ağ + ar + ek + et

(Türkçe: *hor* = kuvvet, Balkar lehçesi).

analizi ile bu Türk grupundan ayrılmıyacağı meydana çıkıyor.

İğ, ağ ana köklerindeki (ğ), morfoloji ve fonetik icabı olarak birincisinde düşmüş, ikincisinde (*h*) olmuştur. Esasen *ırgat* sözünün amele, rençper, tarlada amelelik eden rençper olduğu «Kamusu Türki» de sarihtir. Bu kelimeyi Pavet de Courteille Çagatay lehçesinde göstermektedir: *ırgatmak* = tahrik etmek.

Son analizde, ilâve edilmiş olan (4) üncü (*V.* + *t*) elemanı, dinamizm mefhumunu ifade eder, nitekim *hareket* ve *ırgat* (mak) kelimesinde dinamizm ve «yapıcılık» anlamı par excellence tebellür etmiştir.

Böylece, «ziraat» manasına kullanılan grekçe *ge* + *orgia* kelimesinin her iki unsuru da, tetkik etmekte olduğumuz «hayat ve canlılık» medlûllü kelime grupuna bağlı bulunduğu anlaşılıyor. Zaten Meillet [9] yukarıda incelediğimiz birçok kelimeyi, meselâ grekçe *ergon* (= iş, mesai), lâtince *herba* (= ot), *granum* (= hububat) ve *creare* (= yaratmak, yetiştirmek) sözlerini, fonetik prejüjelere kapılarak, bizim gibi Güneş - Dil Teorisi sayesinde bir ana köke irca edemediğine rağmen, bunların hepsini «ancien terme de la langue pastorale» (= çobanlık dilinden kalma eski bir terim); «d'abord terme de la langue rustique» (= evvelce köy hayatı dilinde kullanılmıştır); «terme du vocabulaire de l'agriculture» (= ziraat terimi); «survivance d'un mot rural prélatin» (= lâtinceden evvelki bir kır teriminin kalıntısı) gibi tabirlerle kır ve zıraî menşeye götürmüş oluyor. Bu gibi birçok kelimeler için Meillet'nin kaydettiği «hiçbir kelimeye yaklaştırılamamıştır», «menşei meçhuldür», «etimolojisi karanlıktır» kabilinden itiraflar, klasik ekolün bu hususta ki âcizliğini ve elde ettiği neticelerin de şayanı itimat olmadığını teyit edegelmektedir.

Kır ve ziraat hayatına bağlı bulunan mefhumlardan biri de şüphesiz kırpmak yani mahsul toplamak medlûlüdür. Bunu ifade eden sumerce

[9] A. Ernout ve A. Meillet, ayni eser s. 23, 221, 413, 428, v. s.

gur (= kırpmak), yeni türkçe *kırp(mak)* kelimesi ile beraber, tamamı ile ayni manada olan lâtince *carpere*, grekçe sonu *karpos* (= mahsul, yemiş, karpuz), *karfos* (= saman), eski almanca *herbist* (= hasat), ve klasikçilerin fonetik istibdadı yüzünden muallâk bırakılmış olan lâtince *herba* (= ot), bu cümledendirler.

* * *

2. *creare* (*créer* = yaratmak). Lâtince bu kelimeyi tamamiyle karşılıyabilmek için Güneş-Dil Teorisinin tesbit ettiği kategori dahili ve kategori arası fonetik değişimleri gözönünde bulundurmak gerektir.

Buna göre, etüdümüzün mevzuunu teşkil eden *ager* veya *g-r* sözü,

kategori dahili olarak: *ver*, *ker*, *her*

ve *V* fonemini köprü yaparak ta:

ikinci kategoriden: *ver*, *ber*, *mer*, *per*, *fer*

şekillerine de girebilir, vokal değiştirmek serbestisini daima muhafaza etmek şartiyle.

Şu halde, lâtince «yaratmak» manasına olan *creare* veya *creo* (okunuşu *kreo*) kelimesini, *y*'li, *v*'li türkçe karşılıkları ve analizleri ile beraber altalta yazalım:

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
creo	= eğ	+ ek	+ er	+.	+ eğ	+ oğ
yarat(mak)	= ağ	+ ay	+ ar	+ at		
var	= ağ	+ av	+ ar			

Her üçünde de müşterek olan (1) (2) ve (3) üncü elemanlar *ager* sözünde olduğu gibi «maddî bir varlığın takarrürü»nü ifade ederler. Latincedeki (5) ve (6) elemanlar, kelimeyi tamamlandırıp isimlendirir. *Yarat* (*mak*)'taki (V. + t) elemanı ise «yapıcılık, dinamizm» mefhumunu ilâve eder ki *yarat* (*mak*) kelimesinin delâlet ettiği anlamda da hakikaten bu vasıf esastır. *Var* (*lık*), kendiliğinden takarrür etmiş, *yarat* (*mak*) ise yapıcılık hikmeti ile takarrür ettirilmiş maddî bir mevcudiyet demektir.

Bu yapıcılık mefhumu acaba neden lâtince *creo*'da gözükmüyor? Meillet (ayni eser, S. 221), *creo* için şu mülâhazayı yürütüyor:

"*Creo*, önce çiftçilik dilinde kullanılır bir kelime idi, ve *cre-sc-o* sözü ile yakından münasebeti vardır».

Acalım *cresco*'yu:

"*cresco* = bitmek, yetişmek (nebat için) ve dolayısiyle doğmak; değişimleri: *cretum*, *cretus*.

Bu son iki kelimeyi, Türkçe mukabilleri olan *yaratım* ve *yaratık* sözleri ile analitik olarak karşılaştıralım:

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
cretum	= eğ	+ ek	+ er	+ et	+ um
yaratım	= ağ	+ ay	+ ar	+ at	+ ım
cretus	= eğ	+ ek	+ er	+ et	+ us
yaratık	= ağ	+ ay	+ ar	+ at	+ ık

Lâtince kelime bu şekle girince, (*V.* + *t*) «yapıcılık, yapılmış olmaklık» elemanı türkçede olduğu gibi onda da tezahür ediyor. Fazla olarak, her iki seride de (5) inci elemanlarının tetabuku da meydana çıkıyor. Birinci grupta, (*V.* + *m*) elemanı, kendinden evvelki dört unsurun mecmuan ifade ettiği mefhumun bir obje veya süjede tecelli ettiğini gösterir. İkinci serideki lâtince *-us*, (grekçe *-os*) türkçedeki *-ık* unsuru gibi, kelimelerin sonuna gelerek manayı tamamlayıp kelimeyi de isimlendirir.

Bu analizlerin neticesi olarak, türkçe *var* ve *yaratmak*, lâtince *creare* sözü ile birlikte «hayat ve canlılık» mefhumunu ifade eden Proto-Türk *ager* ve *ger* sözlerine bağlandı.

*
* *

Yine «hayat ve canlılık» mefhumundan çıkmış ve *var* ve *yar* şekline bağlı birçok kelimeleri birer birer saymak uzun olacağından içlerinden şunları seçiyorum:

yaramak = hazır olmak (altay)
yarpu = yavru
yürüm = hayat
yürümek = harekette olmak
yürürkü = hareket
yortmak = süratle hareket
yormak = kuvvetini sarfetmek
yürek = hayatî merkez, kalp (lâtincesi *cor*, fransızca: *coeur*, grekçe, *kardia*).

Var şeklinde de:

Vermek, *bermek* (yakutça *bar* = mahsul, *burduk* = zahire) Sumerce *gar* = *var* = yapmak, husule getirmek, vermek
baran = kuvvet, kudret (Kırgız), bağ kütüğü.

Yukarda, *yürek* kelimemizi indo - öropeen *kor* sözü ile karşılaştırdığımız gibi «var olmak, mahsul vermek» manalarına gelen *var*, *ver*, *bar*, *ber* sözlerimizi de indo - öropeen grupunda «taşımak (hâmil olmak), doğurmak» demek olan *bher*, *ber*, *por* gibi kelimeleri ile deneştirebiliriz.

Sanskrit: *bhar* =
Got: *baira* =
Eski Slav: *bero* =
Grek: *fero* =
Lâtin: *fero* =

taşımak, hâmil olmak
İngiliz *bear* — hâmil olmak, doğurmak
alman *ge - boren* — doğmuş
İrlanda *birit* = gebe

Ve yine fonetik prejüjeler yüzünden şimdiye kadar etimolojisiz kalmış lâtince *gero* (= taşımak, fransızca *gestation* — gebelik) ve *forma* olan fransızca *forme*) kelimeleri bu cümledendirler. Hattâ lâtincenin *habere* (fransızca *avoir*, malik olmak) fiili bile, manaca da türkçe mukabili olan *var* kelimesi ile şu analizle karşılaşabilir.

	(1)	(2)	(3)	(4)
*hab*ere =	ah +	ab +	er +	eğ (*ah* = birinci derecede presipal kök)
var =	ağ +	av +	ar	

Esasen indo - öropeenciler lâtince bu kelimenin menşeini bulamamışlardır.

* * *

«Hayat ve canlılık» medlûllü kelimelerden, indo - eropeencilerin dar metoduna kurban gidip şimdiye kadar izahını bulamıyanların birkaçı da «yeşil, yeşillik» manasına olan fransızca *vert*, *verdure* gibi kelimelerdir. Lâtince asılları sayılan *viridis* ve *vireo* sözlerine karşılık, Meillet «sans étymologie valable» kaydini koymuştur.

İngilizcede «yeşil» demek olan *green* (almanca *grün*) sözü, etimologlar tarafından yine o dilde «büyümek, bitmek» manasına olan *grow* kelimesine bağlandığı gibi, analoji yolu ile lâtincenin *viridis* sözünün de, yine Meillet'e göre çiftçi dilinde nebatların büyümesini ifade etmek için kullanılan ve etimolojisi meçhul olan lâtince *grandis* (fransızca *grand*) kelimesine irca edilmesi pek tabiî olur. Etimolojik analizlerini altalta yazalım:

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Viridis (yeşil) =	iğ +	iv +	ir +	· +	id +	is	(iğ)
Grandis (büyük) =	ağ +	ag +	ar +	an +	id +	is	(iğ)

Elemanlarının kıymetinden anlaşıldığına göre, *viridis* = Konkre ve dinamik bir varlığın takarrürünün ifadesi; *Grandis* = Konkre, dinamik ve takarrür etmiş bir varlığın muhitine taşmasının ifadesi ve hakikaten, «yeşil»e nispeten «büyük» daha taşkın bir varlıktır, ve bu sebepten dolayı da *grandis*'de bulunan (*V.+n*) elemanı *viridis* sözünde yoktur.

Fransızca *vert*, *var* olan ve mahsul *veren* nebatın rengi olduğu gibi [1] *grand* dahi bu varlığın *gürleşmesini* ifade eder. Lâtincede *vir* = erkek; *vis* cemi *vires* = kuvvet; etimolojisi meçhul olan *virgo* = kız, bakire; *virge* = dal, budak; almanca *Herr* = erkek, sahip; Sumerce *ar*, *gur* = adam, erkek; türkçe *er*, *güre*, *karu*, *hor*, *irk*, *karak*, *bark*, *var*, *ver* gibi sözler Güneş-Dil Torisi sayesinde muvazi hatlara konulmuş akraba kelimelerdir.

Bu bahsi bitirmezden önce pre-gramatikal etütler yapan Albert Cuny'nin bir mülâhazasına da temas etmeği yerinde görüyorum. Cuny («Etudes Prégrammaticales», 1924.) klasik indo-öropeencilerin «kök» mefhumu hakkında verdikleri hükümleri cerhedip, kelime bünyesini parçalıyarak elemanlara ayırmış ve bu unsurlar arasında da kelimenin manasını tayin eden bazı «determinatif» ler tesbit edebilmiş olduğunu bize söylüyor. Ona göre, meselâ (s. 96) hayvan isimlerinin «determinatif» i dudak sesleridir. *Agriculture* kelimesinin etimolojisini yaparken bu bahsi yine gözden geçirdiğimde, bu hayvan isimlerinin pek çoğunda (*V.* + *b*) unsuru ile beraber bizim tetkik etmekte olduğumuz *gar*, *kar* unsurunu buldum, *corbeau* (= arap. *gurab*), (s) *corpion* (= arap. *akreb*), *giraffe* (zürafa), fransızca *cerf* (= geyik), *écrevisse* (= Grek. *karavos*), arapça *hurab* (= leylek), slavca *korva* (= inek) fransıca *brebis* (= kuzu), asurca *karab* (= boğa), grekçe *portis* (= dana), fransızca *porc* (= domuz), lâtince *grus* (= inek, öküz) gibi. Şu türkçe karşılaştırmaları da ilâve ediyorum:

sanskrit	:	*karava*
lâtince	:	*corvos*
fransızca	:	*corbeau* = türkçe *karga*
»		*corneille*
almanca	:	*Krâhe*
grekçe	:	*korafos* (bir nevi kuş)
fransızca	:	*grenouille* = türkçe *kurbağa*
»	:	*crapaud*
»	:	*fourmi* = türkçe *karınca*
»	:	*ver* = türkçe *kurt*
»	:	*hérisson* = türkçe *kirpi*

ve türkçede daha *kartal*, *kırlangıç* gibi kelimeler ki, bütün *kar*, *gar* asılları ile «hayat ve canlılık» medlûlüne bağlı bulunan sözlerdir.

---

[1] *Kara* renginin adı abstraksiyon olarak konkre *kara* topraktan alınmış olduğu gibi, yeşil renginin adı da yeşil nebattan alınmıştır.

Son bir not olarak ta paleografik bir mülâhaza yürütmeği lüzumlu görüyorum. O da lâtin alfabesindeki *G, K* ve Q harflerin menşei meselesidir. Son zamanlara kadar zannolunduğu veçhile bu harflerin asılı olan semitik yazıların şekil ve manaları şunlardı:

G — Gimel = deve, boyun, semer, boyunduruk

K — Kaf = avuç, eğilmiş el

Q — Kof = maymun, göz, kulak, düğüm

Daha yeni tetkiklere göre bu tahminler şu şekilleri almıştır: [1]

Şeklin manası	Mısır hiyeroglifi	Mısır hiyeratiği	Sina yazısı	Cenup samicesi	Fenike yazısı
G Memurluk					
K Yukarı Mısırın arması olan nebat					
Q Bos karın					

Bu tahminlerden sonra, bir de Mohencodaro - Harappa yazıları üzerinde çalışan Hunter'in kitabına müracaat edelim («The Script of Mohenjodaro» s. 205):

Okunuşu	Şeklin manası	Mohenjo-daro	Sumer	Mısır	Cenubî Sami	Fenike	Brahmi
Kha	Filiz						

Bu tabloda gösterilen Sumerce şeklin fonetik kıymeti *gin* veya *gir* dır ve «doğmak, filizlenmek» manasına gelir. Piktografları ziraî veya nebatî bir şekilde olup *K* fonemine bağlı bulunan eski alfabe unsurlarından şunları da gösterebiliriz:

Mohencodaro		= Ka	Kıbrıs		= Ke
Eski Girit		= Ka	„		= Ki
„ „		= Ga	„		= Ku
Sina yazıları		= K			= Ka

Yukarki karşılaştırmalardan sonra, Orhon Türkçesinin alfabesine dönelim. En son tetkiklere göre (1936), Garp âlimleri bu alfabedeki

[1] Grimme, Gardiner, Sethe'nin eserleri, ve Hans Jensen, «Die Schrift» 1936

G ve *K* harflerin menşeini Arsakid Pehlevicesine (ve dolayısiyle aramî menşee) irca ediyorlar, şöyle ki.

Kıymeti	Yenisey	Orhon	Arsakid
G (a, o, u, ı)	𐰍, 𐰏, 𐰑, 𐰓	𐰏	𐭧 = h
G (e, i, ö, ü)	𐰃, 𐰄, 𐰅, 𐰆	𐰅	𐭤, 𐭤, 𐭣 = h
K (a)	𐰴, 𐰺, 𐰼	𐰼	𐭭, 𐭧, 𐭥 = h
K (e, i)	𐰚, 𐰛, 𐰜, 𐰞	𐰜	𐭩, 𐭪, 𐭫, 𐭬 = k
K (ö, ü)	𐰉, 𐰉	𐰞	
K (o, u)	𐰇, 𐰴	𐰴	𐭯 = q
K (ı)	𐰇	𐰇	

Bu gruptaki harfler Arsakid mukabil uyduramadıklarından maada, hizalarına koyulan karşılıkların biribirine nekadar benzemedikleri meydandadır.

Türk alfebesinin yeni mahsul ve akrofonik (yani bir kelimenin baş harfi tek başına bütün kelimeyi temsil edip alfabetik harf yerine geçmesi) olduğu birçok âlimler tarafından umumî kanaatidir. Meselâ *S* fonemini ifade eden 𐰋 harfi başında bulunduğu *süngü* kelimesini ve şeklini temsil eder, *y* fonemini ifade eden 𐰃 harfi de yine (vokal yazılmıyarak) başında bulunduğu *ay* kelimesini hem seslendirir hem şekillendir.

Bu esasa güre, [illegible]mak tehliksini göze alarak, aralarındaki asırlarca farka rağmen, Orhon alfabesinin *G* ve *K* harflerini etnoloji, tarih, arkeoloji ve lengüistiğin [illegible]una bağladığı Mohencodaro ve Sümer nazirlerine icra edeceğim Sümerce 𒄀 gin veya gır, Mohencodaro Türkçesi ile 𐬐 veya 𐬑 [illegible], ve Orhon Türkçesi ile ↓ veya 𐰆 𐰃 «hayat ve canlılık» mefhumunun ifadesi olan *ag*'ın piktografı değilleri mi? Ben ↓ = k şekli başka[illegible]gibi "ok„ diye izah, veya yukarki tabloda görüldüğü veçhile hiç benzemediği arsaki 𐭯 şekline irca etmeyip, onu Sümercenin 𒄀, Mohencodaro şekilleri ile Türklüğünü berkittikten sonra, ta Alpin Grafin , Alpin Kıbrısın 𐊱, 𐊲, Mısırın 𓂝, Sinanın 𐤊, 𐤋, 𐤉, 𐤉 Cenubî Samicenin 𐤉 ve nihayet Fenikenin tamamı

ile ayni şekilde olan ⇃ = K harfine cet yapıp onda ziraat, ve fidan medlûlü ve *ag, ak* kökünün akisini görmek istiyorum. Bu, biraz evvel arzettiğim gibi belki indî bir şeydir, fakat *K* harfine karşılık bulunan bu en eski yazı şekillerin zirai mahiyeti hiç olmazsa enteresan bir tesadüftür.

∴

Agriculture kelimesinin tetkiki, Güneş-Dil Teorisi sayesinde bu kadar geniş bir saha içerisinde yapılarak verimli bir etüt halini aldı. Bu tetkiki bitirmiş olmaktan çok uzağız; "hayat ve canlılık„ mefhumu kadar esasî bir medlûl, şüphesiz ki beşer dilinin en zengin kelime ailelerini üretmiştir, ve daha birçok kelimelerin de bu grupa bağlı bulunmaları pek tabiîdir. Ancak, bu zenginlikleri lâyıkiyle tetkik edebilmek, manalarının en derin esasına varabilmek, tasnifleri doğru yapabilmek ve bilhassa bu kelimelerin lengüistik ve etnolojik aslını, onu ilk yaratan ırkın benliğini bulabilmek imkânını yalnız Güneş-Dil Teorisi verebilmiştir.

Agriculture ve agriculture'e ait birçok kelimelerin menşei klasik ekolün müteveffa şefi Meillet tarafından meçhul ve kıymeti de ehemmiyetsiz gösterilmiştir, çünkü ona göre İndo-Öropeenler asîl (=noble) bir ırk olarak ziraate tenezzül etmemişlerdi. Yer yüzünde yüksek kültürü kuran ve madencilikle beraber ziraati de yaratan ve yayan Alpin Türkler agriculture'de de babalık ve üstatlık vazifesini görmüş olmağı, Meillet'lere rağmen, kendilerine bir şeref tanırlar, çünkü bir şark âliminin dediği gibi milletlerin saadeti bir ağaca benzer, ve bu ağacın kökü de ziraattir.

A. Dilaçar

BEŞİNCİ DİL BAYRAMI

HALKEVLERİNDE KONFERANSLAR VE TÖRENLER

26 Eylûl 1937 Beşinci Dil Bayramı, yurdun her yerinde derin bir sevgi ve ilgi ile kutlanmıştır.

25 Eylûl 1937 de İkinci Türk Tarih Kongre'sinin kapanma toplantısında Türk Tarih Kurumu Genel Sekreteri ve Ankara Üniversitesi Tarih - Dil - Coğrafya Fakültesi Dekanı Konya Saylavı Bay Ali Muzaffer Göker, Kongrenin, Beşinci Dil Bayramını kutlamasını teklif etmiş ve bu teklif Kongrece ittifakla kabul edilmiştir.

Halkevlerinde yapılan törenler ve verilen konferanslar üzerine Kurumumuza gelen yazılardan bazılarını aşağıya büyük bir sevinç ve kıvanç ile koyuyoruz. Gerek bu yazıların değerli sahiplerine ve gerek bayr mımıza candan ortaklık eden bütün Halkevleriyle Türk basınına ve yurdun her yanındaki sayın dilseverlere teşekkürler ederiz.

Şişli Halkevinde:

BAY AHMET FAİK TÜRKMEN'İN KONFERANSI

Sayın yurttaşlarım,

Bugün zengin ve güzel dilimizin, beşinci bayramını yapıyoruz. Bu yüce bayram hepimize kutlu olsun, tatlı ve temiz türkçemiz gelişsin, yükselsin ve süslensin.

Dil bayramını niçin bukadar candan ve yürekten kutlıyoruz? Niçin hepimizin içinde büyük bir sevinç, derin bir kıvanç var? Acaba sadece dilimiz ıslah ediliyor diye mi? Yamalı bohçaya benziyen üçüzlü dilden kurtulduk diye mi? Asırlarca bu milletin başına musallat olan Osman oğullarının dil an'anesini kırdık diye mi?..,

— Hayır!

Türk tarihinin ikbal güneşi olan Yüce Önderimiz **ATATÜRK**'ün Dil inkılâbını ve milletin neş'eli Dil bayramını bu gibi sebeplerle izah etmek kâfi değildir. Dil inkılâbının ve Dil bayramının ehemmiyetini,

ATATÜRK'ün şahsiyetiyle olan alâkasının derecesiyle ölçmek lâzımdır. İşte bunun içindir ki büyük dil ınkılâbımıza, yalnız bugün bayram yapan bizleri, yalnız yurdumuzu, yalnız türkçeyi değil belki bütün cihanın lengüistik âlemini aydınlatan bir hâdise diye bakmak lâzımdır. Çünkü dil meselelerini bugün yirminci asrın en büyük adamı eline almış bulunuyor.

Sayın arkadaşlarım,

Hepimiz biliriz ki, mazisi pek uzun olmıyan dilcilik ilmi, hiçbir zaman bir dâhi şahsiyetin alâkasını celbetmemiş, Avrupa ve Amerika'nın meşhur dil âlimleri arasında dâhi denebilecek bir şahsiyet yetişmemişti. Bu yüzden cihan dil âleminde birçok esaslı noktalar müphem ve meşkûk kalmıştı. İşte bugün dil inkılâbımız dolayısiyle dil işlerine bir büyük Dâhi el atmiş bulunuyor. Bu Dâhi bugün bütün dünyanın saydığı Ulu Önderimiz **ATATÜRK**'tür ve bu sayededir ki mazisi pek parlak olmıyan dilcilik ilminin istikbali pek parlak görünüyor. Bu mesut hadiseden dolayı yalnız bizler değil bütün milletler bayram yapmalı, bütün ilim dünyası iftihar etmelidir.

Dil bayramlarımızın beşincisi, evvelkilerden daha fazla, inkılâpçı Türkiye'yi sevindirmektedir. Dil bayramına başlangıç olan 26 Eylûl 1932 tarihi ayni zamanda, Türk kültür tarihinde en önemli bir dönüm noktasıdır. İşte bu noktadan uzaklaştıkça, kıymetli tablolar gibi, değerini daha iyi anlamakta, güzelliğini daha çok farketmekteyiz. Büyük Fransız psikoloğu T. Ribot'nun "Yaratıcı muhayyele„ sinde dediği gibi dâhilerin yeni bir şey yaratmaları, (1) hazırlık (2) hamle (3) olgunluk olmak üzere üç safha arzeder.

Türk'ün siyaset tarihi gibi kültür tarihinin eşsiz inkılâbında da bu üç safhayı görmüyor muyuz?

Evet! 1928 Alfabe İnkılâbı, Dil İnkılâbı için bir hazırlık idi.

1932 Birinci Dil Kurultayı inkılâbın büyük hamlesi oldu.

1935 sonlarında vücude getirilen **Güneş - Dil Teorisi** de bu hamledeki anî sezişin olgunlaşmış bir ifadesidir.

Bundan beş yıl önce başlıyan dil inkılâbı, ana dilimizin öz ve geniş varlıklarını araştırmakla işe başladı. Ulu Önderimizin himaye ve irşadiyle inkişaf eden bu çalışmalar sonunda **Güneş - Dil Teorisi** yaratıldı. Bu hadiseyle inkılâbımız olgunluk devresine girmiş oluyor. Artık bu teori ile, dil inkılâbının akademik faaliyeti, yalnız Türk dili lehçelerini değil, bütün kültür dillerini ve umumî dil bilgisini ilgilendiren yüksek ve yeni bir çığır açıyor.

1935 yılının sonlarında yaratılan bu teori 1936 Ağustosunda toplanan Üçüncü Dil Kurultayında arsıulusal bir incelemeden geçerek beğenildi ve imrenildi. Bu Kurultaya iştirak eden Avrupa'nın mehtelif mem-

leketlerinden gelme arsıulusal şöhreti haiz 15 profesörün önünde tetkik ve münakaşa edilen bu teori takdirlerle kabul edildi.

Sayın dinleyicilerim,

Güneş - Dil Teorisi'nin biraz da ilim dünyasındaki mevkii hakkında birkaç söz söyliyelim.

Kimya ilmi, maddenin ilk cüz'ünü arar. Biyoloji, canlının ilk unsuru demek olan hücreyi tetkik eder. Askerlik bilgisi millî kuvvetlerin ilk tam cüz'ünü teşkil etmekle işe başlar. Hulâsa her ilim kendi mevzuunun en küçük ve en ilk elemanını keşfetmeği birinci vazife olarak gözönünde tutar. İnsan ağzından çıkan türlü sesler üzerinde toplanan manaların tetkikini kendisine mevzu olarak seçen lengüistik ve etimoloji gibi dil bilgileri de, bu bakımdan en ilk manayı ifade eden en küçük ses şeklini aramak ve tetkik etmek mecburiyetindedir. Acaba ses ve mananın birleştiği ilk eleman hangisidir? Başka bir tabirle dilin ilk tam cüz'ü nedir?

İşte bu mühim sualin cevabını bugüne kadar cihan dil âlimleri "silâp„ olarak kabul etmişlerdi Fakat bugün **Güneş - Dil Teorisi** bu nazariyeyi yıkmış bulunuyor. Dilin temeli zannolunan silâpların da, mürekkep bir varlık olduğunu gören ve gösteren **Güneş - Dil Teorisi**, bir vokal ve bir konsondan teşekkül eden fonemleri, dillerin ilk unsuru diye gösteriyor. Bu kısa izahattan sonra bu önemli buluşun dilcilik sahasındaki rolü nekadar büyük olduğunu takdir buyurursunuz.

Daha yakın zamanlara kadar basit cisimler adi verilen 70-80 cismin bütün eşya ve madenlere esas olduğu zannolunuyordu. Fakat bu sahada yapılan mühim bir keşif ile bu eski nazariye altüst oldu. Artık ecsamın kökü basit cisimler değil atomlardır. İşte atom teorisinin kimya sahasında yaptığı mühim rolü ve geniş inkılâbı, **Güneş - Dil Teorisi** de dil sahasında oynamaktadır. Çünkü bu teori de kimyanın basit cisimlerine tekabül eden silâplar nazariyesini yıkarak, atomlara mukabil fonemleri vazetmiş bulunuyor.

Muasır ilmin en son telâkkileri gözönüne alınarak vücude getirilmiş olan **Güneş - Dil Teorisi**, bilhassa prehistorik tetkikler üzerinde çok büyük bir mevki işgal etmektedir.

1 Eylûl 1937 de Bükreş'te toplanan arsıulusal prehistorik arkeoloji ve antropoloji kongresine ve 20 Eylûl 1937 de İstanbul'da toplanan İkinci Türk Tarih Kurultayına tebliğ edilmiş olan **Güneş - Dil Teorisi** her iki kongre tarafından takdirle karşılanmıştır. Türk dil tezi, Türk Tarih tezinin hem öz kardeşi ve hem de yardımcısıdır. Türk dil inkılâbı yapılmamış ve **Güneş - Dil Teorisi** yaratılmamış olsaydı, Türk tarihi üzerindeki çalışmalar bu derece inkişaf edemezdi. Bugün dil tezinin

yardımiyle anlaşılmıştır ki, Türk kültürü prehistuvarın en eski ve yüksek kültürü olup, neolitik ve madem medeniyetleri, Türk dili gibi Orta Asyadan yeryüzünün her tarafına yayılmıştır.

Türk dil inkılâbını ve dil bayramını basit bir ıstılah meselesi veya dil ıslahı şeklinde anlamamalıdır. Bu inkılâp yeni Türkiye'nin ictimaî hayatında ön safı işgal eden ihtiyaçlardan biridir. Çünkü bugün dünyanın her tarafında dil meselesi daha derin bir mana va mahiyet almış, içtimaî ve siyasî kıymeti çok artmıştır.

Bugün Orta Avrupada'ki milletler mücadelesini, dil mücadelesi şeklinde görmek ve göstermek yanlış olmaz. Avrupanın bütün devletleri *"Dilimizin olduğu yerde elimiz vardır"* düsturunu gözönünde bulundurarak dillerini dünyanın en tenha köşelerine kadar yaymağa çabalıyorlar.

Bu hususta Avrupanın en büyük bilginlerinin vecize tarzında söylenmiş sözleri vardır. Biz burada Türk Dil Kurumu'nun Hâmi Reisi Büyük **ATATÜRK**'ün bir vecizesini okuyalım:

"Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk Dili, dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil şuurla işletilsin. Ülkesini, yüksek istiklâlini koruma-sını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."

Sayın yurttaşlarım,

Türk tarihinde bir zamanlar çok parlak devirlerini yaşamış olan Türk kültür hayatı, son asırlarda nasılsa pek kurak bir manzara arzediyordu. Aramızda arsıulusal ilim âleminde adı geçebilecek bir álimimiz, yarattığı bir teori ile ilim dünyasına müessir olacak bir dâhimiz yoktu.

Fakat bugün Tarih ve Dil tezlerimizle, bilhassa **Güneş - Dil teori**mizle cihan ilim dünyasında önemli bir mevki kazandık. İşte bunun için iftihar ediyoruz, seviniyoruz, bayram yapıyoruz. Dil bayramının asıl manası budur. Bu, yalnız dil bayramı değil, kültür bayramıdır da.

Artık hepimize düşen vazife **Güneş - Dil teorisi**nin kıymetini bilmektir. Her millî varlığımız gibi, şanlı Bayrağımız gibi, bu millî teorimizi de öğrenmeli, sevmeli ve korumalıyız.

Var olsun Türk milletinin kültür ordusu ve onun sevgili Baş Komutanı Yüce **ATATÜRK**!

Adana Halkevinde:

ÖĞRETMEN BAY ARİF NİHAT ASYA'NIN SÖYLEVİ

Arkadaşlar;

Bu bayram bayramların en gencidir. Henüz beş yaşındadır. Yaşı küçük diye, sanmıyalım ki, değeri de küçüktür.

Cümhuriyet takviminde Cümhuriyet Bayramı ile Zafer Bayramı arasında, iki güçlü kuvvetli bekçi arasında durur. Bu onun önemini anlatmağa yeter.

Zafer Bayramından sonra gelişi manalıdır. Çünkü o, bildiğiniz büyük Zafer Bayramı ise, bu da dil zaferinin bayramıdır; dilin zafer bayramıdır.

Türk dilinin kendi kullanışımızda lâyık olduğu yeri almağa namzet oluşu ve hemen hemen alışı, dünya dilleri arasında da lâyık olduğu tahta namzet gösterilişidir. Türk dilinin hakkı olan asalet çelengini istemesi ve almasıdır.

Takvimlerde Cümhuriyet Bayramından önce gelişi de manalıdır. Bu, Cümhuriyeti yapan ulusal beraberliğin dil beraberliğinden geçtiğine işaret sayılabilir. Dilimiz şimdiye kadar sadece ifade vasıtası iken, bugün bir mevzu olmuştur. Üç meraklının, beş müteşebbisin değil, büyük kurumların mevzuu. Dil Bayramı budur.

Başka mevzuları yeteri kadar konuşan, konuşmuş olan Türk dili, bugün kendini konuşmağa ve, eskisi gibi küçük mikyasta değil, büyük mikyasta kendinden bahsetmeğe karar verdi. Dil Bayramı budur.

Bu karar, eski küçük misallerden sarfınazar, ilk olarak, bundan beş yıl önce bugün verilmiş sayılır. Bundan beş yıl önce bugün, tarihte ilk defa olmak üzere, geniş manasiyle bir Türk Dil Kurultayı toplandı. Daha önce tek kalmış teşebbüsler yok değildir. O teşebbüslerin sahiplerine teşekkür etmeği borç biliriz. Fakat ona bugün gördüğümüz önemin verilmesi, millet işi, devlet işi haline getirilmesi için ona bir Büyük Adamın el atması lâzım geldi; ve bir Büyük Adamın el atması kâfi geldi.

Bundan 15-16 yıl önceki takvimlerde tabiatiyle Cümhuriyet Bayramı diye bir bayram yoktur. Bundan 5-6 yıl önceki takvimlerde de bunun gibi dil bayramı diye bir şeye tesadüf etmezsiniz. Birincisini sayfalarda yazan hangi Else, ikincisini de yazan o Eldir. Öpülecek bir El!

Bu günü, Türk dilinin en güzel, en tatlı, en müzikli dil olduğunu düşünerek bir müzik bayramı da sayınız. Bir cümle çelenginin, bir beyt

demetinin, bir mısra buketinin irili, ufaklı, renk renk, çeşit çeşit çiçekler gibi kelimelerini düşünerek, bir çiçek bayramı da sayınız.

Göreceksiniz ki Türk çocuklarının ağzından dinliyeceğiniz güzel şiirlerle bugün bir şiir bayramı da sayılabilir.

Kısaca, zengin bir gündeyiz. Törenimizin mütevazı olduğuna bakmayın. Biz tören den başka şeyler için yaratılmış bir ulusuz.

Şimdi, duymak mümkün olursa, saat 18 de radyoda, büyüklerin günümüz hakkında sözlerini dinliyeceksiniz. Duymak mümkün olmazsa gazetelerde okursunuz. Ben de ya dinliyecek, yahut okuyacağım. İşin büyük tarafını onlara bırakıyorum. Büyük sözleri büyük ağızlardan, büyük tezleri sahiplerinden dinlemek hoş olur. Bana sizin imanınızdan emin olarak bu işe imanımı söylemek elverir.

Benim söyliyeceklerim uzunca süren "Bayramınız kutlu olsun„ demekten ileri geçmez. Bayramınız kutlu olsun; dil bayramınız kutlu olsun.

Biliyorsunuz ki Dil Kurumu çoktanberi çalışıyor. Dil Kurultayları biribirini takip ediyor. Birinci Kurultay bugün toplandı.

Bizim akademimiz yok. Ne yapalım, canımız sağ olsun. Fakat Türk Tarih Kurumu disiplinli çalışmalariyle Tarihin ve Türk tarihinin yedi kolundan ilerlemeleriyle, buluşlariyle, bir akademiden başka birşey değildir. Bir lüks teşekkül değil, elimizde müşterek eseri olan bir Kurum. Dünya bilgi alanına attığı bir de büyük tezi var. Bu Kurum sayesindedir ki bugün mekteplerde çocuklarımızın eline verebileceğimiz bir tarih kitabına, bilhassa bir Türk Tarihi kitabına sahibiz.

Türk Dil Kurumu da ayni kudrette, ayni disiplinde bir akademiden başka birşey değildir. Onun da mecmualarından ve risalelerinden sonra yakında terkibî eseri çıkacak, grameri çıkacak, lûgati çıkacaktır. Onun da dünya ilim alanına attığı bir büyük tezi vardır.

Onun da, bunun da - çoğu bu milletin vekilleri olan- üyeleri, Millet Meclisindeki, Partideki siyasî ödevlerini bitirdikten sonra hattâ onlara başlamazdan önce, Kurumlarına giden, başbaşa verip çalışan, düşünen, bulan, kendilerine inanılır, çalışkan insanlardır. Öteki üyeleri de çalışkanlıkta ve güvenilir insanlar olmakta olanlardan geri kalmaz. Bir kelime ile hepsi ilim silâhlariyle mücehhez millet ve devlet adamlarıdır.

Biz mütevazı bir ulusuz. Bu Kurumların adına akademi demedik. Fakat bilmek lâzımdır ki biri Türk Tarih akademesidir, öbürü Türk Dil akademisidir.

İkisinin de zaman zaman arsıulusal bilginlerin gelip katıldığı Kurultayları toplanır ve Dil Kurultaylarının birincisi bugün toplandı.

Bu iki Kurumun buluşlarının, görüşlerinin, keşiflerinin öğretim yuvası olan bir de yüksek mektep vardır. Ankara'da. Buluşlar keşifler her

mektebimizde, programların müsaadesi nisbetinde gösterilmekle beraber, burası Tarih ve Dil Enstitüsü, bilhassa Türk Tarih ve Dil Fakültesi, Türk Tarih ve Dil Üniversitesi mahiyetindedir. Türk Dil Kurumu, Dil Kurultayları, Dil Üniversitesi. Bunu bundan 15 - 20 yıl önce Türk diline söyleseydiniz o da inanmazdı. Belki tarih te öyle.

Dile ve Tarihe, Dilimize ve Tarihimize verilen bu büyük önemi ödemeğe, teşekkürler ve şükranlar yetişmez. Onu ödemeği bir tarafa bırakalım da, bize söylenenleri bellemeğe ve yapmağa bakalım.

Evet, Dil Kurumu, Tarih Kurumu, kardeş iki müessese, el ele yürüyorlar. Kongreleri de hemen hemen her defasında ayni yerde oluyor. Üyelerinin bir çoğu da müşterektir. Daha doğrusu ikisini de kuran, ikisini de yapan, çatan ikisinin de tekerleğine ilk hareketi veren, ikisinden de mütemadi yardımlarını esirgemiyen, açıkçası ikisinin de hakikî Başkanı ayni Zekâdır, ayni Adamdır. En münzevinizin bile şimdiye kadar defalarla alkışlamak fırsatını bulduğu bu Adamı tanırsınız.

İmkânlarını böyle ellerin hazırladığı Türk Tarih Kurumu, Türk ırkının tarihte ve daha evvelki devirlerde büyük rolünü anlattı. Türkün babası millet ve medeniyet babası olduğunu ispat etti. Arsıulusal bilgi alanında bu tezin fethettiği mıntaka gitgide genişlemektedir.

Türk Dil Tezi de; dilde ayni şeyi yapıyor, Onun da dil bilgisi alanında fethettiği mıntaka gitgide genişlemektedir.

Dil tezimiz Türk Dil Kurultayına gelip katılan bilginlerce kabul edildi. Bükreşte toplanan beynelmilel prehistorik, arkeolojik ve antropolojik kongreye de bildirildi. Orada da iyi bir kabulle karşılandı. Kendi Tarih Kurultayımıza iştirak eden bilginlerce ayni kabul ile, ayni tasviple, tasdikle karşılandı.

Kurultaylar Kurumlardan, Kurumlar Kurultaylardan kuvvet ve ilham alarak çalışmakta devam ediyorlar.

Dil Kurumunun, dilimizden atılan yabancı kelimeler yerine üç çeşit kelime getirmekle işe başladığını biliyorsunuz.

1 — Şehir ve kitap dilinde yaşamaz olmuş halis Anadolu köy kelimeleri.

2 — Anadolu lehçesinde bulunmıyan uzak Türk lehçelerine mensup yine halis türkçe kelimeler.

3 — Her ikisine benzetilerek vücude getirilmiş fakat vücude getirilmesine zaruret görülen azçok yapma kelimeler.

Asıl ilk ikisinden bahsetmek isterim. Birinci madde şehir lûgatçesini zenginleştirirken, güzelleştirirken şehir diliyle köy dili arasına yeni müşterek noktalar, yeni iştirakler koymuş oldu.

Türk köylüsünün şehir dilinden uzak kalmış birkaç yüz kelimesini yalnız şehir dilinin güzelleşmesi, zenginleşmesi namına değil, asıl şehir dili ile köy dili arasına yeni müşterek noktalar koymak bakımından bellemek ulusal bir sevaptır.

İkinci maddenin kelimeleri de buna benzer. Yalnız burada söyliyeceğime benzer bir metot güdüldü demiyeceğim. Fakat netice böyle gelebilirdi. Yine de gelebilir.

Biliyorsunuz, bizim şu 17 milyonun dışında kalmış dildaşlarımız vardır.

Onların lehçesinden kelime almakta da tereddüt etmedik. Kelimeyi ister onlar bizden alsın, ister biz onlardan alalım, netice, iki lehçe arasında müşterek noktalar vücude getirmekle, iştirakler yapmağa çıkar.

Bu uzak lehçelerin birkaç yüz kelimesini bellemek, yalnız lehçemizi zenginleştirmek namına değil, o lehçelerle bu lehçe arasında, o lehçeyi konuşanlarla bu lehçeyi konuşanlar arasında iştirakler, yakınlıklar vücude getimek namına ulusal bir sevaptır.

Yalnız bu ikinci maddenin kelimeleri ne de olsa, lehçemizde duyulmadık kelimeler olduğu için, önce bazıları tarafından biraz yadırgandı.

Bunlar yadırganacak kadar çok değildi. Zaten çok olmadığı için yadırgandı. Çok olmalı idi. O zaman alışkınlık daha kolay olurdu.

Kurumun işlerinden bahsediyordum. Daha sonra, dilimizi temizlerken türkçe değil diye attığımız birçok kelimelerin öz türkçe kelimeler olduğunu **Güneş - Dil Teorisi** bize gösterdi. Dilimizin en eski medeniyet dili olduğunu, dünya dillerini beslediğini de ispat etti. Bu buluşlar sayesinde milliyeti şupheli birçok kelimeler milliyetini öğrendi. Birçok yabancı kelimeler hangi kandan geldiğini öğrendi.

Attığımız kelimelerin birçoklarının türkçe olduğu anlaşılınca bu tezden, Türk dilinin olgunlaşması namına, onu istihale etttirmek değil, onun durulması, istikrar bulması gibi bir netice çıktı. **Güneş - Dil Teorisi** nin en kuvvetli taraflarından biri budur.

Bilirsiniz ki **Güneş - Dil Teorisi** derken, arada bir çizgi vardır. Yine bilirsiniz ki bu, güneşle dilin münasebeti nazariyesi demektir. Fakat zamanla - çok zaman da geçmedi amma, buna rağmen zamanla demek lâzım - bir küçük yanlış oldu. Amma çok yerinde, çok güzel bir yanlış... Konuşurken güneşle dil arasında çizgi yokmuş gibi bir tonla konuştuk. Ve güneş kelimesi dil kelimesinin sıfatı haline geldi.

Yazı dilinde de birçok yazarlarımız, ihtimal ki bir ihmal neticesi, birçok yerlerde bu çizgiyi kaldırıveriyorlardı. Yazı dilinde tabir güneşle dilin münasebeti manasına olmaktan çıktı, dillerin güneşi manasına geldi.

Çok yerinde, çok güzel bir yanlış.

Filhakika başka dillere kelime serveti vermiş, onları beslemiş, onları aydınlatmış bir dile dillerin güneşi manasına "Güneş dil„ demek yanlış olmaz.

El oğlu, tarihinde bir kıralına, takdir ifade ederek "Güneş kıral„ der de, biz dilimize Güneş dil diyemez miyiz? Güneş milletin güneş dili.

Güneş - Dil Teorisi bundan başka eski dil tasniflerini de altüst etmiş sayılır. Dil tasnifçilerinin de ağzını açık bırakmıştır.

Teori, kelimelerin tahlilinde de yepyeni bir çığır açtı. Hecelerin sesli harfle başlar bir bünyede teşekkül etmiş olduğu, bugün de tahlil ederken bunun unutulmaması şeklinde bir tahlil tarzı ki esbabı mucibesi şu saate sığmaz.

Son Dil Kurultayında bir yabancı dil bilgininin de söylediği gibi, **Güneş - Dil Teorisi** nin başka hiçbir buluşu olmazsa, yalnız bu, dil bilimi alanında bir inkılâp yapmağa kâfi bir buluştur.

Bütün bu neticelere ilk **26 Eylûl 1932 Kurultayı** yol açtı. O günü dil bayramı yaptık.

Bir bayram ki geçit resmi yok, fener alayı yok. Yalnız şimdi Türk çocuklarından dinliyeceğiniz şiirlerde halis türkçe kelimelerin sıra ile teşhirini bir küçük geçit resmi sayınız. Şiirler ki başka bir güzellikleri olmasa bile, türkçe oluşları kâfi bir güzelliktir.

Fener alayı yok. Fakat **Güneş - Dil**'in aydınlığını da fener alayı sayınız.

Maraş Halkevinde:

BAŞÖĞRETMEN RUHİ ŞENEL'İN SÖYLEVİ

Sayın Bayanlar ve Baylar,

Bugün türkçemizi, öz dilimizi düzenlemek ve geniş mikyasta dil birliğini yaratmak için bundan beş yıl önce toplanan Dil Kurultayının beşinci çağına girdiği neşeli ve mutlu günü yaşamakla kıvanç duyuyoruz. Güzel dilimizin yabancılıklardan arıtılması ve onarlanması için herkesin adımının atıldığı bu mutlu gün hepinize kutlu olsun.

Osmanlı İmparatorluğu tarafından, Türk Dilinin duru çağıltılı kaynağı, elmas gibi göz ve gönül kamaştıran bir dil ve dillerin en eskisi, en cana yakını ve bu dilin diller anası olduğu takdir edilmiyerek, tıpkı Türk Tarihi gibi, karanlıklar içinde, yabancı eller ve dillerin hakimiyetine bırakılmış ve ihmal edilmiş idi. İmparatorluk bu ihmal ve dikkatsizliğin ne derece korkunç bir şey olduğunu bir türlü anlıyamamıştı.

Bu yüzden halkla devlet gün geçtikçe biribirinden ayrı, biri diğerinin derdinden, diğeri ötekinin yapmak istediği şeylerden habersiz kalmışlardi. Dil bir takım çetrefil yabancı kelimelerle dolmuş, asıl safiyetini, arılığını kaybetmeğe yüz tutmuş idi. Bu yüzden dilin verimi azaldı, birliği dağıldı; içerisine giren yabancı kelimeler onu bir kurt gibi kemirdi, yedi. Çok geçmeden ortaya yabancı kelimelerle kurulan çetrefil bir Osmanlı dili çıktı. Osmanlı İmparatorluğu içerisinde bir kültür malzemesi olarak kullanılan bu dil, Osmanlı Türkiyesi gibi idi. Osmanlı Türkiyesinde nasıl iş başına yabancılar getirilip Türkler uzaklaştırılmışsa, Osmanlı türkçesinde de yabancı sözler, yabancı konular, yabancı kelimeler Türkçeyi geride bırakıyordu. Türkün ulusal varlığını, her yanda olduğu gibi, kültürel ve sosyal alanda da sağlamlaştırıp pekiştirmek için tedbirler alan ve ulusunun refahını, yurdunun muasır medeniyetler seviyesinin üst tarafına çıkmasını en kutsal amaç tutan **Ulu Önder ATATÜRK** ulusal kültürümüzün kaynağı olan öz Türkçemizin yabancı dillerden temizlenmesi için **26 Eylûl 1932** de büyük bir savaş açtı. Bu savaş ta Türkiyeye varlığını, erkinliğini, eğemenliğini bağışlıyan İstiklâl savaşı değerinde idi. Beş senedenberi giriştiğimiz bu ulusal savaşta milliyetimizin ana bağı, kültürümüzün berrak ve çağıltılı kaynağı olan öz Dilimizi, onun varlığını yoketmek, benliğine ölüm darbesi vurmak istiyen yabancı kelime istilâsından kurtardık. Bakımsız Türk Diline bakım, ışıksız Türk yurduna ışık, yenilmiş orduya utku getiren Türk devriminin başardığı, başarmağa koyulduğu büyük utkulardan birisi de Türk diline köklerinde ve kaynaklarında gizli kalmış olan zenginliği ve enginliği vermek olmuştur. Şimdiye kadar ilmin ya bılmediğinden veya istemediğinden aydınlatmadığı bir takım hakikatleri güneş gibi belirttik. Böylece hem Türk Dilinin zenginliğindeki enginliği, hem de öteki dillerin Türkçeye ne kadar borçlu olduklarını meydana çıkardık. Cümhuriyet, ulusun tecimini, ekonomisini, siyasasını, bilgisini ilerletirken ulusun gelişmesinde, ilerlemesinde ve kültürün yayımında kullanılacak esaslı bir araç olan dilimizi de durulaştırdı, arıttı, ve onun inceliğini, zenginliğini, evrensel önemini ve bütün yeryüzündeki kültür dillerine kaynak olmuş en eski bir dil olduğunu acuna ispat etti.

Arkadaşlar,

Dilimiz acunun bütün dillerine analık yapmış, bütün dünya kültürünün yayılışında müessir olmuş bir çağlıyan ve gür bir kaynaktır. Türk, Orta Asyadan bütün dünyaya kol salarken ve vardığı yerlere medeniyet tohumları atarken, karşılaştığı insanlar henüz mağara kovuklarında yaşıyorlar ve konuşmasını bile bilmiyorlardı. Bugün ilim beşiği, Orta Asyada olan Türk kültürünün çok erkenden gelişerek Orta Asyadan Çine,

Hinde, Sumer, Elam, Eti ellerine, bütün Akdeniz kıyılarına, adalarına, bir koldan da Okan denizine kadar Avrupa içlerine, türlü yollarla Amerikanın Meksika, Peru gibi batı yakalarına göç ederek medeniyet ve dilden mahrum acun ulusları kültürlerine yaltırık saçmış olduklarını, cilâlı taş, türlü maden, ekim çağlarını yaratan, daha kültür izine varmamış soyları konuşturan ve onları kültür ışığı ile aydınlatan kültür sahiplerinin Türk olduğunu meydana çıkarmıştır. Bu kadar eski ve ışıklı bir medeniyetin sahibi olan ulus, elbette zengin bir dile malik olacaktı. İşte bu dil, yeryüzü dillerine analık etmiş, Orta Asyanın zümrüt yaylaları içerisinde şimdiki acun medeniyetinin korucusu olan yüce Türkle beraber doğmuş evrensel bir dildir.

Arkadaşlar,

İşte **Ulu Önder ATATÜRK**'ün yüksek buluşlariyle kurulan **Türk Dil Kurumu**'nun en önemli işi, bir taraftan Türkün öz dilini arıtmak, temizlemek ve daha çok pratik olarak herkesin anlıyabileceği şekle koymak, diğer taraftan da öz dilimizin acun kültürüne ve dillerine analık ettiğini ilmî araştırmalarla acuna bütün açıklığı ile ispat etmektir.

Bu beş yıllık çalışma sonunda Dil Kurultayının amaç ittihaz ettiği prensipler üzerinde özenle çalışılmış, az zaman içerisinde dilimiz herkesin anlıyabileceği şekle sokulmuş, yazı ve konuşma dilleri birleşmiş, yapılan bir takım derlemelerle yazı ve konuşma dillerinde mevcut eski Türkçe kelimeler meydana çıkarılarak bir ulusun en kuvvetli yanı olan dil birliği temin edilmiştir.

İkinci şekilde, Türkün tarihte birincilik, yaratıcılık, kahramanlık vasıflarını bilmiyen, yahut bilmek istemiyenler, Türk dilinin de ana kaynaklık değerini bilmez davranmışlardı. Fakat Türk yılmadan özenli çalışmasiyle toprakların altlarına kadar inerek bütün tarihî sırları ortaya atmış, dilimizin ilk kuruluşundan beri geçirdiği bütün değişmelerin tarihî saklılıklarını, varlıklarını derinleştire derinleştire Türk dilinin en eski, en uzak ve en ilkel bir dil ve kültür kaynağı olduğunu ve yeryüzü dillerine analık, kaynaklık etmiş olduğunu yüksek bir buluş eseri olan yeni **Güneş-Dil Teorisi** ile, bütün acun bilginlerine göstermiştir. Bu Teori üçüncü Türk Dil Kurultayına iştirak eden bütün bilginler tarafından kabul edilmiş, benimsenmiş ve bunun beynelmilel değeri takdirle karşılanmıştır. Bu sefer 1 Eylûl 1937 de Bükreşte toplanan Beynelmilel Prehistorik, Arkeolojik, Antropolojik Kongrede kıymetli saylavımız Bay Hasan Reşit Tankut tarafından **Güneş-Dil Teorisi** muvaffakiyetle izah edilerek alkışlarla takdir olunmuş ve ayni mevzu üzerinde bir profesörün sorduğu suallere muvaffakıyetli ve kanaatbahş cevaplar vererek Türk dilinin ana dil olduğunu ve diğer dillerin bütün Türk dilinden doğduğunu bir daha

aydınlatmış ve Türk kültürünün acunun en eski yüksek kültürü olup, neolitik ve maden medeniyetlerinin Orta Asya Türk yurdundan yeryüzüne yayıldığı gibi, Türk dilinin de bütün kültür dillerinin ana kaynağı olduğunu ispat eden **Güneş-Dil Teorisi**nin kıymeti bir kat daha artmış ve kuvvetlenmiştir. Bu Teorinin ortaya çıkardığı hakikatler karşısında, dünya medeniyetinin ve dillerinin Türk medeniyetinden ve dilinden doğduğu hakikati karşısında bilginler hayran kalmışlar ve hakkı, gururdan üstün tutarak Avrupa medeniyetinin Türklere medyun olduğunu itiraf etmişlerdir.

Bu Teori ile bugün kelimeler analiz edilerek kökleri araştırıla araştırıla ta öz Türkçemize varmaktadır. Bugün hiçbir kelime yoktur ki bu değerli Teori karşısında aslını göstermesin, ceddini bildirmesin.

Arkadaşlar;

Türk devrimcidir. Acunda Türk için başarılmıyacak yapılmıyacak birşey yoktur. İşte yurt içerisinde başardığımız devrimler! İşte dil savaşında attığımız nurlu ve verimli adımlar!

ATATÜRKün yüksek önderliğiyle herşeyi başaran Türk ulusu, dil alanında yüksek Şefinin açtığı nurlu yollardan yürümeğe, öz dilini az zamanda yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmağa azmetmiştir. Yaşasın dil devrimini kuran ve yürüten Yüce Şef **ATATÜRK!** Yaşasın Türk Ulusu!

Sıvas Halkevinde

KÜLTÜR DİREKTÖRÜ CEMAL GÜLTEKİN'İN KONFERANSI

Sayın arkadaşlar:

Bugün beşinci dil bayramıdır. Ulusal tarihimize "İstiklâl Mücadelesi„ denilen büyük savaşın başlangıcından bugüne kadar yazılıp gelen, her sayfası başlıbaşına koskoca bir devir yaratmağa kâfi gelen inkılâp tarihimiz, başladığı günden bugüne kadar çıkan bütün engelleri devirmiş, asırların aşamadığı sert ve yalçın dorukları aşmış, en kötü düşünenlerin bile kara düşüncelerini silmiş, süpürmüş, Türk dünyasını çağdaş ulusları ve devletleri kıskandıracak, hayranlıklar içinde bırakacak bir soysallığa eriştirmiştir.

İşte içinde yaşamakta olduğumuz bu parlak devrimlerden biri de D.l devrimidir, Dil inkılâbıdır.

Bundan beş yıl önce **26 Eylûl 1932** tarihinde Dolmabahçe sarayında-evet, kuruluşundan beri yalnız eğlence sesleriyle çınlıyan, Türklüğü, Türk dil ve tarihini öldüren o dıvarların içinde - **ATATÜRK**'ün yüce önderliği altında Türk Dil Kurultayının açıldığını sevinçler, gönençler içinde görmüştük. İşte bunun içindir ki **26 Eylûl 1932** tarihi Türk kültür hayatının çok canlı ve heyecanlı bir dönüm noktasıdır.

ATATÜRK'ün yüce önderliği altında başlıyan dil ve tarih çalışmaları bizi öz dilimize, öz benliğimize kavuşturmuş, dilimizin ana kaynaklarını meydana çıkarmış, atalarımızın andığı ve taptığı **Güneş**'i bulmuş, tarihimizin cihan medeniyet tarihine yol açtığını göstermiş, dilimizin de bütün dillere ana olduğunu ispat etmiştir.

Arkadaşlar,

C. H. P. Genel Sekreterliği son tebliğinde şöyle diyor:

«Yapılan bu araştırmalar, yalnız Türk dili lehçelerini değil, bütün kültür dillerini ve genel dil bilgisini ilgilendiren yüksek bir buluşa, yani **Güneş - Dil Teorisi** *ne varmaktadır. Bu Teori üçüncü Dil Kurultayına iştirak eden dil âlimleri tarafından kabul edildiği gibi, 1 Eylûl 1937 de Bükreşte toplanan Beynelmilel Prehistorik, Arkeolojik, Antropolojik Kongreye ve 20 Eylûlde toplanan İkinci Türk Tarih Kurultayına da tebliğ edilerek her ikisinde de iyi karşılanmak suretiyle daha çok kuvvetlenmiştir.»*

Bu defaki Tarih Kurultayında Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen, bakınız ne diyor:

«Romanın kuruluşundan önce İtalya yarımadasında yerleşmiş Etrüsklerin Türklerden ibaret olduğu, bu yarımadanın garbindeki deniz parçasına verilen «Tireniyen» adının Turan'a nisbet edildiği, Türk İskitlerin adlarını İskandinavya yarımadasına götürdükleri, hasılı Tarih ve Coğrafya isimlerinin analizleriyle klâsik tarihin muammalarının çözülüp ortaya konulduğu kolaylıkla anlaşılır.

Türk Tarih ve Dil tezlerinin bu el ele verişinden çıkan ve çıkacak olan yüksek görüşler üzerine sayın Kurultayın dikkatini celbetmeyi ilmî bir ödev saydım.

Bütün istorik, preistorik ve lengüistik biliş ve buluşlarımız, bir Yüksek Dehânın, yalnız himayesi değil, daimî ilhamı, daimî irşadı ve daimî faaliyeti sayesinde ortaya çıkabilmektedir.»

Arkadaşlar;

Bilirsiniz ki 26 Eylûl 1932 de açılan Türk Dil Kurultayı, bugün dil bayramı olarak tanınmış olduğundan Halkevi adına kamunumuzun bu büyük

bayramını kutlarım. Dil bayramımızı kutlarken Türklüğe Türk dünyasının bütün varlığını yeniden duyuran **En Büyük Türk**ün adını sevgi ve saygı ile anmak bizim için bütün şereflerin, bütün ödevlerin başında gelen en yüksek bir şeref ve ödev olmalıdır.

26 Eylül 1932 tarihi, Türk Dilinin yabancı dillerden kurtulduğu, arap ve acem kültürüne yol verdiği, «Ben de varım, yaşıyorum, dil kaynaklarım, dil köklerim çok zengindir, bütün dillerin anasıyım, atasıyım» dediği gündür.

Arkadaşlar;

Bilirsiniz ki dilimiz Türk olmadıkça, düşünüşümüzün Türk olmıyacağı, düşünüşümüz Türk olmadıkça da bir Türk Kültürünün varlığına imkân bulunamıyacağı, artık canlı ve özlü bir hakikat olarak ortaya konulmuştur. Bilirsiniz ki Dil, cemiyetin içinden doğan ve onu gösteren bir varlıktır. Dil, bir milletin düşünüş, duyuş, görüş ve gidiş tarzının en sağlam ifadesidir. Ohalde Cümhuriyeti yapan, demokrasi esaslarını güden bir memlekette millete göre varlığı ve benliği olmıyan bir şeyin kalmasına ve yaşamasına zaten imkân yoktur.

Arkadaşlar;

İşte beş yıldanberi devam eden çalışmalarının ve toplanan Dil Kurultaylarının ereği, hedefi, kelimelerimizin Türk olmasını başarmak, öz Türkçe sözlerimizi yabancı dillerden ayırmak, onu öz kaynaklarına götürmek, dilimizin soysal ve evrensel bir dil olduğunu göstermektedir.

Bilirsiniz ki bizde halk ve köylü son yıllara kadar münevver geçinenlerimize daima «Osmanlı» gözü ile baktı. Onlara karşı daima küskün ve inançsız davrandı. Çünkü başında onun dilini bilmiyen, dileğini anlamıyan, hattâ daha ileri giderek dıliyle alay eden adamlar vardı.

Türk halkı, Türk köylüsü, asırlarca o adamların siyasal yanlışlarını kanı ile, ekonomik yanlışlarını, savurganlıklarını da alnının teriyle ödedi. Nihayet Türkün dilini anlıyan, dertlerini sezen, acılarını duyan **ATATÜRK**ünü buldu.

O **ATATÜRK** nasıl on beş yıl önce halka dayanarak, halka inanarak yurdu kurtarmışsa, bugün de yine o halka, onun yüksek ruhuna, kültür kuvvetine güvenerek dilimizi özleştirmekte, onu zengin kaynaklarına götürmektedir.

Eğer «Bu dil yoksuldur, bu dil kabadır, bununla ilim olmaz, fikir ifade edilmez» diyenler varsa onlar on beş yıl önceki yurt davasında da böyle söyliyenlerin sesidir,

Onlar, Türk yüksek ruhunu, tarihteki büyük rolünü, dilimizin birçok dillere ana olduğunu bilmiyen, anlamıyan ve ona inanmıyan birtakım

zavallılardır. Onlar, köyde, dağda, kırda, yaylada oturanların yeşil ovaların ortasında billûr ırmakların arasında yaşıyanların neler sakladıklarını, nekadar zenginlik taşıdıklarını görmezler ve göremezler.

Şurası kesin olarak bilinmelidir ki bizde halk, köylü şimdiye kadar Osmanlı olmamış, Osmanlıca görüşmemiş, hiçbir vakit kendi benliğinden, kendi dilinden kıl kadar fedakârlık, yani özverenlik yapmamıştır. Onun içindir ki:

Nüfus tezkeresi	*dememiş*	**Kafa kâğıdı**	*demiş*
Sicil	»	**Kütük**	»
Senet	»	**Koçan**	»
Mezbaha	»	**Kanara**	»
Nısfülleyl	»	**Gece yarısı**	»
Zevç ve zevce	»	**Karı koca**	»
Seyyibe	»	**Dul**	»
Badettaam	»	**Yemekten sonra**	»
Fecri kâzip	»	**Alaca karanlık**	»

Sen ona, «Seninle kat'ı münasebet ettim» demişsin; o sana «Seninle konuşukluğu kestim» demiş. Sen ona «Taksim ettin mi?» demişsin, o sana «Üleştim» demiş. Sen ona «Sirkat etmişsin» demişsin; o sana «Ben çalmadım» demiş. Sen ona «Islah ve tamir ettin mi?» demişsin, o sana sadece «Onardım» demiş; sen ona «Haset ediyorsun» demişsin; o sana «Ben kimseyi günülemem» demiş. Sen ona «Rencide oldun mu?» demişsin; o sana «Ben kimseden incinmem» demiş. Sen ona «Vazifeye mübaşeret ettin mi?» demişsin; o sana «İşe başladım» demiş. Sen ona «Haneme avdet için refikimin vüruduna intizar ediyorum» demişsin; o sana sadece «Eve dönmek için arkadaşımın gelmesini bekliyorum» demiştir. Sen ona «Nazarlarınızı bu canibe atfeder misiniz?„ demişsin; o sana "Gözlerimi o yöne çeviremem„ demiştir.Sen çocuklarına "Melekper, Şivezat, Mihrünnisa, Ferhunde, Mehlika, Abdülmennan, Abdülfeyyaz„ diye ad vermişsin; o "Gül, Güneş, Suna, Kaya, Satılmış, Dursun, Aslan, Taş, Demir, Çetin„ demiş.

Hulâsa, arkadaşlar, ilim ve fikir yapmak için her milletin konuşma diline yakın bir yazı dili olmalıdır. Orta zamanlarda Avrupa'ya bakacak olursak, buradaki ulusların ilim ve fikir yönünden çok geri kaldıklarını, karanlıklar içinde bunaldıklarını görürüz. Bunun en mühim sebebi: "Lâtincenin medeniyet dili olarak kullanılmış olması„ dır. Bu dil bırakıldıktan ve her millet kendi konuşma dilini medeniyet dili seviyesine çıkardıktan sonradır ki Avrupa'da ilerlemeler başlamış, terakki yolunda büyük adımlar atılmıştır.

Orta zamanlarda Şark milletlerinin gösterdiği manzara da bundan aşağı değildir. Arap dilini düşünce dili olarak kabul etmiş olan ulusların hiçbiri, kabiliyetlerinin ölçüsünü, yüksekliğini gösterememişlerdir. Çünkü arapların taşıdıkları dar, inatçı, Samî ruh, Türk yaylalarını, Türkün aşılmaz dağlarını kavrıyamadığı gibi dünyada daha hiçbir eşi, hiçbir benzeri bulunmıyan Türkün öz ruhunu da kavrıyamadı.

Bu hususta medreseciler, münşaatçılar, divancılar, tanzimatçılar, hattâ edebiyatı cedideciler yıllarca çabaladılar; yine Türkün özünü, Türkün ruhunu bu dilin içine sokamadılar. Çünkü Türkün varlığı, Türkün sınır ve kale tanımıyan yiğitliği, Türkün hiçbir dile sığdırılamıyan kahramanlığı ancak ve ancak kendi diline sığdırılabilir.

Bilirsiniz ki dil ve düşünce biribirinin öz kardeşidir. Dilce ve fikirce yükselmemiz için dil ve düşünce ikiliğinden ayrılmaklığımız lâzımdır. Artık Türkçe düşünüp arapça yazamayız, Türkçe düşünüp farsça söz söyliyemeyiz, Türkçe düşünüp osmanlıca denilen uydurma bir dille yazı yazmak zamanı çoktan geçmiştir.

Türk milleti baştan başa asîl bir millettir, hepimiz Türkoğlu Türküz, Türkçe düşünüp Türkçe yazacağız, Türkçe düşünüp Türkçe konuşacağız. Bakınız, dilimizin nasıl araplaştırıldığı ve acemleştirildiği üzerinde bir parça okuyalım.

Bâlânişini mesnedi şahanı tâcdar
Vâlânişanı mârekei arsai Kiyan
Cemşidi ıyşü işretü Dârâyı girüdâr
Kisrii adlü refetü İskenderi zaman

Kıt'a Osmanlı şairlerinden Bakî'nindir ve gûya türkçedir. Bu gibi şiirlerin farsça mı, yoksa türkçe mi olduğunu bilmek bugün için keramet sayılır.

Son zamanın Dil yapıcılarına ne diyelim? Teceddüt edebiyatından Cenap Şehabettin'in Temaşayı Hazan adlı parçasını okuyalım:

Gel bugün de sükût ile güzelim,
İhtizarı hazanı seyredelim:
Ey benim, ey hazanlika güzelim,
Bir dimağı vedadü refetle,

Kalalım serbeser tabiatle,
Elemi arza iştirâk edelim.
Kâinat oldu sanki sertaser,
Bir büyük hastahanei etfal;

Öyle bir yer ki pürhuruşu sual
Dağların sinei hazininde
Nevbaharın hayatı dilrişi
Düşünür zahmı arzı tefrişi.

Kime söylüyor? Niçin söylüyor? Ne söyliyor? Bunları anlamak için yıllarca arapça ve acemce okumak lâzımdır.

Bu şairler, içerisinde yaşadıkları milleti ve onun dilini unutmuş insanlar değil de nedir?

Bakınız, bir de halk şairlerinden Erzurumlu Sümmani'yi dinliyelim:

Elele vermiş gelen güzeller!
Bir Tanrı selâmı vermez misiniz?
Mevlâm sizi süs için mi yaratmış?
Biz gel demeyince gelmez misiniz?

Gurbete gidenler azığın alır,
Kimisi gider, kimisi kalır,
Kimi sevap için Kâbeye varır;
Kâbe kapınızda, bilmez misiniz?

Bir de Maraş halk şairlerinden bir parça okuyalım; parçayı okumadan önce konusunu anlatalım:

Bir gelin kaynanası ile iyi geçinemezmiş, hergün kavga edermiş, güveyi bunların hakkından gelememiş, nihayet Maraşı terk ile Adana'ya gitmiş, gelin de bunun üzerine anası evine çekilmiş. Zavallı erkek Adanada hastalanır, Maraşa döner; fakat bu defa gelin eve gelmez, hattâ mini mini yavrularını bile babasına göndermez. Gelin, doktorlarlara, hocalara her rasgelişinde daima kocasının ne vakit öleceğini sorarmış. Biçare adam bu dertle daha çok yaralanır ve ölür. Bunun üzerine ihtiyar annesi şu türküyü söyler. Çok acıklı olan bu vak'a bir roman mevzuu olabilir. İhtiyar anneyi dinliyelim:

Güneş gibi dağ başında dururdum,
Akşam, sabah aşmak üzere olurdum,
Hiç olmazsa yavrularım görürdüm.
Bana ettiklerin bulasın, gelin!
Ilâhi, mevlâdan bulasın gelin!

Mehmedim geldi, yattı dizime,
Dünya nedir görünmedi gözüme,
Bakamadım ben yavrumun yüzüne.

Bana ettiklerin bulasın, gelin!
İlâhi, mevlâdan bulasın gelin!

Yavrucuğum dağ başından aşırdın,
Aklımı, fikrimi aldın, şaşırdın,
Adananın çöllerine düşürdün.
Bana ettiklerin bulasın, gelin!
İlâhi, mevlâdan bulasın gelin!

Ağular içtim de yanıyor özüm,
Ağlayı ağlayı görmüyor gözüm,
Ayırdın yavrumdan gülmüyor yüzüm.
Bana ettiklerin bulasın, gelin!
İlâhi, mevlâdan bulasın gelin!

Seni allı, yeşilli gelin getirdim,
Getirdim de koç yiğitim yitirdim!
Varım, yoğum hep yolunda bitirdim!
Bana ettiklerin bulasın, gelin!
İlâhi, mevlâdan bulasın gelin!

Iraktan ırağa baktın da durdun,
Hekimden, hocadan ölmüş mü sordun,
Âkıbet bunun ölümün gördün.
Bana ettiklerin bulasın, gelin!
İlâhi, mevlâdan bulasın gelin!

Dilmizin zenginliğini ve üstünlüğünü, ilmi ve arkeolojik araştırmalar bizlere, dolayısiyle bütün dünyaya apaçık olarak göstermektektir. Dünyalara ün salan, birçok medeniyetler kuran milletimizin dilinin de dünyalara hâkim bir ana dil olması gayet tabiîdir.

Dilimizin gerek bu durumu ve gerekse geçirdiği bozukluğu ve düzensizliği sezenler olmuştur. Fakat bu büyük işi başarmağa güçleri yetmedi, yetişmedi ve yetişemezdi.

Bu işi de başarabilmek için, her işte olduğu gibi, Önderimiz bütün ulusa kurtuluş yolunu göstermiş olan Ulu **ATATÜRK** ün demir ve güçlü iradesi lâzımdı. İşte O El yetişti, Türk diline bugünkü özgenliğini, bugünkü hürriyetini, bugünkü yüksekliğini kazandırdı.

Arkadaşlar,

ATATÜRK ün nurlu iradesi altında çalışan Dil Kurumu ve Dil Kurultayları, şimdiye kadar birçok hakikatleri ortaya koyduğu gibi,

dünya dil âlimlerini yeniden filolojik, arkeolojik ve semantik araştırmalara sevketmiş **Güneş - Dil Teorisi** de bu âlimlerin görüşlerini, Lâtincenin ve Yunancanın dar ve klasik çerçevesinden çıkararak bütün dillerin anası olan öz Türkçeye çevirmiştir.

Birinci Dil Kurultayında Samih Rifat, Dr. Saim Ali, Eti'lerle Sümer'lerin ve İsa'dan 1200 sene önce Rusya'nın cenubundan Avrupa'ya geçen eski Avrupa'lıların Türk olduklarını birçok Avrupa'lı bilginlerin incelemelerine dayanarak öne sürmüşlerdi. İkinci Dil Kurultayında Tahsin Ömer, Meksika'da kullanılan Maya dilinde yüzlerce Türkçe kelime bulunduğunu, Fransız âlimlerinden birinin eserine ve bu özgüdeki diğer incelemelere dayanarak ispat etmişti. Bu yüzlerce kelimeden ben ancak burada birkaç tanesini söyliyeceğim:

Türkçede	**Maya dilinde**
Katık	*Katak*
Çakal	*Çakal*
Çetin	*Çetun*
Kılıç	*Kılıç*
Kuş	*Koş*
Çok	*Çak*
Yeşil	*Yaşıl*
Kaya	*Kaa*
Tepe	*Topak*

Geçen seneki Üçüncü Dil Kurultayında Fransa'nın dil âlimlerinden Sümeroloji uzmanı Hiler dö Barenton verdiği tezde şöyle söylemektedir:

«Bütün diller, hiç değilse bizim şu eski dünyanın dilleri kardeştirler; hepsi de ayni surette doğrudan doğruya ayni kaynakdan gelmedir; hepsinin menşei, anası birdir. Bütün dillerin bu tek anası, geçen asırda Kaldede çıkarılmış olan Sümer dilidir. Yüce Başkanımız **ATATÜRK** *yurdunun şan ve şerefini bugünkünü de, yarınkini de, dünkünü de kıskanç bir itina ile korumaktadır. Onun taşıdığı ad,* **ATATÜRK** *adı Sümer dilinde hem Türklerin atası, hem de Türklerin kal'esi anlamındadır ki bu unvanların ikisine de O tamamile lâyıktır.*

«Milletinin mazideki şan ve şerefini bu derece kıskançlıkla gözettiği içindir ki, O da bizim büyük devlet adamı Tiyer gibi filolojinin maziyi keşfetmeğe ve aydınlatmağa yardım edeceğini anlatmıştır, ve onun kuvvetli tahriki iledir ki bu kadar az zaman içinde Üçüncü Dil Kurultayının hayranlığımıza arzettiği neticeler elde edilmiştir. Dilciliğin bu yepyeni zaferleri devam ededursun, anlı şanlı Başkanı ile birlikte,

yeni Türkiye ve onun sayın bilginleri, hiç şüphem yoktur ki, bu işte sevgili yurtları için bir şeref kaynağı bulacaklardır.„

Bizi pek sevmiyen bir dil profesörünü dinliyelim:

«Bütün kusurlarına rağmen Türk milleti eski dünyanın hakikaten emperyal bir ırkıdır. Gobiden, Amurdan çıkan orduları Honanda, Peçili'de göksel saltanatların mirasını aldılar, büyük ve emperyal şehirlerinde oturdular. Kaç defa, belki yirmi kere Tavris'te, Isfahan'da krallar kralının tahtında hüküm sürdüler. Hint İmparatorluğu ile Delhi'de hazineler içinde yaşadılar. Hesapsız servet ve saman sahibi oldular. Akla gelir miydi ki koca Arap saltanatı ve Roma saltanatı şarktaki hegemonya için sekiz asır kavga edecek, bir çok sosyal dalgalar olacak, kanlar dökülecek, Yermûk savaşı gibi bir çok kanlı kavgalardan sonra aralarına bir küçük Türkmen süvarisi girecek; ta Çinden gelecek; yavaş yavaş, acelesiz araya girecek, onu aşağı, ötekini yukarı ittikden sonra Muhammet ile Heraklıyüsün mirasına konacak?»

Sözün kısası, arkadaşlar, bütün Avrupa dillerine kültür kaynaklığı etmiş denilen eski Yunan ve Lâtin dillerinin etimolojileri, bize bu dillerin Türk kökünden türemiş olduğunu apaçık olarak göstermiştir.

Bütün doğu illerine ışık saçmış denilen Arap ve Fars dilleri üzerindeki derinleştirmeler, bunların da Türk dilinin zengin kaynaklarından akıp geldiğini anlatmıştır.

Biri ötekini kontrole yarıyan bu iki yol üzerindeki çalışmalar, Avrupayı, Asyayı, Afrikayı, Amerikayı ve bütün Okyanusu kaplıyan engin insan guruplarına soyumuzun dilde ve soysallıkta atalık ettiğini daha açık bir surette göstermektedir.

Bu kutsal bayram gönünde bütün yurttaşlara bu hakikatleri bildirmek büyük bir borçtur.

Bu sevinçlerden, bu bayramlardan daha büyük bir sevinç ve daha büyük bir bayram varsa, o da bütün bu buluşların, bu erişlerin ve varışların şerefini ve övüncünü bize veren, Türk Diline geniş ve parlak ufuklar açan, dilimizin gür ve temiz kaynaklarından bize kana kana içirten **ATATÜRK**ümüzü daima ve daima başımızda görmek, onu kalbimizden ve içimizden kopup gelen en derin sevgi ve saygılarla anmaktır.

Yaşasın **ATATÜRK**; yaşasın ve daima yükselsin bütün dillere ana olan öz dilimiz!...

LE DISQUE SOLAIRE [1]

En 1935, un soleil s'est levé sur la *Société Linguistique Turque*. Ce soleil fut la victoire théorique de la science. Avec la théorie "*Güneş-Dil*„ l'horizon linguistique a été éclairci, et cette science avance à grands pas. L'œil de l'historien est heureux de voir dans cette découverte la victoire de la science et du bon sens. Le plus fort point d'appui de cette théorie est l'histoire.' Au moment où la Théorie "*Güneş-Dil*„ s'imprégnait de lumière dans le cerveau du *Plus Grands des Turcs*, la *Société d'Histoire Turque* lui fournissait des documents qu'elle tirait des profondeurs de plusieurs milliers d'années.

Les fouilles d'*Alaca-Höyük*, entreprises en 1935, ont apporté à l'histoire de la culture humaine de nouveaux matériaux. Parmi ceux-ci, les disques solaires qui confirment la Théorie "*Güneş-Dil*„ nous offrent des échantillons fins et précieux du talent de l'homme à travailler les métaux. Ces disques solaires, de différentes formes, représentent des objets de culte dont se sont servis les hommes de l'âge de cuivre, en Anatolie.

*
* *

Il existe nombre d'institutions politiques et économiques qui, généralement, lient les uns aux autres les hommes vivant

---

[1] *Nous avions demandé à la Société d'Histoire Turque de bien vouloir nous permettre d'user comme emblème sur notre bulletin "Türk Dili„ , du disque solaire rayonnant découvert à Alaca-Höyük, et qui ornait la tribune présidentielle lors du deuxième Congrès d'Histoire Turque. Nous avions en outre prié le professeur Bayan Âfet, Vice-Présidente de la Société, d'orner les pages de notre bulletin par un article expliquant l'importance de ces disques. Non seulement la Société nous a gracieusement accordé son autorisation, mais la très honorable Bayan Âfet a bien voulu acquiescer aussi à notre demande, en honorant notre bulletin de l'article présent. Cet emblème qui nous montre les origines des religions et des langues ornera dorénavant la couverture de notre bulletin. La Société Linguistique Turque présente au très honorable et éminent professeur, ainsi qu'à la Société soeur ses plus sincères remerciements.*

en société. Ces institutions varient dans leur forme selon le lieu, le temps et les aptitudes des hommes.

A toutes les époques de l'Histoire, la vie sociale est une base essentielle pour tous les humains. Or, cette vie sociale est réglementée par les lois. Les diverses croyances religieuses de chaque époque ont agi comme facteurs suceptibles de rassembler les hommes.

C'est la vie sociale seule qui engendre les idées de religion. La divinité est incluse dans la vie sociale. Des recherches rétrospectives sur la vie religieuse de l'Humanité nous offrent un champ d'études qui nous permettraient en même temps de nous rendre compte de son organisme à travers les âges.

D'après les documents trouvés jusqu'à présent, les plus anciennes traces de religion appartiennent à l'âge néolithique. La recherche de ces traces dans la préhistoire nous révèle une grande vérité :

A en croire ceux qui l'ont étudié, les premières traces de religion de l'âge de la pierre polie sont inspirées du *soleil*, le soleil qui a été pour les hommes le créateur de la chose la plus indispensable à la vie sociale: *le langage.*

Le langage est une des conditions de la vie sociale. La religion même y est subordonnée. Et la source commune à toutes les deux est le soleil.

D'après les explications fournies par un ouvrage d'histoire religieuse, [*] les hommes de l'âge néolithique ont symbolisé leur croyance par le soleil.

Quant au culte lunaire, il s'est développé après le culte solaire.

Les symboles du culte solaire ont été très répandus dans notre pays. Au temps des "*Etis*„ (Hittites), le plus grand dieu n'était ce pas "*Teşup*„ qui personnifiait le soleil ?

Ainsi, les disques solaires découverts à *Alaca-Höyük*, et qui appartiennent - comme il a été déterminé - à l'âge du cuivre, sont également des spécimens qui démontrent la pratique du culte du soleil chez les *Proto - hittites.*

Les disques solaires recueillis là dans les tombeaux ont chacun une forme ditférente.

---

[*] *C. Clemen - Les Religions du Monde, 1930.*

Parmi les figures géométriques de ces disques solaires se trouvent aussi des reproductions d'animaux sacrés.

Les fouilles de 1937 nous ont fourni le disque du soleil rayonnant que la *Société Linguistique Turque* nous a demandée pour mettre comme emblème sur la couverture de son bulletin.

Dans un tombeau découvert à une profondeur de 5,66-5,88 mètres, on a trouvé cinq disques solaires rangés l'un auprès de l'autre. (Fig. 1 et 2.) Un seul porte des rayons.

Cet emblème a orné la tribune du *deuxième Congrès d'Histoire Turque*. Désormais, il prendra place dans le bulletin des études linguistiques que la *Société Linguistique Turque* propagera à travers le monde, en l'inondant de ses rayons.

Il porte en lui-même sa grande signification.

ÂFET

Vice-Présidente de la
Société d'Histoire Turque

TRACÉ LINGUISTIQUE EN DIRECTION DE LA PRÉHISTOIRE

ET

L'EXPLICATION DE LA THÉORIE GÜNEŞ - DİL (SOLEIL - LANGUE) [*]

Les Linguistes turcs sont heureux du fait que la Linguistique a trouvé place au Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistorique.

La toute nouvelle méthode de linguistique qui est née et a pris son essor en Turquie, se développe en connexion avec la préhistoire. Les dernières et décisives victoires remportées par la Science sur la Préhistoire, en donnant plus d'ampleur à ce développement, renforcent notre foi et notre attachement envers l'humanité et la culture humaine et nous croyons ainsi pouvoir apporter une aide utile à la paléo-linguistique en général. Car selon nous, la langue est loin d'être une institution transférée par la préhistoire à l'Histoire sous forme de postulat. Dans la question de la langue, nous n'admettons pas de ligne frontière séparant l'Histoire et la Préhistoire. La langue qui est une coulée possédant sa continuité, doit être obligatoirement ramenée à la préhistoire et rattachée à la vie de l'homme primitif.

Les lois de formation de la langue commencent là, et celles plus récentes et plus particulières de l'époque historique y prennent leur appui.

Puisque je viens d'aborder justement le sujet que j'aurai l'honneur de traiter en votre présence je vais vous exposer succinctement la thèse turque sur laquelle nous nous appuyons en matière linguistique.

La thèse linguistique et la thèse historique turques marchent de pair. Nous pouvons en résumer les principes fondamentaux par ces courtes phrases:

D'après la thèse turque d'Histoire, "La Haute Culture, a eu pour berceau primitif les contrées turques, - Asie Centrale et plus tard Asie Antérieure - et ce sont les Turcs eux-mêmes qui, les premiers, ont créé et répandu cette culture dans le monde.„

---

[*] Communication de Professeur H. R. Tankut au 17 ème Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistorique réuni à Bucarest le 1 Septembre 1937.

Et d'après notre thèse linguistique: "Ce peuple a porté avec lui, après l'Asie, en Europe, en Amérique, et partout ailleurs dans le monde, les noms des œuvres de culture qu'il a créées, en même temps que les systèmes d'idées qui s'y rattachent et les a répandus au sein des nations où il a pénétré.„

Une des principales raisons pour laquelle nous nous intéressons aussi à ce Congrès, c'est que la thèse linguistique turque, en dehors de la linguistique pure, s'appuie en ce qui concerne son côté historique aux mêmes faits archéologiques, anthropologiques et culturels qui sont discutés ici.

L'Archéologie préhistorique et la Paléontologie humaine nous font connaître un élément brachycéphale répandu partout dans le monde. Ces entités brachycéphales humaines se sont révélés au monde scientifique du XX ème siècle, avec leur culture dans les bras. Plusieurs anthropologues considèrent la brachycéphalie comme le signe d'un raffinement dû aux efforts faits en vue de surmonter et de vaincre les conditions non propices du milieu. Les fouilles effectuées dans les centres anciens de culture comme le littoral Egéen, l'Egypte, l'Anatolie, l'Irak, et le bassin de l'Indus démontrent que la culture s'y est développée parallèlement avec la brachycéphalie. Glotz, Elliott - Smith, Woolley sont de ceux qui font ressortir cette vérité dans leurs ouvrages.

Les dernières fouilles ont prouvé que cet enchaînement culturel auquel nous faisons allusion, traversant l'Elam, le Béloutchistan, l'Afganistan, la Mer Caspienne et l'Anau remonte en Asis Centrale. Haddon, du point de vue de l'Anthropologie et Will Durant, du point de vue de la culture et de la civilisation ont expliqué ce tracé.

Voilà donc le point d'appui que notre thèse linguistique trouve dans l'Histoire. Car il est forcé, - et le contraire ne saurait jamais venir à l'esprit - qu'une culture qui s'est répandue en même temps que ses créateurs, ait emporté avec elle les matériaux de sa langue.

C'est pourquoi il nous paraît juste et conforme à la Science d'étudier la langue turque dans le cadre de l'Histoire de l'Humanité. Il y a eu des savants qui ont déjà étudié cette langue, non pas avec la même envergure, établie et reconnue par nous, mais en la réunissant au groupe Indo-européen ou à d'autres groupes, pour en former un groupe - type. Le groupe Aryo - Altaïque de Sweet, le groupe Nostratique de Pedersen et le groupe Eur - Asiatique de Koppelmann s'appuient sur ce principe.

Le savant Bulgare Stephan Mladenof, au quatrième Congrès International de Linguistique tenu à Copenhague, en 1936, a fait mention d'une parenté originelle pareille.

Même Delbrück, qui est un des chefs de ceux qui sont les plus conservateurs en matière de linguistique, a avoué qu'ils étaient fatigués de rechercher les origines des langues Indo-Européennes et que seule l'étude des langues non Indo-européennes pouvait donner la clef de cette énigme.

En 1932, a été formée à Ankara sous la présidence honoraire et en même temps effective d'Atatürk, Président de la République, une Société Turque de Linguistique. Le programme et la méthode de travail de cette Société avaient été elaborés de la propre main du Grand Chef. Le but poursuivi en ce temps-là c'était l'épuration de la langue Turque. Les méthodes habituelles exigeaient le rejet d'un grand nombre d'élèments en usage dans la langue et que l'on croyait être d'origines arabe, persane ou greco-latine. Or, on avait commencé à avoir comme une impression que ces éléments étaient tout de même d'origine turque. Mais il était impossible avec les méthodes existantes d'en donner une explication systématique et disciplinée.

Pour nous tirer de ce chaos et résoudre l'énigme, il fallait une clef. La petite brochure qui se trouve à cette heure entre vos mains, fut la clef.

La brochure en question contient les lignes essentielles ainsi que l'explication de la théorie qui s'appelle "Güneş-Dil„ (Soleil-Langue). Depuis deux ans, la linguistique est enseignée à la Faculté d'Ankara selon les principes de cette théorie. Car, cette théorie ne nous a pas seulement aidé d'une façon sûre dans notre œuvre d'épuration; mais encore, faisant sortir la thèse turque dont je vous ai tout à l'heure parlé, du cadre restreint du soupçon et de la probabilité, lui a fait atteindre les sphères d'une verification disciplinée.

Et même étalant devant nous un trésor linguistique inépuisable, dont jusqu'à présent on ne soupçonnait même pas la possibilité de relation avec notre langue, elle nous en a en même temps prouvé le caractère originel turc.

***

A présent, je vous prie de me premettre de vous expliquer aussi brièvement que possible les lignes essentielles de la Théorie "Güneş-Dil„.

La Théorie Güneş-Dil reconnaît en tant que facteur glottogonique, le Soleil. Jusqu'à ces derniers temps on pensait que le culte du soleil n'avait commencé qu'à la période néolithique. Les études nouvelles révèlent que ce culte s'étend jusqu'à la periode paléolithique.

Le latin Macrobe, au XVIII ème siècle Dupuis, et Max Mülter, au XIX ème, ont démontré que le culte du soleil avait été le premier culte pratiqué par l'Etre humain. Les fouilles effectuées au cours des dernières années par le Société d'Histoire turque à Aladja Höyük, nous ont rélévés des symboles et des disques solaires datant du temps des proto - Hittites. Notre Présidente vous en a montré de beaux spécimens.

L'ancienneté du culte du soleil parmi les peuples de l'Asie Centrale a été démontrée par les savants et les historiens russes et chinois.

Dans le psychisme préhistorique on admet l'influence d'un tropisme solaire sur les facultés humaines. Comme c'est cette même force d'attraction qui meut la faculté de la parole, le fait en présence duquel nous nous trouvons est d'après nous un Héliotropisme glottogonique.

Ainsi ayons-nous donné l'explication du nom de la Théorie.

*
* *

Il va sans dire que les Merkbild (tableaux de compréhension) des hommes d'alors soumis à l'influence de ce tropisme, ont dû être tout autres que ceux de nos jours. Car ces hommes-là étaient sous l'empire d'un autre Wirkton (ton d'influence et d'action). C'est pourquoi ils considéraient chaque objet et chaque fait présentant une des quelconques caractérisitiques du soleil, comme le soleil lui-même. Telle est la base sémantique de la Théorie "Günes - Dil„.

Chez les hommes de l'antiquité, la compréhension globale qu'aujourd'hui nous interprétons par la terme "Gestalt„ (forme) était prépondérante. C'est pour celà que leur expression était "Holophrastique„, c'est à dire globale aussi. La Théorie "Güneş - Dil„ en rattachant tout au soleil, s'appuie sur ces deux réalités psychologiques.

*
* *

Plus tard, lorsque eut été acquise la faculté de différencier par catégories, selon leur caractère, le sujet, l'objet et l'action, se précisèrent les sources polysémiques de deuxième ordre venant après le soleil. La Théorie "Güneş - Dil„ fait remonter ces sources à 30 sens différents, formant 6 catégories.

La langue Sumérienne nous offre à ce sujet des exemples bien caractérisques. Deimel a enregistré 400 et quelques significations dérivant toutes du mot *u* ou *uğ* dont le pictographe est le soleil levant.

*
* *

Pour des causes anatomiques et physiologiques, le premier son émis par l'être humain primitif a dû être guttural ; et conformément à la loi du moindre effort, ce son fut un (a).

Par ailleurs, Möller, au cours de ses recherches pour trouver la langue-mère commune des langues indo-européennes et sémitiques a constaté le fait et acquis la conviction que toutes les voyelles dérivent de (a).

***

Lorsque le phonème (a) devient a + a, il se noue, et forme une (voyelle-consonne). Ce phonème duquel dérivent toutes les autres consonnes, notre théorie le désigne par (g) muet = ğ. Ce (ğ), dont le rôle est d'allonger la voyelle (a + a + a) est la première consonne et le premier phonème ayant un sens qui désigne le Soleil lui même, ainsi que toutes les sources de polysémie qui en sont engendrées. Et lorsque cette consonne se trouve placée en tête d'un mot, et en même temps que la voyelle qui lui a donné naissance, elle forme une racine. C'est pour celà que nous lui donnons le nom de racine-mère. Qu'elle soit évidente ou non, dans chaque mot nous admettons l'existence de cette racine-mère, et nous la recherchons dans tout développement sémantique et morphologique.

D'ailleurs, certains linguistes, bien qu'ils ne l'aient directement pas déclaré, s'approchent de cette vérité, ayant déjà reconnu et admis l'existence d'éléments préformatifs divers, digamma, prothèse, voyelle indistincte, etc...

Kraelitz dit que dans la langue sumérienne, plusieurs mots ont en tête un élément préformatif, ainsi que c'est le cas pour le mot turc *sıcak - ısıcak*, qui signifient (chaud), le second qui est la forme originelle, conservant la voyelle que la première a perdue.

Herman a constaté, en étudiant les origines et les premières étapes du langage, qu'en tête de chaque mot il se trouvait un souffle ayant la valeur d'un H.

Des faits pareils ont amené la conviction que l'idée d'une racine, dans le type classique s'était relâchée. Les prégrammairiens surtout montrent cette tendance. Actuellement commence à prévaloir l'opinion que les racines considérées jusqu'à présent comme indénouables peuvent bien être disloquées, désintégrées et que l'idée de racine n'a qu'une valeur relative.

***

Ceci étant donné, l'étude de la structure des mots acquiert de l'importance. Jusqu'ici la formule: Racine + Suffixe + Désinence était dominante. Dans la structure et le développement des mots, la Théorie "Güneş - Dil„ ainsi que nous l'avons déjà cité, admet comme noyeau seulement une racine-mère que nous nommons le (v. + ğ), et qui est ou a été placé en tête de chaque mot. Là est le centre de gravité sémantique de la Théorie. Les autres éléments des mots servent à modifier et à déterminer le développement de l'idée de la racine-mère.

La formule morphologique rationnelle établie d'après nous, en ce qui concerne la formation des mots, est: (v. + c.) + (v. + c.) + (v. + c.). etc... Plus le mot s'allonge, plus, il tombe sous les dispositions des lois qui assurent la facilité de la prononciation et l'euphonie. Alors se manifeste le phénomène de fusion de la voyelle médiane et parfois de la consonne, non indispensables.

A ces unités, nous donnons sans faire aucune distinction morphologique, le nom générique d'éléments.

Ainsi que l'exige la phonétique, chaque élément commence comme nous l'avons déjà dit, par une voyelle et se termine par une consonne. Et le corollaire naturel de cet énoncé est le suivant:

Deux consonnes ne peuvent se succéder dans le corps d'un mot. Si celà est, ça veut dire que la voyelle a été élidée et qu'en procédant à l'analyse étymologique du mot, il y a lieu de la remettre en place. Il faut signaler aussi que si deux consonnes de même caractère se succèdent l'une d'eux fonctionne comme un (ğ).

En 1936, Herman a saisi cette vérité et a déclaré que dans la forme primitive des mots, deux consonnes ne se succédaient pas, et que dans la structure du mot, la formule (v. + c.) était la base essentielle. C'est ce qu'il appelle la synharmonie.

La Théorie "Güneş - Dil„ classifie les consonnes, d'après leur type, leur fonction et leur valeur sémantique, de la façon suivante:

Celles qui remplacent le (ğ), qui déterminent ou qui qualifient. Ces consonnes peuvent permuter entre elles:

ğ, y, g, k, h.
v, f, m, b, p.

Celles qui expriment l'état de celui qui fait, de celui qui fait faire, ou bien la notion de ce qui a été fait, et en général toutes celles qui donnent une idée de dynamisme: t, d.

Celle qui exprime la détermination: r.

Celles qui désignent la distance, l'extension, l'étendue, la généralité l'impersonnalité, l'indéterminé et la négation :

n, c, ç, s, ş, j, z, l.

En turc, chaque consonne a un rôle sémantique propre. Et chacune, en tant que partie d'un son, symbolise phonétiquement une idée, et reflète une pensée. Telle est pour nous l'explication du symbolisme du son et de la phonétique affective. Hermann Hirt, dans sa Grammaire Indo-germanique qu'il a terminée en 1937, divise un grand nombre de suffixes en éléments mono-phonémiques qu'il qualifie de déterminatifs, attribue à plusieurs d'entre eux une valeur et un rôle sémantiques, et ce faisant, se rapproche de nous.

***

Jusqu'ici, je vous ai expliqué en quoi consistaient nos nouvelles trouvailles en linguistique et en étymologie et vous ai dit comment ces nouveautés avaient été mises en lumière par notre Grand Chef lui-même, sous le titre de Théorie de Soleil - Langue (Güneş - Dil).

Permettez-moi à présent de vous donner quelques exemples qui serviront à nous convaincre de ce que la langue Turque est la langue fondamentale d'une culture-mère.

Entre autres, certains savants qui ont voulu définir par les moyens connus, l'étymologie du mot *pater*, qui sous cette forme, existe presque dans toutes les langues du groupe Indo-européen, se sont, après avoir séparé la partie - *ter* comme suffixe, bornée à dire que la partie restante *pa* était un Lallwort (expression enfantine). D'autre la rattachent aux mots *ab* et *eb* du groupe sémitique, qui veulent dire (père), et pour parvenir à faire dériver *pa* de *ab*, reconstituent une forme de transition : *apiter*. D'après eux, le mot pater exprime plutôt les sens de chef de famille, de leader, que celui de paternité. Conformément à la règle de la racine-mère et de (v. + c.) établie par notre Théorie, la forme analytique de ce mot est la suivante :

(1) (2) (3) (4) (5)
ağ + ap + ağ + at + er

L'idée fondamentale se manifeste dans (ağ + ap) ou dans sa forme contractée (ap). Celle-ci évoque parmi les notions en rapport avec le Soleil, celles de : maître, Dieu, seigneur, origine, force et puissance.

En Sumérien, (*ab*) est un titre honorifique qui signifie notable, âgé, grand et père.

Le troisième élément *ağ* dénomme et complète la notion. Par conséquent, les mots turcs *apa* et *aba*, qui sont formés par ces trois éléments ont, dans tous les dialectes le sens de «père», «aieul».

Apak et *abak* = statue et idole.

Ces mots sont des mots-étapes qui mènent à la Préhistoire et indiquent en même-temps que le mot est entré dans l'organisme linguistique, et s'y est établi solidement.

Lorsqu'au mot, s'ajoute l'élément (v. + t) qui remplit le rôle de "celui qui fait ou fait faire une chose„, il gagne en dynamisme. Et avec l'élément (v. + r) il se détermine. Ainsi donc, l'on obtient, *ağapağater* et avec l'apherèse et syncope, les mots *pater* et *bater* et encore par la mutation du troisième élément en (h) et du quatrième (t) en (d), le mot *bahadır* qui, d'après les explications de notre Théorie exprime les notions de: celui qui est fort, puissant; celui en qui se détermine le caractère créateur et constructif.

Ce mot: *pater*, *patır* ou *bahadır* a existé et existe encore, avec toutes ces notions qu'il exprime, dans tous les dialectes turcs, du plus anciens au plus moderns.

Pour pouvoir faire ressortir le rôle conjugué des éléments (v. + t) + (v. + r) il faut faire attention à la particule causative *tır* en prenant en considération qu'en turc les voyelles sont au nombre de huit, et que certaines d'entre elles peuvent, suivant le cas s'alterner avec les autres.

Ces deux éléments qui expriment la détermination sur un objet ou un sujet du caractère de celui qui fait ou fait faire une chose, comme dans les mots: gül*dür*mek = faire rire; koş*tur*mak = faire courir, remplit exactement le même office dans certaines langues Indo-européennes comme par exemple le français. Les mots: directeur, conducteur, en sont des témoignages. Car, en effet, la grammaire française peut expliquer comme elle veut ce particule: *teur*; pour nous il ne représente rien d'autre que la détermination du caractère de celui qui fait, ou fait faire.

Maintenant, je vais me contenter de comparer simplement et sans les analyser, les quelques mots suivants qui sont d'origine turque, comme le mot *pater* que je viens de citer en exemple pour notre méthode d'analyse:

Le mot *Eisen* qui signifie fer, en allemand et le mot *aios* (métal brillant) qui est considéré comme sa forme originale Indo-européenne, ont la même racine que les mots *yes*, *yez*, *ces*, qui existent dans plusieurs dialectes turcs, y compris le Yakoute turc, que l'on rencontre sur les inscriptions de l'Orhon, et qui signifient: cuivre, laiton.

Etant donné que dans l'Ergologie de la Préhistoire, il est certain que l'industrie minière a été importée d'Asie Centrale en Occident par les alpins brachycéphales et que la civilisation de l'âge de bronze est antérieure à la civilisation de l'âge de fer, le mot *Eisen* doit forcément dépendre du mot *yes* ou *yez*.

Ce tracé et ce corollaire doivent être considérés comme une des bases de la chronologie linguistique de l'école turque.

La notion d'agriculture exprimée par les termes *ager* en latin et *Acker* en allemad, remonte jusqu'aux mots *agar* en sumérien et *kueri* en hittite.

Nous appuyant sur la même base historique et en opérant le contrôle et la vérification au moyen de la Théorie Güneş Dil, nous acquérons la certitude que tous ces mots se rattachent à un terme prototurc de culture.

Car l'agriculture est issue de la plus ancienne contrée turque et les mots qui en évoquent le sens existent encore aujourd'hui dans les différents dialectes turcs, sous les formes de : (*ekerge* = semence, *ekin* = moisson, *göveri* = plantation, etc..).

H. R. Tankut

L'ALPHABET MAYA

et

L'ORIGINE TURQUE DES MAYAS [1]

La communication que M. le Dr. *Werner Wolf* avait l'intention de faire, ainsi qu'il est indiqué dans le programme du Congrès, sur *Le déchiffrement de l'écriture Maya* m'ayant paru mériter d'être prise en sérieuse considération, je me permets de soumettre à votre haute attention ce qui suit:

L'auteur américain M. le Colonel *James Churchward* parle, dans son ouvrage de cinq volumes, d'un continent *Mu* et des *Mayas*, qui s'étendirent dans le monde entier. Il est écrit également à la page 32 du volume intitulé *The Children of Mu* qu'il est impossible, même pour des archéologues éminents, de déchiffrer aucune tablette ou inscription datant de plus de 6000-7000 années et que, pour les lire, il faudrait connaître la langue, les symboles, l'alphabet et la cosmogonie du *Mu*.

L'auteur donne ensuite au sujet de l'alphabet du Mu, les explications suivantes:

Cet alphabet se compose de 16 lettres et de nombreuses diphtongues. Chaque lettre de l'alphabet est représentée au moyen de trois hiéroglyphes. Le premier était une lettre hiératique qui avait aussi une signification secrète. On employait généralement le deuxième dans la construction des mots et le troisième comme adjectif ou bien pour donner de l'emphase. La signification ésotérique des lettres hiératiques n'était connue que des prêtres. Encore tous les prêtres n'en connaissaient-ils pas le sens. Souvent la signification secrète symbolisait autre chose. La lettre *M* était le symbole alphabétique du Mu et la lettre H celui des Quatre Sacrés, tandis que la lettre *A* symbolisait le Créateur et la Divinité. On trouve à la page 32 du même livre un tableau dans lequel das alphabets du Mu, du Maya et de l'Egypte sont comparés avec l'alphabet anglais [2].

***

[1] Communication du Professeur H. R. Tankut soumise au secrétariat général du 17 ème Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistorique réuni à Bucarest le 1 Septembre 1937.

[2] La photographie de ce tableau se trouve dans ce numéro de notre bulletin.

Le continent que M. le Colonel *James Churchward* appelle *Mu* serait, d'aprés l'auteur, enseveli dans l'Océan Pacifique. L'auteur affirme aussi que les *Ouigours*, qui avaient établi en Asie un immense empire et une grande civilisation et qui s'étaient étendus jusqu'à l'Ouest de l'Empire, n'étaient autres que de *Mayas* venus du continent de *Mu*.

Or, l'histoire a déjà définitivement établi que les *Ouigours* sont des *Turcs*. Nous considérons que le mot *Mu*, qui pourrait aussi se prononcer comme *Ma* ou *Mo* et que l'auteur a choisi comme titre de son ouvrage, n'est en réalité que le nom de la contrée de *Mo* que nous appelons aujourd'hui *Mogolistan* ou *Mongolie*. A la page 164 de l'Atlas par Andrees nous trouvons l'appelation *Cha-Mo*, dont le mot *Mo* est identique à *Mu*. Nous trouvons également sur la carte N. 58 de l'Atlas de Main par Stieler le même mot *Cha - Mo*. En rétablissant la voyelle au commencement du mot, on obtient aussi la forme *a + mu = amu*. Voilà le mot *Amu* que nous rencontrons dans le nom *Amu-Derya*, rivière qui se jette dans le lac Aral.

Mu, *mo*, *maya* sont des mots turcs. Pour le prouver je me permets de soumettre à votre haute attention ces mots que j'ai trouvés dans le *Dictionnaire de la Langue Yakoute* par *Pekarsky*.

Les voici:

Mo = Mu = Muo : *Mo — o*, *hor*, *har* = premier refrain d'une fable.

Mogoy = Moğoy, *Moğ*, *Moğay = Monoy* : 1 — Serpent, vipère, dragon;

2 — Crapaud;

3 — Personnage qui figure dans une conte ou légende. *Mogos* = Nom d'un personnage riche dont on parle dans une fable. *Mögö= Mönö*, *Mege*, *Meni*, *Megi*, *Meni*. *Menie*, *Mörü* = éternel: *Mögö hallan* = ciel éternel (coupole).

Möyön = Mönön, *Mögnön* = enflure, mise en relief.

Mu-u = Mot dans les premiers refrains des fables en vers.

Muy = Mu-uy = idem.

May = Une des premières paroles des refrains des contes et épopées: *Ma - ay*, *hor*, *har*.

Etiri - may = nom d'un palefrenier mentionné dans une légende.

Umay = délivre, spermophore.

Oma = parents, race, descendance.

Omağ = idem
Omak = idem
Imak = fable
Imığ = obscur

On peut aussi prouver par la théorie de Soleil - Langue que j'ai expliquée dans ma dernière communication, que les mots *Mu, Mo, Maya* sont des mots turcs.

En considérant, d'autre part, que quelques symboles intéressants dont l'auteur parle à la page 22 de son volume intitulé *The Continent of Mu* [1], figurent sur les tablettes *Naakal*, on voit que cet ouvrage, à son tour, corrobore la théorie de Soleil - Langue. Par exemple le cercle du No. 3 est l'image du soleil. Ce dernier était le symbole collectif de tous les attributs divins. Comme je viens de signaler plus haut, la première lettre de la langue *Maya* exprimait le Créateur, la Divinité. C'est aussi le cas dans notre théorie. Le symbole *T* que nous voyons aussi dans le même tableau, symbolise, dans la langue *Maya*, conformément d'ailleurs à notre théorie, qu'une chose a eu lieu, qu'une chose s'est passée soudainement. Encore dans le même tableau l'image à IB symbolise le serpent à sept têtes et son mouvement dans le ciel. Cette manière d'interpréter ces symboles dans les langues *Maya* et *Mu* est identique dans la langue turque, on le voit clairement en considérant sub N. 1 le sens du mot *Magay*, dérivé des mots Mo et Mu.

Comme on le voit sur le tableau, la première lettre de l'alphabet de la langue *Maya* est rendue par le cercle ayant un point en son centre et qui symbolise le soleil; l'auteur affirme, à la page 205 de son œuvre que cette lettre se prononce comme *ah*.

Dans la théorie de Soleil - Langue le soleil, commencement et principe de toutes les choses ainsi que les notions principales que l'on dérive du Soleil, de son mouvement et de ses attributs, sont prononcées collectivement comme *ağ*. La lettre *H* du mot *ah* que l'auteur a écrit selon la prononciation anglaise et la lettre *g* muet du nouvel alphabet turc, jouent le même rôle, c'est-à-dire qu'elles prolongent la voyelle qui les précéde.

On voit que la racine - mère *ağ* de la théorie de Soleil - Langue existe identiquement dans la langue Maya.

*
* *

---

[1] Nous reproduisons la photographie de ces symboles dans ce numéro de notre bulletin.

Voici une petite analyse par la méthode de la théorie de Soleil-Langue:

		(1)	(2)	(3)	(4)
(A)	**— Mu :**	*ağ* +	*am* +	*uğ* +	.
(B)	**— Mo :**	*ağ* +	*am* +	*oğ* +	.
(C)	**— Amu :**	*ağ* +	*am* +	*uğ* +	.
(D)	**— Maya :**	*ağ* +	*am* +	*ay* +	*ağ*
(E)	**— Oma :**	*oğ* +	*om* +	*ağ* +	.
(F)	**— Mogol :**	*oğ* +	*om* +	*oy* +	*ol*

(1) *Ağ — oğ:* C'est la racine mère. Elle a ici les significations suivantes: Force, énergie, mouvement, origine, principe, base, abondance.

(2) *Am — om:* Représente en soi-même la signification de la racine mère.

(3) *Uğ—oğ—ağ—ay:* Elément qui complète les significations de la racine-mère représentés dans les éléments du No. 2.

D'après notre analyse, jusqu'à présent les mots

(A) — *ağamuğ — amu — mu*
(B) — *ağamoğ — amo — mo*
(C) — *ağamuğ — amu*
(D) — *oğomağ — oma*

signifient ce qui suit:

1 — Base, force, énergie, existence, Créateur; tous ces sens se concentrent dans la notion du *Soleil*, que l'on reconnaît comme Dieu.

2 — Endroit d'où l'on sort, origine.

3 — Parents, race, descendance.

Le *Dictionnaire de la Langue Yakoute* par *Pekarsky* revèle que le mot *Oma* a les significations précédentes.

Quand on ajoute aux mots *amuğ, amay, may* le 4ème élémant *ağ,* on obtient le mot *Maya,* exprimant des objets ou des sujets qui sont apparentés, qui sont de la même race ou descendance, c'est-à-dire des objets ou des sujets de la même origine, qui proviennent de la même semence ou sperme.

En effet l'auteur M. *James Churchward* a donné aux Mayas l'appelation de *The Children of Mu.*

Le mot *Maya* existe en turc tel quel. Il signifie l'essence d'une existence quelconque.

H. R. Tankut

T. DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ

LES ETUDES ETYMOLOGIQUES

Au Point de Vue "Güneş - Dil„

AVANT - PROPOS

Nombreux sont à présent ceux qui ont réduit à quelques centaines de mots-mères le vocabulaire riche de plus d'un demi million de termes, de n'importe quelle langue de haute culture; et comme ceci a fini par devenir une vérité personne n'ose plus prétendre à la contredire avec force.

Mais ces mots-mères sont-ils différents dans chacune des langues? Comment, et sous quelle influence se sont-ils formés? La réponse à ces questions qui n'ont jamais cesser de préoccuper le monde savant devra t-elle encore être ajournée?

Pour nous, ces mots présentent parfois des parentés et souvent, nous constatons en eux une affinité provenant d'influences réciproques. Laissant à des études plus vastes le soin d'approfondir ce problème qui mène aux origines du langage posons pour l'instant cette simple question:

A t-il existé dans le passé une langue fondamentale, laquelle aurait eu une influence quelconque sur toutes les autres?

Si l'école classique n'a pas pu aboutir au résultat de ses efforts déployés en ce sens, c'est que dans le domaine de la linguistique elle n'a pu s'approcher de la *Glottogonie.*

Cette école, depuis le jour de ses débuts, ne fait qu'étudier les langues de formation récente. Quant à ceux de ses adeptes qui s'occupent de Glottognie, ils ont toujours recherché la langue fondamentale dans le groupe auquel ils donnent le nom de "Indo-Européen„. Or ce groupe a, pour plusieurs raisons, perdu son originalité du point de vue typologique. Les principes d'évolution qui mettent en évindence les transformations de type auxquelles sont soumises les langues démontrent qu'aucune de celles-ci n'est demeurée dans les limites strictes de son type original; et lorsque nous dénouons et disloquons les mots

empruntés du groupe indo-européen, nous sommes à même de discerner immédiatement avec quelles sortes d'éléments ils ont été forgés. Parmi les langues modernes, l'anglais est entrainé dans son évolution vers un type tout autre que l'ancien, et le chinois qui est du type isolant, est prétendu et reconnu même avoir jadis été flexionnel, tout commme les langues indo-européennes d'aujourd'hui. Ainsi voyons-nous que les types de langues subissent continuellement des transformations. Quel que soit le type d'une langue, les éléments formatifs qui forment la base des mots, se composent de consonnes et de voyelles. Les consonnes, tout en paraissant être, selon les types, indépendantes ou composées, renferment en elles-mêmes, ou bien sont accouplées à une voyelle, laquelle dans le premier cas s'est assimilée et subtilisée et dans le deuxième est indépendante et évidente. Ceci est la caractéristique des plus anciennes formes de langues. Lal angue turque, tout en faisant vivre des échantillons de tous les types qu'ont créés les différentes phases de son évolution, est connue pour être la seule langue ayant pu garder l'harmonie fondamentale dans sa morphologie linguistique. Et comme c'est elle qui peut le plus mettre en évidence ce fait, la Théorie "Güneş - Dil„ qui forme la base de la linguistique turque, a énoncé cette structure aussi naturelle que logique par (V.+K.).

Cette formule (V.+K.) en tant que discipline, est une norme morphologique qui sert à faire remonter à leurs sources primitives la langue turque elle-même, ainsi que n'importe quel autre mot ayant subi l'influence de cette langue.

Dans le présent bulletin, vous trouverez plusieurs exemples dont les caractères ont été révélés par ce moyen.

*
* *

Nos études démontrent l'existence d'une langue turque ancienne ayant servi de précurseur aux langues de l'Eur - Asie et de la Proche - Asie. Nous donnons à cette langue le nom de Proto-turc. La patrie du Proto-turc fut l'Asie-Centrale. La population de cette contrée, créatrice de la première culture, en a aussi forgé la langue. Certains peuples qui en émigrèrent pour se répandre dans les cinq parties du monde emportèrent en même temps avec eux cette langue de culture avec tous ses trésors. Leurs langues forment le groupe proto - turc. Certains d'entre eux avaient emprunté plusieurs termes de culture. Ils les ont conservés jusqu'au bout, là où ils ont été. Leurs langues sont des langues non - turques ayant subi l'influence du proto - turc.

Le néologisme de chaque époque, forme pour les idées nouvelles, des mots à l'aide des éléments anciens, et ainsi ce mot, abandonnant le sens primitif auquel il avait été destiné, devient l'étiquette de sens beauccup plus lointains et tout â fait différents.

Nos recherches démontrent que le mot le plus moderne, ne représente autre chose que la métamorphose d'un mot ancien, selon la déviation exigée par le sens nouveau qu'on lui a attribué. Tel est le cas des mots *Elektron* en grec et *Yaltırık* en turc.

Les articles publiés dans le présent bulletin contiennent en partie les études faites dans ce but.

Je ne juge pas nécessaire de mettre particulièrement en relief le fait que l'Ecole linguistique turque n'est pas monogéniste. Nous ne recherchons même pas si le turc ou le proto-turc est, ou n'est pas dans son sens le plus large la seule langue-mère (Ursprache). Car nous sommes déjà convaincus que le Turc est une "Ursprache„ du point de vue de la *première culture.*

Et nous n'hésitons aucunement à considérer le Turc comme la langue fondamentale (Grundsprache) des premiers âges de l'humanité.

*
* *

Le fait que jusqu'à présent il n'a pas été fait une classification sémantique complète des mots, indique la non-existence d'un point de concordance logique à la base des études qui ont été faites ainsi que des théories qui ont été émises à ce sujet. Or, il est nécessaire qu'une harmonie en relation avec la nature règne parmi les éléments qui sont les promoteurs de la parole.

Je ne parlerai pas des théories, ni de ceux qui les ont émises. Ceux-ci, bien qu'ayant parfois adopté comme base certains éléments excitants cosmiques ou biologiques, aucun d'eux pourtant n'a parlé directement et en les systématisant, des idées essentielles contenues dans ces éléments et à qui revient la paternité des mots actuels, ainsi que du Soleil qui est la source même de ces idées. Le soleil prime tout dans l'Univers. Toute entité physique ou biologigue procède de lui. Il est donc tout naturel que, dans la lutte de l'homme primitif pour projeter au dehors les reflets de son for intérieur le soleil ait joué le rôle pirincipal.

Et voilà pourquoi la linguistique turque a été dénommée "Güneş Dil„ (Soleil-Langue).

Vous allez lire en substance, dans la brochure distribuée en même temps que le présent bulletin, la discipline ainsi que la méthode de notre théorie. Toujours dans la même brochure, vous allez trouver

trentaine d'expressions-mères qui servent à la classification sémantique de la langue turque et vous allez connaître quel a été le premier phonème (racine-mère) proféré par l'homme primitif à la vue du soleil.

Quant aux études, ceux-ci tout en n'étant que des exemples de l'application de la théorie elles contiennent cependant intercalés entre les lignes des passages qui expliquent les principes de notre école.

Les numéros suivants du bulletin contiendront nos études comparatives montrant le développement de la nouvelle théorie, ainsi que des explications complémentaires sur le même sujet.

L'ORIGINE DES MOTS "SPORT„ ET "SPORTMEN„

Du haut de la tribune du Club Güneş, je salue très affectueusement mes honorables auditeurs.

Camarades,

Dès que j'eus été introduit dans le milieu chaleureux et gai de nos chers sportifs, j'ai considéré comme un devoir de rechercher des mots purement turcs destinés à remplacer les mots "Sport„ et "Athlète„ dont nous nous servons désigner nos activités.

Car je croyais comme nous tous que ces deux mots étaient d'origine étrangère. J'ai consulté les dictionnaires turcs dont nous disposons, et tout particulièrement *le Vocabulaire* qui est une oeuvre fort précieuse de la Société de la Langue Turque.

Je n'ai point trouvé les équivalents directs des mots "Sport„ et "Athlète„ dans ces dictionnaires que, mal initié à l'étymologie, je n'ai pu étudier qu'avec difficulté. Mais lorsque j'y eus découvert certains mots qui me permirent d'inférer qu'il existe quelque parenté entre les mots "Sport„ et "Athlète„, ceux-ci commencèrent à me paraître plus familiers.

Ainsi, ayant constaté que *Sipahî* dans l'idiome Ottoman et *Sipayi* dans l'idiome tchagatai signifiaient *Soldats montés*, et tout particulièrement, trouvé dans les idiomes turcs Altay, Teleut, Chor, Sagay et Koybal le mot *sıbırmak* qui signifie chasser, poursuivre, chasser (le gibier), j'avais songé que le mot *Sport* pourrait être à coup sûr découvert dans d'autres idiomes turcs, et j'avais adopté et employé dans mes discours les mots "Sport„ et "Athlète„ comme mots turcs.

A cette époque, j'avais parlé à certains de nos précieux écrivains sportifs de mon point de vue au sujet de ces mots, et j'avais été accueilli de leur part par de legers sourires.

Les circonstances et le talent nécessaires m'ont fait défaut jusqu'ici pour apporter mes preuves. Mais je m'étais mis à la poursuite de ces mots.

*
* *

Finalement, j'ai prié Atatürk, notre Soleil bien-aimé qui dans son fécond génie a créé la théorie de la Soleil-Langue et dont j'ai eu l'honneur de recevoir l'inspiration à la source sacrée de la Société qui s'occupe de la langue turque, d'éclaircir le cas de ces deux mots à l'aide de la théorie Soleil-Langue.

Un jour que je me trouvais admis en sa haute présence, il eut la bonté de me faire noter que ces deux mots étaient nettement et clairement turcs.

Je tiens en premier lieu à lui présenter, avec mes hommages, le profond sentiment de reconnaissance que j'éprouve du fait de cette bonté qui est un souvenir éternel à la grande histoire du sport turc.

∴

Camarades,

J'expliquerai dans cette causerie que les mots "Sport„ et "Sportmen„ sont deux nobles mots turc, Dans une autre causerie, je vous parlerai des mots "athlète„ et "athlétisme„ .

∴

Recherchons le sens et l'origine du mot "Sport„ dans la langue française. Le "Nouveau Petit Larousse Illustré„ en définit le sens de la manière suivante: "Sport, mot anglais signifiant exercice physique méthodique visant non seulement à la perfection du corps humain, mais aussi à l'éducation de l'esprit„ .

Le "Dictionnaire Etymologique de la Langue Française„ de O.Bloch et Wartburg contient d'après la définition du "Journal des Haras„ l'explication suivante sur l'origine de ce mot: "Le mot *sport* a été employé en 1828.„ Le dictionnaire précise qu'il ne possède pas d'équivalent en français.

Quant au mot anglais "sport„ dont l'histoire remonte au 15 ème siècle, il n'a pris son sens moderne qu'au 16 ème.

Poursuivons l'examen des explications que le même dictionnaire donne sur le mot "sport„ emprunté à l'anglais.

Le mot "Sport„ doit avoir été formé par la suppression de la première syllabe du mot "disport„ qui signifie jeu, amusement. On le dit aujourd'hui vieilli. Le dictionnaire signale que le mot "disport„ vient du vieux mot français "desport„ , ajoutant qu'une autre forme de ce mot est "déport„ (amusement, jeu, etc.), substantif dérivé du vieux verbe "se déporter„ (s'amuser), et renvoyant enfin à ce mot.

Voyons le sens et l'origine de ce mot dont la racine est "déporter„ ainsi que les explications que fournit au sujet de ce dernier le "Dictionnaire Etymologique de la Langue Fraçaise„.

Il est dit que: "Déporter„ en vieux français signifie amuser, distarire, administrer convenablement, servir de point d'appui; que de ce mot dérive "se déporter„signifiant s'amuser. D'après le même dictionnaire, le mot "déporter„ vient du mot latin "deportare„ qui à une certaine période de la basse époque Romaine, signifiait amuser et servir de point d'appui. Ce sens est confirmé en quelque sorte par les mots "disportarse„ en italien, "deportarsi„ en espangnol et "deportar„ en vieux provençale.

Or, le "Dictionnaire étymologique de la langue latine„ d'A. Ernout et A. Meillet ne contient rien au sujet du mot "deportare„.

Mais nous y trouvons le mot "portus„ au lieu du mot "portare„.

Le mot "portare„ qui, d'après les explications données sur "portus„ est apparenté au mot latin "porta„ représente ce groupe. Mais le dictionnaire signale que les mots n'ont pas d'équivalents dans les autres langues.

Cherchon maintenant dans le même dictionnaire le sens et l'origine du mot "portus„.

Le sens initial de ce mot est "porte„ et "passage„.

En raison du partage des sens entre les mots "port„ et "portus„, le mot "portus„ a acquis le sens de "port„ et d'"entrée du port„.

Recherchons les équivalents exacts du mot "portus„ dans les differentes langues: Il existe dans la langue de l'Avesta le mot "peretus„ qui signifie "passage„, "lieu où l'on traverse la rivière„. C'est là un mot généralement employé dans la langue iranienne. Nous trouvons encore dans la même langue le mot "pül„ (pont); dans l'ancien haut-allemand le mot "fürt„ (lieu où l'on traverse la rivière); dans le gaulois le mot "ritü„ et dans le breton le mot "rit„ (lieu où l'on travese la rivière).

Une comparaison entre les langues italienne, celtique, germaine et iranienne permet de constater que le mot de base "prtü„ est vieux.

Le mot "portus„ appartient à la racine "per„ qui signifie "passage d'un côté à l'autre. Le mot sanscrit "piparti„ signifie "fait passer, il (ou elle) sauve„; le mot "parayati„ signifie "fait passer d'un côté à l'autre„ et, en grec, le mot "pera„ signifie "je passe d'un côté à l'autre„.

Ici finissent les explications contenues dans le dictionnaire étymologique.

Mesdames et Messieurs,

Nous voyons que ces mots confus et incohérents, que ces tentatives d'explication de ces mots n'ont aucun sens et qu'ils sont fort loin d'apporter la définition du sens et de l'origine du moi "sport„.

Pour découvrir la vérité, adressons nous maintenant, à la méthode de la Soleil-Langue.

L'origine de ce mot est celle-ci:

Ainsi qu'on le voit sur le tableau:

(1) (2) (3) (4) (5)

Sport; iğ + is + ip + or + ot est *iğisiporot.*

(1) (2) (3)

iğ + is + ip: si nous lisons les trois éléments du commencement du mot, et si nous cherchons toujours dans le dictionnaire de Pekarsky le mot "sip„ qui est la forme morphologique ultime de ces trois éléments, nous voyons que nous avons affaire à un mot signifiant rapidement, d'une traite, c'est-à-dire exprimant un mouvement vaste et répété.

Le mot "şıpta„ que nous connaissons et que nous employons toujours au sens de vite, d'une traite, est un mot identique. Ne disons-nous pas "Şıpın işi„ pour exprimer un mouvement très rapide? Cherchons encore:

Signification du mot "Zıp„ ou "Zip„ dans l'encyclopédie Turque: exprime un saut brusque.

"Zıplamak„ signifie sauter en haut, sauter par-dessus.

Camarades,

Reprenons maintenant la partie du mot qui s'arrête ici;

iğ + is + ip + or devient *isipor = sipor, spor.*

Nous avions expliqué plus haut que le sens donné par "V. + r„ à cette partie-ci des éléments du mot était stabilisation et permanence. Dans le dictionnaire Altay-Aladağ de Verbitski, nous rencontrons le mot "Sıpor„ sous la forme "Sıbır„, ce qui d'après cet ouvrage signifie poursuivre, chasser, chasser (le gibier).

Désignons à ce sujet quelques exemples dans le même idiome:

Sıbıra kel = amener en poursuivant. "Yüz yılga attı sıbırdı, tutup polbodı= il poursuivit cent ans durant le cheval, mais ne put le prendre.

Sıbırmak: dans le tome IV de Radloff, ce mot signifie attaquer, assaillir (dans les idiomes Tel; Alt; Leb; Şor, Küer; Sap., Koyb; Taç, Rad. IV).

Dans l'encyclopédie Turque et le lexique Ottoman, «Zıpır» signifie celui qui se meut comme un fou en sautant.

Complétons maintenant le mot «Sport», et cofirmons-en le sens à l'aide d'un autre mot turc.

Nous avons expliqué plus haut le sens positif que "v.+t„ confère au mot. Le fouet qu'on emploie pour obliger le cheval à galoper sans arrêt est un moyen qui fait constamment faire, "sport„ au cheval. Un autre vocable turc qui sert à exprimer la même idée est, dans le dictionnaire Altay-Aladağ de Verbitski: sıbırt + kı = sıbırtkı.

Ainsi il est clair que le mot "sıbırt„ est entièrement le même que le mot «sport».

La racine principale «v.+p» dans le mot «sport» peut se modifier dans les mots: c'est-à-dire qu'on peut la voir prendre la forme «v.+g» au lieu de «p», ou encore «v.+k» et «v.+y».

Par exemple, «sekmek» = sauter sur un pied; ici, «p» remplacé par «k».

segirt — me
sekirt — me
} danse, convulsion.

seyir — mek
sekir — mek
} danser, entrer en convulsion.

seyirt — mek = montrer de l'empressement.

(Encyclopédie Turque, Lexique Ottoman).

Ainsi, camarades, les mots "sepirt„, "sekirt„, "seyirt„, "sıpırt„, "spor„ sont des purs mots turcs ayant une origine unique et un sens identique.

Pour ce qui est de "sportmen„ je ne trouve pas nécessaire de vous entretenir longuement sur ces suffixes dont l'honorable M. Hasan Reşit Tankut, Professeur à la Faculté d'Histoire, de Linguistique et de Geographie d'Ankara a prouvé qu'ils étaient authentiquement turcs dans une étude sur "men-man„ parue le 21 décembre 1936.

D'après cette étude, les suffixes "men„ et "man„ sont aussi vieux que les Turcs eux-mêmes.

Par conséquent, le mot "sportmen„ est authentiquement turc, aussi Turc que Türkmen et Karaman.

Camarades,

Si l'on ne saurait considérer en raison de l'intérêt qu'il a éveillé chez nos honorables auditeurs, que le sujet que nous avons traité vous a fait perdre votre temps, je vous remercie d'avoir eu la bonté de m'écouter et je termine en vous présentant l'expression de ma déférence.

***

Je salue respectueusement mes auditeurs.

J'avais, dans notre dernière causerie, exposé que les mots *Sport* et *Sportmen* étaient des mots authentiquement turcs.

A cette occasion, j'avais promis de vous parler dans une autre conférence du caractère également turc des mots *athlète* et *athlétisme.*

Je tiens aujourd'hui cette promesse.

J'avais, jadis, considéré que ces deux mots, que l'on croyait provenir de source étrangère, devaient en réalité dériver du verbe *atılmak* qui, d'après le précieux *Vocabulaire* de la Société de la Langue Turque, signifie tour à tour s'élancer, assaillir, oser, avoir le courage de . . ., attaquer, s'empresser, montrer de l'empressement, être discrédité, etc. Et c'est comme tels que je les employais.

Il m'avait cependant été impossible de rien trouver de positif dans les livres d'étymologie existants au sujet des mots *athlète* et *athlétisme*, et d'établir l'origine de ces mots clairement, nettement turcs dont nous nous servons fréquemment tous les jours.

Je vous avais dit dans ma précédente causerie que, finalement, j'avais respectueusement prié le Grand Atatürk, auquel nous sommes attachés aussi bien par l'esprit que par le cœur, de bien vouloir nous éclairer sur ces mots également.

Nous sommes en vérité une génération fort heureuse d'avoir éprouvé les bienfaits de la théorie Soleil - Langue qui, comme il en a été pour l'histoire du noble peuple turc dont l'ancienneté remonte à la création du monde, a établi que la langue turque était la mère de toutes les langues du monde—théorie du grand esprit turc, notre Soleil bien aimé, Atatürk, qui considère les événements avec une science et une culture vastes comme le ciel.

Nous sommes infiniment reconnaissants à Atatürk d'élever et d'éclairer ainsi à la face du monde la génération actuelle sur la voie de la science et de la vérité.

Camarades,

Recherchons, d'abord, le sens et l'origine du mot *athlète* dans d'autres langues que le turc.

Le *Nouveau Petit Larousse Illustré* donne à ce mot la signification suivante: Lutteur qui figurait dans les jeux et les exercices gymnastiquse des anciens. Homme très fort.„

Le dictionnaire nous apprend aussi que ce mot dérive du mot *athlos* qui signifie "combat„. Il ne contient pas d'autre renseignement à ce sujet. Consultons le *New International Dictionary* de Webster.

Ce dictionnaire nous apprend que la forme latine du mot *Athléte* est *athleta* et qu'il dérive des mots grec *athlitiz - atlétés* qui signifie lutteur, homme prenant part à un exercice gymnastique. Il ajoute que *athlin - atleyn*, qui signifie *lutter en vue d'une récompense, d'un prix*, a la même racine.

Les textes homériques nous apprennent que *aethlos* est employé au sens de *concours* et *athlon - atlon* au sens de prix.

Le dictionnaire britannique précise aussi que ce mot, qui signifie par ailleurs "homme qui dans la Rome et la Grèce anciennes concourait aux jeux publics en vue d'un prix„, "homme qui se livre à des exercices exigeant une grande agilité de corps et de la force„, "homme entraîné pour prendre part à un concours„, "personnage dépensant une grande activité et doué d'une grande force„, -que ce mot est ègalement employé au figuré,

Voyons, maintenant l'explication que le "Dictionnaire Etymologique de la Langue Française„ d'O. Bloch et V. Warburg donne du mot *Athlète.*

Le dictionnaire dit: "C'est en 1327 qu'apparait pour la première fois le mot *athlète*, qui commença à être employé en 1556; il est emprunté au mot latin *athleta*, lequel provient du mot grec *athlétés.* Quant à ce dernier mot, c'est le mot *athlos*, qui signifie *lutte;* le mot *athlétisme* commence à être employé à la fin du 19 ème siècle. Le dictionnaire omet cependant d'expliquer le sens et l'origine du suffixe *isme.*

Jetons aussi un regard sur la *Griechische Etymologie* de Meyer.

On trouve chez Meyer le mot *aethlo+n*, signifiant "prix remporté ou décerné dans la lutte„ et qui par la suite est devenu *athlon.* A côté de ces mots, nous voyons le mot *aethlo+z*, qui signifie lutte, combat, effort, travail.

L'adjectif de ce mot est *aethlioz*, qui exprime ce qui se rapporte aux combats. Plus tard, ce mot aurait été employé dans la forme *athlioz*, signifiant "plein de combats„, "plein d'efforts„, "malheureux„, "plein de misère„, "misérable„. Après ces explications, Meyer tombe dans une impasse lorsqu'il entreprend de s'étendre sur les rapports de ce mot avec d'autres langues.

Ainsi, Meyer prend le mot latin *avêre* qui signifie "être ardemment désireux„, "désirer ardemment„; le mot "*aridus*„ qui signifie "désireux„, "sollicitant fortement une chose„, "avide de combattre„; le mot *audere-*

ardere, qui signifie "avoir du courage„, "avoir le courage de...„, et cherche la relation du mot *athlos* avec les mots hindous *av - avati* (il se complait), *avaria + m* et *avas* (désir, urgent), *avi* (attaché, s'y prêtant). Meyer, tout en trouvant quelque rapport avec le grec ancien dans les mots (mentionnés par le savant linguiste Curtius) *vad*, signifiant en latin "caution„, "gage„; *vadi*, qui signifie en langue gothique "gage„, *nette*, signifiant dans le haut-allemand méd.éval "gage„, "prix du combat„, "lutte„; *vadoju*, qui signifie en lithuanien "dégager un objet mis en gage„ et *vadjavadi*, signifiant en langue gothique "enjeu„, "garantie„, "gage„, constate qu'il est entrainé vers les mots *nadja - bôkôs* (lettre de garantie, reconnaissance de dette), *ga + vidjou* (se fiancer), *ga — vidare* (en gothique: attacher) et déclare que l'enchaînement établi par Curtius s'éloigne clairement des mots grecs.

Camarades,

Nous voyons tous, maintenant, que les ouvrages où nous recherchons le sens et l'origine du mot *athlète* qui nous occupe sont d'accord sur un seul point: que le mot *athlète* dérive de l'ancien mot grec *athlos*.

Mais ces ouvrages ne sont pas en mesure de nous renseigner sur la racine du mot *athlos*, sur sa provenance, sur les métamorphoses qu'il a pu subir jusqu'à ce qu'il ait pris cette forme, ni enfin sur son sens véritable, clair et sommaire.

Car ces étymologistes ignorent le turc et — pour ne pas en dire plus — n'accordent pas d'importance à la langue turque ou n'entendent pas qu'on lui en accorde.

Quoiqu'il en soit, camarades, éclaircissons maintenant au moyen de la théorie Soleil - Langue le mot sur lequel les savants étrangers sont d'accord sans pouvoir l'éclaircir; procédons, en d'autres termes, à l'analyse du mot *athlos* que ces savants désignent comme étant à l'origine du mot *athlète*.

Ainsi que nous pouvons le voir sur le tableau noir,

Athlo = aǧ + at + ih + il + os (ǧ) fait *aǧatihiloǧ*.

1 — *aǧ* est la racine mère, signifiant ici "mouvement„; "force„, "puissance„.

2 — *at* donne au sens de la racine même le sens de "dynamique„, c'est-à-dire de "constructeur„ et de "celui qui fait construire„.

3 — *ih* (h = k = ǧ): rappelons que ces lettres se remplacent l'une l'autre, leur rôle dans le turc étant identique. Le rôle du *b* dans le mot *athlète* étant d'allonger le *t*, il vaut mieux mettre directement *g* au lieu de *h*.

Dans ce cas, *iğ* indique la manifestation, sur un sujet, du sens de la racine mère.

4 — *il*: La consonne *h* contenue dans cet élément confère au mot les sens de "largeur„ et d' "abondance„.

5 — *oğ* (os): relevons ici que *s*, dans le grec ancien, est *ğ* à l'origine.

C'est donc sous la forme *oğ* que nous prendrons le mot. Ce groupe est un élément qui complète le sens du mot *et en fait un substantif.*

Ainsi donc, d'après cet examen, le sens de l'ancien mot grec *athloğ* (s), qui est indiqué comme étant à l'origine du mot *athlète*, est: activité, mouvement considérable, fréquent.

Et maintenant, lisons chaque groupe du mot à part et comparons-le avec nos idiomes Turcs.

Prenons les deux éléments se trouvant au début.

ağ + at: ces deux éléments amalgamés font *at.*

Recherchons dans nos différents idiomes le sens de ce mot.

Le mot *at* contient, dans le dictionnaire Altay-Aladağ de Verbitskiy, les significations suivantes:

at = atmak (jeter), tirer. Ok-, tirer un coup de fusil.

Quelques exemples:

ya at = tirer au moyen du *yay* (arc)! *mıltik at* = tirer un coup de fusil; *mörey at* = tirer sur une cible.

Ces exemples nous démontrent que le vocable *at* est un infinitif. La même idée est exprimée dans notre idiome actuel par le mot *atmak.* Le *Dergi* contient, pour le mot *atmak*, le sens de: chasser, tirer, supprimer, prétendre, immerger, surseoir, attribuer, refouser, expulser, retarder, soustraire. Toutes ces significations font que l'idée contenue dans l'idiome Altay-Aladağ s'unit avec l'idée de "jeter en avant ou en arrière une chose en l'arrachant à une autre„ et, ainsi, d' "adresser un mot à un homme„, de "jeter un homme ou une idée en l'arrachant au lieu où l'un ou l'autre sont attachés.

Lisons, maintenant, les trois éléments du début.

ağ + at + ih (ik, iğ) = *ağatih, ağatik, ağatiğ.*

D'après les explications que nous avons données plus haut au sujet de *h*, ces éléments forment le vocable *atih - atiğ - atik.*

Chez nous, ce vocable signifie audacieux, habile éveillé, prompt à comprendre, agile, etc. (Dairetülmaarif) *Atak*, de son côté, n'est autre que *atik.*

Reunissons, pour compléter, les groupes du mot:

ağ + at + ih (ik, iğ) + il + oğ (os) = *ağatiğiloğ* ou *atığloğ*.

Puis, par la résorption de ğ qu'on ne prononce pas, le mot devient *atilo-atila* ou, par le changement du premier ğ en la consonne *l* qui le suit, prend la forme de *attiloğ-attilağ*, *atillô-atillâ*.

Le mot *attilâ* existe tel quel dans le dialecte turc Yakoute.

Le dictionnaire Yakoute de Pekarsky donne les sens suivants au mot *atillâ*:

Marcher à grands pas, jeter de grands pas, sauter, passer par-dessus une chose.

Le même dictionnaire contient les mots suivants dérivant du mot *attilâ*:

atılı = grand pas, un mouvement (au sens de la racine).

atılın = atilla = heurter une chose en marchant (de: atılın).

atıllıka = esprit de l'eau, nom de héros.

Ce dernier mot nous apprend le sens véritable du nom de l'empereur des Huns, Attila, qui, à la première moitié du Vème siècle de l'ère chrétienne, c'est-à-dire de 432 à 451, répandit dix neuf années durant dans le monde entier la puissance et la majesté turques.

Camarades,

Le même dictionnaire contient, camme causatif, la forme *atillât* du mot *atillâ*, et qui signifie: ce qui fait la notion qu'implique le mot initial.

Ici, l'élément *t* est, comme nous l'avons défini plus haut, une lettre signifiant en général état de celui qui construit, qui fait construire, qui est construit, c'est-à-dire exprimant la totalité du sens du mot et son caractère positif.

Etant donné ces explications, *atillât* signifie «homme qui déploie une activité et fait des mouvements considérables», «homme qui fait preuve de puissance».

Il est donc évident que le mot *athlète* dont nous recherchons l'origine n'est autre chose que le mot *atillât*.

Je rappellerai ici que nous nous trouvons avoir établi, en analysant le mot grec ancien *athlos* (ğ), que le mot *athlète* est un mot authentiquement turc.

Pourquoi? Parce que, le mot *athloğ* (s) étant tout à fait un vieux mot turc, notre analyse a pu nous mener à un résultat positif.

En turc, l'équivalent exact du mot *athloğ*(s) est *atılış* ou *atılığ*. L'analyse de la théorie de la Soleil-Langue nous le prouve clairement.

Ainsi donc, si les étymologistes qui connaissent le turc, c'est-à-dire qui sont en mesure de consulter les sources écrites dans n'importe lequel des dialectes turcs, avaient indiqué comme origine au mot *athlète* non pas un mot au sens incomplet comme *athloğ*(s), mais les mots *atillat* ou *atılmak* qu'on trouve dans toute leur majesté dans le dialecte Yakoute et le vocabulaire turc, ils eussent exprimé la vérité même.

***

Nous voici, camarades, au suffixe *isme* dans le mot *athlétisme*.

Ce mot signifie tout mouvement ou activité qui se rattache à l'état d'athlète.

Je m'étendrai sur ce sens et le compléterai en m'inspirant de l'ouvrage intitulé *L'Athlétisme* de M. Vildan Aşir, paru en 1931.

Athlétisme se dit aussi bien d'un livre qui traite de la technique des sports athlétiques que de l'ensemble de mouvements relevant de l'éducation qui offre les avantages infinis des sports athlétiques, c'est-à-dire donne au corps force, puissance et santé.

Dans le *Nouveau Petit Larousse Illustré*, nous voyons le mot *isme* sous la forme *isthme*, mais eu tant que suffice qu'on lit *isme*. Le dictionnaire nous append que ce mot provient du mot grec ancien *isthmos*, qui signifie "ce qui relie deux morceaux de terre, qui colle, qui réunit deux choses, qui réunit sur un même pied„, et qu'il constitue aussi une expression géographique [*berzah*.

Les dictionnaires donnet à *berzah* (isthme) le sens de "lieu qui relie une presqu'île à la terre ferme„.

On ne trouve dans aucun ouvrage étranger d'autre explication sur la source qui contient les sens donnés par le dictionnaire français.

Camarades,

C'est la théorie de Soleil-Langue qui constitue seule le moyen de confirmer et déterminer ces sens et d'établir le caractère turc du vocable *isme*.

Isthme-isme étant le mot grec ancien *isthos-ismos*, analysons cette dernière forme. Nous avons vu plus haut que *s* est le ğ qui ne se prononce pas. Le mot, par conséquent, est *ismoğ*. Procédons à l'analyse de ce mot.

(1) (2) (3) (4)
Ismos (ğ) = iğ + is + im + os (ğ) = iğisimoğ

1 — iğ: est au sens de distance.

2 — is: (joue ici le rôle de négation) est au sens de ce qui raccourcit, supprime la distance.

3 — im: est une racine principale qui contient le sens.

4 — *oğ* (s): complète le mot et en *fait un substantif.*

Ainsi, d'après l'analyse que nous venons de faire, le sens du mot est celui-ci:

Liaison, attachement s'opérant entre deux objets à la suite de la suppression de la distance qui séparait ces objets.

Tel est aussi le vrai sens du mot *ismos* (ğ).

Confirmons-le au moyen d'un exemple en turc. Il y a, dans le dictionnaire du dialecte Turc-Tchagatai de Pavet de Courteille l'infinitif *ismek* qui signifie lier, relier, réunir. On sait que le nom qu'on en fait est *isme* ou *isim-ism:*

Comme *alma, alım* de *almak*; *bulma, bulum* de *bulmak.*

Ainsi, camarades, notre explication fortement argumentée permet de se rendre compte que le suffixe *isme* est authentiquement turc.

Ainsi, le mot *athlétisme* est un noble et authentique mot turc qui signifie toute chose et tout mouvement se rapportant à l'ensemble des sports.

Honorables auditeurs,

Je termine ici mes propos. Je vous présente respectueusement mes remerciements d'avoir eu la courtoisie de m'écouter, et je vous souhaite bonne nuit.

Cevat Abbas Gürer

L'Histo're par la Linguistique:

LE MOT "ALP„ ET LE FOYER DE LA RACE ALPINE

L'horizon, vaste comme le monde, qu'a déployé la thèse historique turque a ouvert la voie à l'université de la thèse linguistique turque. Si la science linguistique turque peut projeter sa lumière jusque sur la préhistoire, c'est grâce à la conquête de l'origine de l'homme par la science historique tu que.

Par contre, la dense lumière répandue par la thèse linguistique turque a commencé à la science historique des coins profonds et lointains demeurés dans l'ombre. Si la science historique turque parvient à connaître le premier homme, c'est parce que la science linguistique turque a pour ainsi dire doté de la parole les fossiles des mots. Car l'oeuvre infaillible du Génie turc, la théorie de Soleil-Langue, a découvert et mis à jour le premier fragment de son de l'homme, le premier mot comportant un sens qu'il ait prononcé.

Emanation de l'âme et de l'esprit, le mot porte une parcelle de l'état moral de l'organisme qui l'énonce, et les caractéristiques physiques de son auteur vivait inchangées dans la structure qu'il forme. La parole est un mi oir dans lequel nous voyons l'aspect d'ensemble de celui qui le prononce. C'est pou quoi les sciences histo ique et linguistique, bien que distinctes l'une de l'autre comme le sont l'homme et la parole, fonctionnent et vivent toujours à l'émisson. Les branches auxiliaires de l'une et de l'autre sont, elles aussi, soumises à cette collaboration. N'est-ce pas pour ces raisons que l'on donne le nom d'"Anthropologie„ à l'ensemble des sciences qui se rapportent à l'*anthropos*?

Les sciences historiques et linguistiques turques, ces deux soeurs jumelles, se trouvent ainsi avoir entrepris d'édifier l'anthropologie turque. De reste, la valeur et l'intéi êt égaux que le grand Libérateur Atatürk, qui est aussi le cı éateur de cette science, accorde à tout ce qui touche à l'individu Turc ne sont-ils pas une manifestation symbolique de l'anthropologie pı ise dans un sens fort large?

Cet accord scientifique dégage la signification suivante:

L'Histoire parle, par exemple, d'une race Alpine et de sa vie.

La Somatologie, branche de l'Anthropologie, détermine les caractéristiques physiques de cette race.

La Géographie délimite les régions où elle vécut.

L'Archéologie met à jour la culture qu'elle créa.

Quant à la Linguistique, elle fait en sorte que toutes les sciences ne révèlent que la vérité.

Examinons maintenant, du point de vue linguistique, ce que le mot *Alp* peut nous apprendre.

Le mot est un fossile. Ce qui vit dans les langues actuelles, ce ne sont que ses échos et ses traces. De ces traces, qui vivent encore concentrées au milieu de l'Europe et disséminées dans d'autres parties de ce continent, je ferai d'abord un tableau et les comparerai avec leurs semblables turcs. Puis, je procéderai à une reconstitution dans la préhistoire où je ferai remonter le mot.

* * *

<u>*Alp* au sens de montagne:</u>

Alba (celtique) = nom du massif des âges (Holder, *Altkeltischer (Sprachschatz)*.

Alp (b) (gallois) = montagne; haut.

Albaium (gallois) = massif de montagnes.

Alfes (ligurien) = signifie motagne. Mais le mot *Alpis* est, selon Hérodote, le nom d'une fleuve. C'est Polybe qui l'employa le premier comme nom de montagne (Siturmfels, *Ortsnamen*, p. 6).

Albici (celtique) = montagnard (Holder, *Altkeltischer Sprachschatz*).

Elba = Dans les temps reculés, *Atalya*, c'est-à-dire: montagne de fer brillante et recouverte de masses de granit (Sturmfels, *Ortsnamen*, p. 6.).

<u>*Alp* en tant que haut plateau et pâturage:</u>

Alpe (germain) = *Albe* dans le haut allemand moyen: pâturage sur les hauts montagnes. Servins écrit que ce mot est celtique. Ce sont là en tout cas l'*alpion* celtique, italien ligurien et l'*albu* de l'Irlande centrale, que signifie Bretagne. Puis,

en latin : il semble qu'ils n'appartiennent pas à la langue indo-germanique (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache*).

Alfe (haut allemand moyen) = *alba* : pâturage (sur le haut plateau); le même sens est conservé aujourd'hui en Suisse et dans les autres régions de haute altitude des environs sous les formes *alm*, *alp*.. Le latin *alfes* (dans l'ancien haut allemand : *alfi*, *alfun*), *alfen* doit être du celte. *Alp* en gallois, *ailp* en irlandais signifient haute montagne et s'emploient de toute façon pour désigner les pâturages sur les hautes montagnes (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch*).

Alp au sens de courage et d'héroisme :

Albion (grec) = on appelait Albion le courageux fils de Neptune, tué par Hercule (Procès - verbaux du deuxième congrès).

Elf = ce mot est emloyé par Spenser dans son livre intitulé *Fairy Queen*,au sens de *héros* (Webster's New Int. Dict.).

Alp au sens de blanc et de lumière :

Italique ancien	=	*alfen* : blanc
Latin	=	*albus* : „
Ombrien	=	*alfu* : „
Sabellien	=	*alpus* : „ (*p*. ici est dû à l'influence de l'étrusque)
Pélasge	=	*alfis* : „ (nom propre)
Osque	=	*alfaternum* : blanc (nom propre).

Latin : *Alpes* (nom des hautes montagnes d'Europe, les Alpes). Il doit être venu du celtique par l'intermédiaire des Etrusques. De nombreux auteurs anciens l'expliquent par *alti montes*, c'est-à-dire hautes montagnes [1] (Frederik Muller, Jzn. Altitalisches Wörterbuch, pp. 17 et 18).

La racine indo-germanique *Tolp-*, *albh* signifie «brillant; être blanc».

alba (ligurien) = ville blanche.

[1] N'y a-t-il pas profonde analogie avec *alti montes* et nos monts Altay? (H.R.T.)

albento } = brillant, blanc.
albanto }

albion = pays blanc, terre blanche (c'est le nom de la Grande-Bretagne, dont le littoral est formé de roches crayeuses).

albisin = ville blanche (ville ligurienne du littoral) (Holder, *Altkeltischer Sprachschatz*).

Kluge contient, avec les mêmes mots, ceux-ci:

Dans l'ancien haut allemand: *albis, elbiz*

Anglo-saxon: *ielfetn*
Ancien nordique: *elpter olpt*
Germain: *albit*

Allemand: (dialecte): *alben* = sable calcaire
Suédois: *alf* = » »
Dans l'ancien Slave d'église: *lebed*
Dans le Slave originel: *olbed* } cygne

Alf au sens de métal blanc:

Albhos
Alophos = grec: étain
Alvas = latin: étain
Alvvis = Pruss. anc.: plomb
} Métal blanc (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*).

Alp au sens de poisson blanc:

elft = (n. dl. alt.)
albel = (Haut allemand ancien)
albe = (n h d)
alf, albe = (n d)
} Poisson blanc (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*).

Les mots suivants, sur lesquels Kluge hésite, contiennent le sens de blancheur et de hauteur:

Latin: *alfes;* germain: *alpeis;* italien, ligurien et celtique (comme nom de lieu): *alba, albium.* Lequel des deux sens de blancheur et de hauteur contiennent-ils? Pour Pokorny, *lofhos* n'est pas indo-germanique (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*).

Sturmfels, lui, signale et explique ces noms de lieux-ci:

Elbrus = Le *Strobylos* des Anciens. En tatare: *Yalduzdağ* (Yaldız-dağ).

Albus (persan) = montagne qui luit. Ce mot désigne les cônes couverts de neige de cette montagne. Nous devons à la même origine linguistique l'Elbourz du Caucase.

Elba = Aux temps anciens, montagne de fer entourée de masses de granit brillant (*athalia*).

Alp **au sens d'eau blanche:**

Elba = Chez les Romains: *albis*, *albios*, *albis*, *alba*, devenu *laba* en tchèque. Provient du mot original *Alp* signifiant «aller», «couler» (pour un fleuve). A ce mot sont rattachés, comme le mot *Elb* sur le Lahn, *Alb* dans la Forêt Noire, *Albula* en Suisse, *Alf* dans le pays Rhénan, *alpheios* en Gréce (Sturmfels, *Ortsnamen*, p. 6).

Alp **au sens de fée et d'apparition**

Alp (Haut allemand moyen) (pluriel: *Alpen* - sens véritable: apparition blanche et vaporeuse (Kluge, *Etymologisches Wörterbuch* der *deutschen Sprache*).

Elf = personnage mythologique et, en général, fée et génie. Dans l'étymologie des Teutons, les Elfes sont des jeunes filles gracieuses et fragiles dotées d'une beauté attrayante, que l'on rencontre sur les montagnes et dans les lieux déserts. Elles passent leur temps à chanter et à danser. Elles secourent parfois les hommes, et parfois leur jouent des tours on leur nuisent. Les Elfes de la nuit et des ténèbres sont différents des Elfes du jour et de la lumière. Spenser a employé ce mot dans son livre *Fainy Queen*, au sens de *héroïque* (Websters *New International Dictionary*, p. 770).

Alp **en tant que noms d'homme et de femme:**

Alb - isia (celtique) = nom de femme.

Aleba („) = „ „ „ (comparer avec *Alef*) (nom d'un roi de Cornouailles). En irlandais: *alaib*, en Picte : *Alep*.

Albana („) = nom de femme.

Albanus („) = nom d'homme (au sens de héros).

Alb („) = nom de femme.

<u>*Alp* au sens de génie, d'esprit malfaisant:</u>

Elf = anglo-saxon: *Aelf*, *ilf*, rattaché à l'*alp* indo-germain; signifie cauchemar, spectre en germain. *Alf* en dialecte irlandais et *Elf* dans les langues scandinaves. *Ebhu* en sanscrit, au sens d'*habile, artiste* (Webster's *New International Diction*, p. 770,).

Kluge trouve aussi, bien que cela soit douteux, les sens contenus dans *alf* dans les mots suivants:

Alfer (nord. anc.)
Aelf (anglo-saxon)
Elf (anglais)
Alf (bas-allemand moyen)

} Cauchemar, spectre, fantôme, génie, esprit malfaisant.

<u>*Alp* au sens de fantôme, de cauchemar:</u>

Alp = Ce mot est employé dans diffé ents idiomes sous les formes *alp*, *alf*, *alb*, et signifie: sorcière, monstre fabriqué en papier pour amuser les enfants, aspect de la flamme. Ces sens sont de tout temps rattachés aux sens de "spirituel mélangé à la peur„ et d"esprit malin„. Il existe aussi, au sens de cauchemar, le mot *Alpdrücken* (Kluge).

Alp = (dans l'ancien haut-allemand, *alp* (*b*) signifie incube, sorcière, fée, fantôme, cauchemar. On donne à ce mot, pour origine, l'*elfen* de la mythologie. En anglo-saxon: *aelf*; en norvégien ancien: *alfr*. Les Scandinaves font une distinction entre génies (*elfen*) des ténèbres et génies de la lumière (Kluge).

Enumérons maintenant les significations communes des mots que nous avons vu jusqu'ici: 1 — Massif montagneux, île, montagne (homme de la montagne) montagne de fer brillante couverte de masses de granit). 2 — Pâturage sur les hautes montagnes (pâturage des hautes régions). 3 — Bravoure, héroisme, nom qui qualifie les braves. 4 — Blanc, pays blanc, terre blanche, sable blanc, cygne, montagne (seule), eau blanche. 5 — Vision, fée (noms particuliers aux jolies filles et aux hommes héroïques). 6 — Génie, esprit malfaisant, cauchemar (habile, artiste, sorcière, spectre, aspect de la flamme, incube, esprit malin,....). Toutes ces significations comportent une vigueur exprimant l'abondance, le nombre, l'acuité, l'extrémité.

Les six sens de ce mot *alp*, que nous avons réunis en résumant les traces qui en vivent aujourd'hui encore dans les langues européennes,

nous apportent des sources de polysémie, et l'on voit que *alp* est un mot qui confère tous ces sens. Comment se fait-il qu'un seul mot comporte autant de signification? Et quelle partie du mot *alp* l'élément qui produit tous ces sens constitue-t-il? Cet élément n'est autre que le mot à signification originelle découvert par la théorie de Soleil-Langue et qui est la racine mère unique de la langue: V.+ğ. Ğ est le Soleil, et contient ses trente qualités, sources de trente polysémies.

Examinons d'aprés la théorie de Soleil-Langue le mot *Alp* qui parvient à mettre ğ si puissamment en relief et dans sa forme la plus claire. L'analyse étymologique du mot est la suivante:

(1) (2) (3)
Alp (b v f m) = ağ + al + ap

1 — *Ağ* : racine mère. Exprime le Soleil et toutes ses qualités.

2 — *Al* : anonce une ampleur illimitée et une étendue sans fin, donne au sens un caractère imprécis et impersonnel.

Ainsi, *ağ* étant "altitude„, *ağ* + *al* (*al*) est "hauteur illimitée„; étant "ampleur„, signifie ampleur illimitée; étant "éclat„, veut dire lumière illimitée, éclat, espace, blancheur illimités. Au sens figuré, expriment beauté extrême, intelligence, force et puissance, signifie courage illimité, héroïsme. Signifiant chaud et brûlant, exprime ce qui inflige une souffrance extrême, indisposé.

3 — *ap* : est l'objet ou le sujet qui assume cette vaste signification. Les trois éléments réunis sont la chose ou la personne exprimant ces sens démesurés, extrêmes.

Seulement, l'élément *p*, étant labial, renferme un ğ dans son essence. Ce *V.*+ğ, qui est le quatrième élément du mot, sert à compléter et à déterminer le sens. Ainsi *ağ*+ *al* + *ap*+*eğ* et, dans sa forme morphologique dernière, *alpe*, *alp*, *alf*, *alm*, *alfe*, *elfe* signifie homme (être humain), matière ou idée abstraite, comportant toutes les significations que nous avons vues ci-dessus. Les savants font remonter tous ces mots, à des origines celtiques ou étrusques. Comme il est établi qu'ils ont passé par l'Orient et par l'Anatolie, il est naturel qu'ils se trouvent dans nos dialectes turcs actuels.

*
* *

Alp(b) au sens de montagne dans les dialectes turcs :

Alp (Ouigoure) = haut.
Elpe (Ouest) = Cîme (Recueil de l'Anatolie méridionale).
Elbe = (voir: *Elbeh*, *ağma*, contraire de *ağıra*. Dialecte Yakoute) augmenter, se multiplier (Pekarsky).
Almış (Teleut) Hommes velus, poilus (montagnards) dont on prétend qu'ils vivent sur l'Altai (Radloff, p. 439).

Alp (b) au sens de brave et de héros

Alp (Ouigour, Tchagatai, Ouest) = guerrier, courageux, héros, combattant (Divan, Pavet de Courteille, Radloff, B. T. L.).
Alıp = Géant, héros, fort, brave (Dictionnaire Altai-Aladağ, Verbitsky).
Alıp (Yakoute) Héros légendaire (Pekarsky).

Alp au sens de blanc et de lumière:

Les sens se rattachant à "blanc„ et à "lumière„ sont conservés, sous la forme *alp* (*b*), dans les mots suivants:

Albutu (Tchagatai) = couronne, ornement (Radloff, B. T. L., Pavet de Courteille).
Albenî (Dergi, İstanbul) = attrait, sympathie.
İlem (Kazan) = beauté (Radloff, t. I).
Alım = attraction (K. T.).
Alav (Tchagatai) = flamme (B. T. L., K. T.).

La forme typique de ce mot dans la langue turque est *Yalap* (éclair) (Dergi, Sinop). Nous savons que l'éclair est une lueur blanche. Dans le mot *Yalap*, nous constatons que la racine mère ne s'est pas détachée, mais qu'elle a évolué du point de vue phonétique vers *V.* + *y*. Pour peu que nous fassions une analyse étymologique, de l'un et de l'autre, nous découvrirons sans retard cette différence.

Alp = ağ + al + ap.
Yalap = ay + al + ap.

Du même ordre sont aussi ces mots-ci, qui se rattachent à blancheur, à lumière, à ce qui éclaire:

Yalav (Tchagatai) = symbole (Radloff. t. III).
Yalvaç („) = Prophète (Radloff, t. III).

Il est clair qu'ils sont apparentés au mot turc occidental *alev*. Il n'existe non plus aucune différence entre *alev* et *alp*, car ce sont:

	(1)	(2)	(3)
alp	= ağ	+ al	+ ap
alev	= ağ	+ al	+ ev

Les quatrième éléments *ap* et *ev* du mot appartiennent à la même catégorie qui peut changer de place. Les mots turcs *lapa* et *lapak* expriment aussi la blancheur. Quand nous disons: *Lapak lapak kar yağıyor*, nous faisons allusion à une évidente densité de neige. Leur analyse donne les résultats suivants:

	(1)	(2)	(3)	(4)
lapa	= ağ	+ al	+ ap	+ ağ
lapak	= ağ	+ al	+ ap	+ ak

Il est naturel que la racine mère exprime par ces mots blancheur et lumière.

Yalabık = brillant, agréable, étincelant (Dede Korkud et dialectes occidentaux).

Yalabımak = Etinceler, briller avec éclat (Bab.).

<u>*Alp* au sens de vision et de fée:</u>

Elip (Yakoute, Kaz. *Alip*) = *Elip Handgay*: géant brave, nom d'un des esprits de la montagne (Pekarsky, p. 278).

Alip (Yakoute) = nom des Bayanay, esprits des forêts.

Albes (Sagay, Chor, Kazan) = tout d'un coup, brusquement (Radloff, p. 813).

Elbilu (Teleut) = relatif aux médicaments et à Chaman. Efficace (Radloff, p. 813).

Elbese (Uranhay) = nymphe
Albista („) = être fou, devenir fou
Albara („) = trompe, effraie
} (Katanof, *Essai d'étude de la langue Uranhay*.)

<u>*Alp* (*b*) en tant que nom d'homme et de femme :</u>

Elife, Elif (Anatolie) = nom de femme.

Ce nom se rencontre particulièrement parmi les montagnards. Les deux tiers des femmes portent le nom d'Elif dans l'Albistan, pays alpin par excellence, et qui en réunit toutes les conditions. D'après le psycho-sociologie engendrée par l'enseignement des medressés le nom d'*Elif* était jadis considéré comme représentant la première lettre de l'alphabet arabe. Les savants occidentaux disent que ce mot est inspiré de la tête du bœuf. En réalité les alphabets arabe et grec ont tous les deux

des liens fort étroits avec *Elif*. Mais les sens qui le commandent sont lumière et blancheur, puissance et force ; exercer la bonté, créer la beauté et les protéger. Les Turcs sumériens et ceux de Mésopotamie voulurent symboliser par une tête de bœuf l'idole qui représentait ces qualités. L'analyse par la méthode de Soleil-Langue du nom d'*Elif* peut nous éclairer à ce sujet :

(1) (2) (3) (4)
Elife, Elif = eğ + el + if + eğ

1 — *Eğ* = racine mère, donne le sens de lumière, clarté, intelligence.
2 — *El* = exprime un espace fort vaste, une existence très nombreuse.
3 — *If* = est le sujet ou l'objet qui représente ce sens de vaste, d'illimité.
4 — *Eğ* = Complète et détermine le sens.

Ainsi, *Eğelifeğ* et, dans une de ces formes morphologiques, *Elif* devient le nom d'un sujet qui possède pleinement clarté, lumière, force et puissance. *Elif* en arabe et *alpha* en grec sont aussi les mêmes mots.

(1) (2) (3) (4)
Elif (arabe) = eğ + el + if + eğ
Alfa (grec) = el + al + af + ağ

On voit nettement que les éléments présentent la même valeur. Il importe donc de rechercher le mot ou le nom d'*Elif* non pas dans les limites de l'histoire ni même de la protohistoire, mais bien dens le monde des Turcs Alpins, qui est, dans les temps les plus reculés, le premier monde civilisé.

Alban = Héros qui vecut à l'époque de Karahan, père d'Oguz Han (Besim Atalay, *Les grands Turcs* ou les *Noms Turcs*.)

Alıp hara buhatır (Yakoute) = Nom d'un héros légendaire (Pekarsky, p. 88).

Alabir (Yakoute) = Nom d'une femme chamaniste (Pekarsky, p. 63).

Alaparus (anc. Chaldéen) = Nom d'un souverain (Hommel, p.419).
et enfin, nombreux noms alpins dans l'histoire des Seldjoucides et des Ottomans.

Alp **au sens d'esprit, esprit malin, cauchemar:**

Alp (Yakoute) = tromperie, ruse, mensonge (Pekarsky, p. 88).
Almıs (Teleut, haut-Kondi) = nom d'un des esprits malfaisants (Verbitsky, *Dictionnaire Altai-Aladağ*, p. 17).
Alba (Teleut) = obliger, forcer.
Abnus „ = l'un des esprits malfaisants soumis à Erlik, chef des forces malfaisantes (Radloff, p. 439).
Almin „ = esprit de la forêt; esprit malfaisant, singe.
Ilbir „ = magie (Radl., t. 1).

Alp (b) **au sens de cauchemar:**

Albastı = 1 (Kirghize, Kozan, Comane, Crimée, Ouest): spectre qui apparait de nuit aux hommes dans les campagnes, sous la forme du feu (flamme).
2 (Kazan): génie domestique, esprit malin, cauchemar.
3 (Kirghize, Crimée, Ouest): esprit malin qui dispense aux femmes en couches les douleurs de l'enfantement (Radloff, p. 434).

Albastı (Tchagatai et Turkestan oriental) = monstre, spectre, génie effrayant.

***

Que si l'on confronte les deux tableaux ci-dessus des traces alpines qui vivent encore dans les langues occidentales et celles qui subsistent dans les idiomes turcs, on constate qu'il n'y a guère de différences entre les mots et entre leurs significations. *Les caractéristiques physiques des individus, dans les lieux ou l'on rencontre ces mots et les innombrables autres mots qui en dérivent doivent de toute façon les croisements et les mélanges exceptés être des caractéristiques alpines.*

***

Nous entreprendrons maintenant, la description d'un monde culturel alpin,

Le foyer de la race alpine étant une région de grande altitude, il était naturel qu'il y eut quelque relation entre la montagne et la puissance invincible, c'est-à-dire Dieu, qui la première préoccupait la conscience. C'est pourquoi les Alpins d'Anatolie ont conçu sous la forme la plus majestueuse et la plus imposante leur idole principale,

Ku-baba, mère des dieux. Ku-baba, qui avait son trône dans l'Anatolie centrale, est majestueuse comme une montagne (*alp*), forte comme un héros (*alp*), créatrice, épouvantable comme une tempête, blanche, calme et pure comme un amoncellement de neige, fécondante, vivifiante et caressante comme un rayon de soleil. Lorsqu'ils partirent pour s'installer sur les Alpes européennes, les Etrusques emportèrent avec eux cette auguste déesse, qui prit dans ces régions le nom de Kubela [1] (les Grecs ont donné à ce nom la forme de Cybèle). Bien qu'on sache que Kubela n'est autre que Kubaba, nous procéderons, afin de jeter une plus vive lumière sur cette vérité, à une analyse étymologique des deux mots :

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kubaba =	uğ +	uk +	ub +	ağ +	ağ
Kubela =	uğ +	uk +	ub +	el +	ağ

Il n'y a guère que les quatrièmes éléments qui diffèrent dans ces mots. Deux consonnes du même genre ne pouvant être accolés,on peut admettre que le quatrième élément de Kubaba est un *ğ*, auquel cas la première forme morphologique de mot doit nécessairrement être *Kubağağ*. Bien que dans cette formule, *ğ* détermine dans le sens le sujet ou l'objet, le quatrième élément est . + l, qui exprime une abondance, un nombre infini, illimité, tout comme la façon dont les Etrusques vivaient sur les Alpes européennes, . + l exprimant en même temps une existence vague, imprécise, impersonnelle, ou qui aura la force, la puissance, l'altitude, l'éclat, le pouvoir créateur.

Le mot *Tanrı*, qui se rattache au ciel, à l'horizon et au soleil; le mot *Donner* qui, dans les langues germaniques signifie tonnerre et foudre ; le mot *Danger* qui s'emploie dans les langues romanes, contiennent l'un des sens créés par la vie Alpine. Tous trois, au début étaient *dingir*, *tingir* et avaient la même signification. L'analyse que je fais selon la méthode de Soleil-Langue de ces mots que les étymologistes occidentaux admettent comme étant communs, peut nous éclairer sans laisser subsister aucun doute :

Dingir = iğ + id + in + iğ + ir
Donner = oğ + od + on + oğ + er
Danger = ağ + ad + on + ağ + er

---

[1] Le professeur Schede, directeur de l'Institut Archéologique Allemand d'Istanbul, avait donné l'anné dernière, à l'Institut d'Education Gazi, une importante conférence de Kubela. On trouve aussi d'importants renseignements dans le précieux ouvrage intitulé *Santas und Ku-Papa* de M. Bossert, directeur de l'Institut d'Archéologie de l'Université d'Istanbul.

Il est visible qu'il n'existe entre les éléments aucune différence qui puisse compromettre la fonction du sens. Dans chacun de ces trois mots, la racine-mère signifie Soleil. Si le fait qu'elle comporte parfois celui de foudre et parfois encore la transformation de la psycho-sociologie le ciel et le soleil sont, dans tous leurs sens, la source initiale et fondamentale. Cette race alpine est la race qui, la première, découvrit le feu sous la rigueur des froids et l'inspiration du soleil. Elle avait donné le nom de *ut* au feu qu'elle adorait après le Soleil et comme le représentant du soleil sur la terre. Le mot *ât*, qui est la forme indo-européenne reconstituée du turc *ot*, *öt*, et *ut*, signifie "feu,,: *atarch* dans la langue de l'Avesta, *adar* en iranien, *ater* en latin (Walde-Pokorny, t, I, p. 42). Ce mot *ut*, qu'emploiyèrent les peuples alpins, indique que le feu a été découvert par ce peuple. Bien plus, le mot *ut* est un document qui apporte une confirmation aux signes de feu à proximité du plus vieux crâne brachycéphale (*Sinanthropus Pekinensis*) qui a été trouvé en 1927 aux environs de Pékin.

Après avoir découvert le feu, ces peuples inaugurèrent l'usage des métaux. Les anciens Celtes et les Irlandais donnaient au métal brut le nom de *Mwyn* (muyun) (Walde Pokorny; t. II, p. 222), Les Yakoutes l'appellent *möngön*, les Bouriates *möngün*, les Mongols *menggun* (signifiant argent et monnaie) (Pekarsky, p. 160). On sait aussi les sens qu'en turc *bakır* et *mangır* contiennent. Nous obtiendrons un résultat plus complet si nous décomposons ces mots d'après la méthode de Soleil-Langue:

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mûyun	= uğ	+ um	+ uğ	+ uy	+ un
Möngün	= öğ	+ öm	+ ön	+ ug	+ ün
Mangır	= ağ	+ am	+ an	+ ıg	+ ır
Bakır	= ağ	+ ab	+ ak	+ ak	+ ır

Ici non plus, nous ne constatons aucune différence, sauf les alternances, toutes naturelles, entre les éléments de mots. Le fait qu'ils forment des noms divers de métaux provient de ce que le mot désigne en général le métal. A l'époque sumérienne également, on donnait le nom de *min* aux pièces de métal employés comme monnaie.

Un autre nom du métal est le mot *erz*. Les Anglo-saxons l'emploient sous la forme de *arut*, les anciens Irlandais sous celle de *ortuk*, les anciens Nordiques de *öre*, les Latins de *aerce*. Dans le turc actuel, c'est *ergene* = métal (Pavet de Courteille; Derleme, Bolu).

Erçim (Yakoute) = forte résistance, état de ce qui est serré, condensé, tension (Pekarsky, p. 305)

Erçii (Yakoute) = fortifier, résistance, tension (Pekarsky, p. 305).
Erçimek (Kazan) = purifier (Rad. t. I).

Erg et *Erç* sont les parties fondamentales de ces mots. Il est hors de doute qu'au même groupe appartient le mot *erziz* par lequel les Iraniens désignent l'étain. Un premier coup d'œil permet de constater qu'ils se composent tous des mêmes éléments. Les noms de lieux tels que Ergene, Ergani, Erzincan, Fergana, Furgan se rapportent aux grands gisements miniers qu'ils recouvrent.

Furgan est le nom celtique ancien des monts Himalaya. Leur nom actuel en alleman est *Erzgebirge*, signifiant montagnes minières.

Sturmfels donne du mot *Erzgebirge* la définition suivante: «Ce nom leur a été donné en raison de la richesse des mines . . .» (Ortsnamen, p. 48). Si les mots de Bohême prouvent le nom de *erz* à cause de leurs gisements miniers, n'est-ce pas prendre une peine inutile que de chercher ailleurs le nom d'*Erzincan*, qui est un véritable pays alpin et une riche region minière?

L'orge, qui est le premier produit que l'intelligence humaine ait obtenu de la terre, est une découverte des Alpins brachycéphales. Walde et Pokorny, qui sont les étymologistes les plus scrupuleux, signalent eux-mêmes la parenté qui existe entre le mot indo-germanique *arpa* avec le mot turc *arpa* (orge) (Walde-Pokorny, Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen).

* * *

Les Alpins, qui ont conçu, découvert et enseigné par le Soleil, le ciel et la montagne la lumière éternelle, la vie, la force et la puissance l'infini, l'altitude ont créé en rapport avec ces connaissances un *Kubaba*, qui symbolise la Cosmogonie, et un dieu qui représente la Théogonie. La culture qui est née de ces conceptions vit encore au cœur des religions actuelles. La Marie du Christianisme, qui porte un enfant dans les bras, n'est autre que le *Kubaba* qui symbolise la Nature créatrice. Ces Alpins ont également découvert le feu, les métaux et l'agriculture, facteurs essentiels de la civilisation. De la sorte, la civilisation alpine se trouvait être la mère de la civilisation universelle. *C'est pourquoi nous trouvons dans les langues mondiales des mots turcs qui appartiennent à la haute science et à la philosophie. Si mon sujet s'y prêtait, j'eusse étudié un grand nombre de ces mots.*

* * *

Les particularités phonétiques chez la race Alpine:

Les particularités phonétiques des Alpins brachycéphales des montagnes et des hauts plateaux nous aident aussi à déterminer leur géographie. C'est spécialement dans les voyelles que la phonétique alpine est écartée, longue, et non pas brève ni aigue. Cette tonalité provient du développement physiologique provoqué par les montagnes et des crânes arrondis. La plupart des consonnes sont gutturales. Par exemple, le mot *ak* (blanc) peut devenir *aa* comme il devient *ah* et *ağ*. *A mesure qu'on s'élève vers les hautes régions, la consonne s'abaisse vers le gosier et prend finalement dans les Alpes la forme ğ. Le premier mot comportant un sens, découvert par la théorie de Soleil-Langue, vit toujours dans le langage des Alpins. De la sorte, nous arrivons à la conclusion que les premiers hommes étaient des Alpins.*

En disant *ağsahal*, le turc Alpin a voulu désigner la barée blanche de l'homme de la plaine. De même, le gosier alpin prononce le mot *yok, yoh, yoğ*.

On peut observer cette phonétique alpine d'une manière plus frappante dans les Alpes européennes, où l'on parle trois langues d'importance: l'allemand, le slave, l'italien. Bien que ces trois langues soient complètement opposées les unes aux autres du point de vue de la phonétique et du ton, elles ne présentent aucune différence pour ceux qui ne les entendent pas. Car l'allemand, l'italien et le slave ont supprimé les vieilles langues en usage dans les Alpes qu'ils ont envahies, mais se sont adaptés à la phonétique de ces langues. C'est pourquoi les Allemands, Italiens et Slaves alpins et ceux des plaines ne se peuvent comprendre aisément. Cette particularité est la même pour toutes les langues alpines.

Parmi les Turcs, nous constatons que les habitants et les nomades de l'Anatolie orientale et les Turcs des Balkans possèdent la même phonétique (voyelles et consonnes).

Nous nous trouvons avoir, de la sorte, établi d'importants points de triangulation d'ordre linguistique pour tracer la géographie des races alpines. Cherchons, maintenant, une station alpine en Anatolie.

Une station Alpine en Anatolie:

Un professeur de l'Université de Cambridge, Mr. A. C. Haddon, écrit:

"Les plateaux occidentaux de l'Asie étaient le lieu où s'était caractérisée une autre race brachycéphale. Cette race était composée d'individus de taille courte et longue. Mais ils n'étaient en aucune façon

des Mongoloïdes. Cette race alpine s'étendit de l'Hindukouch jusqu'en Bretagne. Il arriva qu'en certaines régions ils descendirent dans les plaines. Mais l'ensemble essentiel demeura toujours un peuple montagnard (*The Wandering of Peoples*, p. 77). La carte de Mr. A. C. Haddon montre la race alpine pénétrant en Anatolie par l'Hindukouch et le plateau iranien, puis, après avoir peuplé d'un bout à l'autre l'Anatolie, du lac de Van jusqu'aux Détroits, s'étendent jusqu'aux Balkans et de là jusqu'au centre de l'Europe. En Anatolie, Alpistan (Sous - préfecture d'Elbistan) est une étape, fort riche du point de vue des caractéristiques des Alpins, de cette migration. Car cette région contient une population où les individus ont la taille courte et longue, et qui n'est en aucune façon Mongoloïde. Nous retrouvons dans ce très vieux foyer Alpin la totalité des sens contenus dans le tableau que nous avons élaboré plus haut, et aussi vivants qu'ils l'étaient dans la préhistoire :

La région s'appelle *Alp ili*. Ses montagnes, hautes de plus de 3000 mètres, sont des massifs montagneux et comme *Alp* et *Albium* dans la langue galloise. Parmi ces montagnes, le Berit (comme Elba en celtique) est recouvert de blocs brillants de granit dont les molécules ferrugineux scintillent. Elles sont toutes datées de hauts plateaux, comme les montagnes nommées dans langues germaniques, et liguriennes. La couleur blanche est la couleur essentielle de ce pays. A part les neiges éternelles qui couvrent les sommets, les blancs des montagnes, que les cristaux de mica font scintiller, offrent entièrement l'aspect d'un Albion. Avec son éclat phosphorescent, le Norhak est aussi un Elbourz.

Ses eaux blanches et limpides naissent, comme l'Elba, au pied de montagnes blanches et dans des sources au sable blanc. Dans les lacs enchantés enfouis au sein de rochers blancs et luisants nagent des cygnes, auxquels le vieux Slave d'Eglise donne le nom de Lebed.

Les montagnes d'Albistan sont peuplées de apparitions blanches et vaporeuses que le haut - allemand moyen appelle *Alp*. C'est par le mot *Elif* que le dialecte d'Albistan, tout comme les langues picte et celtique, exprime leur beauté et leur séduction.

Exactement comme dans la mythologie teutonne, ces génies sont dans la plaine d'Albistan tantôt facétieux, tantôt méchants. L'eau abondante de la source qui coule de la grande roche, ainsi que les parois abruptes de celle-ci sont blanches et lumineuses. Certaine cavaliers isolés qui longent par les nuits d'hiver et d'automme les flancs du mont Şart sentent une forme petite et blanche sauter sur leur selle, puis

grandir peu à peu et prendre la forme d'une femme couverte d'un voile. Par les nuits d'hiver, la sorcière de l'hiver se promène sur les toits des maisons. Cette femme, vêtue de blanc, frappe de nuit à la porte de ceux qui veillent et s'efforce de les circonvenir. Se servant de leur intelligence, les hommes la circonviennent à leur tour - et tout cela donne naissance à des histoires d'apparitions.

Reconstitution du mot *Alp:*

Les savants occidentaux soumettent à des étymologies différentes les mots dérivés de ce mot essentiel né du génie de la race Alpine. Mais les associations que nous avons vues se faire plus haut nous indiquent que cette méthode est injustifiée. En réalité, ces mots se rattachent à la racine *alp* qui, elle, se rattache à *ğ*. Lorsque *ğ* est pourvu d'un *V.* + *l*, toutes les qualités du soleil ainsi que les sens qui se forment par leur intermédiaire acquièrent une valeur représentant le nombre, l'abondance, l'ampleur, la multiplicité. Ayant pris une telle extension, cette valeur exprime aussi le vague, l'imprécis, l'indéterminé. Quand (*V.*+*ğ*)+(*V.*+*l*) exprime le soleil, la lumière şolaire, une abondance une grandeur, un nombre en rapport avec la couleur du soleil, sa grandeur, sa hauteur, sa force et sa puissance, il a besoin pour représenter une matière ou une personne d'un élément qui exprime un objet ou un sujet. Ces éléments, la théorie de Soleil - Langue les détermine comme suit:

v. g. k. h.
b. p. m. v. f.

C'est pourquoi un de ces éléments est certainement emprunté par *al* contenu dans les mots contenant les sens que nous avons énumérés dans cette étude.

Ainsi que nous l'avons vu dans *alap, alaf, alıp, alm, alb, alar,* il est besoin d'un quatrième élément pour que le mot soit déterminé et complet. Mais cet élément existe déjà dans les formes *alfe, elpe, elbe.*

De la sorte *alp* - en tant que source polysémique -, ainsi que les innombrables mots qu'une grande race a employés nous servent de points de triangulation pour tracer la géographie de la race Alpine.

H. Reşit Tankut

ETUDE SUR LES MOT "MAN„ ET "MEN„

C'est très rarement que nous rencontrons dans les idiomes turcs les mots *man* et *men* à l'état isolé. Il existe cependant des preuves que les *man* et *men*, que l'on trouve au commencement ou à la fin des mots, ont à une certaine époque été des vocables indépendants. Ils exercent une fonction importante, formée postérieurement, dans les sens, empruntés à la racine-mère, des mots à la morphologie desquels ils se sont mêlés. Par exemple, dans le mot *Kodaman*, la partie *Koda* possède, en tant que mot indépendant, les éléments.

oğ + ok + od + ağ

et comporte une vieille et noble signification, formée par ces éléments, comme l'action ou la manifestation sur un sujet ou un objet de la puissance, du dynamisme divin. Quant à la deuxième partie du même mot, soit *man*, elle contient, par les éléments

(*1*) (*2*) (*3*)
ağ + am + an

un sens qui exprime la manifestation, la vivacité, l'effervescence qu'engendre le fait d'exister, de constituer une force, un principe.

Ainsi *Koda* + *man* revient à signifer l'extension, le débordement considérable, par son détenteur, de *Kodağ* (divinité), ce que le mot *man* confère au mot *Kodağ* un rôle d'agent, de possessur. Pour mieux éclairer cette explication, nous examinerons un à un les éléments de *man* :

1) *Ağ* = racine — mère, contient le sens de "Soleil„ et, par son intermédiaire, de "principe„, de "possesseur„, de "puissance„, de "chaleur„.

2) *Am* = (v. + m) est une des racines principales désignant "le domaine le plus rapproché de propriété et de détermination„ [1]. Elle représente intimement et absolument le sens de la racine mère. L'intelligence humaine, lorsqu'elle se fut rendu compte que la nature lui appartenait et qu'elle s'assimile au soleil [2], exprime l'*ego* par *V.*+*m.*

[1] La Langue turque du point de vue étymologique, morphologique et phonétique.
[2] Idem.

KURUMU KÜTÜPHANESİ

V. + *m* est l'élément qui se manifeste en incarnant toutes les caractéristiques du soleil. Ainsi, *oğ* + *om* et, dans sa forme amalgamée *om*, est le aymbole de la puissance créatrice de la nature. C'est pourquoi, depuis l'époque proto-turque, la mère-nature, c'est-à-dire la puissance créatrice, génératrice et nourricière, est appelée *om* et *oma*.

3) *An* = est l'élément désignant le domaine contigu, le milieu proche. Ainsi,

oğ + *om* + *an*

et, dans sa forme morphologique ultime, *man* est l'expression de la manifestation d'une puissance qui *est*, *qui fait*, par quoi *l'on devient*. C'est aussi, pourquoi l'humanité tout entière exprime, aujourd'hui encore, son désir de voir réaliser une chose qui dépend de puissances divines et inconnues, par les mots *aman*, *amin*, *amen*.

Ces sortes de "fusions„ existent dans notre langue aussi bien que dans toutes les autres. L'agglutination n'est-elle d'ailleurs pas à la base de la formation de plus ou moins toutes les langues?

Ainsi, nous sommes justifiés à chercher dans les mots *man* et *men* aussi bien le sens essentiel de divinité, de principe, de possesseur que les sens abstraits, qui leur sont rattachés, d'immortalité, d'ancienneté, de grandeur, de supériorité. Notre droit, à cet égard, est confirmé par le fait que l'homme supposé être le détenteur de toutes les forces universelles, dit, en se désignant lui-même, *men* (*ben*, moi).

On constate que dans le mot *Türk-men*, *men* joue le même rôle. Le mot *Türk*, qui exprime la fixation, d'une manière dynamique, des caractéristiques du soleil sur un sujet, devient, lorsque le mot *men* lui est ajouté, l'expression d'un caractère turc plus essentiel, plus accentué, plus débordant. C'est-à-dire que par sa réunion avec *men*, le mot *Türk* se trouve avoir fait l'acquisition d'une fonction active, chaleureuse, débordante qui souligne son identité d'une façon accrue. A ce point de vue nous arrivons à la conculsion que *man* et *men* créent une fonction d'agents dans les organisations où ils pénètrent. Kaşgari donne au sujet de ces opérations d'agglutination les exemples suivants:

1 — *Sökmen* = qui perce le front de bataille, titre de héros (Kaşgari, t. 1, p. 370).

2 — *Kekmek-er* = homme formé, mûri par les épreuves. Dans ce mot, *mek* apparît exceptionnellement comme suffixe formant l'adjectif. Car c'est *kekmen* que nous aurions dû avoir conformément à la règle (Kaşgari, t. 1, p. 399).

Kek signifiant, souffrance, épreuve, *kek-men* désigne ce qui est voué à la souffrance ou traverse une épreuve, sens que le mot *er* confirme dans l'exemple donné par Kaşgari.

Par cet exemple, Mahmud Kaşgarî nous apprend en même temps que *man*, *men* et *mak*, *mek* ne sont pas des mots différents. On constate que le suffixe infinitif, que nous ne rencontrons pas dans les vieux idiomes turcs tels que le Sumérien et le Yakoute, n'est autre que, ce *man* et ce *men*. Pour établir cette vérité, examinons-en d'abord la morphologie, puis les sens:

	(1)	*(2)*	*(3)*
men — man =	aǧ	+ am	+ an
mek — mak =	aǧ	+ am	+ ak

Il n'existe de différence que dans le troisième élément. Mais cette différence est trop importante pour que nous ne nous y arrêtions pas.

Tout en faisant partie des éléments qui désignent l'étendue et l'extension, *V.+n* est d'une façon certaine et absolue rattaché à l'ego. C'est pourquoi la théorie de Soleil-Langue attache de l'importance au fait d'«encadrer» son rôle par l'expression vaste et large ci-dessous:

n: indique espace limité; indique également les objets et pensées contenus dans le domaine contigu à celui de *m* et rapproche du domaine de *m* tous objet ou pensées contenues dans n'importe quel domaine (p. 33).

Cette explication nous permet de faire la constatation suivante: il est naturel que nous puissions exprimer cette proximité par *n*, par *m* et, étant donné que *ǧ* est à l'origine de sa catégorie, par *nǧ*. De reste, *nǧ*, qui subsiste toujours dans tous les idiomes turcs, joue partout le même rôle. Les mots *man* et *men* présentaient aussi la même valeur dans la psycho-sociologie d'un grand nombre d'époques. Les exemples suivants nous en apportent une confirmation:

1 — *Menge* (Yakoute) cf. vieux turc *mengü*; Bur. *mönhö*, *münhü* mongol *mongke:* éternel.

2 — *Mangmay* (Yakoute) cf. turc, *manglay*.

Mangday: savant, chef, privilégié (Pek., p. 1524).

Bengü-mengü = éternel, permanent (Rad.)

Manga-menge = à moi (Dictionnaire Uranhay).

Men (*g*) (Crimée *Mẽ*) = cervelle.

Men (*g*) *i* (Ouigour, *tal — meng*) = cervelle. } Radloff.

Men (*g*) *i* = rapidité, effort.

Manlay = savant, chef privilégié.

Il existe des mots contenant le même sens, sans être un élément d'espace et de durée :

Meyin = Cerveau, cerveau . . .

Mege = Ce qui est éternel, grand, vaste. (Voir *Menge*, Pekarsky, p. 1524).

Ainsi, les mutations entre *nğ* et *ğ* deviennent certaines. De reste, nous trouvons des significations approchantes dans le mot *mak* également.

Mak (nombreux dialectes) = flatter, louer (Rad. t. VI, p. 993).

Meke = Moyen, occasion, ruse, mesure.

Nous aprenons de la sorte que les mots *men*, *man* et *mek*, *mak* ne sont pas différents les uns des autres. Cette unité dans leur morphologie apparaît également dans leur rôle sématique. Le rôle de *mak* et *mek*, que jusqu'ici l'on croyait être des suffixes, infinitifs, nest-il pas d'ailleurs de créer un mouvement, une action, une manifestation dans les substantifs ou les verbes?

Lorsque nous disons *almak* (prendre) nous entendons la détermination et manifestation, par *ag* + *al*, c'est-à-dire un mouvement ayant quelque portée et l'intelligence, de *ağ* + *am* + *ak*, c'est-à-dire de ce qui est essentiel, de ce qui constitue une base.

Donc "*ağ* + *al*„ + "*ağ* + *am* + *ak*„ reviennent à être la détermination et la manifestation du mouvement et la manifestation du mouvement et de l'intelligence vastes en tant que mouvement et intelligence de base et réels. Il est établi de la sorte que la fonction contenue dans *man* et *men* est dans les mots *mak mek* un agent, aussi bien qu'il y détermine une action. Dans la region de Diyarbakır, la forme *bağlamak* est un verbe, un infinitif et en même temps un verbe employé substantivement. Par exemple, quand on dit:

Bu adamın bağlamağı filân kabiliyedir on entend exprimer l'action contenue dans l'appartenance de ce personnage.

Une autre preuve de l'ancienneté et du caractère essentiel des mots *man* et *men* et par conséquent des mot *mak* et *mek* réside dans le fait qu'ils ont été employés comme nom de Dieu. *Menggü* est ce qui est éternel, de toute éternité, donc Dieu. C'est ainsi, d'autre part, que le nom de Celâleddin Harzemşah était *Menküberdi*, ce qui signifie *Hüdaverdi* (Dieu-donné). Il n'est pas non plus difficile de mesurer l'influence, sauf les autres langues, de ces mots nés avec l'idée de Dieu. Meillet, examinant le sujet du point de vue grammatical et en tant que suffixe, déclare que *men* est un suffixe qui sert à former des

noms d'action. D'après lui, ce suffixe forme en même temps des noms d'agents. Par exmeple [1]:

Sanscrit: *Bhar* = première partie du verbe *bharma* (porter).
Bhar — man = action de porter.
Grec: *Id* /mon/= qui sait (comme *bilmen* en turc).
/N. B. — *Id* est une partie de l'infinitif grec "savoir,,. Lorsque, en turc, *id* et *man* sont réunis, ils forment *idman./*
Sanscrit : Brahma = prière
Brahman = celui qui prie, prêtre, brahmane.

Walde - Pokorny, qui a élaboré le vocabulaire des langues indo-européennes, considère des mots (*men*, *mak*) en tant que racines [2]. Par exemple:

Magh, *megh* = être capable. Aide, être puissant.
Mağh = Se battre.
Mağhu = Jeune, adolescent.
Mani = Colère, courroux.
Me = Moi.
Men = Penser.
M$\bar{e}$-$\bar{o}$ = Grand, frappant (par sa dimension).
M$\bar{e}$-$\bar{o}$ = Etre fort, avoir de la volonté.
Még = Grand
Men = Se redresser
Men (e) gh, *Men (e) gh*, *Mengh* = Nombreux, abondant, prodiguer.
Bheng = Epais, gros, élégant.

Voici quelques-uns des innombrables dérivés provenant de ces mots et qui vivent dans les langues modernes:

Allemand = *Machen* : faire
Mögen : être capable.
Macht : puissance.
Grec = *Megali* : grand
Latin = *Magnus* : grand
Français = *Majesté, Majeur, Magnanime.*

Les sens des exemples que nous avons empruntés soit au groupe turc, soit au groupe indo - européen forment le cadre suivant:

[1] Meillet, *Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes, p.274.*
[2] Walde - Pokorny, *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen.* Vol. II, depuis p. 219.

Créateur, grand, avance, à l'avant-garde, cerveau, idée, puissance, couronne et, par conséquent, essence et base.

D'ailleurs, ceux qui comme Mengü, étaient éternels et de toute éternité, étaient aussi des devins. Ils possédaient l'art de la magie, c'est-à-dire de se mettre en communication avec les forces occultes et de pénétrer le monde de l'inconnu, art qui est l'axe même du totémisme. Le demi-dieu Menes, qui fut le premier fondateur des dynasties égyptiennes, le Minos Crétois, le Manou hindou, qui furent trois grands législateurs, voulurent exprimer par leurs noms la puissance du créateur, du constructeur, de celui qui crée du tout au tout. Er Manas, le héros de la légende Khirgize de Manas, porte aussi le symbole de la même existence spirituelle.

Tous ces mots ne sont autres que *v.* + *m*, qui est l'expression et le symbole de l'homme à qui la théorie de Soleil-Langue fait remplacer le soleil, c'est-à-dire l'ego. *M* est devenu le symbole de la grande puissance depuis le jour ou il a commencé à remplacer ğ. C'est pourquoi, de même que toujours et partout l'homme est appelé *om*, de même toutes les prières, à commencer par les plus vieilles (prières védiques), commencent par *Om* et finissent par *Amen*.

H. Reşit Tankut

UNE ETUDE SUR LES MOTS "ART,, "ARTISTE,, ET "ARTISTIQUE,,

L'étude sur la musique nous a amené à nous arrêter sur le mot *art*. Si ce mot n'est pas encore devenu dans le domaine littéraire un rival du vocable *sanat*, on commence par contre à dire fréquemment *artist* et *artistik* au lieu de *sanat* et *sanatkârane*. Les mêmes termes sont employés, à quelques différences près par le français, d'italien, l'espagnol et le portugais, dans le groupe dit roman des langues européennes. Bien que les Allemands expriment par *Kunst* l'idée l'*art*, le mot *artiste* est entré dans la langue allemande, de même que le mot *artistique* sous la forme *artistisch*. Il existe bien dans cette langue un mot *Art*, mais il signifie "manière,, , "style,, , "façon,, , "sorte,, , "genre,, . Et les Russes, tout en possedant pour le mot *art* le mot *iskustvo*, n'en emploient pas moins les termes *artist* et, pour "artistique,, , *artistitcheskiy*.

Les Grecs employaient pour exprimer l'idée d'art le mot *tekhne;* mais les Romains, qui leur empruntèrent un très grand nombre de termes culturels n'adoptèrent pas celui-ci, et se servirent pour exprimer la même idée du mot *art-is*: les dictionnaires précisent en effet que le mot *art* est tiré du latin *ars-artis*.

Le *Petit Larousse* définit le mot *art* par: application des connaissances à la réalisation d'une conception. Au mot "beaux-arts,, , nous trouvons l'explication que voici:

"Arts qui ont pour objet la représentation du beau, comme la musique, la peinture, la sculpture, l'architecture, la poésie, l'éloquence et la chorègraphie,, . Le même dictionnaire nous enseigne que ce sont à des "arts d'agrément,, . Mais ces définitions sont loin de fournir le sens primitif du mot *art*.

En français, il est encore employé dans le sens suivant:

1 - Règles, méthodes d'un métier, d'une profession; 2 - moyens employés pour exciter un sentiment, en particulier le sentiment, du beau; 3 - travail humain realisé contre la nature; 4 - habileté.

Le *Dictionnaire étymologique de la langue latine* d'Ernout et Meillet précice dans les termes ci-dessous les sens du mot latin *art-artis* (p. 72) : "façon d'être ou d'agir (naturelle ou acquise, bonne ou mauvaise). *Ars* désigne souvent une habileté acquise par l'étude ou par la pratique, une connaissance technique; d'où "talent, art„ (sens abstrait et concret) opposé à *natura* et d'autre part à *scientia.* Dans ce sens, il peut ègalement prendre une nuance péjorative "artifice, ruse„. Du sens de "talent, art„, on passe enfin à celui de "métier, profession„ (artisan, artiste) et même de "travail, oeuvre„. *Ars* a pu ainsi servir à traduire *tekhne* dont il a pris la valeur, notamment dans la langue de la rhétorique et de la grammaire, où il a reçu le sens de "traité„.

Quelle liaison existe-t-il entre ces différentes acceptions, et quelle est, là-dedans, la source sémantique? La linguistique européenne est impuissante à éclaircir ces points essentiels: Meillet se borne à rapprocher le mot qui nous occupe d'*armus,* qui signifie épaule et bras, et d'*artus* articulation. Quant à Alois Walde, il se contente, dans son *Dictionnaire étymologique du latin,* des rapprochements suivants:

"Allemand moyen: *art*; manière. - Allemand: *Art und Weise*: manière, façon. - Sanscrit: *rtah* (prononcez *artah*) : convenable, conforme; *rtam* (prononcez *artam*), observation de l'ordre religieux, vertu et amendement, langue de l'Avesta: *arota* et vieil iranien *arta*: loi, droit. arménien : *ardar* : probité, probe; *ardium* : construction; grec : *arti* : piste à temps, exactement comme il convient; *artizo* : préparer, mettre en état de répondre au besoin.»

Ce dictionnaire, tout comme celui de Meillet, rapproche aussi le mot du latin *artus,* articulation, mais ne signale pas de relation avec *armus,* épaule. Voilà en quoi consiste ce que nous pouvons apprendre chez les étymologistes européens au sujet du mot *Art.*

*
* *

Les rapprochements que nous avons cités ne constituent pas une analyse étymologique convaincante. Non seulement il n'a pas été établi de relation de temps entre ces différents mots, mais une analyse n'a pas non plus été faite des rapports sémantiques qui les rattachent les uns aux autres. De sorte que la bonne volonté ne suffit point pour trouver dans ces explications la moindre preuve scientifique. Par contre, l'analyse du mot *Art* selon les principes de la théorie de Soleil-Langue donne des résultats fort lumineux, conformes en tous points à la réalité.

La formule étymologique de mot est la suivante:

(1) (2) (3) (4)

Art: ağ + ar + ığ + ıt

(1) *ağ* — racine mère qui exprime la qualité de luminosité du soleil et ici, d'une façon particulière, la *beauté*.

(2) *ar* — élément qui indique que le sens de luminosité, de clarté, de beauté contenu dans la racine mère s'est concentré sur.

(3) *ığ* — sujet ou objet.

(4) *ıt* — élément dynamique, exprime, lui, la réalisation du beau. Le mot *art*, formé de ces quatre éléments et de la contraction des éléments contenant ğ, exprime donc la beauté réalisée dans l'objet ou le sujet et c'est en quoi consiste l'art (l'existence originelle du troisième élément ğ est prouvée par le témoignage du mot turc *argıt* qu'on verra plus loin.

Remarque I: En latin, le nominatif du mot est *ars*, mais les grammaires comparées nous apprennent que cette forme dérive du vocable *art+s*, beaucoup plus ancien. Pour ces raisons, c'est l'élément *t* et non l'élément *s* qui sert de base à notre analyse.

* * *

Les éléments dont nous nous servons pour l'analyse ainsi que les valeurs que nous y découvrons comme étant conformes aux principes de la théorie trouvent une justification et une confirmation formelles par le témoignage d'un grand nombre de mots turcs réels actuellement vivants dans la langue turque. Voici les principaux mots existant, dans les différents dialectes turcs, qui ont quelque rapport phonétique ou sémantique avec le mot *art*:

1 — *ağr* (Yakoute; Pekarsky): le meilleur (ce qu'il y a de mieux, pour une chose, dans son genre); important; propre; sacré, divin, religieux: *ağr mas*: le plus important, le plus beau (parmi les arbes d'une forêt). etc. (Ce mot, dérivé de *ağ+ar*, n'a pas encore été amputé de son ğ, et a conservé ainsi un caractère archaique).

2 — *Aruk, aruğ, arığ* (de *arunğ*), *arun* (Radloff. I, *tchag, ouig,* et autres) beau, bien, propre, sacré.

3 — *argıt* (Rad. I, dialecte ottoman) passage entre deux montagnes, col (ce mot, formé de *ağ + ar + ığ + ıt*, décele l'existence du troisième élément *ığ*).

Ici se pose une question: quel rapport existe-t-il entre "passage entre deux montagnes, col de montagne, et clarté, beauté? Pour saisir

ce rapport, il convient de songer aux difficultés qui ont à affronter ceux qui, pâtres ou chasseurs, cheminent entre des montagnes infranchissables. Pour eux le "passage„ est le moyen par lequel ils atteignent la lumière, la clarté, le bien qu'ils recherchent. Et c'est ainsi que nous parvenons, guidés par les mots signifiant "passage„ et "chemin„ que nous trouvons dans la langue turque, à découvrir la clé sémantique du mot *art*. Ces mots existent dans plusieurs dialectes turcs.

4 — *arıt* (Yakoute: Pekarsky): intervalle, distance entre deux choses; chose intermédiaire qui en unit deux autres).

5 — *art* (Rad., I., Tchag , D. L. T.): Passage entre deux montagnes.

6 — *ağrtık* (Yakoute): chemin étroit servant de passage aux âmes.

7 — *artığ* (Rad. I, Leb. , Şor., Sag., Koyb.), *artuğ* (Tel.): passage sur un cours d'eau.

8 — *artık* (D. L. T. I, 94, 17): voie où l'on s'engage.

Sans l'étude de ces mots qui signifient en turc "passage„ et "chemin„ , il eût été impossible de jeter quelque clarté sur le développement du sens latin et germain de mot *art*. C'est grâce à l'analyse de ces mots que nous pouvons établir le processus sémantique qui s'est poursuivi dans le temps.

Clarté, qui s'exprime par le thème *ağ* + *ar*: *ar*, déterminé, la forme *ağarığ* pour exprimer ce qui est de l'autre côté de la montagne et le but qui est de "passer de ce côté„ , et l'on a donné pour désigner le moyen qui permet de réaliser ce but (c'est-à-dire le "passage„) un signe de langage qui présente les formes *ağarığıt: argıt, ağrıt, arıt, art*. Par la suite, tout moyen et action permettant d'obtenir succès ou réalisation ont été considérés comme constituant aussi un "chemin„ , un "passage„ (méthode, doctrine) ce qui a amené à leur donner les mêmes noms. Nous employons aujourd'hui en turc, à ce sens, le mot *yol* (chemin, voie), et nous parvenons grâce à lui à saisir clairement l'histoire du mot *art*. Cet exemple prouve à son tour que la linguistique européenne sera impuissante à éclairer aussi l'étymologie de la famille indo-européenne tant qu'elle n'aura pas admis que le turc est la langue-mère et qu'elle n'appliquera pas les principes de la théorie de Soleil-Langue dans ses analyses.

Le thème *Art* - amalgamé avec l'élement *am* est commun au sanscrit et au turc:

Sanscrit: *artam* (s'écrit *rtam*): observation des commandements religieux, vertu et amendement, en général, coutume, ordre, etc.

Turc: *artam* (cueillette des mots, Çul.): qualité.

Il existe dans l'un et dans l'autre des deux mots identité phonétique et parenté sémantique. Dans les deux groupes, le mot a acquis une valeur religieuse et morale. Mais au sens concret, matériel, *ardem* (Radloff, I, ouigoure) signifie aussi profession, travail manuel, industrie, habileté, maîtrise et, finalement, vertu, qualité.

Nous nous trouvons avoir découvert dans la forme turque du mot tous les sens que contient *art*. En turc, comme il en est dans le sanscrit, l'élément - *am* complète le sens par une représentation objective.

La forme - *iste*

On ne soppose jamais que ce suffixe, qu'on emploie pour la formation des noms de métier et de doctrine est également de source turque. Cette habitude est vieille, antiscientifique et révèle l'absence de toute investigation. Or la vérité scientifique est tout le contraire. Cette forme également est turque; mais on n'a continué à l'employer que dans un seul dialecte, le Yakoute, tandis qu'il a été oublié dans les autres, et maintenu, par contre, dans certaines des langues européennes.

La formule étymologique, selon les principes de Soleil - Langue de cet élément formatif est le suivant:

(1) (2)

-ist : -is + -it (Etant donné qu'il est formé de suffixes, il est inutile d'avoir recours à la racine mère).

Le premier élément *is* exprime l'extension, sur une vaste échelle, du sens contenu dans le mot dont il fait partie, et le deuxième élément *it* celui qui est l'auteur de cette extension.

Donc, *l'artiste* est celui qui fait que l'art se répand sur une vaste échelle, qui s'occupe d'art.

Nous voyons que cette forme, si parfaitement conforme aux priñcipes de Soleil - Langue, est largement employée dans le Yakoute. Pekarsky offre plusieurs centaines d'exemples de cette forme qui entre soit dans les thèmes de verbes, soit dans les thèmes de substantifs. Ouvrons Pekarsky à tout hasard; nous y rencontrerons les exemples suivants:

ayısıt (de "ayı,, création): créateur.
algısıt (de "algı,, célébration): qui célèbre.
atısıt (de "atı,, chose à vendre): négociant, vendeur.
arısıt (de "arı,,, beurre): fabricant de buerre.
arıgısıt (de "arıgı,,, rakı, boisson alcoolisée): buveur.

La forme *-sıt* que l'on constate dans le Yakoute est une nécessité phonétique dialectale. Comme, dans notre dialecte, on trouve le groupe

-st. ainsi qu'il en est dans "üst„ il convient d'écrire le mot "artiste„ non pas *artisit*, mais *artist* comme dans les autres langues européennes.

La Forme — İk

D'après les principes de la théorie de Soleil-Langue cet élément complète les mots dans lesquels il s'introduit, par un sens auxiliaire. Cet élément trouve dans la langue turque un emploi exceptionnellement nombreux. Placé dans le temps de verbes, il relie le sens à un objet, comme, par exemple, dans *delik, deşik, kopuk, kaçık, çıkık* etc. Cette forme est une forme phonétiquement affaiblie de *-ek*, qui a engendré une grande quantité de vocables, tels que: *ürkek, korkak, kaçak* etc.

Mais l'emploi, dans les deux formes, de ce suffixe ne se limite pas aux verbes. On rencontre très fréquemment l'emploi de ce suffixe dans de vieux mots comme: *erzik* (ouigoure): dévot, noble, doux; *örük* (ouig.): clair; *itik* (tchag., azer.): pointu, rapide; *oduk* (ouig.): éveillé, etc, ainsi que: *topuk, kovuk, erik, çevik, agrık:* malade; *tirik*: vif, vivant; *irik:* grand, volumineux; *kuruk*: sec, etc.

Des adjectifs comparatifs ont également été créés dans cette forme, comme *örtük*, ardent, de *ört*, feu (Rad. I, Kom.).

Les exemples abondent aussi pour la forme *-ak*: *ipek, içek* (intestin), *özek* (contre), *yürek* (cœur), etc.

Qui pourrait avoir le droit de méconnaître le rôle que tient dans la terminologie culturelle de notre temps cet élément complétif que la langue turque emploie si abondamment?

Ainsi donc, la présente étude nous donne, sous forme de vérité scientifique, la conviction que sont turcs non seulement le mot *art*, mais aussi les mots *artiste* et *artistique*. Quand il est établi que les formes *ist* et *ik* sont turques en dépit du fait que dans notre dialecte elles ont cessé d'être employées dans ces catégories en tant que comparatifs, comment pourrions-nous renier ces signes de la langue turque modernisée par d'autre langues?

Ahmet Cevat Emre

ÉTUDE SUR LES MOTS "OVAL, OVUL, OVAR, OVARIT...„

En ce moment où nous songeons à fixer nos propres termes de culture, la première tâche que nous devons entreprendre devait être, celle de rechercher les relations des termes scientifiques communément employés dans les idiomes européens, avec le turc. Tant que cela ne sera pas fait, les moyens et les matériaux de notre langue, si riche en elle-même, ne nous seront d'aucun profit, et nous ne pourrons par ailleurs nous libérer de la responsabilité d'appauvrir la langue.

Notre présente étude sur le groupe "oval„ et son analyse selon la méthode Güneş-Dil, démontre que, dans la formation des éléments linguistiques dont sont nés ces termes, le turc a joué le rôle de langue mère.

Les termes dérivés du thème "ov-„ forment un groupe assez vaste. Nos anciens terminologistes s'étaient efforcés à rendre ces termes en "dialecte osmanli„ par des expressions ayant eu ou pas de relations avec le génie de la langue turque : Mebiz (ovaire), beyziüşşekil (ovoïde), mezhebi mebiziyyun (ovarisme), iltihabı mebiz (ovarite), tezyinatı beyziye (ove), tenasülü beyzi (ovigénèse), müvellidetülbeyza (ovipare), tekevvünü beyza (ovigénie), büyeyz (ovule) etc.

Et si, pendant un siècle, nous n'avons pu nous approprier la culture moderne c'est surtout parceque le système des termes était tellement incompatible avec le génie turc et avec la terminologie généralement admise en Europe. Afin de ne pas retomber dans cette erreur, nous devons étudier minutieusement le rôle originel de formation que le turc a rempli parmi les autres langues.

*
* *

Les dictionnaires font dériver le groupe de mots qui nous intéresse dans cette étude de lat. *ovum* (œuf).

Jusqu'à quel degré, les langues européennes éclaircissent-elles l'étymologie de ce mot? Quel est le rapport de ce terme avec le turc? C'est ce que nous allons rechercher.

Le Dictionnaire Ernout-Meillet (p.684) et le Dictionnaire comparé d'Alois Walde (T. I, p. 21-22) passent en revue toutes les études faites sur le mot latin *ovum* "œuf,,, mais n'arrivent pas à les concilier.

Plusieurs linguistes se sont efforcés de rattacher étymologiquement ce mot à lat. *avis* "oiseau,,, mais n'ont pu établir si *oeuf* veut dire *produit de l'oiseau* ou *oiseau*: celui *qui pond des oeufs*.

Le premier point sur lequel ils ne peuvent se mettre d'accord c'est lorsqu'il faut désigner une racine indo-européenne commune pour les deux mots *ovum* et *avis*.

Le second point da désaccord porte sur la nature des affixes adjoints à ces thèmes; parceque ces affixes n'accordent pas avec les règles établies.

Et une fois qu'une mésentente existe sur ces deux points, le seul profit que nous puissions tirer des étymologistes européens consiste à prendre connaissance des mots signifiant «œuf» et «oiseau», attester dans les différentes langues indo-européennes.

Les mots qui désignent l'œuf, sont:

1) En grec: *ôveon* (c. à. d. *ôğeon* Hésych.), dor. *oêon*, éol. *ôion* att. *ôon* etc.

2) En langues germaniques:

Vieux norrois: *egg*, anglo-saxon: *oe*,
vieux haut-allemand: *ei*, all. moderne: Ei,
vieux gothique (Krimgot.): *ada* (d = got. ddj) d'un thème germanique **ayyaz* — **ayyiz*.

3) En langue celtique:
Irlandais moyen: *Og*, gén. *uge* d'une thème **ugos-*, **uges-*

4) En arménien: *ju*, gen. *juoy*.

5) En Avesta (dans le mot composé *apâvaya*): *âvaya* «œuf et testicule»

6) En persan: *hava* «œuf et testicule».

7) En langues slaves:

Vieux slave: *a yice*, serbe: *y a ya*, Russe: *ya yco*,

Seuls les principes de la Théorie «Güneş-Dil» peuvent nous expliquer la formation de ces racines et affixes. Identifions d'abord la racine principale, attestée sous tant de formes nécessitée par les exigences de différents idiomes:

Dans l'Avesta : av-
En celte : ug-
„ anglo-saxon : ōg-
„ vieux norrois : eg-
„ grec : ov-,ô- (= oğ)

„ latin : ov-
„allemand : ay-
„slave : (a)y-
„arménien: (v.)y-
„perse : (v.)h-

Pour arriver à toutes ces formes de la racine principale on a du passer de la racine-mère (v.+ğ.) Ici celle-ci a dû exprimer à l'origine l'activité créatrice et la force vivifiante du Soleil. La racine principale se substitue à la recine-mère et en devient son représentant sémantique.

A présent nous allons mieux comprendre les schèmes dénotant l'évolution étymologique des mots qui signifient "œuf„:

		(1)	(2)	(3)	(4)
Grec	: ôveon :	oğ —	ov	+ e (ğ) +	on (oğ).
Avesta	: âvaya :	ağ —	av	+ ay +	a (ğ).
Latin	: ovum :	oğ —	ov	+ — +	um (uğ).
Angl. sax.	: oez :	oğ —	o(ğ)	+ ez (ğ)	
Vieux norr.	: egg :	eğ —	eg	+ .g	
Persan	: haya :	ağ —	a(h)	+ ay +	a (ğ).
Vieux slave	: yaya :	ağ —	(a)y	+ ay +	a (ğ)
Arménien	: yu :	uğ —	(u)y	+ u (ğ).	
Allemand	: ay (ei):	ağ —	ay.		

D'où vient-il qu'après l'évolution consécutive de la racine-mère, ces mots présentent un, deux ou trois éléments? La présence de la racine principale et du deuxième élément est indispensable; car la racine principale représente la racine-mère qui exprime l'idée créatrice et vivifiante du soleil, et le deuxième élément indique la réalisation de cette idée sur un objet ou un sujet quelconque. Et tant que ces deux éléments n'existent pas, l'idée de l'œuf ne saurait être exprimée. Le dernier élément n'est autre que la désinence générique que certaines langues ont éliminé ou bien ne l'ont pas fait évoluer. Quant aux mots qui, comme (*Ei*) en allemand, ne présentent qu'un unique élément, il y a lieu d'y voir un affaiblissement phonétique et une contraction;

c'est-à-dire que le mot a du dériver d'une forme ancienne qui serait **ağ+ağ*: **ağ*, d'où: **ây*, *ay*. (Le thème *eig* du pluriel ancien *eigir* cité par Alois Walde, met en évidence les phases de cette évolution).

Nous pouvons appuyer les résultats de cette analyse, par l'attestation des mots vivants en turc.

Nous avions déjà, lors de notre recherche concernant l'étymologie du terme (*gen-gène*), au cours de l'étude sur le mot "hydrogène„, constaté les formes de la racine principale, évoluées de la racine-mère exprimant le caractère vivifiant du soleil, ainsi que les termes et les thèmes qui en sont dérivés.

Les principaux représentants de cette catégorie sémantique en turc sont: *Oğan* "créateur„ *akanğ*, *-kang aka*, *aga* "procréateur„, *agan* "générateur„, *kün* (ğ), *gün* (g) "peuple, tribu„, *oğuş* "tribu„, *oğul* 1. "fils„, 2. "essaim„.

A ces mots nous pouvons également ajouter: le tchouvache *evel* "fils„.

Le schème (V. ğ - h - y - v - g - k) résume les formes de la recine principale de ces mots. Les racines principales des mots indo - européens désignant l'œuf, que nous venons de voir, peuvent également être résumées par la même formule; la consonne de ces racines est un son de la même série (seul l'occlusive n'y existe pas).

L'oeuf est un objet qui peut être considéré comme le fruit et la source de la vie. De ce point de vue l'oeuf s'unit à la semence, au noyau, à la graine ou au testicule. Nos recherches nous démontrent qu'anciennement l'oeuf et la semence (le noyau, la graine et le testicule) ont été désignés par le même signe linguistique. En persan, le mot *hâya* exprime en même temps et l'oeuf, et le testicule; et dans le langage littéraire, le persan désigne l'oeuf par le terme *tohmimurg* qui veut dire: semence d'oiseau.

Ceci constaté l'identité du turc *evin-evün* "semence, graine„ avec lat. *ovum* devient facilement compréhensible.

Le mot *evin-evün* se trouve dans le Divani Lugatüt Türk (de Kâchgarî) et dans l'édition ouigoure d'un Koran à İstanbul pour exprimer la "graine„. L'index ouigoure le donne dans le sens de "semence„; et Radloff le cite sous forme de *ebin*, comme une expression téléute désignant le "noyau„.

Le même terme a été enregistré, dans les provinces du sud de l'Anatolie comme également exprimant la graine, le grain.

L'identité de ce mot, quant à la racine et à l'affixe, avec *ovum* est évidente. Un regard le plus superficiel sur leur schème étymologique suffit à le faire comprendre:

		(*1*)	(*2*) + (*3*)
Turc	*evün* :	eğ	— ev + ün (üğ)
Latin	*ovum*:	oğ	— ov + um (uğ)

Pour ce qui est de la valeur sémantique des éléments: 1) la racine-mère eğ-oğ définit la notion de vie et du pouvoir créateur; 2) la racine principale ev-ov, se substituant à la racine-mère, exprime la réalisation de la même notion. 3) le troisième élément est une désinence générique qui complète la formation du nom.

Note: (*T*) *ohum*, et son autre forme (*t*) *okun* que l'on rencontre dans le Tuhfe, ainsi que les termes identiques (*t*) *oğum* - (*d*) *oğum*, ne représentent que le même mot formé avec l'affixation initiale de l'élément - t/d.

Que cette préfixation dentale ait été usitée jadis dans la langue turque, d'autres exemples nous le prouvent, comme *üre - türemek*, *evir - devirmek*, *ik - iğ - dik-tik*, etc.

Oğul - oval

Le mot *ovul* («ovule» en français), qui désigne la matière formant après la fécondation, chez la femme l'embryon et chez les plantes la graine, est identique soit par la forme soit par le sens au turc *oğul*. Dans le parler turc d'aujourd'hui, il désigne *le fils*, (l'enfant mâle); cependant la signification du terme *oğulduruk* qui veut dire l'endroit où se trouve l'enfant, c'est-à-dire la matrice, indique clairement que *oğul* désigne tout juste l'ovule, c'est-à-dire l'oeuf fécondé qui va à la matrice. La substitution du *v : g* que l'on y remarque est normale (*Evel* en tchouvache signifie *oğul* "fils„. Le même mot se prononce *ovul* même à Anadolu. D'autre part en Tchagatai les oeufs de poissons ainsi que la membrane qui les renferme s'appellent également *oğulduruk*.)

Le sens réel des dits mots se dégage clairement des formules étymologiques obtenues par l'analyse selon la méthode Güneş-Dil:

	(*1*)	(*2*)	(*3*)
oğul :	oğ	— oğ +	ul
evel :	eğ	— ev +	el
ovul :	oğ	— ov +	ul

1) La racine-mère *oğ-eğ* exprime la notion de vie et de fécondation; 2) la racine principale *oğ - ev - ov* se substitue à la racine-mère et représente la même notion: 3) l'extensif *ul, el, ul* donne à cette même notion un sens de multiplication et d'extension; *oğul - evel, ovul:* est celui qui assure la multiplication, la reproduction des êtres; et effectivement, l'oeuf fécondé qui tombe dans la matrice, ou bien l'enfant qui vient de naître sont des facteurs de la multiplication des êtres; et si les oeufs de poissons et les nouvelles générations d'abeilles dans une ruche sont dénommés *oğul* c'est parcequ'ils servent également à la propagation de leurs espèces.

Oval (fr. ovale)

Le suffixe *-al* du mot *oval* qui sert à qualifier les objets ayant la forme d'un oeuf, est également turc. En premier lieu, la valeur d'extension que la Théorie Güneş-Dil attribue à l'élément (v.+l) existe entièrement dans ce mot; car lorsqu'on dit qu'un objet est oval, on étend à cet objet une des caractéristiques de l'oeuf (sa forme).

D'autre part, il exsiste encore beaucoup d'autres mots turcs se terminant avec le même suffixe *el-el*. Entre autres: *Kaval* "flûte,,, *güzel* "beau,,, *tükel* "complet,, *keval* "évidé,, *omal*, *amul* "doux, calme,,, *osal* "négligent,,, *çatal* "fourchu,,, *inal* "en qui l'on a confiance,, etc...

Ovar

L'organe généateur de l'oeuf chez la femme peut s'appeler tout simplement *ovar*. Ce mot suffit en lui-même à exprimer le sens qu'on en attend. Le schème étymologique en est :

(1) (2) (3)

ovar : oğ - ov + ar

1) La racine-mère *oğ* exprime la notion de vie et de fécondation; 2) la racine principale *ov* exprime la réalisation de cette notion sous forme d'un objet (en la circonstance: d'un oeuf); 3) le suffixe *-ar* indique l'endroit où ces facteurs de vie se fixent (l'organe que l'on désigne en français sous le nom d'*ovaire* n'est pas autre chose).

Il existe en turc, d'autres mots où l'on constate l'utilisation du même suffixe *ar* avec la même fonction. Ex: *Otar* (Radl. I. Kirghize,

Nogai de Crimée) "prairie, paturage,, de *ot* "herbe,, . - *Astar* "doublure,, de *ast* "dessous, le dessous d'une chose,, etc.

Ovarit (fr. ovarite)

Ce mot qui désigne l'inflammation de l'ovaire est aussi entièrement turc. L'élément dynamique *-it* qui s'ajoute au mot *ovar* lui donne une expression de "douleur,, qui se fait sentir avec violence. Ici, le véritable sens de cet élément, d'après *iti*, se distingue parfaitement. *İti* veut dire en yakoute (Pekarsky) "chaud, brûlant, chaleur, brûlure,,, et en vieil osmanli, en tchagatay et en criméen "aigu, pointu,,. De celà, nous comprenons que l'élément suffixé *-it* des termes médicaux désignant une inflammation ou une douleur aigue a la même origine que le turc *iti* "chaud, aigu,,.

Nous espérons que les lecteurs qui ont eu la bienveillance de nous suivre avec attention, auront acquis la conviction que dans ce groupe de mots, le turc a joué le rôle essentiel de langue-mère, comme il l'a aussi joué dans la formation de tant s'autres mots servent à constituer des termes culturels.

L'ORIGINE DU MOT «BOTANIQUE»

L'indifférence témoignée jusqu'ici par les savants linguistes à l'égard de la langue turque a été très préjudiciable pour la science.

Bien que cette vérité ait été maintes fois dite, elle ne saurait encore être trop répétée, du fait qu'elle dénonce une grave et continuelle distraction.

Bien des mots, dont une courte étude révélerait immédiatement l'essence turque sont, ou demeurés obscurs quant à leur origine ou bien ont été incorporés de force dans certaines familles de mots avec lesquelles ils n'avaient aucune relation.

Devant cette situation, l'on ne peut s'empêcher de ressentir une pitié profonde non seulement pour ces mots, mais aussi à l'égard des étymologues en raison de toutes les peines qu'ils se donnent en vain pour tâcher d'aboutir coûte que coûte à un résultat.

*
* *

Nous avons constaté un nouvel et remarquable exemple de ce fait, au cours de l'étude du mot "**Botanik** = botanique,, .

Voyez d'abord tout ce que l'on a fait subir au thème **Botan-**, qui signifie tout simplement *plante*, dans le but de pouvoir en faire une expression Indo - Européenne.

Premièrement, Walde - Pokorny, dans leur "Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen,, , indiquent ce mot comme dérivant de la racine "GuOU,, qu'on a forgé pour exprimer le sens de *boeuf*. Prenons en main cette partie de l'explication que les auteurs fournissent:

En Grec :

Vosko = je guide, je fais paître,
Voski, vosis = pâture, pâturage,
Voskima = troupeau,
Voton = bétail de troupeau
Votani = harbe de pâturage, pâture,

Votir, votor= pasteur, berger,
aussi en Lithuanien:
Gauja = troupeau,
Gaju, guiti = mener, guider un troupeau,
Guotas = troupeau,

Semblent dériver du nom du boeuf. Les plus anciens organes de cette série devraient être quelques choses comme **Guouton** dans le sens de *troupeau de bœufs* et **Guouio** dans celui de *Je suis bouvier* = *je même les boeufs.* (P. 697).

L'on voit que le mot **Votani**, indiqué dans les dictionnaires comme étant la source du mot **Botanique** employé aujourd'hui pour désigner la *Science des plantes*, est pris ici exclusivement dans les sens d'*herbe de paturage* et de *pâture*, et que de cette manière on voudrait se tracer une voie vers une expression imaginaire signifiant *bœuf*.

Passons à Walter Prelwitz. Dans le "Etymologisches Wörterbuch der Griechischen Sprache,, de cet auteur, le mot (Votani) ne figure pas; toutefois, poussé par la curiosité nous ne pouvons nous empêcher, en face de la logique précédente, d'y rechercher ce que lui-même pense au sujet des autres mots que l'on prétend être apparentés avec ce terme.

A la page 50 de son oeuvre, Prelwitz, attribuant aux mots des sens un peu différents et interprétant par exemple le mot **(Vosko)**, que Walde traduit par *Je guide* et *Je fais paître* seulement dans le sens de *Je guide*, finit par rattacher les expressions *guider, troupeau, berger, pâturage* et *pâture* non pas au mot *bœuf*, mais, y compris celui-ci, il les rattache tous à la racine **(Go-)** prise dans le sens de *guider, aller, pousser, mener.*

En face de cette grande divergence de vue, il n'y a lieu d'accorder à l'opinion fantaisiste de Walde, en ce qui concerne le terme **(Votani),** aucune importance. D'autant plus que, si on y a fait attention, on a compris aisément que lui-même n'en est pas tout àfait convaincu.

Maintenant, voyons ce que nous dit Bailly. Dans le chapitre des racines de son "Dictionnaire Grec - Français,, cet auteur nous donne:

Vot—(Bot),= nourrir
En dérivent:
1. **Vosko** = faire paître
Voskima= animaux qui paissent,
2. **Voton** = bête, tête de bétail
3. **Votir** = celui qui méne paître
4. **Votani** = herbe à paître

Aprés avoir donné à ces mots des sens pareils, se rapportant tous à l'herbe, cet auteur aussi aurait logiquement et facilement admettre le sens général d'*herbe* pour le théme **Vot-Bot;** mais pour une raison que nous ne parvenons pas à comprendre, il s'en est abstenu et il a opté pour le sens *nourrir* qui éveille, comparativement au sens *herbe* une idée plus fonfuse.

L'on voit donc qu'il n'est même pas possible, en se fiant aux maîtres de l'Ecole classique, de rattacher tant bien que mal un mot quelconque à une signification unique. Des trois maîtres q'ıe nous venons d'entendre, chacun nous dirige sur une voie différente: *bœuf, mouvement, action de nourrir* ..

Le but poursuivi par le présent écrit ne le permettant pas, nous allons nous abstenir de consulter encore d'autres étymologues et de mettre ainsi plus en évidence le chaos d'opinion qui existe entre eux. Et nous allons tâcher de résoudre le probléme qui nous intéresse, au moyen de la méthode Güneş - Dil qui n'a jamais failli.

Le "Dictionnaire Homérique„ de Pantazidou, donne au mot **Votani** le sens de: *nourriture de bestiaux, herbe, herbe verte.*

Dans les œuvres d'Aristote, 3-4 siècles av. J.C. ce mot est employé généralement dans le sens d'*herbe.*

A peu près à la même époque, Théophraste, s'est servi du diminutif **Votanion** pour désigner une *petite plante.*

Dans l'ouvrage médical de Dioscorides, écrit dans la première moitié du siècle I, après J. C., se trouve l'expression (Votaniki Paradosis) qui signifie: La science des *plantes.*

On voit que **Votani** ne veut dire ni *bœuf,* ni *conduire* un troupeau, ni *donner à manger.* Il désigne simplement l'*herbe,* la *plante.* Peut - être existe - t - il dans ce sens un certain rapport avec la nourriture; mais c'est parceque l'herbe aussi sert à nourrir.

Si, réduisant le mot à ses éléments primitifs de base, nous en recherchons le sens d'après les règles de la théorie Güneş - Dil alors se révèle, tout seul, avec quels mots et avec quelles idées le terme qui nous intéresse est en rapport.

(1) (2) (3) (4)

Votan = oğ + ov + ot + an

1) **oğ** — racine - mère exprimant l'existence, la vie.
2) **ov** — est la racine principale, réprésentant le sens exprimé par la racine - mère.

3) **ot** est l'affixe indiquant la *réalisation* du sens initial.

Donc, **Oğovot** exprime ceci: "La réalitsation„ factice ou spontanée de la vie, de l'existence en un objet quelconque.

Selon les nécessités de la phonétique, (Oğovot) devient (Vot.) La lettre (V) qui est ici peut se transformer en (P) ou (B), tout comme la voyelle (o) pout se remplacer par dautres voyelles. Nous allons donner en exemple quelques thèmes turcs formés selon ce principe:

Püt- , pütmek = être créé, provenir (Radl. "K. B; Tel.„)
Ped- , pedümek = s'agrandir (Radl. IV. "K. B.„)
Bit- , bitmek = paraître (Si. D.; Sir.), végéter.
„ , bitikmek = faire fructifier (Hurş.)
Bat- , batumak = croître, évoluer, pousser, se développer, (B. T. L. Uyg.„)
But- , but = semence, enfant. (T. D.)
„ , butlumak = enfanter (B. T. L.) se dit pour les chameaux.
Bot- , bota = le petit du chameau.
Bit- , bider = semence (Dergi)
Büt- , bütmek = naître (D. L. T.)
„ , bütürmek = guérir (D. L. T.)
„ , bütsemek = évoluer vers la guérison, etc.. etc..

Nous continuons notre analyse:

4) **an,** cet affixe qui indique le voisinage immédiat de l'objet ou du sujet, désigne ici la pluralité, le groupement dans leurs sens le plus absolu.

Ainsi, la formule **(Vot + an) = Votan** acquiert le droit de dénommer un ensemle d'objets vivants. En effet, tout comme ce mot signifi généralement herbe en Grec, le mot Voton qui en diffère par une légère nuance morphologique et que nous avons ci-dessus plusisurs fois cité, a été donné pour nom à du bétail en troupeau, représentant un groupement vivant.

Le thème **Ethn** du mot **Ethnos** qui signifie en grec *nation* rentre dans la même catégorie.

Bailly, démontre que "ce mot dérive de la racine **Feth = Veth** d entique avec la racine **Vadh-** en sanscrit qui signifie *pousser, croître„* (sic).

Il y a lieu de s'arrêter quelque peu en face de cette constatation qui appuie tout à fait le resultat obtenu par la methode Güneş - Dil.

Nous avions trouvé en **(Oğovot)** qui est la partie formée par les trois premiers éléments du sujet que nous analysons, le sens de *réalisation de la vie, de l'existence dans un objet,* et cité en exemple des mots exprimant le sens de *végétation, devéloppement, croissance.*

Maintenant, il y aurait lieu d'abord de comparer les racines (Vadh-, vedh) dites Indo-européennes avec les phonèmes turcs (Bat-,bit), et ensuite de juger la conformité totale et absolue des sens qui leur sont attribués, soit respectivement "pousser, croître,,. Mais aussi cette conformité ne s'arrête pas là: nous constatons que l'élément **(N)** qui ajoute au sens des mots **(Votan, voton)** une idée de pluralité et de groupement se trouve aussi dans le phonème **(Ethnos)**, y remplissant les mêmes fonctions.

Si la consonne **(N)** n'exprimait pas le sens de pluralité que nous révèle la Théorie Güneş-Dil, d'où le phonème **(Ethnos)** tire-t-il ce sens et quelle est ici la fonction de l'élément **(N)**? La question est claire, et ne saurait se prêter à aucune controverse.

Nous avons vu qu'un prototype dans le genre d' (Oğovotan), a, par divers jeux de phonétipue, donné à la langue grecque des expressions comme **(Votani, voton, ethnos)**. Ces mots qui déssignent des groupements végétaux, animaux et humains, nous les trouvons également dans la langue turque: **Budun, bitin, adun.** Le mot **Budun,** comme nous est à tous bien connu, exprime "*peuple, nation*,,.

Le mot **Bitin** est usité dans les environs d'Edirne et de Keşan, soit indépendamment, soit incorporé dans le terme **bitinlik** pour désigner un "*terrain inculte*,, Il est évident que **bitinlik** veut dire un endroit envahi par différentes mauvaises herbes.

Quant à **Adun,** ce mot exprime en Çağatay, "*troupeau de chevaux*,, (Radl. I.; Dict. Çağ.).

Ainsi que le thème grec **(Vethn-)** a pérdu avec le temps la consonne (V), qui est le deuxième élément après la racine-mère de sa forme originale, de même, le mot **Adun** doit être un phonème un peu usé.

A présent comprons les formules étymologiques de ces six mots:

Votan	= oğ	+	ov	+	ot	+ an
Voton	= oğ	+	ov	+	ot	+ on
(v) ethn	= eğ	+	(ev)	+	et	+ en
Budun	= uğ	+	ub	+	ud	+ un
Bitin	= iğ	+	ib	+	it	+ in
Adun	= ağ	+	(av)	+	ad	+ un

L'aspect commun de ces mots est le suivant: En tant que sens, un groupement vivant.

Et du point de vue phonétique, 1) une racine-mère devenue caduque, 2) une racine principale V/B (devenue caduque seulement dans les phonèmes **adun** et **ethn-**, 3) l'affixe T, 4) l'affixe N..

Désormais, il n'y a donc plus lieu de se demander en face de tant d'évidence où il faut aller chercher l'origine du mot **"Botanique„.**

Dr. M. Ali Ağakay

T. DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ

KURUMUMUZUN YAYINLARI

Türk Dil Kurumu yayınlarını sırasiyle edinememiş okurlarımız, bunların tam bir listesini öğrenmek dileğiyle bize başvurmaktadırlar.

Yayınlarımızın listesini aşağıya koyuyoruz. Bunlardan tüknemiş olanlar da ayrıca gösterilmiştir. Yazanın adı gösterilmiyen eserler, kurumun kedi yazılarıdır.

Yayının adı	Yazanın adı	Düşünceler
Söz Derleme Kılavuzu	—	İkinci basımı
(Türk Dilli) Belleteni: 1-28	—	1-7 ve 15 inci sayıları tükenmiştir.
Türkçede kelime teşkili	Ahmet Cevat Emre	İki kısım
Türk Dili Tetkik Cemiyeti kuruluşundan ilk Kurultaya kadar hatıralar.	—	—
İbnü Mühenna Lûgati endeksi	Ruşen Eşref Ünaydın	Tükenmiştir.
	Abdullah Battal	
Dil Yazıları	Ahmet Cevat Emre	—
Osmanlıcadan türkçeye söz karşılıkları tarama dergisi	—	İki cilt. Tükenmiştir.
Osmanlıcadan türkçeye cep kılavuzu	—	—
Türkçeden osmanlıcaya cep kılavuzu	—	—
Sentaks anketi programı	—	—
Türk Fonetiği	Dr. Şükrü Akkaya	Almancadan tercüme
Atalar Sözü	Velet İzbudak	—
Elidrak Haşiyesi	” ”	—
Türkçe Mani elyazıları	Fuat Köse Raif	—
Türk Dili Bilgisi dersleri	İbrahim Necmi Dilmen	İki kısım

Yayının adı	Yazanın adı	Düşünceler
Güneş - Dil Teorisine göre dil tetkikleri	Hasan Reşit Tankut	—
Güneş - Dil Teorisine göre Toponomik tetkikler	„ „ „	—
Türkoloji ders hulâsaları	Abdülkadir İnan	—
Güneş - Dil Teorisi üzerine ders hulâsaları	„ „	—
Birinci Türk Dil Kurultayı kitabı	—	Tükenmiştir.
Üçüncü „ „ „ „ [1]	—	—
Eski Türk Yazıtları	Hüseyin Namık Orkun	Birinci cilt
Etimoloji, Morfoloji, Fonetik ve Semantik bakımından Türk Dili Analiz yolları	—	İkinci basım
La Méthode d'Analyse de la Langue Turque du point de vue etymologique, morphologique, phonétique et sémantique	—	İkinci basım
Şecerei Terakime	Ebulgazi Bahadır	—
Diyarbakır adı üzerinde Toponomik tetkik	Hasan Reşit Tankut	—
Preistuvara doğru bir dil izlemesi ve Güneş - Dil Teorisinin Izahı	„ „ „	—
Tracé Linguistique en Direction de la Préhistoire et l'explication de la Théorie Güneş - Dil	„ „ „	—
Sur la formation du Langage	Ahmet Cevat Emre	—
Eski Türk Yazısının menşei	„ „ „	—
Sur l'Origine de l'Alphabet Vieu - Turc	„ „ „	—

[1] İkinci Kurultay müzakereleri aynı kitap halinde basılmamış, Belletende neşredilmiştir.